

เครือข่ายและกระบวนการทำข่าว
ของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน "ขบวนการตาส์บปรอด"

นายรณชาติ บุตรแสนคม

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาโทศาสตรพัฒนการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-2166-8

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE NETWORK AND THE NEWSMAKING PROCESS
OF THE YOUTH'S NEWS AGENCY "PINEAPPLE EYES MOVEMENT"

Mr. Ronnachat Butsaenkhom

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Communication Arts in Development Communication

Department of Public Relations

Faculty of Communication Arts

Academic Year 2002

ISBN 974-17-2166-8

หัวข้อวิทยานิพนธ์

เครือข่ายและกระบวนการทำข่าว ของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน
"ขบวนการตาสับปะรด"

โดย

นายรณชาติ บุตรแสนคม

สาขาวิชา

นิเทศศาสตร์พัฒนาการ

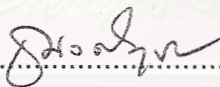
อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ จุมพล รอดคำดี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธนาดี บุญลือ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ)

รณชาติ บุตรแสนคม : เครือข่ายและกระบวนการทำข่าว ของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน "ขบวนการตา
สับปะรด" (THE NETWORK AND THE NEWSMAKING PROCESS OF THE YOUTH'S NEWS
AGENCY "PINEAPPLE EYES MOVEMENT") อ. ที่ปรึกษา: รศ.ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์, 314
หน้า. ISBN 974-17-2166-8

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาการรวมตัวของ "ขบวนการตาสับปะรด" 2. เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารที่ใช้ในการ
ขยายตัวของ "ขบวนการตาสับปะรด" 3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ "ขบวนการตาสับปะรด" 4. เพื่อศึกษาเป้าหมาย
ของการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน "ขบวนการตาสับปะรด" 5. เพื่อศึกษากระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน "ขบวน
การตาสับปะรด" 6. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน "ขบวนการตาสับปะรด" โดยใช้ระเบียบวิธี
วิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสังเกต ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัยพบว่า

1. การรวมตัวของ "ขบวนการตาสับปะรด" มีจุดกำเนิดมาจากคุณจัดจรัสย์ เชื้อรามัญ เพียงคนเดียว โดยเริ่มจากกิจกรรมค่ายเยา
วชน แล้วสานต่อแนวคิดโดยการให้จดหมาย, จดหมายข่าว, รายการวิทยุเด็กและเยาวชน, สำนักข่าวเด็กและเยาวชน, การใช้สื่ออินเทอร์เน็ต ฯ
เพื่อการติดต่อสื่อสารกันเป็นเครือข่าย

2. รูปแบบการสื่อสารที่ใช้เพื่อการขยายตัวมี 8 ช่วงสำคัญคือ 1) ช่วงการก่อตั้ง "ขบวนการตาสับปะรด" พบ 2 รูปแบบการสื่อสาร
คือ 1.1) การสื่อสารกลุ่มภายในค่ายเยาวชนในประเด็นคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม 1.2) การสื่อสารผ่านจดหมายเพื่อติดต่อและส่งข่าวสาร
การเฝ้าระวังปัญหาสิ่งแวดล้อม 2) ช่วงการขยายเครือข่ายโดยเพิ่มการใช้การสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคล 3) ช่วงการขยายเครือข่ายโดยเพิ่มการ
ใช้จดหมายข่าวในการติดต่อสื่อสาร 4) ช่วงการขยายเครือข่ายโดยปรับปรุงจดหมายข่าวเป็นจดหมายข่าว "หุ้โธ้อัย" 5) ช่วงการขยายเครือ
ข่ายโดยเพิ่มรายการวิทยุเด็กและเยาวชน 6) ช่วงการขยายเครือข่ายโดยเพิ่มเครือข่ายรายการวิทยุทั่วประเทศ 7) ช่วงการจัดตั้งสำนักข่าวเด็ก
และเยาวชน "ขบวนการตาสับปะรด" โดยมีการใช้รูปแบบการสื่อสารเดิมที่มีอยู่ แต่ได้จัดตั้งสำนักข่าวฯ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของสื่อ 8) ช่วง
หลังการจัดตั้งสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จนถึงปัจจุบัน โดยเพิ่มสื่ออินเทอร์เน็ตในการเผยแพร่ข้อมูล

3. ปัจจัยด้านการสื่อสารที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ "ขบวนการตาสับปะรด" แบ่งเป็น 3 ระดับคือ ปัจจัยระดับบุคคล ได้แก่
1) การกระตุ้นความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมด้วย "การสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคล" 2) การมีผู้นำที่เข้มแข็งและมีความสามารถ 3) การมีใจกว้าง
ของเด็กและเยาวชน 4) การได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองของเด็กและเยาวชน ปัจจัยระดับกลุ่ม ได้แก่ 1) การใช้ช่องทางสื่อสารในการเพิ่ม
จำนวนและรักษาสัมพันธ์ภาพของสมาชิก 2) การสื่อสารภายในค่ายเยาวชนสร้างความแข็งแกร่งให้เครือข่าย 3) การมีอบรมนักจัดรายการวิทยุ
ที่มีมาอย่างต่อเนื่อง 4) สมาชิกกลุ่มมีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน 5) การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและการทำงาน 6) สมาชิกของเครือ
ข่ายมีความสนใจ กระตือรือร้น และเต็มใจที่จะทำงานหนัก 7) สมาชิกมีความจงรักภักดีต่อกัน และต้องการความภาคภูมิใจจากความสำเร็จ
ของกลุ่ม ปัจจัยระดับองค์กร ได้แก่ 1) การมีวัตถุประสงค์ร่วมกันที่ท้าทายความสามารถ 2) ความง่ายที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิก 3) ความง่ายและ
ความอิสระที่จะทำงานในลักษณะของ "ขบวนการตาสับปะรด" 4) การนำเสียงสะท้อนจากกลุ่มผู้เปิดรับสื่อมาใช้ในการปรับปรุงคุณภาพของ
งาน

4. สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีเป้าหมายหลักดังนี้ 1) เพื่อเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้เสนอมุมมองของตนเองใน
การรายงานข่าว 2) เพื่อให้เด็กและเยาวชนรับรู้ถึงข่าวสารที่เป็นประโยชน์สำหรับตนเอง จากมุมมองของเด็กและเยาวชนเอง 3) เพื่อเป็นสิ่ง
กระตุ้นให้สังคมหันมาสนใจประเด็นด้านเด็กและเยาวชน

5. สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีขั้นตอนและกระบวนการทำข่าว 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การรวบรวมประเด็นข่าวที่น่าสนใจ 2) การ
เตรียมประเด็นข่าว 3) การออกไปทำข่าว 4) การเรียบเรียงประเด็นข่าว 5) การคัดเลือกข่าว 6) การรายงานข่าว

6. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ ปัจจัยระดับบุคคลและระดับ
กลุ่ม ได้แก่ มุมมองส่วนบุคคลของกลุ่มผู้คัดเลือกข่าวสาร ปัจจัยระดับองค์กร ได้แก่ 1) ความสอดคล้องของเนื้อหาข่าวกับวัตถุประสงค์ของ
"ขบวนการตาสับปะรด" 2) ความจำกัดในเนื้อหาและเวลาการนำเสนอข่าว ปัจจัยระดับสังคม ได้แก่ 1) เนื้อหาของข่าวเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง
2) ความเกี่ยวเนื่องของเนื้อหาข่าวกับเรื่องราวที่กำลังเป็นที่สนใจของสังคม

ภาควิชา..... การประชาสัมพันธ์..... ลายมือชื่อนิสิต..... รณชาติ บุตรแสนคม
สาขาวิชา..... นิเทศศาสตร์พัฒนาการ..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... [ลายมือ]
ปีการศึกษา..... 2545..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4485111528 : MAJOR DEVELOPMENT COMMUNICATION

KEY WORD : NETWORK / NEWSMAKING PROCESS / YOUTH / NEWS AGENCY / NETWORK FORMING / NETWORK MAINTAINING /

RONNACHAT BUTSAENKHOM : THE NETWORK AND THE NEWSMAKING PROCESS OF THE YOUTH'S NEWS AGENCY "PINEAPPLE EYES MOVEMENT". THESIS ADVISOR : PARICHART STHAPITANONDA, Ph.D., 314 pp. ISBN 974-17-2166-8

The objective of this research is to study the formation of the "Pineapple Eyes Movement", the communication methods used in expansion of "Pineapple Eyes Movement" network, the factors affecting the maintainance of stability of the "Pineapple Eyes Movement", the goals of the newsmaking by the youth's news agency "Pineapple Eyes movement", the newsmaking process of the youth's news agency, and the factors affecting the decision of news selecting by the youth's news agency. Observations of both participants and non-participants, and in-depth interview with key informants were used to complete this study.

The results are as follows:

1. The "Pineapple Eyes Movement" was formed solely by Mr. Chadchai Chearraman, beginning with the idea of youth's camp activity. Then, he has applied communication media such as letter, news letter, youth radio program, and internet media in order to establish a strong network communication.

2. The communication methods used in expanding the network are divided into eight periods: 1) formation period which consisted of two communication methods; 1.1) the communication in the youth's camp in the issues of quality of life and environment and 1.2) the connection via letter 2) the period of expansion in which person-to-person communication was practiced 3) the period of expansion in which news letter contact was added 4) the period of expansion in which the news letter became the network's news letter "Buddho-Euay" news letter 5) the period of expansion in which the network's radio program was established 6) the period of expansion in which the network's radio program was expanded through nationwide 7) the period of foundation of the youth's news agency "Pineapple Eyes Movement" in order to enhance the communication effectiveness using the available network's communication methods 8) the post-foundation of the youth's news agency period to present in which internet media was used for network expansion.

3. Factors affecting the maintainance of stability of the "Pineapple Eyes Movement" are divided into three levels: personal-level factors include 1) the motivation to participate in the network's activity by person-to-person communication 2) the strength and the capability of the network's leader 3) the utilization of spare time of the members, and 4) the supports from the member's guardians. group-level factors include 1) the usage of communication channels to increase number and relationship of the members 2) the communication in the youth's camp 3) the regular training program for radio announcers 4) the close relationship of the network's members 5) the encouragement of participation in the network's activity 6) the interest and ambitious of the members to work for the network, and 7) the loyalty and the pride in the network achievement. organization-level factors include 1) the challenging objectives of the network 2) the easiness to join the network 3) the simplicity and freedom in doing the network's works, and 4) the improvement of the quality of work using receivers feedbacks.

4. The goals of the youth's news agency are: 1) to open an opportunity for children and youths to share their opinions in newsmaking 2) to provide beneficial news to children and youths in the view of themselves 3) to stimulate Thai society to pay more attention on children and youths issues.

5. The newsmaking process consists of six steps: 1) gathering interesting news issues 2) news issues preparing 3) going out to news sources 4) news arrangement 5) news selecting, and 6) news reporting.

6. Factors affecting the decision of news selecting by the youth's news agency are divided into three levels: personal and group-level factor includes the personal attitude of news selector, organization-level factors include 1) the conformity of the news and the objectives of the "Pineapple Eyes Movement" and 2) the limitation of time and space in news reporting, society-level factors include 1) the fact of news and 2) the connection of news with the current interesting issues in the society.

DepartmentPublic Relations..... Student's signature *Ronnachat Butsaenkham*
Field of Study...Development Communication.. Advisor's signature *Parichart*
Academic Year ...2002..... Co-advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับแรงสนับสนุนจากผู้มีพระคุณหลายท่าน ขอกราบขอบพระคุณ รศ.ดร. ปาริชาติ สถาปิตานนท์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้เป็นมากกว่าอาจารย์ที่ปรึกษา ที่จุดประกายความคิด ให้คำชี้แนะตลอดระยะเวลาการทำวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่ และให้ความสำคัญกับงานของผู้วิจัยเสมอ คอยกระตุ้นเตือน เร่งส่งงาน และให้ความเห็นตลอดมาพร้อมกันนี้ขอกราบขอบพระคุณ รศ.ดร. กาญจนา แก้วเทพ กรรมการวิทยานิพนธ์ และ รศ.ดร.ธนวดี บุญลือ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ความรู้ และคำชี้แนะอันเป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณในความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก พี่ไซ่ คุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ ผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนสร้างสรรค์เพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม (ศส.ดย.) และพี่น้อง คุณสฤณี กิรติวงศ์วานิช ผู้ประสานงานหลักของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาลับประรด” ที่อนุญาตให้ผู้ทำวิจัยศึกษาเรื่องของ “ขบวนการตาลับประรด” อย่างเจาะลึก ขอขอบคุณน้องอาสาสมัครและน้องๆ “ขบวนการตาลับประรด” ทุกคนที่คอยซักถาม ชวนทำกิจกรรม และเป็นกำลังใจให้พี่เสมอมา ช่วยสร้างเสียงหัวเราะในเวลาเครียดได้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเพื่อนๆ และรุ่นน้องนิเทศศาสตร์พัฒนาการทุกคน โดยเฉพาะพี่มิ่ง พี่ต่าย พี่มิ่งค์ กิกเมย์ โย ครูส้ม ฐรมน นก เชน น้องป๊อบ น้องอ้อย น้องนอย น้องใหญ่ พี่เอ น้องตา น้องต่าย (ที่ไม่ได้เอ่ยชื่อก็อย่าว่ากันนะ) รวมทั้งพี่ภาคนอกเวลาๆ พี่ก้อง พี่กึ่ง พี่ดาว ที่คอยให้กำลังใจ ช่วยเหลือ ดึงเตือน ติเตือน และให้คำแนะนำที่ดีเสมอมา ขอขอบคุณ พี่ตึก พี่นี่ เจ้าหน้าที่ห้องคอมพิวเตอร์คณะนิเทศศาสตร์ ที่อำนวยความสะดวกให้ผู้วิจัยในการพิมพ์งาน ขอขอบคุณพี่นิกที่ช่วยแปลภาษาอังกฤษในบทความย่อครบ และขอขอบคุณน้องตุ๋ อนุชิต ศิริวิชานีกร น้องป๊อก ภัทธ ดันดูลยเสรี ซึ่งถึงแม้พี่จะจบจากคณะรัฐศาสตร์มาแล้ว แต่ก็ยังให้กำลังใจเสมอ

ขอขอบคุณน้องเป็ง พาลาก ประภัสรานนท์ อย่างมากที่สุด ที่ให้ยืมเครื่องคอมพิวเตอร์พิมพ์งาน ช่วย Print งาน รวมทั้งช่วยเหลือทุกอย่างที่เหลือทั้งหมด และเป็นกำลังใจให้เสมอมา

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณครอบครัว คือคุณพ่อ รศ.รณรุทธ์ คุณแม่ พรพรรณ ที่ให้ทุนทรัพย์ในการเล่าเรียน และสนับสนุนด้านการศึกษา รวมทั้งกิจกรรมที่เป็นประโยชน์อื่นๆ เช่นดนตรี กีฬา ละคร ฯ มาโดยตลอด ขอขอบคุณพี่ไจ้ พี่แอน ที่ให้ที่พักอาศัย ขอขอบคุณน้องชายที่คอยคุยชม รวมถึงญาติๆ ที่คอยถามไถ่ จนผู้วิจัยสามารถทำการศึกษาวิจัยชิ้นนี้ได้จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ปัญหานำการวิจัย.....	9
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	10
ขอบเขตการวิจัย.....	10
นิยามศัพท์ต่างๆ ที่ใช้ในการวิจัย.....	10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย.....	13
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
ส่วนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	14
แนวความคิดเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน.....	14
แนวความคิดเกี่ยวกับการสื่อสารและเครือข่ายการสื่อสาร.....	23
แนวความคิดเกี่ยวกับสำนักข่าว.....	39
แนวความคิดเกี่ยวกับข่าว และกระบวนการทำข่าว.....	43
แนวความคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะ.....	71
แนวความคิดเรื่องอัตลักษณ์.....	73
ส่วนที่ 2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	75

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	171
สรุปผลการวิจัย.....	171
อภิปรายผลการวิจัย.....	194
ข้อเสนอแนะสำหรับ “ขบวนการตาสับปะรด”.....	263
ข้อเสนอแนะสำหรับการรวมกลุ่มของกลุ่มเด็กและเยาวชนอื่น.....	264
ข้อเสนอแนะสำหรับการขยายตัวและรักษาเสถียรภาพ ของกลุ่มเด็กและเยาวชนอื่น.....	265
ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินงานของสำนักข่าว ของกลุ่มเด็กและเยาวชนอื่น.....	268
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป.....	269
ราชการอ้างอิง.....	272
ภาคผนวก.....	278
ภาคผนวก ก.....	279
ภาคผนวก ข.....	282
ภาคผนวก ค.....	301
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	314

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ตารางเปรียบเทียบลักษณะการรวมตัวกันของ “ขบวนการตาสับปะรด” กับ เครือข่ายอื่นๆ.....	206
2 ตารางเปรียบเทียบกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” กับสำนักข่าวอื่นๆ.....	250

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า	
1	รูปภาพตราสัญลักษณ์ของศูนย์ประสานงานเด็ก และเยาวชนสร้างสรรค์ เพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม.....	6
2	แผนภาพเครือข่ายความสัมพันธ์ส่วนบุคคลแบบกระจาย (Radial Personal Network).....	28
3	แผนภาพเครือข่ายความสัมพันธ์ส่วนบุคคลแบบเกี่ยวข้อติดกัน (Interlocking Personal Network).....	29
4	แผนภาพแสดงเครือข่ายการสื่อสารแบบลูกโซ่.....	36
5	แผนภาพแสดงเครือข่ายการสื่อสารแบบตัววาย.....	36
6	แผนภาพแสดงเครือข่ายการสื่อสารแบบวงล้อ.....	37
7	แผนภาพแสดงเครือข่ายการสื่อสารแบบวงกลม.....	37
8	แผนภาพแสดงเครือข่ายการสื่อสารแบบทุกช่องทาง.....	38
9	แผนภาพแสดงการเขียนข่าวแบบพีระมิดหัวกลับ.....	66
10	แผนภาพแสดงการเขียนข่าวแบบพีระมิดหัวตั้ง.....	67
11	แผนภาพแสดงการเขียนข่าวแบบผสม.....	67
12	รูปภาพการจัดรายการวิทยุเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาส์บ่ประด”.....	104
13	รูปภาพจดหมายข่าว “พุทไธ้เอีย!”.....	108
14	รูปภาพการแสดงละครใบ้ของกลุ่ม “ขบวนการตาส์บ่ประด” ณ ทำเนียบรัฐบาล.....	113
15	รูปภาพนักจัดรายการ “วิทยุเด็ก” ณ สถานีไอ 107 จังหวัดชลบุรี.....	116
16	รูปภาพนักจัดรายการ “วิทยุเยาวชนคนรักเมืองน่าน”.....	117
17	รูปภาพนักจัดรายการวิทยุเด็กและเยาวชน ณ สถานีวิทยุองค์การสื่อสารมวลชน แห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงใหม่.....	117
18	รูปภาพกองทุนสื่อเพื่อเด็ก.....	121
19	รูปภาพเว็บไซต์ของ “ขบวนการตาส์บ่ประด” ภายใต้ชื่อเว็บไซต์ไทยแลนด์คิด.....	122
20	แผนภาพแสดงโครงสร้างการทำงานของ “ขบวนการตาส์บ่ประด”.....	124

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า	
21	แผนภาพแสดงกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็ก และเยาวชน “ขบวนการตาส์บ่ประด”.....	157
22	แผนภาพแสดงการรวมตัวกันของ “ขบวนการตาส์บ่ประด”.....	195
23	แผนภาพรูปแบบการสื่อสารในช่วงก่อตั้ง “ขบวนการตาส์บ่ประด”.....	214
24	แผนภาพรูปแบบการสื่อสารในช่วงการขยายเครือข่ายโดยเพิ่มการใช้ จดหมายข่าวในการติดต่อสื่อสาร.....	217
25	แผนภาพรูปแบบการสื่อสารในช่วงการขยายเครือข่ายโดยปรับปรุง จดหมายข่าวเป็นจดหมายข่าว “พุทไร้อัย!”.....	218
26	แผนภาพรูปแบบการสื่อสารในช่วงการขยายเครือข่ายโดย เพิ่มรายการวิทยุเด็กและเยาวชน.....	219
27	แผนภาพรูปแบบการสื่อสารในช่วงการขยายเครือข่ายโดย เพิ่มเครือข่ายรายการวิทยุทั่วประเทศ.....	221
28	แผนภาพแสดงการติดต่อสัมพันธ์ของสมาชิกในศูนย์กลางของเครือข่าย.....	223

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ลักษณะการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในปัจจุบันได้กลายเป็นปัญหาใหญ่ของการจัดการกับระบบสังคมเพื่อจัดระเบียบการดำรงชีพของประชากรทุกระดับ โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นในเมืองใหญ่ที่มักจะมีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น เมืองใหญ่มักจะมีปัญหาติดตามมาในด้านต่างๆ เช่น ปัญหามลภาวะสิ่งแวดล้อม ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด และอื่นๆ ทั้งนี้ก็เนื่องจากการไม่สามารถจัดระบบการจัดการ หรือให้บริการคุ้มครอง และความสำคัญกับประชากรในทุกหน่วยได้อย่างทั่วถึง

และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงของระบบสังคมโลกที่ชาวสาร และเศรษฐกิจการเมืองเชื่อมโยงติดต่อถึงกันหมดทั่วทุกแห่ง เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การแข่งขันในด้านต่างๆ ไม่ได้เกิดเฉพาะในสวนภูมิภาคหรือระดับประเทศเท่านั้น แต่การแข่งขันในปัจจุบันที่เกิดขึ้นเป็นการแข่งขันในระดับโลก ภาวะการแข่งขันทำให้สังคมมนุษย์มีความเป็นปัจเจกบุคคลมากขึ้น (คิดเห็นและสนใจเฉพาะเรื่องส่วนตัว เรื่องของตนเอง) โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ และเมืองหลวงที่จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่ามีวิถีการดำรงชีพแบบพึ่งพาตนเอง การช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามลักษณะดั้งเดิมของวัฒนธรรมไทยได้ค่อยๆ เลือนหายไป

ความเป็นปัจเจกบุคคลได้สร้างลักษณะการดำรงชีวิตที่เน้นการเอาตัวรอด และเพิ่มโอกาสกับตนเองให้มากกว่าคนอื่นโดยไม่ได้คำนึงถึงมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคมมากนัก ปัญหาต่างๆ ในสังคมจึงเกิดขึ้น ปัญหาหนึ่งของสังคมที่สำคัญคือ “ปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน” เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าช่วงวัยเด็กและเยาวชนเป็นช่วงวัยแห่งการเจริญเติบโต และการพัฒนาตนเอง วัยเด็กและวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งทางด้านร่างกาย และสภาพจิตใจ ในสังคมที่มีภาวะบีบคั้นของการแข่งขันมาก เด็กและเยาวชนจะถูกหลอหลอมให้เข้ากับวัฒนธรรมการแข่งขันที่มีความตึงเครียดสูง ซึ่งขัดกับธรรมชาติของเด็กที่มีการรับรู้และการปรับตัวที่ค่อนข้างไม่มั่นคง รวมทั้งมีความอ่อนแอต่อการปรับตัว อ่อนแอต่อการรับรู้การเปลี่ยนแปลง และถูกชักจูงได้ง่าย ปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนจึงเป็นปัญหาที่พบมากที่สุด ยกตัวอย่างเช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการใช้แรงงานและความรุนแรง ปัญหาทางเพศ ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาอื่นๆ

การรวมตัวกันของกลุ่มเยาวชนถือว่าเป็นสิ่งที่ดีที่กลุ่มเยาวชนเองจะได้มีกิจกรรม ปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ร่วมมือกันป้องกัน และแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับกลุ่ม และนับเป็นโอกาสอันดีที่ปัจจุบันมีการสร้างกลุ่มเยาวชนเป็นการรวมตัวกันเพื่อ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และช่วยเหลือกันในกลุ่มโดยหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ได้เกิดขึ้น มากมาย แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า “จิตสำนึก” ที่ได้สร้างขึ้นนั้นยังขาดการสนับสนุน ทั้งเวทีการ แสดงออก งบประมาณ แบบอย่างที่ดีและแนวทางที่ดี ทำให้กลุ่มเยาวชนที่จัดตั้งขึ้นมานั้น มีความ ไม่มั่นคงและถึงขั้นแตกสลายไปในที่สุด ทั้งที่การสร้างความมั่นคงให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชนถือ เป็นแนวทางที่ดีมีประโยชน์หากได้รับการสนับสนุนและสานต่อ

การสร้างเครือข่ายที่มั่นคงในกลุ่มเด็กและเยาวชนเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เผชิญอยู่ จำเป็นต้องใช้การติดต่อสื่อสารเพื่อเชื่อมโยง ประสานงานกิจกรรม และสะท้อนภาพของปัญหา แต่ ความเป็นจริงพบว่าการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มเด็กเองมีน้อยมาก ส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารใน ระดับการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) เท่านั้น การสื่อสารเพื่อ ความ ร่วมมือและแก้ปัญหาในระดับกลุ่ม (Group Communication) การสื่อสารระดับสังคม (Social Communication) หรือใหญ่กว่านั้นแทบจะไม่มีหรือมีน้อยมาก และข่าวสารที่เกี่ยวกับประโยชน์ ของเด็กและเยาวชนในสื่อมวลชนปัจจุบันก็ถือว่ามีในระดับน้อยเช่นกัน

รุจน์ โกมลบุตร (2542: 3-4) ได้ชี้ภาพให้เห็นถึงเรื่องการสื่อสารของเด็ก ที่ไม่ค่อยได้มี โอกาสมากนักว่า “ในด้านการเป็นผู้ส่งสารของเด็กเราจะพบว่าเด็กไม่ค่อยมีโอกาสใช้สื่อ หรือได้ แสดงความต้องการผ่านสื่อ หรือมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการผลิตสื่อเท่าใดนัก สื่อ สำหรับเด็กที่ไม่ค่อยให้เด็กได้มีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตในแง่ของกระบวนการสื่อสารถือว่าเป็น กระบวนการที่อ่อนประสิทธิภาพ”

นอกจากนั้นรุจน์ (2542: 4) ได้แนะนำต่อเกี่ยวกับเรื่องการใช้สื่อเพื่อการสื่อสารของกลุ่ม เด็กและเยาวชนว่า “จากสภาพที่เกิดขึ้นสังคมคงต้องหาทางเพิ่มบทบาทให้แก่เด็กในด้านการเป็นผู้ ส่งสาร หรือมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารให้มากขึ้นกว่าการเป็นผู้รับสารเพียงอย่างเดียว โดย อาจสร้างการตระหนักให้เด็กเห็นว่า เด็กทุกคนมีสิทธิในการสื่อสารเท่าเทียมกับผู้ใหญ่ เนื่องจาก เด็กทุกคนได้รับความคุ้มครองให้มีสิทธิในการสื่อสารเพื่อแสดงความต้องการของตัวเอง” ตรงส่วน นี้ก็ได้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการใช้สื่อเพื่อการสื่อสารของกลุ่มเด็กและเยาวชนนั้นมีความสำคัญ เพียงใด

การจัดตั้ง “ขบวนการตาสับประรด” หรือขบวนการลักษณะเดียวกันที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายเพื่อการติดต่อสื่อสารของประเทศไทย ถือเป็น การเพิ่มช่องทางและโอกาสทางการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มของเด็กและเยาวชน ลักษณะของเครือข่ายเพื่อการติดต่อสื่อสารจึงเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา และตั้งคำถามกับประเด็นนี้ ว่ามีการรวมตัวกันขึ้นมาได้อย่างไร มีการขยายตัวอย่างไร มีปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพอย่างไรบ้าง ในส่วนของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน มีเป้าหมายในการนำเสนอข่าวสารอย่างไร มีกระบวนการในการนำเสนอข่าวสารอย่างไร มีปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวอย่างไรบ้าง

สำนักข่าวและเครือข่ายเพื่อการติดต่อสื่อสารของเด็กและเยาวชนเครือข่ายหนึ่งที่ผู้วิจัยรู้จัก และเป็นเครือข่ายเพื่อการติดต่อสื่อสารของเด็กและเยาวชนที่ค่อนข้างมีความมั่นคงและมีประสิทธิภาพในการนำเสนอข่าวที่ดี คือสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” ซึ่งเป็นเครือข่ายเพื่อการติดต่อสื่อสารของเด็กและเยาวชน โดยเด็กและเยาวชนจะเป็นผู้ทำงานในกระบวนการนำเสนอข่าวสารทั้งหมด และนำเสนอข่าวสารเพื่อเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะ โดยมุ่งเสนอข่าวสารในเรื่องของเด็กและเยาวชน รวมถึงปัญหาของกลุ่มของตน เครือข่ายนี้เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันเพื่อชี้ให้เห็นถึงปัญหาของสังคม โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มของเขาเอง หรือกลุ่มเด็กและเยาวชนทั่วไป โดยการสะท้อนให้สังคมเห็นโดยผ่านสื่อที่ตนมีอยู่ เด็กเหล่านี้มาจากมากมายหลายกลุ่ม มีสังคมต่างๆ กัน และอายุแตกต่างกัน แต่มีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือเพื่อที่จะเสนอข่าวด้านเด็กและเยาวชนให้สังคมได้รับทราบ ตรงจุดนี้เสียงของกลุ่มเด็กเหล่านี้จะกลายเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายสังคมให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มที่สำคัญในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมที่เสรีภาพในการนำเสนอข่าวสารยังมีการผูกขาด และไม่เปิดกว้างเท่าที่ควรอย่างสังคมไทยในปัจจุบัน

การรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนในการสะท้อนภาพของสังคมออกมาดังกล่าว ถือเป็นลักษณะพิเศษที่น่าสนใจศึกษา เนื่องจากเป็นปรากฏการณ์การรวมตัวกันสร้างเครือข่ายเพื่อการสื่อสาร และความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งในที่นี้คือชุมชนเยาวชนซึ่งจะเรียกได้ว่าไม่ยึดติดอยู่กับพื้นที่เด็กและเยาวชนที่อยู่ในกลุ่มของขบวนการตาสับประรดจะมีหน้าที่สะท้อนภาพจากสังคมในแหล่งต่างๆ ที่มีโอกาสได้ประสบพบเห็น โดยไม่จำกัดว่าจะเป็นที่ใด หากเด็กและเยาวชนมีโอกาส และพบเห็นเหตุการณ์ที่ควรค่าแก่การเป็นข่าวเขาก็จะรายงานสะท้อนสิ่งที่พบเห็นออกมา ถือเป็น การสื่อสารเพื่อการรับรู้ และพัฒนาร่วมกันภายในชุมชนของเยาวชนเอง ที่มีโอกาสได้ทั้งรับฟังรายงาน

ข่าวที่เกี่ยวข้องกับตน (Receiver) และมีโอกาสได้ทำข่าวเพื่อเผยแพร่แก่ชุมชนเยาวชน (Sender) ด้วยกันเองอีกด้วย

จากการอธิบายเรื่องชุมชนเยาวชนที่ผ่านมา เราสามารถอธิบายถึงคำว่าชุมชน (Community) ในการวิจัยเรื่องนี้ได้ว่า ชุมชนในที่นี้ หมายถึง ชุมชนของเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นสมาชิกของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน ขบวนการตาข่ายประรด ซึ่งมีจำนวนกว่า 3,000 คน โดยที่สมาชิกที่เข้ามามีส่วนร่วมในชุมชนนี้ จะมีหน้าที่สำคัญคือการเป็นหูเป็นตา เมื่อรู้ปัญหา แล้วชี้ปัญหาได้อย่างคล่องแคล่ว สมาชิกของชุมชนนี้จะมาจากการที่เขาได้รับรู้ และรับทราบข่าวสารจากสำนักข่าวเด็กฯ แล้วติดต่อมาเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยความเป็นจริงแล้วสำนักข่าวเด็กและเยาวชน ไม่ได้มีการจำกัดอายุของผู้เข้าร่วมเป็นสมาชิกแต่อย่างใด แต่ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นผู้ที่มีอายุอยู่ในช่วงของเด็กและเยาวชน โดยข่าวที่นำเสนอจะเป็นข่าวที่สร้างประโยชน์ต่อสังคม และต่อกลุ่มร่วมกัน เพื่อสร้างประโยชน์และความเข้มแข็งของชุมชนโดยการรับรู้ข่าวสาร ปัญหา และความเคลื่อนไหวต่างๆ ของเยาวชนในชุมชน ให้เป็นเกราะกำบังความไม่รู้ และเป็นเกราะกำบังเพื่อการป้องกันปัญหาที่เคยเกิดขึ้นแล้ว ไม่ให้เกิดขึ้นอีก หรือเป็นหนทางในการรับรู้ปัญหาของชุมชนเยาวชน และเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาร่วมกัน

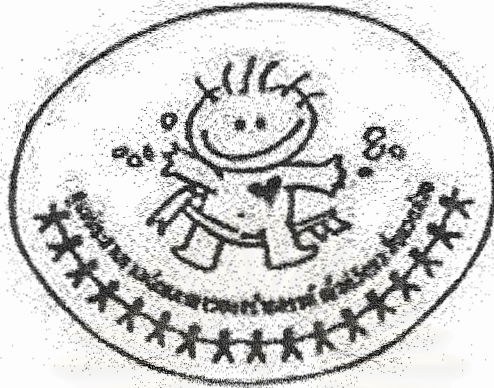
การแสดงออกของเด็กและเยาวชนต่อปัญหา หรือประเด็นข่าวในสังคมนับว่าเป็นการแสดงความคิดเห็นผ่านพื้นที่สาธารณะอย่างหนึ่ง โดยปกติเด็กและเยาวชนถือว่าเป็นผู้รับสารที่ได้รับผลกระทบจากสื่อมากที่สุด (เนื่องจากเด็กยังมีความอ่อนแอ และมีภาวะการณ์ที่ยังไม่มีประสบการณ์มากพอกับการเผชิญปัญหา) และเด็กยังเป็นกลุ่มบุคคลที่มีสิทธิน้อยมากในการเป็นผู้ส่งสารให้สังคมหรือชุมชนของตนทราบถึงความเปลี่ยนแปลงและปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนของเด็กและเยาวชน การสร้างพื้นที่สาธารณะของเด็กจึงเป็นเรื่องหนึ่งที่น่าสนใจอีกเรื่องหนึ่ง และเมื่อศึกษาถึงเรื่องนี้ เรื่องที่น่าสนใจและควรศึกษาต่อมาก็คือเรื่องการใช้สื่อเพื่อเข้าสู่พื้นที่สาธารณะของเด็ก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่มีการวิจัยเรื่องนี้มาศึกษา

นอกจากนั้นแล้วยังมีประเด็นด้านธรรมชาติของเด็กและเยาวชนที่น่าสนใจศึกษา คือ การดำเนินงานและการทำงานโดยเด็กและเยาวชน สามารถดำเนินการและทำงานอย่างต่อเนื่องได้อย่างไร เนื่องจากธรรมชาติของเด็ก เด็กเป็นภาวะชั่วคราว และเด็กเป็นวัยที่ยังไม่ได้มีการฝึกฝนให้มีความรู้ ความสามารถมากเท่ากับผู้ใหญ่ รวมทั้งประเด็นที่น่าสนใจอีกอย่างคือ การดำเนินงานและทำงานของเด็กแตกต่างจากผู้ใหญ่อย่างไร

กล่าวโดยสรุป การศึกษาถึงกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน จะมีความสำคัญในแง่การชี้ให้เราเห็นถึงลักษณะการทำงาน การดำเนินงานของกลุ่มเด็กและเยาวชนที่รวมตัวกันขึ้นมาเอง และดำเนินการกันเองโดยผ่านผู้ประสานงานของสำนักข่าว ซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากลักษณะของสำนักข่าวทั่วไป และยังได้ศึกษากระบวนการทำข่าวที่อาศัยหลักการปฏิบัติเป็นหลักในการทำข่าว นอกจากนี้ยังเป็นสำนักข่าวที่น่าสนใจศึกษาในฐานะที่เป็นองค์กรข่าวของเยาวชน เพื่อศึกษาถึงการขยายตัวของกลุ่ม และปัจจัยรวมถึงอุปสรรคของกลุ่มนี้

อนึ่งสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บะรด” นั้น หากเราได้ทำความเข้าใจ และศึกษาถึงโครงสร้าง และการทำงานขั้นพื้นฐานแล้วจะทราบว่าสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บะรด” มีลักษณะแตกต่างจากธรรมชาติของสำนักข่าวอื่นๆ ซึ่งสำนักข่าวโดยทั่วไปจะเน้นความเป็นมืออาชีพ (Professional) และการเป็นธุรกิจ ซึ่งในสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บะรด” ไม่ได้เน้นที่หลักข้อนี้ แต่มีลักษณะเป็นการสร้างเครือข่าย และรายงานข่าวโดยเด็กและเยาวชนซึ่งไม่ได้เน้นความเป็นมืออาชีพ และไม่มี ความเกี่ยวข้องกับธุรกิจ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ลักษณะของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บะรด” แตกต่างจากสำนักข่าวโดยทั่วไป ซึ่งถือเป็นลักษณะพิเศษ และน่าสนใจศึกษาเพื่อเปรียบเทียบกับ การดำเนินการของสำนักข่าวทั่วไปด้วย โดยที่ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับเรื่องสำนักข่าวเพื่อเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์รวมไว้ในหัวข้อเรื่อง ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้ว

สำหรับภูมิหลังความเป็นมา และความรู้ทั่วไปที่สำคัญนั้น “ขบวนการตาส์บะรด” เป็นหน่วยงานที่สังกัดศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนสร้างสรรค์ เพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม (YPLE: The Youth Center for the Promotion of Life Services and Environmental Awareness) โดยมีลักษณะความเป็นมาที่สำคัญ ตามเอกสารของเครือข่าย “ขบวนการตาส์บะรด” คือ เริ่มจากการปลุกฝังแนวคิด สร้างแนวทางในการปลุกฝังค่านิยม การให้ความรู้ความเข้าใจไม่ว่าจะเรื่องอะไรนั้นสมควรเริ่มต้นที่เด็ก การลงทุนกับเด็กทุกครั้งที่ปัญหาที่ติดตามมาคือ หลังเสร็จสิ้นกิจกรรมที่ดำเนินการ หากเด็กๆ ต้องการเข้ามามีส่วนร่วม มักจะไม่มีกระบวนการรองรับต่อเนื่อง จึงคิดว่าสิ่งที่เกิดขึ้นก็จะเสื่อมหายไป ในระยะแรก ทางศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนสร้างสรรค์ เพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม (YPLE) ก็มักประสบปัญหาเช่นนี้ จึงปรับแนวทางการทำงานมาเป็นองค์กรประสานงาน

ภาพที่ 1 รูปภาพตราสัญลักษณ์ของศูนย์ประสานงานเด็ก
และเยาวชนสร้างสรรค์ เพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม

เมื่อเด็กและพี่เยาวชน ที่มีจิตสำนึกคล้ายกันมารวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่ม-องค์กรของตัวเอง ดำเนินกิจกรรมตามที่ตนสนใจ มักจะติดกับรูปแบบ โดยเฉพาะ “การจัดค่าย” ซึ่งต้องใช้งบประมาณสูง ทาง (YPLE) จึงได้คิดค้นรูปแบบกิจกรรมที่ลงทุนน้อย มีประสิทธิภาพและสามารถดำเนินการได้ด้วยคนเพียงคนเดียว ฉะนั้น “ขบวนการตาสับปะรด” ในการเฝ้าระวังสิ่งแวดล้อมและชุมชนจึงได้เกิดขึ้น

ขบวนการตาสับปะรดได้ถือกำเนิดขึ้นในปี พ.ศ. 2535 โดยเป็นขบวนการเฝ้าระวังรายงานข่าวเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และเรื่องราวในชุมชน หลังจากดำเนินงานได้ประมาณ 4 ปี มีรายงานจากอาสาสมัครเด็กและเยาวชนเครือข่ายต่างๆ รายงานกิจกรรมที่ได้ดำเนินการ และจากการเฝ้าระวังชุมชน พบว่ามีการลักลอบ และทำลายทรัพยากรในลักษณะต่างๆ เกือบทุกพื้นที่ สิ่งสำคัญคือ รายงานสถานการณ์การระบาดของ “ยาบ้า” ในกลุ่มเด็กๆ และรูปแบบการแพร่กระจาย โดยเฉพาะในสภาพเศรษฐกิจเช่นนี้ การใช้เด็กและเยาวชนเป็นเครื่องมือในการทำตลาด นับว่าได้ผลมาก

ผลสรุปของคณะทำงาน เห็นพ้องต้องกันว่าเด็กๆ ขาดการยอมรับ ขาดต้นแบบและเวทีที่สร้างสรรค์ในการแสดงออก เกิดความเครียดทั้งในครอบครัวและสถานศึกษา และที่สำคัญไม่รู้จะปรึกษาปัญหากับใคร ไม่มีองค์กรที่น่าเชื่อถือ และไร้วางใจที่พอจะเป็นที่พึ่งได้ ทั้ง 2 ปัญหา

ในตอนนีที่เด็กและเยาวชนประสบอยู่ส่งผลให้พฤติกรรมเบี่ยงเบน ขาดวินัย เอาแต่ใจตัวเอง ตามเพื่อน เรียกร้องความสนใจ จนเสื่อมศีลธรรมในที่สุด

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องปรับแนวทางการทำงาน ไว้รองรับสถานการณ์สำหรับอนาคตและต้องเร่งขยายผล “ขบวนการตาสับประรด” ให้เป็นที่รู้จักอย่างทั่วถึง อย่างน้อยก็ให้ไวกว่ากระบวนการของ “ยาบ้า” ทั้งนี้ ไม่ใช่เพื่อการปราบปราม หรือแก้ไข้ปัญหาทั้งหมด แต่เห็นแนวทางของ “ขบวนการตาสับประรด” นั้น สามารถรับทราบรายละเอียดข้อมูลที่มีช่องโหว่ของเด็กๆ ให้เปิดเผยออกมาได้ สามารถทำสวนที่เลวร้ายที่อยู่ในมุมมืดของสังคมให้สว่างขึ้น เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ทำให้เด็กๆ สามารถเข้ามามีส่วนร่วมที่เลวร้ายที่อยู่ในมุมมืดของปัญหาสังคมให้สว่างขึ้น เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ทำให้เด็กๆ สามารถเข้ามามีส่วนร่วมแก้ปัญหาตัวเองด้วยตัวเอง และทำให้ผู้ใหญ่รับรู้ที่กำลังเกิดปัญหาอะไรกับเด็กๆ และควรเข้ามาช่วยเหลือ ดูแลให้ตรงจุดได้อย่างทันที

ขบวนการตาสับประรด มีรายการวิทยุเป็นของตนเองคือ รายการวิทยุเด็กและเยาวชนในปี พ.ศ. 2542 และในปี พ.ศ. 2543 ก็ได้จัดตั้งเป็นสำนักข่าวเด็กและเยาวชนขึ้นเพื่อเป็นองค์กรด้านการข่าวสำหรับเด็กและเยาวชนที่ชัดเจน แล้วพัฒนาต่อเนื่องเรื่อยมา สำหรับรายการวิทยุเด็กและเยาวชนนั้นแรกเริ่มได้ออกอากาศในระบบเอ.เอ็ม. ความถี่ 918 กิโลเฮิร์ตซ์ ช่วงเวลา 15.00 – 21.00 น. ทุกวันจันทร์ถึงศุกร์ ต่อมาได้เปลี่ยนคลื่นและเวลาออกอากาศ มาออกอากาศในระบบเอ.เอ็ม. ความถี่ 891 กิโลเฮิร์ตซ์ ช่วงเวลา 09.00 – 21.00 น. ทุกวันเสาร์-อาทิตย์ และเปลี่ยนเวลาออกอากาศอีกครั้งมาเป็นเวลา 10.00 – 11.00 น. ทุกวันเสาร์-อาทิตย์ จนถึงในปัจจุบัน ได้เปลี่ยนเวลาออกอากาศเป็นเวลา 14.00 – 16.00 น. ในระบบเอ.เอ็ม. ความถี่ 891 กิโลเฮิร์ตซ์ ซึ่งออกอากาศทั่วประเทศในเครือข่ายสถานีวิทยุแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์

สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” มีวัตถุประสงค์หลักดังนี้คือ

1. เพื่อสร้างเครือข่ายในลักษณะ “ตาสับประรด” รายงานข่าวต่างๆ ในพื้นที่ตัวเอง
2. เพื่อเป็นการเสนอทางเลือกในการแก้ปัญหาที่ทำได้ ใช้งบน้อย ได้ผลมาก
3. เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีกับหน่วยงานในพื้นที่ ในการมีส่วนร่วมแก้ปัญหาด้วยกัน
4. เพื่อสร้างความร่วมมือกับสื่อมวลชนต่างๆ พร้อมเสริมสร้างบุคลากรในด้านนี้ไว้

โดยมีลักษณะการดำเนินงานที่สำคัญ คือ

1. รวมกลุ่มเครือข่ายพื้นที่ใกล้เคียง แลกเปลี่ยนแนวคิด ร่วมวางแผนงาน
2. ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง และขอรับการสนับสนุน
3. จัดตั้ง “สำนักข่าวเด็กและเยาวชน” ประสานงาน และขอการสนับสนุนกับเครือข่ายสื่อสารมวลชน ทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น
4. เครือข่ายในพื้นที่ คัดเลือกผู้เข้ารับการอบรม และร่วมจัดอบรม “ตาส์บ่ประรด” ขึ้นตามกำหนดแผนงาน
5. ติดตาม และเชื่อมประสานงานด้านข่าวสารข้อมูล พร้อมพัฒนาไปสู่สื่อด้านอื่นๆ เช่น จดหมายข่าว “พุทไร้อะเอียด!”, รายการ “วิทยุเด็กและเยาวชน”

กลุ่มเป้าหมายหลักของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บ่ประรด” คืออาสาสมัครเยาวชน, เครือข่ายกลุ่ม / องค์กรเยาวชนในพื้นที่ และเครือข่ายสื่อสารมวลชน และสื่อหลักที่สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ใช้ คือ

1. จดหมายข่าว “พุทไร้อะเอียด!” เป็นจุลสารรายเดือนที่ใช้เชื่อมต่อสมาชิก บอกข่าวความเคลื่อนไหว และเชื่อมเครือข่ายอาสาสมัครและกลุ่ม – องค์กรด้านเด็กและเยาวชน
2. รายการวิทยุเด็กและเยาวชน ซึ่งออกอากาศในระบบเอ.เอ็ม. ความถี่ 891 กิโลเฮิร์ตซ์ และเครือข่ายสถานีวิทยุแห่งประเทศไทยทั่วประเทศ เวลา 14.00 – 16.00 น. ทุกวันอาทิตย์ (เวลา 14.00 – 15.00 น. รายการร่วมด้วยช่วยเด็ก และเวลา 15.00 – 16.00 น. รายการวิทยุเด็กและเยาวชน)
3. สื่ออินเทอร์เน็ตของ “ขบวนการตาส์บ่ประรด” ภายใต้อีเมลเว็บไซต์ไทยแลนด์คิด (<http://www.thailandkid.com>)

สำหรับสถานที่ติดต่อของสำนักข่าว คือ

สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บ่ประรด”

ศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนสร้างสรรค์ เพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม (YPLE)

36 / 23-24 หมู่ 2 ถนนรามอินทรา กม. 4 แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10220

หรือ ตู้ ปณ. 77 ปทผ. รัฐสภา กรุงเทพฯ 10305

โทรศัพท์ 0-1308-5688 โทรสาร 0-2971-9673

วิทยุติดตามตัว 152 เรียก “ตาสับประรด”

E-mail: yple@hotmail.com

สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” ถือเป็นองค์กรของเด็กและเยาวชน ที่ดำเนินการเพื่อกลุ่มของเด็กและเยาวชนเองโดยใช้การรายงานข่าวเป็นสื่อสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” มีลักษณะที่แตกต่างจากสำนักข่าวโดยทั่วไป เนื่องจากลักษณะที่ไม่เน้นการธุรกิจด้านการข่าว และลักษณะที่ไม่ได้ใช้ความเป็นมืออาชีพมาดำเนินการ การทำงานจะเน้นการเรียนรู้และการทดลองทำงานและมาปรับแก้โดยกลุ่มของเด็กเอง ซึ่งจะมีเด็ก และเยาวชนหน้าใหม่เข้ามาทำงานตลอดเวลาจากการจัดอบรมด้านการข่าวรุ่นต่างๆ เมื่ออบรมแล้วต้องมีการปฏิบัติจริง โดยการนำข่าวที่ทำออกอากาศผ่านสื่อวิทยุ ในปัจจุบันได้มีสมาชิกและเครือข่ายที่ร่วมรายงานข่าวทั่วประเทศกว่า 3,000 คน ลักษณะที่แตกต่างอย่างสำคัญจากสำนักข่าวอื่นๆ คือการเป็นสำนักข่าวของเด็กและเยาวชน โดยดำเนินการเพื่อเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง เด็กเป็นผู้ที่ทำข่าว และเสนอข่าวเพื่อกลุ่มเด็ก โดยมุมมอง และวิสัยทัศน์ที่ได้จากการทำงานจะเป็นมุมมองของเด็กเองว่ามองผู้ใหญ่ มองสังคมอย่างไร ซึ่งแตกต่างจากสำนักข่าวโดยทั่วไปที่รายงานข่าวโดยมืออาชีพ และรายงานโดยทัศนะของผู้ใหญ่ ถึงแม้เป็นข่าวเด็กก็จะเป็นข่าวของเด็กในมุมมองของผู้ใหญ่

ปัญหานำการวิจัย

1. “ขบวนการตาสับประรด” มีการรวมตัวกันขึ้นมาได้อย่างไร มีการสื่อสารในการขยายตัวอย่างไร และปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับประรด” คืออะไร
2. สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” มีเป้าหมายของการทำข่าวอย่างไร มีกระบวนการทำข่าวอย่างไร และปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรวมตัว, รูปแบบการสื่อสารที่ใช้ในการขยายตัว รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด”
2. เพื่อศึกษาเป้าหมายของการทำข่าว กระบวนการทำข่าว และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด”

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้มุ่งศึกษาเฉพาะเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” และสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ซึ่งสังกัดศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนสร้างสรรค์ เพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม หรือ ศส.ดย. (The Youth Center for the Promotion of Life Services and Environmental Awareness: YPLE) โดยการศึกษาตามปัญหาคำถามการวิจัยที่เสนอไปนั้น จะกำหนดช่วงเวลาที่ศึกษาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งสำนักข่าวเด็กและเยาวชนในปี พ.ศ. 2535 จนถึงปัจจุบัน เพื่อดูพัฒนาการ และการเจริญเติบโต

นิยามศัพท์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัย

เครือข่าย หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในรูปแบบของการติดต่อ ประสานงาน แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน และมีการวางรากฐานเพื่อพร้อมที่จะติดต่อได้เมื่อเกิดปัญหาหรือต้องการความร่วมมือ โดยมีระดับโครงสร้างและเสถียรภาพที่แน่นอน

กระบวนการทำข่าว หมายถึง ขั้นตอนทั้งหมดในการจัดการงานข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” เพื่อนำเสนอทางสื่อของ “ขบวนการตาสับปะรด” ซึ่งมี 6 ขั้นตอนคือ การรวบรวมประเด็นข่าวที่น่าสนใจ การเตรียมประเด็นในการทำข่าว การออกไปทำข่าว การเรียบเรียงประเด็นข่าว การคัดเลือกข่าว และการรายงานข่าว

1) การรวบรวมประเด็นข่าวที่น่าสนใจ หมายถึง การพิจารณาเลือกข้อมูลจากแหล่งข่าว โดยการรวบรวมประเด็นข่าวที่น่าสนใจ เพื่อให้ผู้สื่อข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน ติดตามหรือเสาะหาข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นข่าวนั้นๆ

2) การเตรียมประเด็นในการทำข่าว หมายถึง การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของประเด็นข่าวที่ต้องการทำข่าวจากเอกสารที่ได้รับ หรือข้อมูลอื่นๆ และบันทึกประเด็นที่ต้องการทราบจากข่าวนั้น รวมทั้งบันทึกคำถามเพื่อสอบถามหรือสัมภาษณ์จากแหล่งข่าว

3) การออกไปทำข่าว หมายถึง การทำให้ได้มาซึ่งข่าวจากแหล่งข่าว หรือจากสิ่ง ที่สังเกตเห็น ไม่ว่าจะโดยวิธีใดของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต การสอบถาม การรวบรวมข้อมูล การอ่าน การรับฟัง เป็นต้น

4) การเรียบเรียงประเด็นข่าว หมายถึง การนำข้อมูลที่ได้จากการหาข่าวมาเขียนเรียบเรียงเพื่อเตรียมนำเสนอต่อผู้รับสาร

5) การคัดเลือกข่าว หมายถึง กระบวนการตัดสินใจเลือกข่าวที่ได้จากการออกไปทำข่าวของผู้สื่อข่าว ว่าข่าวใดควรจะนำเสนอหรือไม่ควรนำเสนอ, ข่าวใดควรนำเสนอก่อนข่าวใดควรนำเสนอหลัง เป็นต้น

6) การรายงานข่าว หมายถึง ขั้นตอนการนำข่าวที่ได้รับการคัดเลือกแล้ว เผยแพร่ออกสู่ผู้รับสารโดยผ่านสื่อของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” คือ รายการวิทยุเด็กและเยาวชน, จดหมายข่าว “พุดไร่เอ๋ย!” และเว็บไซต์ไทยแลนด์คิด (<http://www.thailandkid.com>)

รูปแบบการสื่อสารเพื่อการชงชาสต์ว หมายถึง การติดต่อสัมพันธ์กันโดยอาศัย กระบวนการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้สึกนึกคิด เจตคติ ตลอดจนประสบการณ์ระหว่างกัน เพื่อการสร้างเครือข่ายการดำเนินงานและการทำงานของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด”

พื้นที่ข่าว หมายถึง จำนวนข่าว และขนาดของคอลัมน์ข่าวเกี่ยวกับสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” ที่ได้รับการนำเสนอผ่านสื่อมวลชนต่างๆ และผ่านสื่อของสำนักข่าวเอง

ประเด็นข่าว หมายถึง หัวข้อข่าวเกี่ยวกับสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” ที่ได้รับการนำเสนอผ่านสื่อมวลชนต่างๆ และผ่านสื่อของสำนักข่าวเอง โดยมีหมวดหมู่ของหัวข้อหลักๆ ที่สำคัญ เช่น การแสดงออกของเด็ก, สิทธิเด็ก, กองทุนสื่อเพื่อเด็ก, ภาพกิจกรรม, อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก, เนื้อหาเกี่ยวกับเว็บไซต์ไทยแลนด์คิด เป็นต้น

ปฏิสัมพันธ์ หมายถึง การติดต่อสัมพันธ์กันโดยอาศัยกระบวนการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้สึกนึกคิด เจตคติ ตลอดจนประสบการณ์ระหว่างกันระหว่างกลุ่มเป้าหมายของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ กับสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด”

กลุ่มเป้าหมาย หมายถึง กลุ่มเป้าหมายของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” ซึ่งเป็นผู้ที่พึงรายการวิทยุของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ และ / หรือผู้ที่อ่านจดหมายข่าว “พุดใจเอ๋ย!” ของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ

ทัศนคติ หมายถึง ความคิดเห็นหรือมุมมองส่วนบุคคลของกลุ่มเป้าหมายสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” ซึ่งมีต่อสำนักข่าวเอง หรือต่อประเด็นที่สำนักข่าวฯ นำเสนอ

ผู้สื่อข่าว หมายถึง บุคลากรของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” ซึ่งมีบทบาทในการหาข่าว เขียนข่าว และส่งข่าวไปให้บรรณาธิการข่าวรวบรวมเพื่อคัดเลือก และรายงานข่าวต่อไป ซึ่งมีชื่อเรียกเฉพาะว่า อาสาสมัครนักข่าว “ขบวนการตาสับประรด”

แหล่งข่าว หมายถึง บ่อเกิดหรือที่มาของข่าว ของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” ไม่ว่าจะเป็นบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร หรือสถาบันที่ปรากฏเป็นผู้ให้ข้อมูลในข่าว เป็นบุคคลหรือหรือสถาบันที่ผู้สื่อข่าวอ้างถึงในการเสนอข่าวว่าเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาในข่าว ซึ่งอาจมีทั้งแหล่งข่าวเปิด และแหล่งข่าวปิด

ชุมชนเยาวชน หมายถึง ขอบเขตการติดต่อสื่อสาร และมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มของเยาวชนในสำนักข่าวเด็ก “ขบวนการตาส์บะรด”

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย

1. ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงเครือข่ายของ “ขบวนการตาส์บะรด” เครือข่ายด้านเด็กและเยาวชนอื่น สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บะรด” และองค์กรทั่วไปภาคประชาชนที่ดำเนินการในลักษณะเดียวกันให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวในการพัฒนาองค์กรด้านเด็กและเยาวชน และองค์กรภาคประชาชนอื่นๆ ได้มากยิ่งขึ้น
3. ผลการวิจัยสามารถเป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดการตระหนักถึงความสำคัญของเครือข่าย, องค์กรข่าวของเด็กและเยาวชน และตระหนักถึงความสำคัญของการรับรู้ข่าวเด็กและเยาวชนในอนาคต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จะขอแบ่งเนื้อหาออกเป็นสองส่วนคือ ส่วนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และส่วนที่ 2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

เมื่อเราอ่านและพิจารณาถึงหัวข้อเรื่องที่จะศึกษา ทำให้เราสามารถมองภาพถึงแนวคิด และทฤษฎีที่น่าจะเกี่ยวข้องได้ในเรื่องหลักๆ คือ เรื่องของเด็กและเยาวชน, เรื่องของสำนักข่าว, เรื่องของข่าว, เรื่องของกระบวนการทำข่าว เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงพยายามสืบเสาะหาในแนวคิด และทฤษฎีดังกล่าวซึ่งมีอยู่ในตำราหลายเล่มด้วยกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมมาเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ในการวิจัยเรื่อง เครือข่ายและกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาข่ายประรด” นี้ ผู้วิจัยได้จำแนกแนวคิด ทฤษฎีออกเป็น 6 ส่วนดังต่อไปนี้

- ก. แนวความคิดเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน
- ข. แนวความคิดเกี่ยวกับการสื่อสารและเครือข่ายการสื่อสาร
- ค. แนวความคิดเกี่ยวกับสำนักข่าว
- ง. แนวความคิดเกี่ยวกับข่าว และกระบวนการทำข่าว
- จ. แนวความคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะ
- ฉ. แนวความคิดเรื่องอัตลักษณ์

ก. แนวความคิดเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน

แนวความคิดเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน จะเป็นแนวความคิดที่ทำให้เราเข้าใจถึงความสำคัญของเด็ก และเยาวชน และรับรู้ถึงสิทธิของเด็กและเยาวชน รวมถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชน เพื่อที่จะได้ทราบถึงพื้นฐานของเด็กที่เราจะศึกษากลุ่มเด็กที่ทำกิจกรรมในสำนักข่าวเด็กและเยาวชน เพื่อเป็นข้อมูล

เบื้องต้นว่าเด็กและเยาวชน มีสิทธิที่พึงได้อย่างไรบ้าง และมีหลักการพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างไร

หัวข้อที่ได้รวบรวมไว้ สำหรับแนวความคิดเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน มีดังนี้

1. ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กและเยาวชน
2. แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก
3. แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชน
4. สิทธิเด็ก
5. สิทธิในการสื่อสาร
6. สิทธิเด็ก...สิทธิในการสื่อสาร

ในเรื่องแรกคือ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กและเยาวชนนั้น ได้กล่าวถึงสิทธิของเด็กและเยาวชนในอันที่พึงมีพึงได้ โดยยกเอาหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The Universal Declaration of Human Rights) ขององค์การสหประชาชาติมาอธิบาย การศึกษาในสวนนี้จะทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงสิทธิที่พึงมีของเด็กและเยาวชนในการที่จะทำอะไรที่ขัดแย้งกับผู้ใหญ่

ในแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนนั้น จะเป็นการอธิบายถึงการพัฒนาเด็กและเยาวชน ความต้องการพื้นฐานของเด็กและเยาวชน เพื่อเป็นพื้นฐานให้ทราบถึงหลักการพัฒนาของเด็ก โดยเฉพาะเรื่องธรรมชาติของเด็ก พฤติกรรมที่พึงกระทำต่อเด็ก เป็นต้น ซึ่งจะเป็นหลักสำคัญมากในเข้าใจธรรมชาติของเด็กประกอบการเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กและเยาวชน (ปฟานี รัฐวิวัฒนา, 2535: 33-35)

แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิของเด็กนี้มีมานานแล้ว นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1924 (พ.ศ. 2467) ระบุถึงการที่เด็กจะได้รับการพิทักษ์พิเศษ และในปี ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) องค์การสหประชาชาติออกปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน หรือ The Universal Declaration of Human Rights (สุदारตันี ศุภพิพัฒนา และมาลี พฤกษ์พงศาวลี, 2527: 274-280) เน้นถึงหลักไม่เลือกปฏิบัติและประกาศว่า "มนุษย์ทุกคนเกิดมาเสรีเท่าเทียมกันในเกียรติและสิทธิ ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพตามที่กำหนดไว้ในปฏิญญา" จุดเด่นของหลักการสิทธิมนุษยชนคือคุณค่าของความเป็นคน ไม่ว่าจะเชื้อชาติ ภาษาหรือศาสนาใด

เด็กคือมนุษย์ที่ยังอ่อนเยาว์อยู่ทั้งร่างกายและจิตใจ ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องได้รับการพิทักษ์รักษา และดูแลเป็นพิเศษตลอดไปจนถึงการคุ้มครองทางกฎหมายทั้งก่อนและหลังกำหนด สมัชชาแห่งองค์การสหประชาชาติเห็นความสำคัญร่วมกัน จึงได้มีมติเป็นเอกฉันท์ยอมรับและออกปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเยาวชน ซึ่งแจงดถึงสิทธิซึ่งเด็กทุกคนพึงได้รับโดยไม่มีการยกเว้นแต่ประการใดตามข้อตกลงระหว่างชาติ เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน ค.ศ. 1959 (พ.ศ. 2502) ทั้งนี้เพื่อให้เด็กพึงมีชีวิตวัยเยาว์ที่เป็นสุขทั้งเป็นประโยชน์ต่อตนเอง และต่อสังคมที่ตนร่วมอยู่ด้วย โดยทำการเชิญชวนเรียกร้องให้บิดามารดา องค์การอาสาสมัคร เอกชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนประชาชนทั้งชายหญิงยอมรับนับถือสิทธิเหล่านี้ และควรได้ช่วยกันรักษาสีทธิของเด็กโดยดำเนินการตามกฎหมายหรืออื่นๆ ตามความเหมาะสมโดยลำดับ ทั้งนี้เพื่อสอดคล้องกับหลักการ 10 ข้อคือ (ใส่ละมุลนิธิแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2522: 1-3)

1. เด็กและเยาวชนพึงได้รับสิทธิเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการแบ่งแยกหรือกีดกัน ไม่ว่าจะด้วยวิธีใดๆ ในเรื่องเชื้อชาติ หรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นของเด็กรหรือครอบครัวก็ตาม

2. เด็กและเยาวชนพึงได้รับการพิทักษ์และคุ้มครองเป็นพิเศษ อันจะช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาทั้งทางกาย ทางสมอง และจิตใจ เพื่อให้ร่วมอยู่ในสังคมอย่างปกติชน

3. เด็กและเยาวชนมีสิทธิที่จะได้มีชื่อและมีสัญชาติแต่กำเนิด

4. เด็กและเยาวชนพึงได้รับความมั่นคงทางสังคมและเติบโตอย่างสมบูรณ์ ดังนั้นทั้งแม่และเด็กควรได้รับการดูแลคุ้มครองเป็นพิเศษ ทั้งเมื่ออยู่ในครรภ์และภายหลังเมื่อคลอดแล้ว โดยได้รับสิทธิในเรื่องที่อยู่อาศัย ได้รับอาหาร ได้รับการดูแลทางการแพทย์โดยเฉพาะเด็กๆ ให้ได้รับการเล่นรื่นเริงเพลิดเพลินด้วย

5. เด็กและเยาวชนที่พิการทั้งทางร่างกาย สมองและจิตใจ มีสิทธิที่จะได้รับการรักษาพิเศษ หมายถึงการดูแลรักษาและการศึกษาที่เหมาะสมกับสภาวะของเด็กโดยเฉพาะ

6. เด็กและเยาวชนพึงได้รับความรักและความเข้าใจอันจะช่วยในการพัฒนาบุคลิกภาพของตน โดยเติบโตอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของบิดามารดาของเด็กเอง และในทุกกรณีเด็กจะต้องได้อยู่ในบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความรัก ความอบอุ่น ปลอดภัย ไม่พลัดพรากจากแม่ ในกรณีที่เด็กไม่มีครอบครัวหรือมาจากครอบครัวที่ยากจนและมีลูกมากก็จะได้รับการช่วยเหลือเป็นพิเศษจากรัฐหรือองค์การต่างๆ

7. เด็กและเยาวชนมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาซึ่งรัฐควรจัดให้เปล่า อย่างน้อยในชั้นประถมศึกษา เพื่อเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมโดยทั่วๆ ไป และให้เด็กเติบโตเป็นสมาชิกผู้ยัง

ประโยชน์ต่อสังคมคนหนึ่ง การศึกษานี้คลุมไปถึงการแนะแนวทางชีวิต ซึ่งมีบิดามารดาเป็นผู้รับผิดชอบก่อนบุคคลอื่นๆ เด็กจะต้องมีโอกาสได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินและรื่นเริงพร้อมกันไปด้วย

8. เด็กและเยาวชนเป็นบุคคลแรกที่ได้รับการคุ้มครองและสงเคราะห์ในทุกกรณี

9. เด็กและเยาวชนพึงได้รับการปกป้อง ให้พ้นจากการทอดทิ้ง พ้นจากความโหดร้ายทารุณ และจากการถูกข่มเหงรังแกทุกชนิด เด็กจะต้องไม่กลายเป็นสินค้าไม่ว่าในรูปแบบใดๆ จะต้องไม่มีการรับเด็กเข้าทำงานก่อนวัยอันสมควร ไม่ว่าจะกระทำใดๆ อันเป็นการชักจูงหรืออนุญาตเด็กให้จำต้องรับจ้างทำงาน ซึ่งอาจจะเป็นผลร้ายต่อสุขภาพของเด็ก หรือเป็นเหตุให้การพัฒนาทางกาย ทางสมอง และทางจิตใจของเด็กเสื่อมถอยลง

10. เด็กและเยาวชนพึงได้รับการคุ้มครองให้พ้นจากการกระทำที่แสดงถึงการกีดกันแบ่งแยกไม่ว่าทางเชื้อชาติ ศาสนา หรือในรูปใดๆ เด็กจะต้องได้รับการเลี้ยงดูให้เติบโตขึ้นมา “ในภาวะแห่งจิตที่เต็มไปด้วยความเข้าใจและการผ่อนหนักผ่อนเบา มิตรภาพระหว่างชนชาติต่างๆ สันติภาพและภราดรภาพสากล และด้วยการสำนึกเต็มที่ว่าพลังกำลังและความสามารถพิเศษในตัวเขาคควรจักอุทิศ เพื่อรับใช้เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน”

2. แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก

เด็กหมายถึงผู้ที่มีอายุระหว่างแรกเกิดจนถึงอายุ 14 ปี

การพัฒนาเด็ก หมายถึงการพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี กล่าวคืออย่างน้อยที่สุดเด็กทุกคนควรได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐาน ส่วนการพัฒนากิจกรรมและบริการเชิงสังคมที่ให้แก่เด็กนั้นเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาเด็ก ผู้ใหญ่และสังคมรอบตัวเด็กจะต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วมแสดงบทบาทที่เหมาะสม และสนองตอบต่อสังคมด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2527)

ความต้องการพื้นฐานของเด็ก

ความต้องการพื้นฐานของเด็กที่สำคัญนับตั้งแต่แรกเกิดเป็นเช่นเดียวกับความต้องการของมนุษย์ทั่วไปที่เข้าใจร่วมกันคือปัจจัยสี่อันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัยซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานทางร่างกาย (Primary Needs) ขณะเดียวกันมนุษย์ก็ยังมีต้องการทางใจ

(Secondary Needs หรือ Psychological Needs) ซึ่งมีความสำคัญพอๆ กับความต้องการทางกาย นักวิชาการบางท่านตั้งทฤษฎีลำดับความก่อนหลังของความต้องการของมนุษย์ (Hierarchy of Needs) ไว้ สำหรับความต้องการพื้นฐานของเด็กอาจแบ่งออกได้ 3 ประเภท คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2527: 13-14)

1. ความต้องการพื้นฐานทางกายเกี่ยวกับการยังชีพให้ได้อยู่ได้ อันได้แก่ปัจจัยด้านโภชนาการ สาธารณสุข ที่อยู่อาศัยและสุขภาพสิ่งแวดล้อม
2. ความต้องการพื้นฐานทางจิตใจที่เกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพ ในฐานะที่เป็นมนุษย์ในสังคม อันได้แก่ปัจจัยที่รวมถึงความรู้สึก อารมณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งรวมถึงการปฏิสัมพันธ์ภายในครอบครัว ค่านิยม ทศนคติ และจริยธรรม เป็นต้น
3. ความต้องการพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับตัวเองในฐานะที่เป็นทรัพยากรและผู้ใช้ทรัพยากรอันได้แก่ ปัจจัยเชิงเขาวนปัญหา การเรียนรู้ด้านต่างๆ เช่น การศึกษาและอาชีพ

3. แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาเขาวน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2527: 1-3 – 1-4)

เขาวน หมายถึงผู้ที่อายุระหว่าง 15-25 ปี

การพัฒนาเขาวน มีแนวความคิดพื้นฐาน 6 ประการคือ

1. เขาวนมีเกียรติ สิทธิ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ หลักความเชื่อพื้นฐานในการพัฒนาจึงมิใช่การหลอหลอมเพื่อให้เขาวนแปรสภาพตามแต่จะต้องการได้โดยปราศจากการคำนึงถึงศักยภาพ พลัง และบทบาทของเขาวนในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเอง การพัฒนาสังคมและความสามารถในการตัดสินใจได้เองด้วย
2. การพัฒนาคนนั้นเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต ในช่วงชีวิตหนึ่งๆ ต่างก็มีจุดวิกฤติและจุดเด่น อันเกิดขึ้นได้จากการเปลี่ยนแปลงทางสรีระ การรับรู้โดยเฉพาะด้านการปรับบทบาทอันเนื่องมาจากประสบการณ์ และอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม ช่วยชีวิตของเขาวนก็มีได้รอดพ้นไปจากปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวแล้ว
3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ปรากฏชัดเจน กล่าวคือความยากจน สภาพทุพโภชนาการ การมีโรคภัยไข้เจ็บ ความด้อยโอกาสในการศึกษา ความไม่รู้ การขาดทักษะเชิงอาชีพ การไม่มีงานทำ การเพิ่มประชากร การไม่ได้รับบริการพื้นฐานที่ทั่วถึง และบริการที่ขาดคุณภาพ ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นมีความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการพัฒนาเขาวน โดยทั้งเป็น

อุปสรรคต่อการพัฒนา และเสริมให้มีสภาพเศรษฐกิจสังคมที่สร้างปัญหาให้แก่เยาวชนเอง อันมีผลให้เยาวชนบางกลุ่มกลายเป็นปัญหาสังคมในที่สุด ด้วยเหตุนี้ความพยายามที่จะพัฒนาตัวเยาวชนไปตามลำพังจะไม่ได้รับผลเท่าที่ควร

4. เยาวชนเป็นห่วงชีวิตที่คาบเกี่ยวระหว่างความเป็นเด็กและความเป็นผู้ใหญ่ยิ่งไปกว่านั้นเยาวชนเป็นผู้สืบเนื่องมรดกทางวัฒนธรรมและความอยู่รอดของชาติ จึงควรได้รับความสนใจเป็นพิเศษ ต่อเนื่องจากความสนใจที่ให้เมื่ออยู่ในวัยเด็ก เพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ

5. เยาวชนเป็นทั้งผู้ได้รับการพัฒนา และสามารถเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาได้ด้วยจึงจำเป็นต้องสร้างโอกาสให้เยาวชนทุกคนได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ โดยเฉพาะเยาวชนที่มีโอกาสมากกว่าจะต้องช่วยพัฒนาผู้ด้อยโอกาส ยิ่งไปกว่านั้นการพัฒนาเยาวชนให้เกิดผลจริงนั้นไม่อาจทำเฉพาะตัวเยาวชนเพียงด้านเดียว แต่จะต้องพิจารณาการพัฒนาสังคม และเศรษฐกิจควบคู่กันไปด้วย

6. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อน และต้องลงทุนสูง จึงควรระวังมิให้เกิดการสูญเปล่าโดยใช้วิธีป้องกันมากกว่าการแก้ไข

4. สิทธิเด็ก (รุจน์ โกมลบุตร, 2542)

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก นิยามคำว่า "เด็ก" ว่า หมายถึง "มนุษย์ทุกคนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านั้นตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่เด็กนั้น" (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, 2540: 19)

ในเรื่องของสิทธิเด็กนั้น อาจอธิบายได้หลายวิธี ในที่นี้จะแบ่งออกเป็น 4 ประการ ได้แก่

1) สิทธิในการมีชีวิตอยู่ หมายถึง สิทธิที่จะได้รับการเลี้ยงดู และดูแลรักษาให้สามารถมีชีวิตอยู่รอดจากความอดอยากและโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ฯลฯ

2) สิทธิในการได้รับความคุ้มครอง หมายถึง สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองให้พ้นจากภัยอันตรายทั้งหลาย และการถูกคุกคาม หรือการถูกละเมิดในลักษณะต่างๆ

3) สิทธิในการได้รับการพัฒนา หมายถึง สิทธิที่จะได้รับการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการดำรงชีวิต

4) สิทธิในการมีส่วนร่วม หมายถึง สิทธิที่จะเข้ามีส่วนร่วมในการกำหนดสิ่งต่างๆ ที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับต่อคุณภาพชีวิตของเด็ก

แม้ว่าเรื่องสิทธิเด็ก จะไม่ค่อยเป็นที่รับรู้เท่าใดนัก แต่ก็ปฏิเสธไม่ว่าเด็กๆ ส่วนหนึ่งก็ได้รับการพิทักษ์สิทธิจากผู้ใหญ่ โดยที่ผู้ใหญ่ก็ไม่วันทักว่านั่นเป็นสิทธิเด็ก เช่น การที่ผู้ใหญ่พาเด็กๆ ไปเที่ยวในสวนสาธารณะ ก็ถือว่าเป็นเรื่องสิทธิเด็กในด้านของการพัฒนา เป็นต้น

ในส่วนของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติในเรื่องเกี่ยวข้องกับสิทธิเด็กไว้อย่างน้อย 3 มาตรา คือ มาตรา 30 สรุปได้ว่า บุคคลย่อมเสมอภาคกัน ห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ด้วยเหตุผลทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา เพศ อายุ หรือสุขภาพ ฯลฯ คำว่า "อายุ" ในที่นี้หมายถึงรวมถึงสภาพความเป็นเด็กด้วย

อีกมาตราหนึ่งคือ มาตรา 42 สรุปความว่า บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากรัฐ ไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย

มาตรา 53 สรุปความว่า เด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัวมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการใช้ความรุนแรง เด็กและเยาวชนที่ไม่มีผู้ดูแล มีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูจากรัฐ

ดังนั้น สิทธิของเด็กในการมีชีวิตอยู่ ได้รับความคุ้มครอง ได้รับการพัฒนา และในการมีส่วนร่วม นั้น ล้วนได้รับการคุ้มครองจากรัฐธรรมนูญแล้ว แต่ในความเป็นจริงก็ยังมีกรณีเด็กถูกละเมิดสิทธิเกิดขึ้นมากมายในประเทศไทย เช่น การใช้แรงงานเด็ก โสเภณีเด็ก เด็กเร่ร่อน เด็กถูกทารุณทางเพศ ฯลฯ

5. สิทธิในการสื่อสาร

สำหรับสิทธิในการสื่อสารนั้น มีปรากฏในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 19 ความว่า "ทุกคนมีอิสรภาพแห่งความเห็นและการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงอิสรภาพในการที่จะถือเอาความเห็นโดยปราศจากการแทรกสอด และที่จะแสวงหา กับ และแจกจ่ายข่าวสารและความคิดเห็น ไม่ว่าโดยวิธีใดๆ และไม่คำนึงถึงเขตแดน"

หากพิจารณาปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนก็จะพบว่า ทุกคนรวมทั้งเด็กด้วย มีสิทธิในการสื่อสารได้

ต่อมาในระยะหลังสิทธิในการสื่อสาร มิได้หมายความเพียงแค่การแสวงหา รับ และกระจายข่าวสาร ดังที่ปรากฏในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเท่านั้น แต่มีการขยายขอบเขตครอบคลุมไปตลอดกระบวนการสื่อสารด้วย ซึ่งได้แก่

- 1) สิทธิในข่าวสาร หมายถึง สิทธิในการแสวงหา รับ ถือครอง และกระจายข่าวสาร
- 2) สิทธิในการมีส่วนร่วม หมายถึง สิทธิในการมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสาร เช่น การมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ผลิตสาร การมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ
- 3) สิทธิในส่วนตัว หมายถึง สิทธิในการมีชีวิตส่วนตัว ไม่ต้องการสื่อสารกับผู้อื่น

ในส่วนของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยก็ได้บัญญัติถึงเรื่องเสรีภาพในการสื่อสารไว้ในหลายมาตรา เช่น มาตรา 37 สรุปความว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันผ่านทางที่ชอบด้วยกฎหมาย

มาตรา 39 กล่าวถึงการสื่อสารว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การโฆษณา ฯลฯ แต่จะถูกจำกัดเสรีภาพในการสื่อสารเพื่อรักษาความมั่นคง เพื่อคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล และรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

ส่วนมาตรา 41 ให้เสรีภาพสื่อมวลชนในฐานะที่เป็นลูกจ้างในหน่วยงานด้านการสื่อสารว่า ในแง่ของการส่งสาร ลูกจ้างไม่ต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจนิติของเจ้าของกิจการ แต่ต้องไม่ขัดต่อจรรยาบรรณ

กล่าวได้ว่าทั้งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เชื้อต่อสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารมาก แต่การที่บุคคลหรือสถาบันใดจะมีหรือใช้สิทธิดังกล่าว จำเป็นจะต้องมีเสถียรภาพพอเพียงพอ และในขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยโดยอาจจำแนกแนวทางในการดูแลความรับผิดชอบต่อสื่อมวลชนได้ 3 แนวทาง คือ การควบคุมตนเอง การควบคุมด้วยผู้รับสาร และการควบคุมด้วยกฎหมาย

ในด้านการควบคุมตนเองนั้นหมายถึงการที่สื่อมวลชนดูแลตนเองไม่ให้ละเมิดจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ การละเมิดจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพแม้จะไม่มีโทษทางกฎหมาย แต่ก็จะมีโทษทางสังคมเช่น การไม่เป็นที่ยอมรับของสื่อมวลชนด้วยกัน และไม่เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคข่าวสาร แต่ทั้งนี้การควบคุมตนเอง ก็ขึ้นอยู่กับการศึกษาจรรยาบรรณ และขึ้นอยู่กับวินัยส่วน

บุคคลของสื่อมวลชนแต่ละคนด้วย ดังนั้นการควบคุมตนเองของสื่อมวลชนจึงยังมีช่องว่างอยู่พอสมควร

ส่วนการควบคุมด้วยผู้รับสารนั้น คือการที่ผู้รับสารมีปฏิกิริยาต่อสื่อมวลชน เช่น ถ้าไม่ชอบสื่อมวลชนใด ก็จะเลิกรับสื่อมวลชนนั้น วิธีดังกล่าวถือว่ามีอิทธิพลสูงมาก เพราะหากไม่มีผู้รับสารก็ดูเหมือนว่าสื่อมวลชนจะดำรงอยู่ต่อไปไม่ได้ อย่างไรก็ตามวิธีการนี้ก็ค่อนข้างจะเกิดขึ้นได้ยาก เพราะต้องอาศัยองค์การผู้บริโภคที่รวมตัวกันอย่างเข้มแข็งจริงๆ

วิธีการสุดท้ายคือ การควบคุมด้วยกฎหมาย จะใช้ระเบียบ ประกาศ และกฎหมายเป็นตัวควบคุมสื่อมวลชนให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม อย่างไรก็ตามแม้ว่าวิธีการนี้จะมีบทกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน และมีบทลงโทษตามกฎหมายแต่วิธีการนี้ก็ยังมีช่องโหว่ตรงที่ต้องอาศัยกระบวนการที่ยาวนานมากในการพิจารณาความผิด อีกทั้งยังมีช่องโหว่ที่กฎหมายควบคุมไม่ถึง และสื่อมวลชนใช้เป็นช่องทางหลีกเลี่ยงกฎหมาย

6. สิทธิเด็ก... สิทธิในการสื่อสาร

ดังที่กล่าวไปแล้วว่า เด็กก็มีสิทธิเต็มที่ในกระบวนการสื่อสาร แต่ในทางปฏิบัติแล้วเด็กจะเล่นบทเป็นผู้รับสารมากกว่าผู้ส่งสาร

ในด้านการเป็นผู้รับสารของเด็กนั้น มีการศึกษาหลายชิ้นที่บ่งบอกถึงผลกระทบของสื่อที่มีต่อเด็กทั้งในด้านบวกและในด้านลบ อย่างไรก็ตาม การแทรกแซงของรัฐต่อสื่อเพื่อสนับสนุนผลกระทบในเชิงบวก และลดผลกระทบในเชิงลบ ก็ดูเหมือนว่ายังไม่เป็นที่ปรากฏชัดเจนนัก

ในด้านของการเป็นผู้ส่งสารของเด็กเราจะพบว่าเด็กไม่ค่อยมีโอกาสนำสื่อ หรือได้แสดงความต้องการผ่านสื่อ หรือมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการผลิตสื่อเท่าใดนัก สื่อสำหรับเด็กที่ไม่นำเสนอให้เด็กได้มีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตในแง่ของกระบวนการสื่อสารถือว่าเป็นกระบวนการที่อ่อนประสิทธิภาพ

จากสภาพที่เกิดขึ้นสังคมคงต้องหาทางเพิ่มบทบาทให้แก่เด็กในด้านการเป็นผู้ส่งสาร หรือมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารให้มากขึ้นกว่าการเป็นผู้รับสารเพียงอย่างเดียว โดยอาจสร้างการ

ตระหนักให้เด็กเห็นว่า เด็กทุกคนมีสิทธิในการสื่อสารเท่าเทียมกับผู้ใหญ่ เนื่องจากเด็กทุกคนได้รับความคุ้มครองให้มีสิทธิในการสื่อสารเพื่อแสดงความต้องการของตัวเอง

ในแง่ของทักษะการผลิตสื่อ หน่วยงานทางวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจจะจัดให้มีการฝึกฝนและสาธิตวิธีการใช้สื่อที่ง่ายต่อความเข้าใจของเด็ก และหาทางสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสใช้ทักษะด้านการผลิตสื่ออย่างเต็มศักยภาพ ขณะเดียวกันรัฐต้องแทรกแซงด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้ผู้ผลิตสื่อเปิดโอกาสให้เด็กเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตสื่อในระดับต่างๆ ให้มากขึ้น เช่น ให้เด็กได้บอกความต้องการของเด็กว่าต้องการสื่อแบบใดหรือเปิดโอกาสให้เด็กได้มีเวทีเพื่อแสดงออกตามสื่อต่างๆ ให้มากขึ้น หรือให้เด็กมีส่วนร่วมในขั้นตอนการผลิตเท่าที่เด็กจะสามารถทำได้ตามวัยอันสมควร

ส่วนตัวเด็กในฐานะของผู้รับสื่อต้องสนับสนุนให้ได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์เพื่อเป็นฐานในการรับสื่ออย่างรู้เท่าทัน สามารถเลือกรับสื่อได้อย่างเป็นประโยชน์ต่อตัวเองและมีความสุข หรือหากมีกรณีที่ขัดแย้งกับสื่อ ก็ต้องมีหน่วยงานกลางเข้าไปช่วยสนับสนุนเด็กให้สามารถใช้สิทธิในการเรียกร้องความเป็นธรรมจากสื่อด้วย หากเราสามารถสนับสนุนให้เด็กเข้าไปอยู่ในกระบวนการของการสื่อสารเพื่อให้เกิดกระบวนการสื่อสารที่สมดุลสำหรับเด็กขณะเดียวกันสื่อก็มีความรับผิดชอบที่เหมาะสม เราก็จะได้เห็นทั้งเด็กและสื่อสามารถใช้สิทธิกันอย่างเสมอภาคและมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันในที่สุด

ข. แนวความคิดเกี่ยวกับการสื่อสารและเครือข่ายการสื่อสาร

ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า ลักษณะการดำเนินงานของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์ประรด” มีลักษณะที่แตกต่างจากลักษณะของสำนักข่าวโดยทั่วไป เนื่องจากไม่ได้มีลักษณะของการทำเป็นธุรกิจ และไม่ได้มีลักษณะของการเป็นมืออาชีพ (Professional) และได้กล่าวมาแล้วข้างต้นเช่นเดียวกันว่า ลักษณะการดำเนินงานของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์ประรด” จะเป็นลักษณะคล้ายรูปแบบเครือข่ายการรายงานข่าวมากกว่า ดังนั้นแนวความคิดเรื่องเครือข่ายจึงเข้ามาเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องพิจารณาและให้สร้างกรอบแนวคิดเป็นพื้นฐาน

หัวข้อที่ได้รับรวบรวมไว้ สำหรับแนวความคิดเกี่ยวกับเครือข่าย มีดังนี้

1. แนวคิดเรื่องการสื่อสารที่เกี่ยวกับการก่อตัวและการขยายเครือข่าย
2. แนวคิดเรื่องเครือข่ายการสื่อสาร
3. แนวคิดเรื่องกระบวนการรวมกลุ่มและเครือข่าย
4. แนวคิดเรื่องกลุ่มและเครือข่าย

1. แนวคิดเรื่องการสื่อสารที่เกี่ยวกับการก่อตัวและการขยายเครือข่าย

การสื่อสารในความหมายของ Jurgen Ruesh และ Gregory Bateson (1951 อ้างถึงใน ประมะ สตะเวทิน, 2538) คือ การสื่อสารไม่ได้หมายความถึงการถ่ายทอดสารด้วยภาษาพูด ภาษาเขียนที่ชัดเจนและแสดงเจตนาชัดเจนเท่านั้น แต่การสื่อสารยังรวมไปถึงกระบวนการทั้งหลายที่คนมีอิทธิพลต่อกันด้วย คำนิยามนี้ยึดหลักที่ว่า การกระทำและเหตุการณ์ทั้งหลายมีลักษณะเป็นสื่อสาร หากผู้เข้าใจการกระทำและเหตุการณ์เหล่านั้น หมายความว่าความเข้าใจที่เกิดขึ้นนั้นได้เปลี่ยนแปลงข่าวสารที่คนๆ นั้นมีอยู่และมีอิทธิพลต่อบุคคลนั้น

ประมะ สตะเวทิน (2538) ได้สรุปว่า การสื่อสาร คือกระบวนการของการถ่ายทอดสาร (Message) จากบุคคลฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าผู้ส่งสาร (Source) ไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าผู้รับสาร (Receiver) โดยผ่านสื่อ (Channel)

จุมพล รอดคำดี (2532) ให้ความหมายว่า การสื่อสาร หมายถึง พฤติกรรมการติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างมนุษย์ โดยอาศัยกระบวนการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้สึกนึกคิด เจตคติ ตลอดจนประสบการณ์ระหว่างกันและกัน เพื่อให้เกิดผลตอบสนองบางประการที่ตรงกับเป้าหมายที่วางไว้ คือการเข้าร่วม ความร่วมมือ ความตกลงเห็นพ้องต้องกัน ความผสมผสาน ความประนีประนอม เป็นต้น อันจะนำมาซึ่งความคงอยู่และการพัฒนาสังคมของมนุษย์

Everett M. Roger (อ้างถึงในเสถียร เทยประทับ, 2526) ให้ความหมายว่า การสื่อสารคือกระบวนการที่ความคิด หรือข่าวสารถูกส่งจากแหล่งสารไปยังผู้รับสาร ด้วยเจตนาที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมบางประการของผู้รับสาร

อรอนันต์ วุฒิสเสน (2543) ได้ให้นิยามของการสื่อสารไว้ว่า การสื่อสารคือ ความพยายามและความตั้งใจในการถ่ายทอดสารในรูปแบบต่างๆ จากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถสื่อสารกลับไปหากันได้และการสื่อสารยังมีลักษณะเป็นกระบวนการ ซึ่งหมายถึงการมีลักษณะต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา ไม่มีการหยุดนิ่ง กล่าวอีกนัยหนึ่ง ในกระบวนการสื่อสารนั้นจะมีการกระทำโต้ตอบกลับไปกลับมาระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถเปลี่ยนแปลงบทบาทในขณะที่สื่อสารกันได้ตลอดเวลา

การสื่อสารเป็นวิธีการติดต่อระหว่างกันของมนุษย์และเป็นเครื่องมือที่สำคัญของกระบวนการสังคม ยิ่งสังคมมีความซับซ้อนมากขึ้น มีสมาชิกในสังคมมากขึ้น การสื่อสารก็ยิ่งมีความจำเป็นและสำคัญมากขึ้น ดังนั้นการที่คนในสังคมจะมาอยู่ร่วมกันเป็นหมู่ เป็นกลุ่ม เป็นชุมชน เป็นอำเภอ เป็นจังหวัด หรือประเทศชาติ ก็จำเป็นต้องใช้วิธีการสื่อสารที่แตกต่างกันไป เพื่อให้สามารถติดต่อกันได้อย่างทั่วถึง

การสื่อสารที่ก่อให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน จึงอาศัยรูปแบบการสื่อสารในหลายลักษณะที่จำแนกได้ ดังนี้

- ทิศทางการสื่อสาร

ทิศทางการสื่อสารเป็นรูปแบบหนึ่งของการสื่อสารที่เกิดขึ้น เป็นการถ่ายทอดข่าวสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารไปยังผู้รับสารเป้าหมาย ซึ่งทิศทางการสื่อสารนี้แบ่งออกเป็น 2 แบบคือ

1. การสื่อสารทางเดียว (One-way Communication) หมายถึง การสื่อสารที่ผู้ส่งสารถ่ายทอดข่าวสารหรือคำสั่งไปยังผู้รับสาร มีลักษณะเป็นเส้นตรง ไม่มีการย้อนกลับหรือตอบปฏิกิริยาของผู้รับสาร โดยทั่วไปจะเป็นไปในรูปของนโยบาย คำสั่ง และอาจจะผ่านสื่อมวลชนในการเสนอข่าวสาร หรือรายงานข่าวสารต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ

อย่างไรก็ตามการสื่อสารแบบทางเดียวก็มีข้อได้เปรียบ คือ รวดเร็ว เมื่อคนหลายคนร่วมกันคิดว่าจะตกลงกันได้ต้องใช้เวลาานานมาก แต่ถ้าคนเดียวเสนอความคิด ความคิดนั้นจะเกิดขึ้นได้รวดเร็วกว่า การสื่อสารแบบทางเดียวเหมาะกับสถานการณ์ที่ผู้สื่อมีความรู้และความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ สูงกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง แต่การสื่อสารแบบนี้จะทำให้ขวัญและกำลังใจของอีกฝ่ายหนึ่งถูกกระทบกระเทือน

2. การสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) เป็นการสื่อสารที่ผู้ส่งสารส่งข้อมูลข่าวสารไปยังผู้รับสาร ในขณะที่เดียวกันเมื่อผู้รับสารได้รับข้อมูลแล้วก็ส่งข้อมูลข่าวสารตอบกลับมายังผู้ส่งสารด้วย จึงเป็นการสื่อสารที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารต่างสลับบทบาทในการรับและส่งสาร การโต้ตอบระหว่างกันที่เกิดขึ้นนี้ทำให้เกิดความเข้าใจกันอย่างชัดเจน การสื่อสารแบบนี้ผู้ส่งสารให้ความสำคัญต่อปฏิริยาสะท้อนกลับ (Feedback) ทำให้การสื่อสารที่เกิดขึ้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะผู้ส่งสารและผู้รับสารมีความเสมอภาคกันในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

- ลักษณะการใช้

ลักษณะการใช้การสื่อสารนี้จะเป็นตัวกำหนดบทบาท หน้าที่ รวมทั้งสถานการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ซึ่งมีด้วยกัน 2 ลักษณะ ดังนี้

1. การสื่อสารแบบเป็นทางการ (Formal Communication) เป็นการสื่อสารที่มีระเบียบแบบแผน คำนึงถึงบทบาทหน้าที่และตำแหน่งของผู้ส่งสารและผู้รับเป็นสำคัญ การสื่อสารในลักษณะนี้อาจเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น ประกาศแจ้งนโยบาย คำสั่งปฏิบัติงาน หรืออาจเป็นการสื่อสารที่ไม่ใช่ลายลักษณ์อักษรแต่อาศัยการพูดจา เช่น การสั่งงานโดยตรง

2. การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (Informal Communication) เป็นการสื่อสารโดยไม่พิจารณา หรือคำนึงถึงตำแหน่งหน้าที่ ไม่มีระเบียบแบบแผนที่กำหนดไว้ การสื่อสารระหว่างกันจึงมักเป็นส่วนตัวและไม่เป็นทางการ จึงไม่สามารถคาดเดาทิศทางของการสื่อสารได้ว่าจะเป็นลักษณะการสื่อสารจากเบื้องบนสู่เบื้องล่าง เบื้องล่างสู่เบื้องบน หรือเป็นการสื่อสารตามแนวนอน และข้ามสายงาน ดังนั้น การสื่อสารจึงออกมาในรูปของการพบปะพูดคุยแบบปากต่อปาก รวมทั้งข่าวลือต่างๆ ด้วย

- สัญลักษณ์ที่ใช้ในการสื่อสาร

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการสื่อสาร เป็นการสื่อสารอีกประเภทหนึ่งที่ช่วยให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถสื่อสารระหว่างกันและก่อให้เกิดความเข้าใจได้ แบ่งได้เป็น 2 ประเภทตามลักษณะของข้อมูลข่าวสารที่ต้องการสื่อสารถึงกัน ดังนี้

1. การสื่อสารเชิงวัจนะ (Verbal Communication) เป็นการสื่อสารโดยใช้ภาษาพูด หรือภาษาเขียนเป็นสัญลักษณ์ในการสื่อสาร เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความหมายที่สื่อสารระหว่างกัน

ลักษณะการสื่อสารแบบนี้ เช่น การสนทนา การสัมภาษณ์ การเขียนบันทึก การเขียนจดหมาย การเขียนรายงานการประชุม การอ่านข่าว เป็นต้น

2. การสื่อสารเชิงอวัจนะ (Nonverbal Communication) เป็นการสื่อสารโดยใช้รหัส หรือสัญลักษณ์อื่นในการสื่อสารแทนที่จะใช้ภาษาพูด หรือภาษาเขียน เช่น การยิ้ม การพยักหน้า การสั่นศีรษะ การโบกมือ เป็นต้น การสื่อสารลักษณะนี้มีความหมายเฉพาะเจาะจง การที่จะทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างกันได้ย่อมขึ้นอยู่กับประสบการณ์ การตีความหมายของแต่ละคน

หากจะให้การสื่อสารเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร จำเป็นที่จะต้องใช้การสื่อสารทั้งแบบวัจนะ และอวัจนะนี้ ควบคู่กันไป

- การไหลของข่าวสาร (นาอีหมีะ นิสะ, 2541)

การไหลของข่าวสาร เป็นการสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะทำให้เกิดความเข้าใจในสถานภาพ บทบาท ตำแหน่ง หรือความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายได้ ซึ่งแบ่งได้ดังนี้

1. การสื่อสารจากบนลงล่าง (Top-down Communication) เป็นการส่งข่าวสารจากบุคคลที่มีตำแหน่งสูงกว่าลงมายังบุคคลที่มีตำแหน่งที่ต่ำกว่า การสื่อสารแบบนี้มักแสดงออกในรูปของนโยบาย แผนงาน ประกาศ เป็นต้น

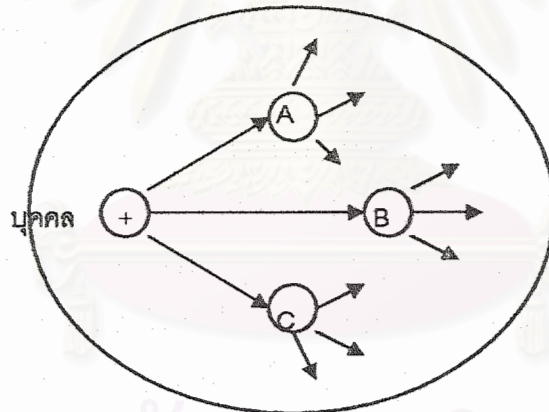
2. การสื่อสารจากล่างขึ้นบน (Bottom-up Communication) เป็นการส่งข่าวสารจากผู้ที่อยู่ในตำแหน่งที่ต่ำกว่าไปยังผู้ที่อยู่ในตำแหน่งที่สูง การสื่อสารแบบนี้มักมีลักษณะของการประชุม การสัมมนา การปรึกษาหารือ ตลอดจนการร้องทุกข์ เป็นต้น

3. การสื่อสารตามแนวราบ (Horizontal Communication) เป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ที่อยู่ในระดับหรือตำแหน่งเดียวกัน หรือใกล้เคียงกัน โดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นหลัก เช่น เพื่อน ญาติพี่น้อง การสื่อสารรูปแบบนี้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์และเสริมสร้างความรับผิดชอบร่วมกันของหมู่คณะ รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกในสังคม

2. แนวคิดเรื่องเครือข่ายการสื่อสาร

ชวณวล คณานุกูล ได้รวบรวมแนวความคิดเรื่องเครือข่ายการสื่อสารไว้อย่างกระชับ และชัดเจน โดยแนวคิดของ Everett M. Rogers และ D. Lawrence Kincaid จากหนังสือ Communication Networks (ชวณวล คณานุกูล, 2542) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า เครือข่ายการสื่อสารคือ ระบบการแพร่กระจายข้อมูลหรือการติดต่อสัมพันธ์กันในบรรดาสมาชิกของกลุ่ม โดยระบบการแพร่กระจายข้อมูลจะมี 2 ลักษณะคือ

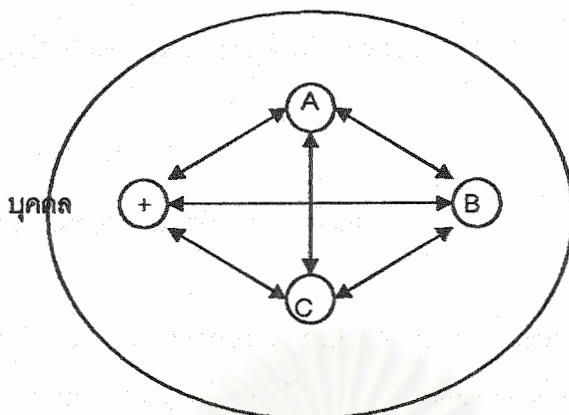
- 1) เครือข่ายความสัมพันธ์ส่วนบุคคลแบบกระจาย (Radial Personal Network) คือ การที่บุคคลหนึ่งมีการติดต่อสัมพันธ์กับหลายๆ คน แต่ในกลุ่มที่เขาติดต่อจะไม่มี การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกันเลย ส่วนใหญ่บุคคลที่ติดต่อจะมีความผูกพันกันแบบผิวเผิน (Weak Tie) เช่น เป็นเพียงคนรู้จัก หรือผู้ร่วมงาน เป็นต้น สามารถแสดงได้ดังแผนภาพ

ภาพที่ 2 แผนภาพเครือข่ายความสัมพันธ์ส่วนบุคคลแบบกระจาย

(Radial Personal Network)

- 2) เครือข่ายความสัมพันธ์ส่วนบุคคลแบบซ้อนติดกัน (Interlocking Personal Network) คือการที่บุคคลหนึ่งมีการติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่นๆ อีกหลายคน โดยกลุ่มคนในเครือข่ายจะมีการติดต่อสัมพันธ์ถึงกันหมด และความสัมพันธ์จะเป็นแบบแน่นแฟ้น (Strong Tie) เช่น เพื่อนสนิท หรือญาติ โดยแต่ละคนจะมีลักษณะที่เหมือนกันหรือคล้ายกันมาก เราสามารถเขียนออกมาเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 3 แผนภาพเครือข่ายความสัมพันธ์ส่วนบุคคลแบบเกี่ยวซ้อนติดกัน
(Interlocking Personal Network)

ในเครือข่ายการสื่อสารจะมีลักษณะของความผูกพันระหว่างบุคคล 3 ลักษณะคือ

- 1) ความผูกพันแบบสนิทสนมแน่นแฟ้น (Strong Tie)
- 2) ความผูกพันแบบผิวเผิน (Weak Tie)
- 3) ไม่มีความผูกพัน (Absent)

โดยระดับของความผูกพันจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ

- 1) ผลรวมของจำนวนเวลาที่มีการติดต่อสัมพันธ์กัน
- 2) ความเข้มข้นของอารมณ์ ความรู้สึกคุ้นเคยในการติดต่อสัมพันธ์กัน
- 3) ความคุ้นเคยสนิทสนมไว้ใจ เชื่อใจซึ่งกันและกันของผู้สื่อสาร
- 4) การช่วยเหลือซึ่งกันและกันของผู้สื่อสาร

นอกจากนี้ Roger และ Kincaid ยังกล่าวไว้ในหนังสือ Communication Networks (ชวรวล คุณานุกุล, 2542) ว่า นอกจากคู่สื่อสารจะมีลักษณะความผูกพันต่อกันในแบบต่างๆ แล้วในการติดต่อสื่อสารแต่ละครั้ง คุณลักษณะของคู่สื่อสารที่เหมือนกันและแตกต่างกันจะเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถทำนายได้ว่า “ใครจะถ่ายทอดข่าวสารต่อไปยังใครและในการถ่ายทอดข่าวสารนั้นจะมีประสิทธิภาพเพียงไร” คุณลักษณะที่เหมือนกัน (Homophily) หมายถึง ระดับความเหมือนกันของบุคคลสองคนที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในด้านต่างๆ เช่น ความเชื่อ ค่านิยม การศึกษา สถานภาพทางสังคม ความชอบ เป็นต้น ซึ่งตรงกันข้ามกับคุณลักษณะที่แตกต่างกัน (Heterophily) ซึ่งหมายถึง ระดับความแตกต่างกันของบุคคลทั้งสองที่มีปฏิสัมพันธ์กันในด้าน

ต่างๆ ดังกล่าว มีผู้ให้ทัศนะว่า “การสื่อสารจะเกิดขึ้นได้บ่อยครั้ง มีประสิทธิภาพ และเป็นไปด้วยความราบรื่นนั้น เมื่อผู้ร่วมสื่อสารมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน”

3. แนวคิดเรื่องกระบวนการรวมกลุ่มและเครือข่าย

อรรถนันท วุฒิเสน ได้รวบรวมแนวคิดเรื่องกระบวนการรวมกลุ่มและเครือข่ายไว้อย่างครอบคลุมว่า ในสังคมทุกสังคม มนุษย์ย่อมมีชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มโดยสัญชาตญาณ จึงกล่าวได้ว่า ในสังคมมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย มนุษย์ย่อมสังกัดกลุ่ม หรือหลักหนึ่งกลุ่มไม่พ้น เช่น กลุ่มแรกที่มนุษย์ต้องเข้าไปอยู่คือ กลุ่มครอบครัว และเมื่อเจริญเติบโตเรื่อยมา มนุษย์ก็จะสังกัดกลุ่มต่างๆ อีกหลายกลุ่ม แล้วแต่สถานการณ์และโอกาส เช่น กลุ่มเพื่อน กลุ่มอาชีพ กลุ่มสันตนาการ เป็นต้น แต่เมื่อมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มขึ้นมาแล้ว กลุ่มจะค่อยๆ พัฒนาไปตามลำดับ ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้ (วินิจ เกตุขำ และคมเพชร จิตรสุภกุล, 2522 อ้างถึงในอรรถนันท วุฒิเสน, 2543)

1. ระยะก่อตั้ง (Forming Stage) เป็นระยะที่คนเพิ่งรวมตัวกัน แต่ละคนต่างก็มีความรู้สึก ว่าตนเองเป็นศูนย์กลาง หรือคนสำคัญ สภาพของกลุ่มยังรวมกันไม่ติด ยังไม่มีหัวหน้า หรือผู้นำ เกิดขึ้น ทุกคนยังคงสงวนท่าที แต่คาดว่าคนที่จะเป็นหัวหน้า หรือผู้นำได้จะต้องเก่งกว่าตนเอง ทุกคนพยายามที่จะแสดงให้เห็นรู้จักและยอมรับ บางที่อาจเรียกว่า ระยะที่มีการแข่งขันและศูนย์กลางอยู่ที่ตนเอง (Individually Center or Competitive Phase)

2. ระยะหัวเลี้ยวหัวต่อ (Storming Stage) เป็นระยะที่แต่ละคนยังไม่ยอมตกลงกันได้ คอยจับผิดและคอยโต้เถียงกัน ความรู้สึกของสมาชิกจะเกิดความคับข้องใจ หรือขัดแย้งในใจ เพราะไม่รู้ว่ากลุ่มจะเอาอย่างไรดี ถ้ายังไม่มีผู้นำ ต่างก็พยายามจะเป็นผู้นำ บางที่อาจจะเรียกว่าระยะแห่งความขัดแย้ง หรือความคับข้องใจ (Conflict and Frustration Phase)

3. ระยะยินยอม (Norming Stage) เป็นระยะที่สมาชิกเริ่มแก้ไขข้อบกพร่องในทางลบของตนเอง เพราะได้เรียนรู้อะไรจากกลุ่มมากขึ้น เช่น คนพูดมากก็พูดน้อยลง ใช้อารมณ์มากก็ลดลง ยินยอมรับผิดชอบและหาทางแก้ไข อาจจะเป็นเพราะได้ข้อคิดจากสมาชิกหลายๆ คน จำนด้วยเหตุผล ได้แนวคิด หรือบรรทัดฐานที่เป็นกลางๆ ของกลุ่มมากขึ้น ซึ่งเสมือนค้นพบที่สถาน (Norm) ของกลุ่มขึ้นแล้วทุกคนพยายามปฏิบัติตามมากขึ้น บางที่อาจเรียกว่าระยะที่กลุ่มมีความสามัคคีกลมเกลียว (Group Harmony Phase)

4. ระยะปฏิบัติการ (Performing Stage) เป็นระยะที่สมาชิกร่วมมือประสานงานกันเป็นอย่างดี สามารถดำเนินการไปตามเป้าหมายของกลุ่ม มีผลงานของกลุ่มออกมา สมาชิกจะยึดพลังเป้าหมายของกลุ่มเป็นสำคัญ อดทนต่อความขัดแย้งมากขึ้นซึ่งช่วยให้พัฒนาตนเองไปด้วย บางทีเรียกว่าระยะที่มีผลงานและยึดกลุ่มเป็นศูนย์กลาง (Group-centered, Productive Phase)

ในอีกแนวคิดหนึ่งสมาชิกในสังคมจะมารวมตัวกันเป็นกลุ่มและสร้างเครือข่ายได้นั้น จะต้องผ่านขั้นตอนในการเสริมสร้างกลุ่มและเครือข่าย ดังต่อไปนี้ (พัฒน์ บุญรัตนพันธ์ อ้างถึงใน ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2543)

ขั้นที่ 1 ว่าด้วยการจัดตั้งกลุ่ม

เป็นขั้นตอนเริ่มแรกของการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม มีหลักเกณฑ์ที่ควรยึดถือ คือ

ตอนที่ 1 ว่าด้วยการค้นหาผู้นำ

ตอนที่ 2 ว่าด้วยการหาความต้องการของแต่ละบุคคล ก่อนที่จะนำมากำหนดความต้องการร่วมกันของกลุ่ม

ตอนที่ 3 ว่าด้วยความสมัครใจในการเข้าร่วมกลุ่ม รวมถึงการสร้าง ความซื่อสัตย์ และความภักดีต่อกลุ่ม

ตอนที่ 4 ว่าด้วยสิ่งแวดล้อมที่คล้ายคลึงกัน มีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน ทำให้สามารถทำงานร่วมกันได้ง่ายและเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ตอนที่ 5 ว่าด้วยการมีวัยใกล้เคียงกัน ทำให้มีความคิดอ่าน ความสนใจ ความต้องการและความสามารถในการทำงานใกล้เคียงกัน เข้าใจกันง่ายในการทำงาน

ตอนที่ 6 ว่าด้วยเพศเดียวกัน กิจกรรมบางอย่างอาจจำเป็นต้องแบ่งแยกเพศ ในขณะที่บางกิจกรรมอาจร่วมกันทำทั้งชายหญิง

ตอนที่ 7 ว่าด้วยการมีความสัมพันธ์ต่อกันไม่ขัดแย้ง กลุ่มมีความสามัคคี ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ จนทำให้งานกลุ่มสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

ตอนที่ 8 ว่าด้วยสถานการณ์บีบรัด หมายถึง สถานการณ์ที่ทำให้คนรวมกันเพื่อความอยู่รอด เพื่อผลประโยชน์ ซึ่งตรงกับความต้องการของกลุ่มที่จะมารวมกัน

ขั้นที่ 2 ว่าด้วยการเคลื่อนไหวของกลุ่ม

เป็นขั้นตอนที่จะช่วยผลักดันให้กลุ่มเกิดพลังการต่อสู้และพลังการต่อรองในโอกาสต่อไป ในขั้นตอนนี้มีหลักเกณฑ์ที่ควรยึดถือ คือ

ตอนที่ 1 ว่าด้วยการส่งเสริมการประชุม พบปะ เพื่อแลกเปลี่ยนทรรศนะความคิด ซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่มให้แน่นแฟ้นขึ้นและหาแนวทางปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย

ตอนที่ 2 ว่าด้วยการส่งเสริมแนวความคิด ยกระดับจิตใจของสมาชิกกลุ่ม

ตอนที่ 3 ว่าด้วยการส่งเสริมความมีระเบียบวินัย ได้แก่ การมีกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ในการรวมกลุ่มและมีระเบียบวินัยในการปฏิบัติต่อกัน

ตอนที่ 4 ว่าด้วยการส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบุคคล เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มให้มีความกลมเกลียวแน่นแฟ้น

ตอนที่ 5 ว่าด้วยการส่งเสริมกิจกรรม เพื่อทำให้กลุ่มได้เคลื่อนไหว และเป็นการฝึกกลุ่มให้ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

ตอนที่ 6 ว่าด้วยการส่งเสริมวิชาการ ควรส่งเสริมทางวิชาการ ความรู้ใหม่ๆ ในรูปแบบต่างๆ ที่จำเป็นและเกิดประโยชน์โดยตรงต่อกลุ่ม

ตอนที่ 7 ว่าด้วยการส่งเสริมผลประโยชน์ร่วม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้กลุ่มดำรงอยู่ได้ การจัดสรรผลประโยชน์ต้องเที่ยงธรรม เสมอภาค หากขาดประโยชน์ร่วมกัน หรือขัดแย้งผลประโยชน์กัน กลุ่มก็จะแตกความสามัคคีและสลายตัวในที่สุด

ตอนที่ 8 ว่าด้วยการส่งเสริมและดำรงไว้ซึ่งสถานภาพผูกพัน โดยพยายามส่งเสริมให้มีความผูกพันระหว่างสมาชิก ส่งเสริมให้ทุกคนมีบทบาทหน้าที่ในกลุ่มและรู้จักรับผิดชอบร่วมกันกับกลุ่ม

ขั้นที่ 3 ว่าด้วยการเจริญเติบโตของกลุ่ม

สมาชิกของกลุ่มเพิ่มจำนวนขึ้นและเกิดกลุ่มใหม่ๆ ต่อเนื่องและสัมพันธ์กับกลุ่มที่มีอยู่เดิม มีหลักเกณฑ์ที่ควรยึดถือ ดังนี้

ตอนที่ 1 ว่าด้วยการเจริญเติบโตในสหพันธ์รวมกลุ่ม เป็นการทำให้กลุ่มเล็กๆ เข้ามาร่วมกันดำเนินงาน

ตอนที่ 2 ว่าด้วยการสร้างหน่วยนำร่วม โดยการนำเอาตัวแทนหรือผู้นำของแต่ละกลุ่มมารวมกันเป็น “หน่วยนำร่วม” เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มเล็ก ประสานงาน ประสานประโยชน์ระหว่างกลุ่ม

ตอนที่ 3 ว่าด้วยการสร้างผลประโยชน์ร่วม เพื่อให้กลุ่มเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกัน

ตอนที่ 4 ว่าด้วยการสร้างกิจกรรมพึ่งพา เป็นวิธีการที่กลุ่มจะต้องอาศัยซึ่งกันและกันโดยมี “หน่วยนำร่วม” เป็นตัวกลางช่วยให้กิจกรรมของกลุ่มต่างๆ มีความเกี่ยวพันกัน พึ่งพากัน แล้วจึงจะมีผลประโยชน์สูงขึ้น

ตอนที่ 5 ว่าด้วยสนธิวิชาการแลกเปลี่ยน เป็นการแลกเปลี่ยนและอาศัยความรู้จักชะ ตลอดจนความต้องการระหว่างกลุ่มที่มีต่อกัน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความสามารถและกิจกรรมใหม่ๆ

ตอนที่ 6 ว่าด้วยการสร้างพลังร่วมในการดำเนินงานร่วมกัน

ตอนที่ 7 ว่าด้วยการลดความตึงเครียดร่วม ได้แก่ การลดความตึงเครียดของแรงงาน วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งด้านการบริหารและการบริการด้วย

ตอนที่ 8 ว่าด้วยการสร้างพลังต่อรอง คือ อำนาจของกลุ่มในการรักษาผลประโยชน์และดำรงกลุ่มไว้ พลังต่อรองเป็นพลังในการต่อสู้ของชุมชน ซึ่งเกิดจากการรวมกลุ่มกัน จึงนับได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญยิ่งของการพัฒนา

แนวคิดเรื่องปัจจัยที่ทำให้กลุ่มดำรงอยู่และดำเนินไปได้

Reeves (1970 อ้างถึงในพรพนสิริ จิตรัตน์, 2544) กล่าวถึงลักษณะของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ โดยสรุปคือ

1. เป็นกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ทำได้จริง สอดคล้องกับความสามารถของผู้นำและสมาชิก มีความร่วมมือภายในกลุ่มสูง
2. สมาชิกมีความกระตือรือร้นสนใจกิจการของกลุ่ม ไม่ปล่อยให้เป็นที่ของผู้นำเพียงฝ่ายเดียว
3. สมาชิกเต็มใจที่จะทำงานหนักเพื่อให้กลุ่มบรรลุเป้าหมายและรักษาความเป็นกลุ่มไว้
4. กลุ่มมีการตัดสินใจโดยกลุ่มเองในเรื่องงานและความก้าวหน้าของกลุ่ม
5. สมาชิกมีความจงรักภักดีและภาคภูมิใจในความสำเร็จของกลุ่ม
6. กลุ่มมีผู้นำที่ดีและเข้มแข็ง

7. ผู้นำและสมาชิกร่วมกันวางแผนและควบคุมการกระทำ ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพของกลุ่ม โดยเน้นการกระตุ้นจิตสำนึก

4. แนวคิดเรื่องกลุ่มและเครือข่าย

สุชาติ มีสงษ์ (2535 อ้างถึงใน วิมลลักษณ์ ชูชาติ, 2540) ได้อธิบายลักษณะของเครือข่ายชาวบ้านว่า เครือข่ายชาวบ้านนั้นเป็นไปโดยธรรมชาติ เน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และชุมชน โดยไม่มีเรื่องของเงินเข้ามาเกี่ยวข้อง เครือข่ายที่ชาวบ้านมีอยู่นั้นเป็นเครือข่ายเฉพาะในระดับบุคคล (ครอบครัว) และเครือข่าย ซึ่งมีพื้นฐานความคิดจากการแสวงหาหลักประกันให้กับชีวิตและครอบครัว จากลักษณะนี้การสร้างเครือข่ายของชาวบ้านที่ขยายครอบคลุมถึงกิจกรรมการพัฒนา จึงเป็นการสร้างหลักประกันให้กับตนเอง ครอบครัว กลุ่มชุมชนของตนเองและของผู้อื่น

สำหรับในเรื่องเครือข่ายการสื่อสารนั้น พัทณี เขยจรรยา, เมตตา วิวัฒน์านุกูล และถิรพันธ์ อนุวัศศิริวงศ์ (2541) ให้ความหมายของเครือข่ายการสื่อสาร ว่าเป็นระบบการแพร่กระจายข้อมูล ในบรรดาสมาชิกของกลุ่ม โดยเครือข่ายการสื่อสารนี้มีลักษณะต่างจากช่องทางการสื่อสาร ซึ่งเป็นเพียงตัวกลางการสื่อสารระหว่างผู้รับสารและผู้ส่งสาร

Rogers (1995 อ้างถึงใน อรอนันต์ วุฒิเสน, 2543) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของเครือข่ายการสื่อสารว่า เป็นการเชื่อมโยงระหว่างบุคคลโดยทิศทางไหลของข่าวสาร วิถีวิเคราะห์ เครือข่ายการสื่อสาร เป็นการจัดกลุ่มบุคคลที่มีความคล้ายคลึงกันทางการสื่อสารในการเชื่อมโยงเครือข่าย ดังนั้นบุคคลที่ใกล้ชิดกันจึงจัดอยู่ในกลุ่มเดียวกัน ความคล้ายกันทางการสื่อสาร (Communication Proximity) เป็นระดับการเชื่อมโยงของบุคคลสองคนในเครือข่ายการสื่อสารที่มีการซ้อนทับกัน

พัทณี เขยจรรยา และคณะ (2541: 43) ได้สรุปว่า เครือข่ายการสื่อสาร สามารถแบ่งได้ 2 ประเภทใหญ่ คือ

1. เครือข่ายการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (Informal Network) หรือเครือข่ายการสื่อสารที่เกิดขึ้นเอง (Emergent Communication Network) เกิดขึ้นจากการสื่อสารระหว่างบุคคลซึ่งไม่มีใครได้รับมอบหมาย หรือบังคับให้ใช้การติดต่อผ่านทางช่องทางใดช่องทางหนึ่งอย่างตั้งใจ ตรงกัน

ข้ามเครือข่ายเหล่านี้เกิดขึ้นเมื่อสมาชิกมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นอย่างอิสระในอัตราความถี่และความเข้มข้นของการสื่อสารที่ต่างกัน จากการศึกษาพบว่าเมื่อเวลาผ่านไป เครือข่ายที่เกิดขึ้นนี้จะค่อยๆ กลายเป็นแหล่งข้อมูลที่ไม่เป็นระเบียบ (Unstructured)

2. เครือข่ายการสื่อสารแบบเป็นทางการ (Formal Network) หรือเครือข่ายการสื่อสารที่ได้ถูกกำหนดไว้ (Prescribed Communication Network) เป็นประเภทของการสื่อสารระหว่างบุคคลซึ่งเกิดปฏิสัมพันธ์ในเครือข่ายที่ได้มีการวางแผนอย่างแน่นอน ดังนั้น เครือข่ายเหล่านี้มีโครงสร้างที่มีแบบแผน บทบาทและสถานภาพของสมาชิกจึงเป็นสิ่งที่ควรพิจารณาอย่างมากชีวิตในสังคมส่วนใหญ่ทุกวันนี้ต้องการวางรูปแบบเครือข่ายการสื่อสารแทบทั้งสิ้น

เครือข่ายทั้งสองประเภทต่างมีตาข่ายต่อเนื่องกัน (Net Connectivity) คือ เส้นทางการติดต่อที่สมาชิกสามารถสื่อสารเข้าถึงสมาชิกอื่นในเครือข่ายแบบ "All Channel Net" คือสมาชิกทุกคนจะมีทางติดต่อถึงกันได้หมด ในขณะที่เครือข่ายแบบ "Restricted Net" นั้น สมาชิกบางคนมีทางสื่อสารถึงบุคคลอื่นๆ ในเครือข่ายได้อย่างจำกัด หรืออาจไม่มีทางสื่อสารถึงบุคคลอื่นเลย

Harold J. Leavitt (อ้างถึงในออธอนันต์ วุฒิสเสน, 2543) ได้ทดลองเกี่ยวกับเครือข่ายการสื่อสาร โดยใช้แบบของการสื่อสารหลายแบบ พบว่า การสื่อสารแยกออกได้เป็น 2 แบบคือ แบบที่มีศูนย์กลางกับแบบกระจายอำนาจ

1. การสื่อสารแบบมีศูนย์กลาง (Centralized Communication) เป็นการสื่อสารที่มีใครคนใดคนหนึ่งเป็นศูนย์กลาง หรือทางผ่าน โดยที่สมาชิกคนอื่นๆ ไม่มีการติดต่อโดยตรง แต่ต้องผ่านคนกลาง

2. การสื่อสารแบบกระจายอำนาจ (Decentralized Communication) เป็นการสื่อสารที่สมาชิกในกลุ่มติดต่อกันโดยอิสระ ไม่มีใครตัดสินใจคนเดียว แต่ร่วมกันคิด ร่วมกันแก้ปัญหา เป็นวิธีที่ใช้ได้ตรงกับกระบวนการกลุ่มมาก เพราะทุกคนมีปฏิสัมพันธ์กัน (Interaction) ผลที่ออกมาจะได้ทั้งผลผลิต (Product) และกระบวนการ (Process) ของกลุ่ม หมายถึง การสื่อสารแบบนี้คำนึงการเอาใจใส่ผู้ทำงาน สิ่งแวดล้อมในการทำงาน ขวัญและกำลังใจของกลุ่มด้วย

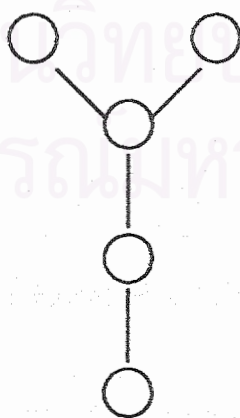
- การสื่อสารแบบมีศูนย์กลาง (Centralized Communication)

เครือข่ายการสื่อสารแบบลูกโซ่ (Chain Network) ได้แก่ เครือข่ายการสื่อสารที่สมาชิกแต่ละคนจะติดต่อไปยังสมาชิกคนอื่นที่อยู่ถัดไปเท่านั้น เนื่องจากมีข้อจำกัดในแง่การประสานงานและการติดต่อระหว่างสมาชิกในกลุ่ม บางครั้งจึงเป็นความยากลำบากที่กลุ่มจะทำงานให้สำเร็จได้ตามที่ต้องการ การขาดความเป็นอิสระในการติดต่อสื่อสาร เพราะสมาชิกจะติดต่อกับบุคคลอื่นได้เพียง 1 คน หรือ 2 คน ที่ต่อจากเขาเท่านั้น จึงทำให้ความพอใจของสมาชิกในกลุ่มค่อนข้างต่ำ

ภาพที่ 4 แผนภาพแสดงเครือข่ายการสื่อสารแบบลูกโซ่

เครือข่ายการสื่อสารแบบตัววาย (Y Network) ได้แก่ เครือข่ายการสื่อสารที่มีสมาชิกที่อยู่ตรงกลางเพียง 2 คน ทำหน้าที่ประสานงานและส่งข้อมูลที่ได้รับจากสมาชิกคนอื่นๆ ที่อยู่รอบนอก การสื่อสารแบบนี้มีความเหมาะสมกว่าแบบลูกโซ่ในแง่ที่ทำให้งานสำเร็จได้ดีกว่าเพราะข้อมูลสามารถผ่านทิศทางต่างๆ ได้มากกว่า แทนที่จะอาศัยที่อยู่ถัดไปเท่านั้น โดยปกติบุคคลที่อยู่ตรงกลางคน หรือสองคนเท่านั้นที่มีความพอใจต่อรูปแบบการสื่อสารแบบนี้ แต่ส่วนที่เหลือของกลุ่มหรือผู้ที่อยู่รอบนอกมีความพอใจต่ำ รูปแบบของเครือข่ายการสื่อสารแบบตัวยายนี้นักจะเกิดขึ้นในกลุ่มที่มีสมาชิกเพียง 1 คนหรือ 2 คน เท่านั้นที่เต็มใจจะรับทำงานและรับผิดชอบต่อผลสำเร็จของงาน ในขณะที่ส่วนที่เหลือของกลุ่มไม่ยอมรับผิดชอบ

ภาพที่ 5 แผนภาพแสดงเครือข่ายการสื่อสารแบบตัววาย

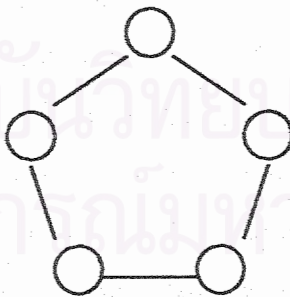
เครือข่ายการสื่อสารแบบวงล้อ (Wheel Network) ได้แก่ เครือข่ายการสื่อสารที่มีสมาชิกคนหนึ่งเป็นผู้รับข่าวจากสมาชิกคนใดคนหนึ่งแล้วส่งข่าวนั้นไปยังสมาชิกคนอื่นๆ บุคคลที่อยู่ตรงกลางของกลุ่มจะเป็นผู้ที่มีอำนาจอย่างแท้จริงและเป็นผู้นำของกลุ่ม เพราะเป็นผู้เดียวที่รับผิดชอบผลสำเร็จของงาน

ภาพที่ 6 แผนภาพแสดงเครือข่ายการสื่อสารแบบวงล้อ

- การสื่อสารแบบกระจายอำนาจ (Decentralized Communication)

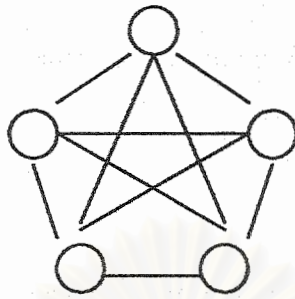
เครือข่ายการสื่อสารแบบวงกลม (Circle Network) ได้แก่ เครือข่ายการสื่อสารที่สมาชิกในกลุ่มทุกคนสามารถติดต่อกับสมาชิกที่อยู่ถัดจากคนทั้งสองข้าง สถานภาพของทุกคนมีความเท่าเทียมกันและทุกคนมีความพึงพอใจ อย่างไรก็ตามปัญหาเรื่องความรับผิดชอบจะเกิดขึ้นเพราะจะหาคนรับผิดชอบไม่ได้ เพราะแต่ละคนมีฐานะเท่าเทียมกัน จะหาใครมาเป็นศูนย์รวมของกลุ่มไม่ได้

ภาพที่ 7 แผนภาพแสดงเครือข่ายการสื่อสารแบบวงกลม

เครือข่ายการสื่อสารแบบทุกช่องทาง (All Channel Network) ได้แก่ เครือข่ายการสื่อสารที่สมาชิกทุกคนสามารถติดต่อกับสมาชิกคนอื่นได้โดยตรง ไม่ต้องผ่านสมาชิกคนอื่นๆ ทั้งในการรับ

ข่าวสารและส่งข่าวสาร อาจถือได้ว่าเป็นเครือข่ายการติดต่อที่สมบูรณ์ที่สุด เพราะไม่มีข้อจำกัด การสื่อสารของสมาชิก โดยเครือข่ายนี้จะเปิดโอกาสให้มีปฏิริยาย้อนกลับสูงที่สุด

ภาพที่ 8 แผนภาพแสดงเครือข่ายการสื่อสารแบบทุกช่องทาง

Shaw (อ้างถึงในยุบล เบญจรงค์กิจ: 2534) ทำการสรุปผลการวิจัยในเรื่องของเครือข่าย การสื่อสารไว้ในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. เครือข่ายแบบรวมอำนาจสู่ส่วนกลาง จะก่อให้เกิดผู้นำเพียงคนเดียว และเกิดขึ้นได้ง่าย กว่าแบบกระจายอำนาจ เพราะคนกลางในโครงสร้างจะได้รับข่าวสารเกี่ยวกับปัญหามากกว่า สมาชิกคนอื่นๆ ทำให้เขาเป็นผู้ควบคุมความสำเร็จในการทำงานของกลุ่มเพราะเขาดำรงอยู่ใน ตำแหน่งตัวเชื่อมการสื่อสารที่สำคัญ

2. โครงสร้างการสื่อสารแบบกระจายอำนาจ มีประสิทธิภาพมากกว่าในการแก้ปัญหาที่ สลับซับซ้อนแต่โครงสร้างการสื่อสารแบบรวมอำนาจมีประสิทธิภาพมากกว่าในการแก้ปัญหาๆ ในการทำงานง่ายๆ ใช้ข้อมูลข่าวสารจำนวนน้อยในงานที่ต้องการข้อมูลเพียงประการเดียว เครือข่ายแบบรวมอำนาจจะทำงานโดยก่อให้เกิดข้อผิดพลาดน้อย และสำเร็จเร็วกว่าแบบขยาย อำนาจ เพราะการติดต่อสื่อสารแบบนี้เป็นการติดต่อทางเดียวที่ถูกครอบงำโดยผู้นำเพียงคนเดียว ความเป็นระเบียบถูกกำหนดขึ้นเพื่อไม่ให้มีข่าวสารมาก ส่วนมากติดต่อสื่อสารแบบวงกลม สมาชิก ของกลุ่มจะติดต่อกับบุคคล 2 คนได้ พวกเขาจึงใช้เวลามากกว่า แต่ในงานที่ต้องใช้ข้อมูลร่วมกัน และต้องมีการปฏิบัติด้วยนั้น โครงสร้างการสื่อสารแบบกระจายอำนาจจะทำงานได้รวดเร็ว และมี ข้อผิดพลาดน้อยกว่าแบบรวมอำนาจ

3. สภาวะข่าวสารท่วมท้นมักเกิดขึ้นในเครือข่ายการสื่อสารแบบรวมอำนาจ เพราะ ข่าวสารและการตัดสินใจจะไปรวมอยู่ที่จุดศูนย์กลางของเครือข่าย ทำให้ผู้นำโครงสร้างการสื่อสาร แบบนั้นอยู่ในสภาวะข่าวสารท่วมท้นได้ ส่วนเครือข่ายการสื่อสารแบบกระจายอำนาจนั้นทุกคน

ต้องใช้ข้อมูลร่วมกัน ต้องเป็นผู้ตัดสินใจและเป็นผู้นำ ดังนั้นจึงเป็นการยากที่จะมีใครเกิดสภาวะข่าวสารท่วมทับกันได้

จะเห็นได้ว่าโครงสร้างของการติดต่อสื่อสารสามารถมีอิทธิพลต่อความรู้สึกของคนรวมทั้งยังมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงานของกลุ่มในด้านความรวดเร็ว ความถูกต้อง และการปรับตัวด้วย

นอกเหนือจากรูปแบบของการไหลของข่าวสารภายในกลุ่มแล้ว ยังมีเรื่องของความแตกต่างของบทบาทของบุคคลในเครือข่ายการสื่อสาร ที่เป็นส่วนหนึ่งในการวิเคราะห์เครือข่ายการสื่อสาร โดย Monge (1987 อ้างถึงใน ตติยา เลหาดีรานนท์, 2543: 27) ได้แบ่งบทบาทของคนในกลุ่มดังต่อไปนี้

- Membership Role คือ กลุ่มบุคคลที่เป็นสมาชิกในกลุ่มและพวกของเครือข่าย
- Liaison Role คือ บัณฑิตบุคคลที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างกลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่มหนึ่ง นักวิชาการท่านหนึ่ง (Hellweg, 1997 อ้างถึงใน ตติยา เลหาดีรานนท์, 2543: 27) ได้กล่าวว่า Liaison Role นั้น ทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มต่างๆ โดยไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มใดเลย ทำหน้าที่เช่นเดียวกับคนส่งข่าว และมักจะเป็นแหล่งเริ่มต้นของข้อมูลข่าวสารต่างๆ เป็นบุคคลที่มีความสำคัญเพราะเป็นผู้ควบคุมการไหลของข่าวสารภายในเครือข่าย
- Star Role คือ บัณฑิตบุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับคนอื่นๆ เป็นจำนวนมาก
- Isolate Role คือ บัณฑิตบุคคลที่ทำการสื่อสารค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับสมาชิกคนอื่นๆ ภายในเครือข่าย ซึ่งอาจเกิดจากการมีหน้าที่เฉพาะเจาะจงภายในเครือข่าย อันเป็นหน้าที่ที่ไม่จำเป็นต้องสื่อสารกับสมาชิกคนอื่นๆ ภายในเครือข่ายมากนัก
- Boundary spanning Role คือ บัณฑิตบุคคลที่ติดต่อระหว่างกลุ่มตัวเองกับกลุ่มภายนอกสังคมเพื่อนำสิ่งต่างๆ ภายในกลุ่มของตนเผยแพร่ออกไปสู่สังคมภายนอก ซึ่งเป็นลักษณะการประชาสัมพันธ์ข่าวสารของกลุ่มเพื่อให้สังคมภายนอกได้รับรู้

ค. แนวคิดเกี่ยวกับสำนักข่าว

แนวคิดเกี่ยวกับสำนักข่าว ได้รวบรวมไว้เพื่อเป็นการปูพื้นฐานความรู้ด้านสำนักข่าว ในสิ่งที่ยกมาจะทำให้ทราบความหมาย, ลักษณะสำคัญ, ความเป็นมาและพัฒนาการของสำนักข่าว

และประเภทของสำนักข่าว ซึ่งสามารถนำมาเป็นความรู้ในขั้นต้นเพื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการศึกษา นั่นคือสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” ซึ่งได้กล่าวไปแล้วว่ามีลักษณะการเป็นสำนักข่าวที่แตกต่างออกไปจากสำนักข่าวอื่นๆ เนื่องจากการไม่เน้นผลประโยชน์ทางธุรกิจ (Business) และการที่ไม่ได้ทำข่าวในลักษณะมืออาชีพ (Professional)

หัวข้อที่ได้รวบรวมไว้เกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับสำนักข่าว มีดังนี้

1. คำจำกัดความของสำนักข่าว
2. ความเป็นมาและพัฒนาการของสำนักข่าว
3. ประเภทของสำนักข่าว

1. คำจำกัดความของสำนักข่าว

สำนักข่าว (News Agencies) ในความหมายของยูเนสโก (Unesco, 1978: 6) คือ “การประกอบการที่มีวัตถุประสงค์หลักที่จะหาข่าวสาร เพื่อจัดส่งให้กับผู้ประกอบการด้านข่าวสาร เพื่อจัดส่งให้กับผู้ประกอบการด้านข่าวสาร และในบางกรณีเพื่อให้แก่เอกชน โดยมีหลักการว่าจะเสนอบริการข่าวที่ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ และเป็นกลางเท่าที่จะทำได้ โดยการขายซึ่งต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่ถือปฏิบัติทางธุรกิจและประเพณีนิยม”

อัล เฮสเตอร์ (2522: 35) อธิบายเกี่ยวกับสำนักข่าวว่า สำนักข่าว (News Agencies) อาจเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า News Services หรือ Wire Services งานของสำนักข่าวแห่งหนึ่งนั้น จะเป็นการรวบรวมข่าวสารจาก ณ ที่ใดๆ ในโลกอย่างรวดเร็ว และถูกต้อง เท่าที่จะกระทำได้ แล้วส่งข่าวให้กับสื่อมวลชนที่ใช้บริการของสำนักข่าว หลังจากนั้นสื่อมวลชนแต่ละแห่งจึงเลือกข่าว ภาพของสำนักข่าวนั้นๆ เสนอสู่อ่าน ผู้ชม ผู้ฟังอีกต่อไป ข่าว ภาพ และอื่นๆ ที่สำนักข่าวส่งมาให้นั้น สื่อมวลชนอาจตัด ต่อ เรียบเรียง รวบรวม ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของสื่อแต่ละอย่าง เช่น ให้เหมาะสมที่จะใช้กับหนังสือ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น บางทีผู้สื่อข่าวอาจทำงานให้กับสำนักข่าวต่างๆ ด้วยการเขียนเรื่องราวที่ตนไปทำข่าวมา แล้วในที่สุดส่งต่อไปให้กับลูกค้าของสำนักข่าวซึ่งเป็นสื่อมวลชน หรือสำนักข่าวอื่นๆ ตามที่ได้มีสัญญาแลกเปลี่ยนข่าวกัน (Exchange-agreements) เช่น สำนักข่าวรอยเตอร์ (Reuters News Agency) แลกเปลี่ยนข่าวกับ Canadian Press (CP) ซึ่งเป็นสำนักข่าวระดับประเทศของแคนาดา และสำนักข่าวรอยเตอร์สามารถใช้ข่าวของ CP ได้

ส่วนนิยาม “สำนักข่าว” ของกิติมา สุรสนธิ์ (2528: 72) นั้น คือองค์กรที่มีวัตถุประสงค์สำคัญอยู่ที่การแสวงหารวบรวมข่าวสาร และข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องกับข่าวสาร โดยมีเจตนาที่จะเปิดเผยข้อเท็จจริงต่างๆ ให้ปรากฏ รวมทั้งกระจายข้อเท็จจริงเหล่านั้นออกสู่กิจการที่เกี่ยวข้องกับข่าวสาร บางกรณีอาจจะกระจายไปสู่บุคคลแต่ละคนเป็นรายๆ ไป เพื่อที่จะให้กลุ่มกิจกรรมหรือบุคคลนั้นๆ ได้รับบริการข่าวที่สมบูรณ์ อย่างเท่าเทียมกันด้วยการแลกเปลี่ยนกับเงินที่จ่ายเป็นค่าบริการ และอยู่ภายใต้เงื่อนไขทางกฎหมายข้อบังคับต่างๆ และผลประโยชน์ทางธุรกิจ

ถ้าจะพิจารณากันตามคำจำกัดความแล้วสำนักข่าวต่างๆ นั้นแรกเริ่มเดิมทีต่างก็ถูกจัดตั้งขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์หลักที่คล้ายคลึงกัน คือ การเป็นแหล่งข่าวสารที่จะกระจายไปยังส่วนต่างๆ ของเขตที่ให้บริการ โดยเสนอข้อมูลข่าวสารที่เที่ยงตรงไม่บิดเบือน มีความฉับไว ทันต่อเหตุการณ์ ยิ่งไปกว่านั้นสำนักข่าวจะต้องมีความรับผิดชอบต่อสูงในความถูกต้องของข้อมูลที่ส่งออกไปยังผู้รับบริการ เพราะข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นจะถูกสื่อมวลชนหลายชนิดนำไปรายงานและเสนอต่อมวลชนสำนักข่าวเป็นต้นตอที่สำคัญ และถือได้ว่าเป็นผู้กั้นกรองข่าวสารข้อมูล (Gatekeeper) แรกเริ่มทีเดียวในกระบวนการสื่อสารโดยผ่านสื่อมวลชนทั้งหลาย

2. ความเป็นมาและพัฒนาการของสำนักข่าว

ความเป็นมาของสำนักข่าวนั้น มีจุดเริ่มที่ประเทศทางตะวันตกตั้งแต่ศตวรรษที่ 16 โดยอยู่ในรูปแบบของจดหมายข่าว (Newsletter) สำหรับเนื้อหาส่วนใหญ่มักเกี่ยวข้องกับเรื่องการค้า การเดินเรือ และรัฐบาล ส่วนการเผยแพร่กระทำในขอบเขตที่ยังไม่กว้างขวางคือภายในประเทศและบริเวณใกล้เคียง (อัล เฮสเตอร์, 2522: 32) ต่อมาได้รับการพัฒนาอย่างเป็นทางการในลักษณะของ “องค์กร” หรือ “สถาบัน” เมื่อศตวรรษที่ 19 นี้เอง

พัฒนาการที่สำคัญที่สุดของสำนักข่าวอยู่ในช่วงทศวรรษ 1970 ซึ่งเป็นยุค “ปฏิวัติทางข่าวสาร” เพราะความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร เช่น ระบบคอมพิวเตอร์ ระบบเคเบิล ทำให้สำนักข่าวสามารถเก็บรวบรวมปริมาณข่าวมากขึ้น ด้วยอัตราที่เร็วขึ้น คอมพิวเตอร์ได้นำมาใช้ประกอบการเขียน ตีพิมพ์ และตรวจทานความถูกต้องที่กระทำโดยอัตโนมัติ ระบบเคเบิลได้ช่วยเสริมหรือเข้ามาแทนระบบดาวเทียม เพราะฉะนั้นสถานีบนพื้นผิวโลกจึงส่งต่อข่าวสารทราบมาได้ทันทีโดยระบบเคเบิลไปสู่สำนักข่าวย่อยต่างๆ

3. ประเภทของสำนักข่าว

สำนักข่าวแบ่งตามหน้าที่และความรับผิดชอบเป็นสองประเภทใหญ่ๆ คือ
 สำนักข่าวโลก (World News Agencies or International Agencies)
 สำนักข่าวแห่งชาติ (National News Agencies)

สำนักข่าวโลก

นิยามของสำนักข่าวโลก

อัล เฮสเตอร์ (2522: 33) ได้ให้คำจำกัดความของ “สำนักข่าวโลกหรือระหว่างประเทศ” ว่าเป็นองค์การที่มีขอบข่ายให้บริการข่าวทั่วโลก และสามารถรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขอบเขตที่สำคัญๆ ขณะเดียวกันสำนักข่าวโลกก็มีลูกค้า สมาชิกหรือผู้รับบริการทั่วโลก

กิติมา สุรสนธิ์ (2528: 72) ชี้ว่า องค์การข่าวระหว่างประเทศ (International News Agency) หรือองค์การข่าวของโลก (World News Agency) ได้แก่ องค์การข่าวระหว่างประเทศโดยตรง มีบทบาทและอิทธิพลจากผู้ส่งข่าวสารไปยังผู้รับโดยตรง หรือผ่านสื่อมวลชนได้อย่างรวดเร็ว ข่าวสารมีความหลากหลาย เนื่องจากองค์การข่าวเหล่านั้นมักจะมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารซึ่งกันและกัน รวมทั้งมีสาขาอยู่ตามที่ต่างๆ ทั่วโลก จึงสามารถรวบรวมและส่งข่าวสารได้ทันทีที่มีข่าวเกิดขึ้น

สำนักข่าวแห่งชาติ (National News Agency)

และเพื่อสร้างความสมดุลในกระแสข่าวสารของโลกใหม่ มาตรการหนึ่งก็คือการจัดตั้งสำนักข่าวสารระดับชาติที่เข้มแข็ง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการปรับปรุงรายงานข่าวทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ (ฌอง แมคโบร์ด, 2528: 91)

จากจุดสังเกตตรงนี้ จะเห็นได้ว่าการจัดตั้งสำนักข่าวแห่งชาติ หรือสำนักข่าวในระดับประเทศและภูมิภาคนั้น จัดตั้งขึ้นเพื่อสร้างสมดุลในกระแสข่าวสารที่มีอย่างมากมาย ทั้งนี้การนำเสนอข่าวสารของประเทศผ่านสื่อที่เป็นสำนักข่าวโลกจะเป็นมุมมองของผู้อื่นที่มองเข้ามาที่ประเทศภูมิภาค ดังนั้นการจัดตั้งสำนักข่าวแห่งชาติ จึงเป็นการเสนอข่าวสารของประเทศผ่าน

ผู้สื่อข่าวที่เป็นคนในภูมิภาคเอง มุมมองที่ได้จึงเป็นมุมมองของคนในประเทศ ซึ่งมีลักษณะธรรมชาติที่ใกล้เคียงกับข่าวที่นำเสนอมากที่สุดสำนักข่าวเด็กก็เช่นเดียวกัน การนำเสนอข่าวของเด็กผ่านสำนักข่าวของผู้ใหญ่ เป็นมุมมองของผู้ใหญ่ที่มองเด็กว่าเป็นอย่างไร การจัดตั้งสำนักข่าวเด็กและเยาวชน เป็นการสะท้อนมุมมองของเด็กในข่าวของเด็กและเยาวชนเอง ซึ่งทำให้การเสนอข่าวของเด็กตรงกับความต้องการของเด็ก อีกทั้งยังสะท้อนปัญหาที่สำคัญของเด็กให้ผู้ใหญ่ในสังคมได้รับทราบ ซึ่งเด็กเป็นผู้ที่เห็นปัญหาเอง และรายงานข่าวผ่านสังคมออกไปเอง เรียกได้ว่าการจัดตั้งสำนักข่าวเด็กและเยาวชน เป็นการสร้างสมดุลทางด้านข่าวให้เกิดขึ้นเพื่อความชัดเจนในปัญหาของเด็กไทย

นิยามของ “สำนักข่าวแห่งชาติ”

สำนักข่าวแห่งชาติ (National News Agency) ตามคำนิยามขององค์การยูเนสโก (อ้างถึงใน ส่วนวิชาการสำนักข่าวไทย, เอกสารการพัฒนาสำนักข่าวไทยให้เป็นสำนักข่าวระดับชาติ: 1) คือ หน่วยงานที่มีวัตถุประสงค์หลักในการรวบรวมข้อมูลข่าวสารและข้อมูลเพื่อส่งต่อไปให้หน่วยราชการต่างๆ และเอกชนด้วย โดยให้บริการข่าวซึ่งสมบูรณ์และเที่ยงธรรมให้มากที่สุดสำนักข่าวแห่งชาติเป็นหน่วยบริการข่าวที่สำคัญของประเทศ และเป็นศูนย์ของระบบข่าวสารของประเทศซึ่งสามารถมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการสื่อสารระหว่างรัฐบาลและประชาชน อันเป็นผลดีต่อการพัฒนาประเทศ นอกจากนี้สำนักข่าวแห่งชาติยังเป็นศูนย์กลางของประเทศในการสื่อสารกับโลกภายนอก

ง. แนวความคิดเกี่ยวกับข่าว และกระบวนการทำข่าว

แนวความคิดเกี่ยวกับข่าว และกระบวนการทำข่าวได้รวบรวมไว้ด้วยเหตุผลที่ว่าองค์กรที่ศึกษา คือสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีภารกิจหลักทางด้านข่าว

หัวข้อที่ได้รวบรวมไว้เกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับข่าว และกระบวนการทำข่าวมีดังนี้

1. คุณภาพของข่าว
2. องค์ประกอบของข่าว
3. องค์ประกอบสำคัญอย่างอื่นที่มีต่อการพิจารณาการเสนอข่าวสาร
4. ธรรมชาติของข่าว

5. การกำหนดประเด็นการรับรู้ข่าวสาร
6. ปัญหาของการสื่อข่าว
7. แนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการทำข่าว

ในสิ่งที่รวบรวมไว้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิเคราะห์ในแง่ของคุณภาพของข่าว, องค์ประกอบของข่าว, องค์ประกอบสำคัญที่มีต่อการพิจารณาการเสนอข่าวสาร และธรรมชาติของข่าวซึ่งสามารถพิจารณาเปรียบเทียบกับข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ

1. คุณภาพของข่าว (Qualities of News) (ดร.ณิ หิรัญรักษ์, 2538: 16-22)

การที่จะพิจารณาในเรื่องคุณภาพของข่าวนั้น ควรพิจารณาเรื่องต่อไปนี้ คือ

1.1 ข่าวจะต้องมีความถูกต้อง

- ก. ข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง หมายความว่าถึงว่าทุกๆ ข้อความที่เกี่ยวกับชื่อ วันที่ อายุ และที่อยู่ ตลอดจนคำในเครื่องหมายคำพูด จะต้องเป็นจริง
- ข. ความถูกต้อง หมายถึง ความถูกต้องทั้งในรายละเอียดและโดยทั่วๆ ไปที่จะต้องเขียนและเน้นในจุดใดจุดหนึ่ง บางครั้งนักข่าวอาจจะนำเอารายละเอียดที่ไม่สำคัญมากเน้นให้เป็นจุดสำคัญของเรื่อง เป็นต้น ซึ่งเป็นการบิดเบือนเนื้อหาที่สำคัญของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพราะบางครั้งนักข่าวอาจจะนำเอาความคิดเห็นส่วนตัวในการตัดสินใจและพิจารณาในบางเรื่อง
- ค. ความถูกต้องในวงการของการเสนอข่าวสารนั้นเป็นไปได้ยาก เพราะเวลาที่จำกัด ตลอดจนขบวนการที่ต้องผ่านคนหลายๆ คน ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการทำข่าว เช่น นักข่าว นักตรวจข่าว (Copy Reader) และบรรณาธิการ เป็นต้น
- ง. นักข่าวจะต้องระมัดระวังอย่างมากในเรื่องของความถูกต้อง โดยที่จะต้องตรวจเช็คเรื่องทุกอย่างอย่างละเอียด โดยเฉพาะในด้านรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อ วันที่ อายุ เวลา ที่อยู่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเหล่านี้ เป็นต้น
- จ. นักข่าวจะต้องระมัดระวังในการเสาะแสวงหาข่าว เพราะในบางครั้งข่าวที่ได้จากแหล่งข่าวอาจจะผิดเพี้ยน โดยที่ไม่ได้เกิดจากความตั้งใจของผู้ให้ข่าว

1.2 ข่าวจะต้องมีความสมดุล

- ก. ความสมดุลของข่าวเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องในด้านของการเน้นหรือเฉพาะเจาะจง และความสมบูรณ์ของเรื่องราว นักข่าวจะต้องรายงานข่าวหรือข้อเท็จจริง โดยที่

จะต้องให้ความสำคัญต่อข้อเท็จจริงอื่นๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้สัมพันธ์ต่อเนื่องกับข้อเท็จจริงที่มีอยู่และเพื่อให้ความสำคัญของเรื่องราวที่เกิดขึ้นได้นำมารายงานอย่างสมบูรณ์

- ข. ชาวจะมีความสมดุลและมีความสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อนักข่าวจะต้องนำเอาความสำคัญของข้อเท็จจริงต่างๆ มารายงานให้ได้ทุกแง่มุม ความสมดุลและความสมบูรณ์ในที่นี้ไม่ได้หมายความว่านักข่าวจะต้องรายงานในสิ่งที่เป็นรายละเอียดที่ไม่สำคัญและไม่น่าสนใจ ความสมดุลของข่าวจะเป็นการนำเอารายละเอียดที่สำคัญมาเสนอให้ผู้รับสารได้ทราบและเข้าใจเรื่องราวได้อย่างดี

1.3 ชาวจะต้องมีความเป็นกลาง

- ก. ชาวหมายถึงการรายงานข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ ซึ่งจะต้องปราศจากความคิดเห็นและลำเอียงใดๆ ทั้งสิ้น
- ข. นักธุรกิจจะต้องรายงานข่าวอย่างตรงไปตรงมาและด้วยความสุจริตใจ
- ค. การรายงานข่าวในปัจจุบัน จะเป็นการรายงานข่าวแบบอธิบายความข่าว ซึ่งจะต้องอาศัยความสามารถของนักข่าวในการที่จะต้องอธิบายเหตุการณ์ให้ผู้รับสารได้เข้าใจสถานการณ์ และภูมิหลังของเรื่องราวต่างๆ ได้ ซึ่งการอธิบายความข่าวนี้นักจะไม่สามารถเลี่ยงการสอดแทรกความคิดเห็นของนักข่าวได้ในบางครั้ง
- ง. ความเป็นกลางในการเสนอข่าวสารนั้นเป็นไปได้ยากมาก เพราะบางครั้งนักข่าวมักจะใช้อารมณ์ความรู้สึก และความคิดเห็นส่วนตัวลงไปในเวลารายงานข่าวหรือเหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งจะทำให้ความมีอคติและความลำเอียงเกิดขึ้นได้ แต่อย่างไรก็ตาม ความยุติธรรมและความเป็นกลางยังเป็นสิ่งสำคัญที่นักข่าวจะต้องระลึกถึง และปฏิบัติตามให้ได้

1.4 ชาวจะต้องมีความกะทัดรัดและชัดเจน

- ก. การรายงานข่าว โดยทั่วไปแล้ว จะใช้การเขียนแบบพีระมิดหัวกลับ การเขียนจะต้องพยายามใช้คำธรรมดาและเข้าใจง่าย และไม่กำกวม
- ข. การรายงานข่าวที่มีประสิทธิภาพ จะต้องเป็นการรายงานที่ใช้คำที่สั้น กะทัดรัด และได้ใจความชัดเจน การเขียนจะต้องมีลีลาที่ชวนอ่านปราศจากความคิดเห็นส่วนตัว มีความสมดุล และยุติธรรมต่อทุกๆ ฝ่าย

1.5 ข่าวจะต้องความสดและทันต่อเหตุการณ์

- ก. เวลาที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการเสนอข่าว
- ข. โดยปกติบรรณาธิการข่าวจะเลือกข่าวที่สดและทันต่อเหตุการณ์ก่อนเสมอ
- ค. ความสดและความทันต่อเหตุการณ์ไม่ได้หมายถึงว่า เหตุการณ์นั้นเพิ่งเกิดขึ้นสดๆ ร้อนๆ แต่จะหมายถึงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งเรื่องราวที่เกิดขึ้นนั้นอาจจะเกิดขึ้นมานานแล้ว แต่มีผลกระทบบางอย่างต่อสถานการณ์ปัจจุบัน เป็นต้น

2. องค์ประกอบของข่าว (News Element)

องค์ประกอบสำคัญของข่าวที่ทำให้ผู้รับสารสนใจ มีดังนี้

1. ความสดและความทันต่อเหตุการณ์ (Immediacy or Timeliness)
2. ความใกล้ชิดต่อเหตุการณ์ (Proximity or Nearness)
3. ความต่อเนื่อง (Consequence)
4. ความเด่น (Prominence) ของบุคคล สถานที่ สิ่งของ และสถานการณ์
5. ความฉงน สงสัย และตลกขบขันของชีวิต (Drama)
6. ความแปลกและพิสดาร (Oddity or unusualness)
7. ความขัดแย้ง (Conflict)
8. เพศ (Sex)
9. อารมณ์ (Emotions) และสัญชาตญาณ (Instinct)
10. ความก้าวหน้า (Progress) หรือความสำเร็จในการศึกษาทดลองหรือค้นพบ

3. องค์ประกอบสำคัญอย่างอื่นที่มีต่อการพิจารณาการเสนอข่าวสาร

1. นโยบาย (Policy)
 - ก. นโยบายของบรรณาธิการข่าวที่มีต่อระบบการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และศาสนา
 - ข. ทิศนคติของนักข่าวที่มีต่อระบบต่างๆ เช่น ทิศนคติที่มีต่อระบบแรงงาน การเกษตร อาชญากรรม ผิว เชื้อชาติ เป็นต้น
2. ผู้รับสาร ทั้งนี้หมายถึงระดับชั้นของผู้อ่าน

3. เนื้อที่ หรือจำนวนเวลาในการนำเสนอข่าว
4. เวลาของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
5. เวลาในการนำเสนอข่าว
6. การเซ็นเซอร์

4. ธรรมชาติของข่าว (Buel, 1973: 220)

ลักษณะข่าวที่ดีนั้น ต้องเป็นข่าวที่

1. มีความสำคัญ
2. มีผลกระทบต่อคนในสังคมนั้น
3. เป็นสิ่งที่จะกระตุ้นประชาชนให้มีความอยากรู้อยากเห็น
4. เป็นสิ่งที่ประชาชนสนใจ (Public Interest)

แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ข่าวหรือเหตุการณ์นั้นจะต้องเป็นภาพพจน์ของความเป็นจริงของสังคมนั้น

5. แนวความคิดเรื่องการกำหนดประเด็นการรับรู้ข่าวสาร

ในการศึกษาเรื่อง เครือข่ายและกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” แนวความคิดเรื่องการกำหนดประเด็นการรับรู้ข่าวสาร (Agenda-setting) นับว่าเป็นเรื่องสำคัญที่ควรนำมาเป็นพื้นฐานทางความคิด เนื่องจากการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนไม่ว่าจะแขนงใด ย่อมต้องมีการเน้นและให้ความสำคัญกับประเด็นต่างๆ ของข่าวในสังคมไม่เหมือนกัน เช่นเดียวกันกับข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” ประเด็นการนำเสนอข่าวเด็กและเยาวชน ของเด็กและเยาวชนเอง ก็ได้มีการเลือกเน้น และให้ความสำคัญกับประเด็นต่างจากข่าว และประเด็นทางสังคมที่ถูกนำเสนอผ่านทางสื่ออื่นๆ ลักษณะสำคัญของการเลือกเน้นและนำเสนอของสำนักข่าวเด็กฯ เป็นสิ่งที่น่าสนใจในการศึกษา ดังที่ได้ตั้งเป็นปัญหานำการวิจัยข้อ 2

พัชนี เษยจรรยา และคณะ (2538: 201-202) ได้กล่าวถึงแนวคิดเรื่องการกำหนดประเด็นการรับรู้ข่าวสารไว้ ดังนี้ว่า แนวความคิด Agenda-setting เริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยที่ลิปแมน (Walter Lipman) เริ่มใช้คำว่า “Picture in our heads” ในราวปี ค.ศ. 1922 โดยเสนอความเห็นว่

สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญช่วยให้คนเรารับทราบและเรียนรู้เกี่ยวกับสถานการณ์โลกภายนอก ซึ่งตามปกติแล้วเราไม่มีโอกาสสัมผัสด้วยตนเอง ในปี ค.ศ. 1925 พาร์ค (Robert Ezra Park) ได้ชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลของการเสนอข่าวทางหน้าหนังสือพิมพ์ที่มีต่อชุมชนต่างๆ ต่อมาในปี ค.ศ. 1942 นักสังคมวิทยา พอล ลาซาร์เฟลด์ (Paul Lazarsfeld) และคณะได้ทำการวิจัยบทบาทและหน้าที่ของสื่อมวลชนในการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา และอธิบายให้เห็นถึงความสำคัญของสื่อมวลชนในการรณรงค์หาเสียง

ในวงการสื่อสารมวลชนได้เล็งเห็นความสำคัญของการสื่อมวลชนในแง่อิทธิพลในการเป็นผู้กำหนดประเด็นการรับรู้ เหตุการณ์ ข่าวสารของประชาชน คือแนวคิดเรื่อง Agenda-setting แทนที่การศึกษาแบบเก่าคือ การศึกษาถึงผลของสื่อมวลชนที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและความคิดเห็น ซึ่งกล่าวได้ว่า แนวทางการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นการรับรู้ข่าวสารเน้นความสำคัญของสื่อมวลชนในฐานะเป็นผู้ชักจูงใจหรือโน้มน้าวใจ (Persuasion)

ความหมายของคำว่า Agenda-setting ในที่นี้จึงหมายถึงความสามารถของสื่อมวลชนในการเป็นผู้กำหนด (Set) ประเด็นหรือหัวข้อปัญหาต่างๆ ให้ประชาชนผู้รับข่าวสารทั่วไปซึ่งเปรียบเหมือนผู้เข้าร่วมประชุม ซึ่งจะต้องรับทราบหรือตระหนักถึงปัญหาหรือประเด็นต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในวาระการประชุม (Agenda) เมื่อสื่อมวลชนเป็นผู้กำหนดวาระ หรือหัวข้อประเด็นข่าวสารให้กับประชาชนได้รับทราบ ผลที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ ประชาชนจะคิดและปฏิบัติตามวาระหรือประเด็นที่สื่อมวลชนกำหนดไว้

การศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดประเด็นข่าวสาร มีสมมติฐานชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการที่สื่อมวลชนเลือกประเด็นหรือหัวข้อในการรายงานข่าวสารการรับรู้ (Perception) หรือความเข้าใจและการตระหนักถึงสาระสำคัญของหัวข้อประเด็นนั้นๆ โดยมีข้อสรุปว่า ถ้าสื่อมวลชนยังเลือกเสนอข่าวเกี่ยวกับประเด็นหรือปัญหาใดมาก ประชาชนผู้รับสารก็จะรับรู้หรือตระหนักถึงความสำคัญของประเด็นหรือปัญหานั้นมากขึ้นตามไปด้วย

กาญจนา แก้วเทพ (2543: 224-225) ได้กล่าวถึงเรื่องกำหนดประเด็นการรับรู้ข่าวสาร (Agenda-setting) ไว้ว่า เป็นบทบาทของสื่อมวลชน ในการจัดข่าวสารที่เกิดขึ้นอย่างมากมาย เอาไว้ให้เป็นระบบระเบียบเพื่อพร้อมสำหรับการนำเสนอ ซึ่งในขั้นตอนของการนำเสนอนั้น สื่อก็จะช่วยจัดวาระเรียงตามลำดับความสำคัญเพื่อที่ประชาชนจะได้พุดถึง อภิปราย ตกเถียง และให้ความสนใจต่อประเด็นที่สื่อ "เลือกมานำเสนอ" อันก่อให้เกิดอิทธิพลทางอ้อม กล่าวคือถึงแม้สื่อจะ

ไม่สามารถทำให้ประชาชน “คิดแบบที่สื่อคิดได้” (think what) แต่สื่อก็ยังสามารถทำให้ “คนคิดในเรื่องที่เกี่ยวกับสื่อบอกได้” (think about) นอกจากนั้น ประชาชนยังเรียนรู้กฎกติกาต่างๆ ที่อยู่ใน “รูปแบบ” ของสื่อ เช่น อะไรที่พูดถึงมาก แปลว่า “สำคัญ” อะไรที่พูดถึงก่อน แปลว่า “สำคัญ” อะไรที่พาดหัวใหญ่ที่สุด แปลว่า “สำคัญที่สุด” เป็นต้น

6. แนวความคิดเกี่ยวกับปัญหาของการสื่อข่าว

แนวความคิดเกี่ยวกับปัญหาของการสื่อข่าว เป็นเรื่องที่ควรสนใจศึกษาเพื่อจะได้ทราบถึงสิ่งที่ดีขัดต่อการดำเนินการการสื่อข่าวต่อสังคม เพื่อเป็นการเปรียบเทียบแนวคิด กับเหตุการณ์ที่ศึกษาจริง ว่ามีปัญหาดตรงกัน หรือแตกต่างจากทฤษฎีอย่างไรบ้าง

ปัญหาของการสื่อข่าว (ซวรัตน์ เชิดชัย, 2521: 30-36)

เช่นเดียวกับอาชีพอื่นๆ ในการปฏิบัติงานสื่อข่าว ผู้สื่อข่าวมักจะประสบปัญหาทั้งภายในและภายนอกบางประการ และส่วนมากเป็นปัญหาซึ่งผู้สื่อข่าวไม่อาจจะควบคุมได้ กล่าวคือ

1) เวลาทำงาน เป็นปัญหาสำคัญอันดับแรกที่ใกล้ตัวผู้สื่อข่าวที่สุด และเป็นปัญหาที่รับผิดชอบการทำงานของผู้สื่อข่าวมากที่สุดในช่วงเวลาอันจำกัด อาชีพผู้สื่อข่าวที่ใดๆ ก็ตามจะต้องปฏิบัติงานอยู่ภายใต้การกดดันของเวลา เพราะผู้สื่อข่าวมีข่าวที่ต้องรวบรวมหลายข่าว จะต้องพบกับแหล่งข่าวและบุคคลเป็นจำนวนมาก เนื่องจากผู้สื่อข่าวเปรียบเสมือนผู้รักษาประตูเป็นคนแรกของสื่อ

2) นโยบาย หัวใจสำคัญของการบริหารงานภายในกองบรรณาธิการได้แก่นโยบายของสื่อแต่ละสื่อ ซึ่งนับเป็นปัญหาภายในของผู้สื่อข่าว เป็นความจริงที่ไม่มีใครปฏิเสธได้ว่า สื่อสารมวลชนแทบทุกชนิดในปัจจุบันนี้ดำเนินไปในรูปแบบของธุรกิจการค้าหรืออุตสาหกรรม จึงต่างมุ่งหวังผลกำไรอยู่ด้วยกันทั้งสิ้นไม่มากก็น้อย การดำเนินงานในลักษณะดังกล่าวนี้เองที่มีส่วนผลักดันให้ผู้สื่อข่าวต้องตกอยู่ภายใต้คำแนะนำ การกำหนดชี้แนะแนวทาง หรือที่รุนแรงที่สุดก็คือ การตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของบุคคลระดับต่างๆ นับตั้งแต่เจ้าของ บรรณาธิการ หรือแม้แต่การบริหารงานภายในกองบรรณาธิการเอง

3) **โฆษณา** คงไม่มีผู้ใดปฏิเสธได้ว่าโฆษณายเป็นรายได้หลักของสื่อต่างๆ โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ แต่ในขณะที่เดียวกันการโฆษณาก็เป็นปัญหาสำคัญ และมีอิทธิพลที่กระทบกระเทือนต่อการสื่อข่าวได้ในบางครั้ง และนำไปสู่การตัดสินใจที่ไม่ดีด้วยเหตุต่ออุดมการณ์ของผู้สื่อข่าว ทำให้ผู้สื่อข่าวมีโอกาสบิดเบือนข่าว เลือกลงข่าวอย่างผิดๆ ปกปิด หรือระงับข่าวสารข้อเท็จจริงบางอย่าง รวมทั้งมีอิทธิพลต่อนโยบาย และความเป็นอิสระของกองบรรณาธิการเช่นนี้เป็นต้น

4) **ความพอใจ (Favors)** จากแหล่งข่าว พฤติกรรมที่ผู้สื่อข่าวส่วนหนึ่งปฏิบัติกันอยู่จนเป็นธรรมดาในวงกาสื่อข่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งข่าวบันเทิงและข่าวกีฬา ก็ได้แก่การรับ “ของกำนัล” หรือ “สินบน” จากแหล่งข่าวต่างๆ ของเหล่านี้เมื่อผู้สื่อข่าวได้รับมาแล้วมักจะต้องตอบแทนด้วยการเสนอข่าวเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความนิยมชมชอบบางสิ่งบางอย่างตามที่แหล่งข่าวต้องการ การทำเช่นนี้มีผลกระทบต่อกรรายงานข่าว อาจจะทำให้ข่าวขาดความครบถ้วน ขาดความถูกต้องเที่ยงธรรม เว้นไว้แต่ว่าผู้สื่อข่าวเหล่านั้นจะมีศักดิ์ศรีและมีสามัญสำนึกที่ดีที่ถูกต้องต่ออาชีพนี้เท่านั้น

5) **ซื้อและเครื่องหมาการคำ** สื่อบางสื่อมีนโยบายที่จะไม่เสนอซื้อเรียกสินค้าหรือเครื่องหมาการคำบางชนิดลงไปเนือข่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสนอข่าวในประเทศ ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงการโฆษณาโดยมิได้รับค่าตอบแทน แต่บางสื่อถือว่าการเสนอข่าวควรใส่ชื่อเกี่ยวกับการค้าหรือธุรกิจลงไปในข่าวด้วย เพื่อเป็นการเพิ่มข่าวสารและความหมายของข่าวแก่ผู้รับสารให้มากยิ่งขึ้น และถือเป็นเรื่องที่ของผู้สื่อข่าวที่จะต้องพิจารณาว่าจำเป็นที่จะต้องเอ่ยชื่อเรียกและเครื่องหมาการคำลงไปในข่าวหรือไม่ เพียงใด

6) **สิทธิส่วนบุคคล** ผู้สื่อข่าวในฐานะบุคคลก็ได้รับการคุ้มครองสิทธิส่วนตัวตามรัฐธรรมนูญ แต่ผู้สื่อข่าวถ้าปฏิบัติหน้าที่สื่อข่าวสำหรับสื่อมวลชนใดๆ ก็ถือว่าปฏิบัติหน้าที่แตกต่างกันอยู่สองสถานะ กล่าวคือ ในฐานะบุคคลสาธารณะบุคคล ในการสื่อข่าวผู้สื่อข่าวจะต้องสามารถแยกแยะให้ออกว่า ข่าวหรือภาพที่ไปรวบรวมมานั้นเกี่ยวข้องกับเฉพาะตัวบุคคลในข่าวหรือเกี่ยวกับสาธารณะบุคคล และจะต้องตระหนักอยู่เสมอว่า สิทธิส่วนบุคคลนั้นหมายถึงการปลอดจากการนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับบุคคล แม้ว่าข้อมูลนั้นจะถูกต้องเป็นความจริงก็ตาม ส่วนการนำเสนอข่าวอันเกี่ยวกับความสนใจของสาธารณชนแม้ว่าเมื่อพิจารณาในส่วนบุคคลแล้วจะถือว่าละเมิดสิทธิส่วนบุคคลก็ตาม ก็ไม่ถือว่าการเสนอข่าวนั้นเป็นการละเมิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งข่าวเกี่ยวกับบุคคลผู้ซึ่งตั้งใจเสนอตนเองให้อยู่ในความสนใจของสาธารณชน

7) ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมาย นอกเหนือจากสิทธิตามรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้บุคคลมีสิทธิในการพูด การเขียน การโฆษณา และในสภาพการณ์ความปกติบุคคลจะไม่ถูกจำกัดเสรีภาพ เช่นว่านั้นก็ตาม แต่ในทางปฏิบัตินอกจากพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอข่าวสารแล้ว นักสื่อสารมวลชนก็ยังมีระเบียบข้อบังคับหรือประกาศซึ่งผู้มีอำนาจได้ออกมาบังคับใช้ตามยุคตามสมัย ซึ่งผู้สื่อข่าวจะต้องตื่นตัวเคลื่อนไหว และปฏิบัติตามข้อจำกัดที่ออกเป็นครั้งคราวมากกว่าที่จะยึดหลักปฏิบัติอันแท้จริงของวิชาชีพ จึงก่อให้เกิดปัญหาผู้สื่อข่าวขาดอุดมการณ์และหลักปฏิบัติเพื่อสาธารณชนอยู่เสมอ

7. แนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการทำข่าว

แนวคิดที่ได้รวบรวมไว้ในส่วนนี้ถือเป็นแนวคิดหลักของการศึกษาวิเคราะห์ เนื่องจากวัตถุประสงค์หลักในการศึกษาข้อหลักของงานวิจัยชิ้นนี้คือ การวิเคราะห์กระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ กระบวนการทำข่าวในความหมายที่ผู้วิจัยได้ให้ไว้ก็คือ ขั้นตอนและกระบวนการทั้งหมดในการจัดการงานข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาข่ายประรด” เพื่อนำเสนอทางสื่อ (Channel) ซึ่งมี 6 ขั้นตอนคือ การรวบรวมประเด็นข่าวที่น่าสนใจ การเตรียมประเด็นในการทำข่าว การออกไปทำข่าว การเรียบเรียงประเด็นข่าว การคัดเลือกข่าว และการรายงานข่าว

หัวข้อที่ได้รวบรวมไว้เกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการทำข่าว มีดังนี้

7.1 ความหมายและความสำคัญของการสื่อข่าว

7.2 การสื่อข่าว

7.3 ผู้สื่อข่าว

7.4 แหล่งข่าว

7.5 การหาข่าว

7.6 การเขียนข่าว

7.7 การรวบรวมข่าว

7.8 การคัดเลือก การประเมินและการเน้นข่าว

7.9 การรายงานข่าว

แนวคิดที่รวบรวมไว้ในส่วนนี้จะ เป็นประโยชน์ในการศึกษาตามปัญหำนำการการวิจัยในข้อ 2 ที่กล่าวว่าสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บะรด” มีเป้าหมายของการทำข่าวอย่างไร มีกระบวนการทำข่าวอย่างไร และปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าว และนอกจากนั้นยังเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ตัวผู้สื่อข่าวเอง (ในหัวข้อผู้สื่อข่าวที่รวบรวมมา) รวมถึงวิเคราะห์การสื่อข่าว การหาแหล่งข่าว และอื่นๆ ด้วย

7.1 ความหมายและความสำคัญของการสื่อข่าว

ฉำาน วุฒนิกรมรภักษา (2536: 32-38) ได้เขียนเรื่องการสื่อข่าวว่า การสื่อข่าว (News Reporting) เป็นกระบวนการปฏิบัติงานด้านวารสารศาสตร์ นับตั้งแต่การค้นคว้าและแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับข้อเท็จจริง หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ตลอดจนการประเมินคุณค่าทางข่าว การตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนและการเขียนข่าว เพื่อนำเสนอข่าวต่อผู้อ่านหรือผู้รับสารได้ทราบต่อไป การสื่อข่าว นอกจากจะมีความสำคัญในการแจ้งข่าวสารให้ประชาชนได้รับรู้แล้ว ยังมีความสำคัญต่อชุมชนและสังคมอีกด้วย

7.1.1 ความหมายของการสื่อข่าว

การสื่อข่าว หมายถึง การปฏิบัติงานด้านวารสารศาสตร์ ซึ่งมีกระบวนการในการปฏิบัติงานดังนี้

- 1) การค้นคว้าและแสวงหาข้อมูล
- 2) การประเมินคุณค่าทางข่าว
- 3) การตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน
- 4) การเขียนข่าว

1) การค้นคว้าและแสวงหาข้อมูล เป็นขั้นตอนแรกของการสื่อข่าว ซึ่งจะต้องค้นคว้าและแสวงหาข้อมูลจากแหล่งข่าวต่างๆ เกี่ยวกับข้อเท็จจริงและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การค้นคว้าและแสวงหาข้อมูลนี้ อาจได้มาจากเอกสารบันทึก ห้องสมุดหนังสือพิมพ์ หนังสืออ้างอิง การนสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์และการสืบสวนหาข้อเท็จจริงที่อยู่เบื้องหลัง

2) การประเมินคุณค่าข่าว เมื่อได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับข้อเท็จจริง หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วนั้น ก็จะต้องนำข้อมูลเหล่านั้นมาประเมินคุณค่าทางข่าว โดยอาจจะประเมินจากองค์ประกอบของข่าว รวมทั้งปัจจัยอื่นๆ ด้วย

3) การตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน หลังจากได้คัดเลือกข่าวที่จะนำเสนอแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็ต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดต่างๆ ให้ถูกต้องและครบถ้วนโดยยึดหลักคุณภาพของข่าว ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้อ่านนั้นเกิดความคลาดเคลื่อน

4) การเขียนข่าว หลังจากที่ได้รวบรวมข้อเท็จจริงและรายละเอียดต่างๆ แล้ว ก็นำมาแยกแยะประเด็นที่จะเขียนข่าว โดยอาศัยโครงสร้างและรูปแบบการเขียนข่าว เพื่อนำเสนอข่าวต่อผู้อ่าน หรือผู้รับสารต่อไป

7.1.2 ความสำคัญของการสื่อข่าว

การสื่อข่าวนั้นไม่ได้มีความสำคัญเพียงแค่ช่วยให้สื่อมวลชนได้ปฏิบัติภาระหน้าที่พื้นฐานคือ ภาระหน้าที่ในการแจ้งข่าวสาร (To Inform) ให้สาธารณะชนได้รับรู้อย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น หากแต่การสื่อข่าวยังมีความสำคัญต่อชุมชนและสังคมอีกมากมายหลายประการ คือ

- 1) การสื่อข่าวช่วยเตือนให้ผู้คนในชุมชนและสังคมได้รับรู้ถึงภัยอันตรายที่ใกล้จะเกิดหรือที่กำลังกรายเข้ามาสู่ชุมชนได้อย่างระมัดระวัง และป้องกันภัยอันตรายนั้นล่วงหน้า
- 2) การสื่อข่าวเป็นการให้ข่าวสารเกี่ยวกับชีวิตประจำวันให้หลังไหลไปสู่สาธารณชนกว้างขวางขึ้น อาทิ การให้ข่าวสารเกี่ยวกับสภาวะของตลาดหุ้น เป็นต้น
- 3) การสื่อข่าวช่วยลดความไม่แน่ใจในสภาวะความมั่นคงของสังคมที่สาธารณชนกำลังหวาดวิตกอยู่ลงไปได้ รวมทั้งยังช่วยให้สังคมเกาะเกี่ยวกันสนิทแนบยิ่งขึ้น
- 4) การสื่อข่าวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม และความคิดเห็นของผู้คนในสังคมไปในทางที่ดีขึ้น
- 5) การสื่อข่าวก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ อันอาจนำไปสู่การสร้างสาธารณมติ (Public Opinion) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในสังคม

7.2 หลักสำคัญในการสื่อข่าว

จอห์น วูดมิกมรรักษา (2536: 35) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์บางประการสำหรับผู้สื่อข่าวที่ยังขาดประสบการณ์ ที่อาจจะถือเป็นหลักปฏิบัติในการหาข่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสื่อข่าวจากแหล่งข่าวประจำ (Beat) ต่างๆ หลักการทั่วไปมีดังต่อไปนี้

7.2.1 **รู้จักแหล่งข่าว** มีวิธีการมากมายที่ผู้สื่อข่าวจะรู้จักแหล่งข่าว สถานที่ตั้งของแหล่งข่าว กิจกรรมและหน้าที่หลักของข่าว หน้าที่ของบุคคลในองค์กรนั้น หมายเลขโทรศัพท์ ฯลฯ

7.2.2 **รู้ที่มาของข่าว (Source)** ผู้สื่อข่าวต้องแน่ใจว่ารู้จักผู้ที่ให้ข่าว รวมทั้งบุคคลและเจ้าหน้าที่ผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับผู้ที่ให้ข่าว นั้นถ้าจำเป็น ในทางกลับกัน จะต้องให้ผู้สื่อข่าวรู้ด้วยว่า เป็นใคร? มาจากสื่อใด? โดยเฉพาะถ้าเป็นการพบครั้งแรก ผู้สื่อข่าวจะต้องแนะนำตนเองเพื่อให้แหล่งข่าวรู้จัก

7.2.3 **ค้นหาเบื้องหลังข่าว** มีข่าวเด่นๆ เป็นจำนวนมากที่ผู้สื่อข่าวรายงานอย่างละเอียด โดยรายงานเบื้องหน้าเบื้องหลังของข่าวอย่างครบถ้วนทุกแง่มุม การสัมภาษณ์ก็ดี การหาข่าวตามปกติก็ดี ถ้าผู้สื่อข่าวจะนำเอาข้อมูลเท่าที่ได้มารายงานเท่านั้นก็ไม่นับว่าเป็นวิธีที่ดีของการรายงานข่าว

7.2.4 **รักษามารยาท** ผู้สื่อข่าวควรเป็นสุภาพชน ระมัดระวังรักษามารยาทในการเข้าพบปะสนทนา รวมทั้งแต่งตัวให้ถูกต้องกาลเทศะ

7.2.5 **รักษาคำพูด** ผู้สื่อข่าวจะต้องรักษาคำพูด หรือคำมั่นสัญญาอย่างเคร่งครัด มีความรับผิดชอบในการรายงานข่าวทุกข่าว ปกปิดแหล่งข่าวและรายละเอียดของข้อเท็จจริงบางอย่างเกี่ยวกับข่าวซึ่งผู้ให้ข่าวร้องขอให้สงวนไว้เป็นความลับ

7.2.6 **รักษากำหนดเวลาออกข่าว** บางครั้งแหล่งข่าวจะกำหนดเวลาสำหรับการออกข่าว (Embargo) บางข่าวให้สื่อมวลชนไว้อย่างแน่นอน กล่าวคือ ข่าวนั้นจะออกมาสู่สายตาผู้อ่าน ผู้ฟัง ก่อนเวลาที่กำหนดเอาไว้ไม่ได้ การที่แหล่งข่าวจำเป็นต้องกำหนดเวลาเอาไว้เช่นนี้เนื่องจากมีความจำเป็นหลายประการ

7.2.7 **เชื่อถือได้ (Reliability)** ความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจได้เป็นความรับผิดชอบอย่างหนึ่งของผู้สื่อข่าว ความน่าเชื่อถือได้หมายถึงความซื่อตรงและการตรงต่อเวลาของผู้สื่อข่าว

7.3 ผู้สื่อข่าว

ผู้สื่อข่าว (Reporter) คือ บุคลากรที่สำคัญประเภทหนึ่งในกองบรรณาธิการ ซึ่งมีบทบาทในการรับใช้สังคมหลายประการ อาทิ การเป็นผู้ควบคุมการหลังไหลของข่าวสาร และการเป็นผู้แจ้งข่าวสาร เป็นต้น ขณะเดียวกันผู้สื่อข่าวก็มีหน้าที่ในการแสวงหาและรวบรวมข้อมูลข่าวสาร แล้วนำมาเขียนเป็นข่าว เพื่อนำเสนอต่อผู้อ่านหรือผู้รับสารต่อไป การเป็นผู้สื่อข่าว ที่มีความสามารถนั้นจะต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสมซึ่งแบ่งผู้สื่อข่าวออกได้เป็นหลายประเภทด้วยกัน

ชวรัตน์ ชาญชัย (2521: 13) ได้กล่าวถึงนิยามของผู้สื่อข่าวไว้เช่นกันว่า ผู้สื่อข่าว (Reporter) หรือเรียกกันทั่วไปว่า “นักข่าว” เป็นผู้รักษาประตูข่าว (Gatekeeper) คนแรกของสื่อ และเป็นสมาชิกของกองบรรณาธิการซึ่งสาธารณชนรู้จักและคุ้นเคยมากที่สุด ผู้สื่อข่าวได้ชื่อว่าเป็น กระจกหลังของการแสวงหาและรวบรวมข่าวสำหรับที่จะนำลงสื่อต่างๆ

7.3.1 บทบาทของผู้สื่อข่าว (อ่าน วุฒิมรรรรักษา, 2536: 36-38)

ผู้สื่อข่าวมีบทบาทในการรับใช้สังคมในระบอบประชาธิปไตย โดยสังคมมุ่งหวังและมอบหมายที่จะให้ผู้สื่อข่าวได้มีบทบาทดังนี้ คือ

1) บทบาทของการเป็นผู้ควบคุมการหลั่งไหลของข่าวสาร (Gatekeeper)

เนื่องจากการส่งข่าวสารต่างๆ นั้นจะต้องผ่านสื่อ (Channels) ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ก็ตาม ซึ่งสื่อเหล่านี้จะมีบุคคลทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมการหลั่งไหลของข่าวสาร (Gatekeeper) โดยการเปิดปิดให้ หรือมิให้ข่าวสารนั้นผ่านไปได้ บุคคลที่วานี้ได้แก่ บรรณาธิการ (Editors) ผู้ช่วยบรรณาธิการ ที่ทำหน้าที่บรรณาธิการ (Sub-Editors) รวมทั้งผู้สื่อข่าว (Reporters) ด้วย

2) บทบาทของการเป็นผู้แจ้งข่าวสาร (Informer)

บทบาทนี้ เป็นบทบาทที่สืบเนื่องจากภาระหน้าที่ (Functions) สำคัญหนึ่งในหลายๆ ภาระหน้าที่ของสื่อ นั่นก็คือ ภาระหน้าที่ในการแจ้งข่าวสาร (To Inform) ของเหตุการณ์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นในชุมชนหรือวงสังคมอื่นๆ ให้ผู้อ่านได้รับทราบ ผู้สื่อข่าวซึ่งเป็นบุคลากรที่สำคัญของกองบรรณาธิการ จึงต้องมีภาระหน้าที่ออกไปเสาะหาข้อเท็จจริงๆ ต่าง เพื่อนำมารายงานเป็นข่าวสู่ผู้อ่าน

3) บทบาทของการเป็นผู้กำกับ ดูแลการปฏิบัติงานของรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐ (Watchdog)

ในสังคมประชาธิปไตยนั้น ประชาชนที่ได้รับการแจ้งข่าวสารต่างๆ โดยเฉพาะข่าวสารเกี่ยวกับการบริหารของรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างถูกต้อง ครบถ้วน และตรงไปตรงมา เป็นเรื่องที่สำคัญต่อการปกครองอย่างยิ่ง ดังนั้น ผู้สื่อข่าวจึงมีบทบาทที่สำคัญอีกประการคือ บทบาทของการเป็น “สุนัขยาม” (Watchdog) คอยจับจ้อง เผาดู การปฏิบัติของรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐให้เป็นไปตามนโยบายที่ได้ให้คำมั่นสัญญากับประชาชน ก่อนที่รัฐบาลจะเข้ามารับหน้าที่ ขณะเดียวกันก็ต้องปกป้องผลประโยชน์ของประชาชน เพื่อป้องกันไม่ให้รัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่

ของรัฐ หรือกลุ่มอิทธิพลในสังคม กระทำการทุจริตหรือก่อกวนผลประโยชน์ของประชาชนโดยไม่ชอบธรรม

4) บทบาทของการเป็นผู้รับเรื่องราร้องทุกข์ (Ombudsman)

บทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่งของผู้สื่อข่าวได้แก่ บทบาทที่จะต้องรับใช้สาธารณชนเสมือนหนึ่งเป็นเจ้าของที่รับเรื่องราร้องทุกข์ เมื่อประชาชนได้รับการปฏิบัติอย่างไม่ชอบธรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และประชาชนได้ร้องเรียนมาเพื่อให้ผู้สื่อข่าวไปสืบเสาะหาข้อเท็จจริงเหล่านั้นมารายงานข่าวต่อไป

5) บทบาทของการเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง (Change Agent)

เจมส์ บี รามิเรซ ได้กล่าวถึงบทบาทของหนังสือพิมพ์ในตอนหนึ่งว่า “จากที่วิลเบอร์ ชแรมป์ ได้เคยกล่าวไว้ว่า ถ้าสังคมใดปราศจากการสื่อสารแล้ว สังคมนั้นก็จะไม่อาจดำรงอยู่ได้นั้น หนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นเครื่องมือสื่อสารชนิดหนึ่งก็มีส่วนทำให้สังคมดำรงอยู่ได้ ขณะเดียวกันก็มีส่วนทำให้เปลี่ยนแปลง (Change Agent) ซึ่งสามารภที่จะสร้างสาธารณมติให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมได้”

7.3.2 หน้าที่ของผู้สื่อข่าว

การสื่อข่าวเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ต้องอาศัยทั้งพรสวรรค์ และทักษะจากการฝึกหลายประการ ผู้สื่อข่าวจึงมีหน้าที่ในการปฏิบัติงานดังนี้ คือ

1) **จดบันทึกข้อมูล** ผู้สื่อข่าวที่มีทักษะจะต้องรู้จักรับฟังข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข่าว สามารถเลือกจดบันทึกข้อมูลเหล่านั้นอย่างถูกต้อง และสมบูรณ์ครบถ้วน เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปเขียนเป็นข่าวในภายหลัง

2) **สัมภาษณ์และตั้งคำถาม** หน้าที่นี้ต้องการทักษะซึ่งไม่เพียงแต่การฟังและการจดบันทึกข้อมูลเท่านั้น แต่ผู้สื่อข่าวจะต้องรู้จักการตั้งคำถามว่าจะถามอะไร ถามเมื่อไร ถามอย่างไร ขณะเดียวกันก็ต้องรู้จักแยกแยะเลือกสรรข้อมูลที่สำคัญออกมาจากข้อมูลที่ได้รับเป็นคำตอบทั้งหมด

3) **เฝ้าสังเกตการณ์** ในขั้นนี้ผู้สื่อข่าวจะต้องเรียนรู้ว่า เมื่อไรจึงควรปิดปากให้สนิท แต่ควรเปิดตาและเปิดหูให้กว้างเพื่อเฝ้าจับคู่เหตุการณ์ที่ได้พบเห็นและได้ยินได้ฟังมานั้นผนวกเข้าหับข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่ แล้วนำไปรายงานให้ผู้อ่านได้รับทราบต่อไป

4) **สืบสวนหาข้อเท็จจริง** ผู้สื่อข่าวจะต้องรู้จักการใช้ประโยชน์จากแหล่งข่าวต่างๆ ที่สามารถให้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งถูกปิดบัง ซุกซ่อนเอาไว้ ไม่ว่าจะแหล่งข่าวนั้นจะเป็นบุคคลหรือเป็นแหล่งข่าวที่เป็นข้อมูลบันทึกก็ตาม เพื่อสืบสวนหาข้อเท็จจริงที่อยู่เบื้องหลังเรื่องราวนั้นๆ

5) **เขียนข่าว** ผู้สื่อข่าวจะต้องรู้จักนำข้อมูลข้อเท็จจริงที่รวบรวมมาได้นำมาเขียนเป็นข่าวที่ดึงดูดความสนใจของผู้อ่านโดยจะต้องเข้าใจโครงสร้างและรูปแบบการเขียนข่าวเป็นอย่างดีด้วย

นอกจากนี้อาจารย์พิศิษฐ์ ขวาลาวัช (2540: 49-51) ยังได้รวบรวมถึงเรื่องหน้าที่ของผู้สื่อข่าวไว้ว่าผู้สื่อข่าวคือผู้ทำความจริงให้ปรากฏเป็นข่าว เพื่อรายงานให้สังคมได้รับรู้ว่าในแต่ละวัน แต่ละชั่วโมงมีเหตุการณ์ที่น่าสนใจเกิดขึ้นบ้าง มีผู้กล่าวว่า หน้าที่ของผู้สื่อข่าวคือ ถาม-ถาม-ถาม (Ask Ask Ask) เป็นวิธีการของผู้สื่อข่าว ควรใช้วิธีการของผู้สื่อข่าว ควรใช้วิธีการถามอย่างสุภาพ ถามอย่างสม่ำเสมอ สิ่งสำคัญต้องหาแนวทางที่ดีไว้เป็นหลักในการทำงาน

1) **ความจดจำ (Recognition of a Story)** อาชีพผู้สื่อข่าวมีข้อจำกัด และมีลักษณะถูกบังคับให้รีบเร่ง และการแข่งขันกับเวลาในการเสาะแสวงหาข่าวทำให้ผู้สื่อข่าวต้องยึดถือหลักความจดจำเป็นสำคัญ ถ้าขาดความจำที่ดีอาจก่อให้เกิดข้อผิดพลาด และก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลในข่าวได้

2) **ความแม่นยำ (Handling a Story)** เหตุการณ์ได้เริ่มต้นและสิ้นสุดเมื่อไร มีรายละเอียดอย่างไร และข้อมูลที่หาได้ในที่แห่งใด ผู้สื่อข่าวจะต้องเก็บรายชื่อบุคคลในข่าวให้หมด และอย่างถูกต้องด้วย

3) **ใช้ภาษาชัดเจนเข้าใจง่าย (Clarity of Expression)** ต้องระลึกว่าผู้อ่านไม่มีเวลานั่งตีความประโยค หรือคำบางคำในข่าว ผู้สื่อข่าวจึงต้องมีความระมัดระวังเป็นพิเศษในการใช้ภาษา คือจะเขียนข่าวอย่างไรให้ผู้อ่านเข้าใจทันทีเมื่ออ่านข่าวนั้น

4) **สร้างมนุษยสัมพันธ์ (Pleasing Personality)** การสื่อข่าวแต่ละวัน มิได้หมายความว่าแหล่งข่าวพร้อมที่จะให้ข่าวเสมอไป ยกเว้นข่าวแจกหรือการนัดแถลงข่าว หน้าที่สำคัญของผู้สื่อข่าว คือความสามารถในการสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้ได้พบเห็น ตลอดจนบุคคลที่เป็นแหล่งข่าวประจำ และตลอดไปจนถึงเพื่อร่วมอาชีพเดียวกัน

5) **การปรับตัวเอง (Adjusting Approach)** ผู้สื่อข่าวต้องพบกับบุคคลแปลกหน้าหลายอาชีพ จิตใจต้องพร้อมที่จะปรับตัวให้เข้ากับบุคคลเหล่านั้นได้ บางครั้งอาจจำเป็นต้องใช้ภาษาท้องถิ่น หรือราชาศัพท์ และต้องให้ความระมัดระวังต่อการใช้กิริยาวาจา ตลอดจนรักษามารยาท

6) **ความรวดเร็ว (Speed)** ผู้สื่อข่าวต้องมีความคล่องตัวพร้อมที่จะกระโดดไปทำข่าวทันทีที่ทราบข่าวว่าเกิดเหตุการณ์ขึ้น และที่สำคัญคือต้องไปให้ทันเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเสมอ

7) **ความคิดริเริ่ม (Ingenuity)** ผู้สื่อข่าวต้องเตรียมข้อมูลหรือแนวทางข่าวให้พร้อมในแต่ ละวัน เว้นแต่เป็นเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้ไปทำเป็นข่าวพิเศษเป็นเรื่องๆ ไป โดยปกติแล้วผู้สื่อข่าว แต่ละคนจะได้รับการมอบหมายงานที่มีหน้าที่ค่อนข้างจะชัดเจน ข่าวจะสมบูรณ์หรือไม่ ความคิด ริเริ่มของผู้สื่อข่าวก็เป็นเรื่องสำคัญ

8) **รู้แหล่งข่าว (Knowing News Sources)** การรู้จักแหล่งข่าวที่เกี่ยวกับบุคคล ตลอดจนความสนิทสนมมักคุ้นกัน จะเอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่ผู้สื่อข่าวเป็นอย่างดี ผู้สื่อข่าวจะ ได้เบาะแสของข่าวที่ถูกปิดบังอำพรางโดยมีเจตนา

9) **การตรวจสอบรายชื่อ (Checking Names)** วิจัยง่ายและแน่นอนจนตรวจจากใบขับขี่ บัตรประจำตัว เครดิตการ์ด บัญชีรายชื่อรับเงินเดือน บัญชีกรรมการ นอกจากนี้จากการติดต่อ สอบถามจากบุคคลที่มีหน้าที่ตำแหน่งการงานที่เชื่อถือได้

10) **การสร้างความสัมพันธ์ (Building Contacts)** การมีมิตรและสร้างความสนิท สนมกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับข่าว จะช่วยให้การหาข่าวรวดเร็วและไม่ค่อยจะมีอุปสรรค การแข่งขัน ด้วยเวลาทำให้ผู้สื่อข่าวจำเป็นต้องให้ความสนิทสนมให้บุคคลหลากหลายทางวิชาชีพให้มาก

11) **การสร้างความพึงพอใจให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ (Retaining the Favor of the Police)** แหล่งข่าวใหญ่ของผู้สื่อข่าวอาชญากรรม คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจประจำสถานีตำรวจ เพราะ ตำรวจเกี่ยวข้อง และรับผิดชอบกับเหตุการณ์แทบทุกเหตุการณ์ที่เป็นข่าว ผู้สื่อข่าวจึงต้องรับรู้ เทคนิคขั้นต้นว่าจะสร้างความพึงพอใจแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้อย่างไร

12) **การรักษาความมั่นสัญญา (Respecting Promise)** ความซื่อสัตย์ สุจริต และการ รักษาความมั่นสัญญา ถ้าไม่มีในความรู้สึกนึกคิดของผู้สื่อข่าว ในบางครั้งจะนำความยุ่งยากมาสู่ แหล่งข่าวมากมาย และจะทำให้ความไว้น้ำใจเชื่อใจของผู้ให้ข่าวในโอกาสต่อไปเป็นไปด้วยความ ยากลำบากที่จะได้ความร่วมมือ

13) **การแก้ไขปรับปรุงตนเอง (Improvement)** ผู้สื่อข่าวที่ดีจะต้องรู้ว่าการรายงานข่าว ที่มีประสิทธิภาพนั้น สามารถมองแง่มุมข่าว เข้าใจประเด็นข่าวและปัญหาของเรื่องนั้น ผู้สื่อข่าว จะต้องเข้าใจปัญหาพื้นฐานของสังคมอย่างไร ตลอดจนมีความรู้กว้างขวางหลายๆ ด้าน

7.3.3 คุณสมบัติของผู้สื่อข่าว

จอห์น วูดมิกกรรมรักษา (2536: 39-40) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้สื่อข่าวว่า อาชีพนักข่าว ถือได้ว่าเป็นอาชีพที่มีลักษณะเป็น "อาชีพปฏิญาณ" อีกอาชีพหนึ่ง ซึ่งจะต้องมีคุณลักษณะหรือ คุณสมบัติพิเศษ ดังนี้

1) การเป็นผู้ที่มีบุคลิกอยากรู้อยากเห็น (Curiosity) เพราะความอยากรู้อยากเห็นนี้จะเป็นส่วนกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นสนใจในเหตุการณ์ที่อุบัติขึ้นรอบๆ ตัว โดยชักนำไปสู่ความสงสัยใคร่ที่จะรู้ถึงสาเหตุความเป็นมาของเหตุการณ์จนกระทั่งออกไปค้นหาข้อเท็จจริงที่ถูกปิดบังเอาไว้ เพื่อนำมาตีแผ่ให้สาธารณชนได้รับทราบในที่สุด

2) การเป็นคนช่างสังเกต (Observance) เป็นบุคลิกคล้ายกับนักสืบคือ ต้องเป็นผู้ที่ช่างสังเกตในรายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ ของข้อเท็จจริงที่ประกอบกันขึ้นเป็นข่าว เนื่องจากรายละเอียดเล็กๆ น้อย เหล่านี้อาจจะเป็นรายละเอียดที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อปกปิดร่องรอยเหตุการณ์ที่อาจกลายเป็นข่าวใหญ่ได้

3) การไม่วางใจใครง่าย ๆ (Cynical) หรือเป็นคนช่างสงสัย บุคลิกแม้จะทำให้ดูประหนึ่งว่าเป็นคนมองโลกในแง่ร้ายอยู่ตลอดเวลา แต่การไม่วางใจใครง่าย ๆ หรือเป็นคนช่างสงสัย จะทำให้ผู้ที่มีอาชีพนักข่าวได้คอยสอดส่องและกำกับกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐในฐานะตัวแทนของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น

4) การมีจมูกไวต่อข่าว (Nose for News) บุคลิกนี้เปรียบเสมือนกับเป็น “ประสาทสัมผัสที่หก” (Sixth Sense) ของนักข่าว ซึ่งจะทำให้สามารถแยกแยะข้อเท็จจริงที่มีคุณค่าทางข่าวออกจากข้อมูลที่ได้รับมาทั้งหมดได้ รวมทั้งแยกแยะเงื่อนงำ (clues) ที่แฝงอยู่ในข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุการณ์ออกมาเพื่อนำไปสู่การเปิดโปงพฤติกรรมต่างๆ ได้

5) การเป็นคนที่มีความสามารถทำงานภายใต้ความกดดันได้ เพราะผู้ประกอบการอาชีพนี้จะต้องประสบกับความกดดันหลายรูปแบบ ทั้งความกดดันทางภาวะเศรษฐกิจ อันเนื่องมาจากรายได้ที่ได้จากการประกอบอาชีพไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ และความกดดันทางครอบครัว เนื่องจากภาระหน้าที่อาจทำให้มีเวลาอยู่กับครอบครัวน้อยเกินไป นอกจากนี้ ยังต้องมี “เส้นตาย” (deadline) คอยกำกับการทำงาน จะต้องรวดเร็วและถูกต้องในช่วงเวลาอันจำกัดด้วย

นอกจากนี้ ชวรัตน์ เชิดชัย (2521: 13-14) ก็ได้กล่าวถึงเรื่องคุณสมบัติของผู้สื่อข่าวไว้เช่นเดียวกันว่า เนื่องจากการสื่อข่าวเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ จึงไม่มีตำราเล่มใดระบุไว้แน่ชัดว่าผู้สื่อข่าวควรมีคุณสมบัติอย่างไรบ้าง แต่เราก็อาจจะประมวลได้จากลักษณะของสำคัญบางประการโดยพิจารณาจากขอบเขต ความรับผิดชอบและการให้ได้มาซึ่งข่าวที่ผู้ประกอบการอาชีพด้านนี้จะพึงมี ซึ่งได้แก่

ประสบการณ์ บุคคลย่อมได้รับการเรียนรู้จากการลงมือทำอาหารด้วยตนเองมากกว่าที่จะอ่านจากตำราทำอาหารอันใด ผู้สื่อข่าวย่อมจะได้รับประสบการณ์จากการแสวงหาข่าวมาอย่างโชกโชนอันนั้น ผู้สื่อข่าวในอดีตมักได้ประสบการณ์มาจากการลงมือปฏิบัติสื่อข่าวหรือเป็นผู้สื่อข่าว

สมัครเล่นมาก่อน กาลเวลาที่ผ่านไปย่อมจะเพิ่มพูนความชำนาญในการเสาะแสวงหาข่าว แต่ปัจจุบันการศึกษาเชิงวารสารศาสตร์ซึ่งประกอบด้วยทฤษฎีและการปฏิบัติ ย่อมจะสร้างพื้นฐานประสบการณ์ให้แก่ผู้สื่อข่าวได้เป็นอย่างดี

ความอยากรู้อยากเห็น ผู้สื่อข่าวควรเป็นผู้ที่มีความอยากรู้อยากเห็น ช่างสงสัย ชอบเสาะแสวงหาคำตอบเพื่อขจัดข้อข้องใจ คุณสมบัติเหล่านี้จะนำมาซึ่งการตั้งคำถามอยู่ในใจเสมอว่า ใคร? ทำอะไร? ที่ไหน? เมื่อไร? หรือใครกล่าวเช่นนั้น? ถูกหรือผิด? เป็นต้น

เสาะหาข่าว (Nose for News) คุณสมบัติพิเศษอย่างหนึ่งและจำเป็นสำหรับผู้สื่อข่าวก็คือการเสาะหาข่าว อันหมายถึงความสามารถสำนึก (Recognize) หรือบอกได้ว่าสิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่พบเห็นจะเป็น “ข่าว” ได้หรือไม่

มโนภาพ (Imagination) นักเขียนนวนิยายใช้มโนภาพหรือความคิดคำนึงบางอย่างเพื่อสร้างเรื่องขึ้น ผู้สื่อข่าวก็ใช้มโนภาพเช่นว่านี่เหมือนกัน แต่การใช้แตกต่างกับนักเขียนนวนิยาย กล่าวคือ ผู้สื่อข่าวจะนำเอาข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกิดขึ้นและอยู่กระจัดกระจายกันมารวมเข้าเป็นเรื่องเดียว โดยการจัดลำดับเหตุการณ์หรือความสำคัญของเหตุการณ์นั้นเสียใหม่ เพื่อให้ผู้อ่านอ่านง่าย เข้าใจง่ายและน่าสนใจยิ่งขึ้น

7.3.4 ประเภทของผู้สื่อข่าว (ซวรัตน์ เชิดชัย, 2521: 13-14)

Beat หรือ Run ได้แก่ผู้สื่อข่าวที่ทำหนังสือข่าวหาข่าวจากแหล่งทั่วไปเป็นประจำ ผู้สื่อข่าวประเภทนี้ปฏิบัติงานตามลักษณะสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ สื่อข่าวตามลักษณะเนื้อหาของข่าวที่เกี่ยวข้อง โดยปกติผู้สื่อข่าวประเภทนี้มักจะมี ความชำนาญเป็นพิเศษในดารสื่อข่าวเรื่องนั้นๆ โดยเฉพาะ จึงมีชื่อเรียกเฉพาะว่า ผู้สื่อข่าวศาล ผู้สื่อข่าวโรงพัก ผู้สื่อข่าวการศึกษา เป็นต้น ส่วนอีกลักษณะหนึ่งเป็นการสื่อข่าวตามสภาพทางภูมิศาสตร์ กล่าวคือ แทนที่จะทำการสื่อข่าวตามลักษณะเนื้อหา ผู้สื่อข่าวประเภทนี้จะได้รับมอบหมายให้ทำการสื่อข่าวในอาณาบริเวณใด โดยเฉพาะอย่าง เช่น ภาคเหนือ ภาคใต้ เขตโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

General Assignment ผู้สื่อข่าวประเภทนี้จะไม่สื่อข่าวเป็นประจำเหมือนพวกแรก แต่จะทำการสื่อสารเฉพาะที่ได้รับการมอบหมายเป็นเรื่องๆ ไปเป็นครั้งคราวเท่านั้นแหล่งข่าวที่ผู้สื่อข่าวประเภทนี้จะเข้าไปแสวงหาข่าวก็เป็นแหล่งข่าวนอกเหนือจากแหล่งข่าวประเภทแรก งานสื่อข่าวซึ่ง

ผู้สื่อข่าวประเภทนี้ได้รับมอบหมายหรือออกไปปฏิบัติงานได้แก่ ข่าวการสัมภาษณ์ ข่าวการปาฐกถา ข่าวการประชุม ข่าวพิธีเปิด ปิด หรือข่าวงานฉลองต่างๆ เป็นต้น

Special Assignment ได้แก่ผู้สื่อข่าวพิเศษ ซึ่งอาจจะได้รับมอบหมายให้ทำการสืบหาข่าวบางเรื่องอย่างละเอียด เพื่อนำมาวิเคราะห์หรือรายงานข่าวในรูปของบทความสารคดีเกี่ยวกับข่าว นั้น

Combination หมายถึงผู้สื่อข่าวซึ่งปฏิบัติหน้าที่ผสมทั้งการสื่อข่าว ถ่ายภาพในเวลาเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การข่าวเล็กๆ มีกำลังคนน้อย จึงต้องหาทางใช้ประโยชน์จากผู้สื่อข่าวเดียวกันให้มากที่สุด

Correspondent สื่อหลายชนิดจัดให้ผู้สื่อข่าวไปปฏิบัติงานประจำหรือชั่วคราวในแหล่งข่าวที่อยู่ห่างไกลจากที่ตั้งของสำนักงาน

อย่างไรก็ตาม ผู้สื่อข่าวประเภทต่างๆ ดังกล่าวมาข้างต้นอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้เสมอ

7.4 แหล่งข่าว

จอ่าน วุฒิมิตรมรรคา (2536: 44-47) ได้กล่าวถึงเรื่องแหล่งข่าวไว้ว่า ข่าวทุกข่าวนั้นก็เหมือนกระแสน้ำซึ่งต้องมีต้นน้ำนั่นก็คือ ข่าวต้องมีที่มาของข่าว ที่มาของข่าวนี้นี้เรียกว่า แหล่งข่าว (News sources) เรื่องราวที่ปรากฏเป็นข่าวอยู่ตามสื่อต่างๆ แต่ละวันนั้น หากสังเกตให้ดีแล้วจะพบได้ว่ามาจากแหล่งข่าวหลายต่อหลายทางด้วยกัน ตามชนิดและประเภทของแหล่งข่าว เช่น แห่งข่าวประจำ แหล่งข่าวพิเศษ แหล่งข่าวปิด แหล่งข่าวเปิด ฯลฯ การที่แหล่งข่าวจะให้คุณประโยชน์แก่ผู้สื่อข่าวได้มากน้อยเพียงใดนั้น ผู้สื่อข่าวจะต้องรู้จักการใช้ประโยชน์จากแหล่งข่าวให้เหมาะสมด้วย อาทิการให้แหล่งข่าวหนึ่งตรวจสอบและยืนยันข้อมูลข่าวสารจากอีกแหล่งข่าวหนึ่ง เป็นต้น

7.4.1 ชนิดของแหล่งข่าว

ในสื่อแต่ละสื่อหนึ่งได้รับข่าวสารจากแหล่งข่าวหลายแหล่งด้วยกัน ดังนั้นการแบ่งชนิดของแหล่งข่าวจึงอาจแบ่งได้ตามลักษณะที่มาของแหล่งข่าว คือ

1) แหล่งข่าวประจำ (Bests) หมายถึง บุคคล หรือ สถานที่ ซึ่งเป็นแหล่งที่มาของข่าวที่ผู้สื่อข่าวได้รับมอบหมายจากบรรณาธิการให้ไปติดต่อหาข่าวอยู่เป็นประจำทุกวันหรือทุกสัปดาห์ หรือเป็นระยะๆ แล้วแต่สถานการณ์

2) แหล่งข่าวพิเศษ (Volunteers) แหล่งข่าวนี้อาจมีความสนิทสนมคุ้นเคยกับนักข่าวเป็นการส่วนตัว หรืออาจจะเป็นพลเมืองดีเขียนจดหมายร้องทุกข์หรือโทรศัพท์มาชี้เบาะแสการกระทำที่แสวงหาผลประโยชน์จากสาธารณชนของบุคคลบางคนบางกลุ่ม ข่าวที่ได้รับจากแหล่งข่าวพิเศษเรียกว่า ทิป (Tip) ส่วนบุคคลที่แจ้งเบาะแสเรียกว่า Tipster

3) แหล่งข่าวจากสำนักข่าวหรือองค์การขายข่าว (News Syndicates) องค์การที่ตั้งขึ้นมาเพื่อดำเนินการ “ขาย” ข่าวให้แก่สมาชิกหรือลูกค้าซึ่งรวมทั้งสื่อทั้งในและนอกประเทศนั้น องค์การดังกล่าวนี้เรียกว่าสำนักข่าว (News Agency) มีทั้งเป็นสำนักข่าวของรัฐและสำนักข่าวของเอกชน สมาชิกหรือลูกค้าของสำนักงานข่าวจะได้รับทราบข่าวที่เกิดขึ้นในชุมชนและในประเทศต่างๆ ผ่านทางโทรเลขบ้าง สายเคเบิลบ้าง จึงเรียกสำนักข่าวอีกชื่อหนึ่งว่า Wire Service

4) แหล่งข่าวจากสิ่งตีพิมพ์ (Publications) แหล่งข่าวแหล่งนี้ อาจจะเป็นแผ่นประกาศ แถลงการณ์ ใบปลิว หรือเป็นนิตยสาร วารสาร ที่มีเนื้อหาที่น่าสนใจ นอกจากนั้น ก็อาจจะเป็นเอกสารที่ตีพิมพ์เพื่อเผยแพร่ทางวิชาการ ตลอดจนข่าวแจก (Press Release) จากหน่วยงานประชาสัมพันธ์ของรัฐหรือเอกชน ที่ต้องการเผยแพร่ผลงานของตนสู่สาธารณชนเหล่านี้ เป็นต้น

7.4.2 ประเภทของแหล่งข่าว

จากแหล่งข่าวนานาชนิดที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นหากพิจารณารวมๆ แล้วจะพบว่าแหล่งข่าวเหล่านี้มีลักษณะที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดอยู่สองประเภท คือ

1) แหล่งข่าวเปิด (Open News Sources) หมายถึง แหล่งข่าวที่ได้รับการระบุชื่อตำแหน่ง อาชีพ ฯลฯ ซึ่งเป็นคุณลักษณะของแหล่งข่าว ทั้งนี้ เพื่อเป็นการยืนยันข้อเท็จจริง หรือเหตุการณ์ที่ได้รับการเปิดเผยจากแหล่งข่าวดังกล่าว

2) แหล่งข่าวปิด (Confidential News Sources) หมายถึง แหล่งข่าวที่ไม่ต้องเปิดเผยชื่อตำแหน่ง อาชีพ ฯลฯ ซึ่งเป็นคุณลักษณะของแหล่งข่าว ทั้งนี้เพราะเกรงว่าจะเกิดอันตรายแก่ตนเอง แต่มักจะเป็นผู้ให้เบาะแสข่าว ซึ่งอาจจะเป็นข้อมูลหรือรายละเอียดที่ลึกซึ้งซับซ้อน ซึ่งการอ้างถึงแหล่งข่าวดังกล่าวนี้ มักจะระบุแต่เพียงว่า “รายงานข่าวจากแหล่งข่าวที่เชื่อถือได้” หรือ “แหล่งข่าวระดับสูง” หรือ “แหล่งข่าวจากวงการใกล้ชิด” เป็นต้น

7.5 การหาข่าว

ชวรัตน์ เชิดชัย (2521: 18-23) ได้กล่าวถึงการหาข่าวไว้ว่า การหาข่าวมาแต่ละครั้ง ผู้สื่อข่าวอาจจะได้ข่าวมาจากแหล่งต่างๆ ด้วยกระบวนการบางอย่าง กล่าวคือ

การเข้าถึงข่าว ก่อนที่ผู้สื่อข่าวจะได้ข่าวใดข่าวหนึ่ง จะต้องมีการเข้าไปสู่ข่าว (Access) นั้นจึงจะนำข่าวมาเสนอได้ แต่ในทางปฏิบัติผู้อ่านอาจจะไม่ได้ข่าวสารที่ต้องการจะรู้เสมอไป เพราะผู้สื่อข่าวไม่อาจจะมีทางเข้าถึงข่าว

การประชาสัมพันธ์ เป้าหมายส่วนหนึ่งของการประชาสัมพันธ์ภายนอกของทั้งหน่วยราชการและองค์การธุรกิจก็เพื่อสร้างและผดุงไว้ซึ่งทัศนคติที่ดีของลูกค้าหรือประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานขององค์การนั้น สำหรับผู้สื่อข่าวที่ดี การที่จะรับเอาเพียงแต่ข้อมูลซึ่งฝ่ายประชาสัมพันธ์ แจกให้ นั้นยังไม่เป็นการเพียงพอ เพราะข่าวสารที่ได้ อาจไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ จึงเป็นหน้าที่ของผู้สื่อข่าวที่จะต้องเสาะแสวงหาข่าวจากแหล่งอื่นภายในองค์การนั้นประกอบด้วย เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงอย่างสมบูรณ์ที่สุด

การแจกข่าวสาร ข่าวแจก (News Release) หรือเอกสารแจก (Handout) ที่หน่วยงานใดก็ตามนำมาแจกเป็นครั้งคราวหรือประจำอาจจะเป็นได้ทั้งขมหวานและยาพิษ จึงควรถือเอาประโยชน์อันแท้จริงของข่าวและเอกสารแจกน่าจะเป็นเพียงต้นตอเบาแสหรือข้อแนะ (Tip) ของผู้สื่อข่าวในอันที่จะใช้เป็นบันไดสืบหาข้อเท็จจริงที่สมบูรณ์และแน่นอนกว่าเพิ่มเติม ก่อนที่จะทำการเสนอต่อผู้อ่านนั้น

การประชุมแถลงข่าว เรียกว่า News Conference เป็นวิธีการให้ข่าวที่ประหยัดเวลาของแหล่งข่าวเป็นอันมากเพราะการประชุมเพื่อให้ข่าวแต่ละครั้ง แหล่งข่าวสามารถจะพบปะกับผู้สื่อข่าวได้จำนวนมากในเวลาและสถานที่แห่งเดียวกัน และข่าวนี้ก็จะไปถึงผู้อ่านได้เป็นจำนวนมากโดยผ่านสื่อมวลชนนานาประเภท

ข่าวระหว่างประเทศ สื่อหลายประเภทได้ข่าวต่างประเทศ (Foreign News) มาจากแหล่งข่าวระหว่างประเทศ (International News) แหล่งข่าวต่างประเทศที่สำคัญได้แก่รัฐบาลต่างประเทศซึ่งมีสถานทูตประจำอยู่ในประเทศไทย นอกจากนี้ได้แก่สำนักข่าวต่างๆ ที่มีสำนักงานประจำอยู่ในประเทศไทย

โมตรจริตของแหล่งข่าว ความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้สื่อข่าวกับแหล่งข่าวต่างๆ นับเป็นสิ่งสำคัญและมีความละเอียดอ่อนเป็นอย่างยิ่ง โมตรจริตและความคุ้นเคยที่แหล่งข่าวจะมีต่อผู้สื่อข่าวอันจะเป็นรากฐานของความสัมพันธ์อันดีขึ้นอยู่กับความไว้วางใจในเกียรติ ศักดิ์ศรี และความเชื่อถือที่แหล่งข่าวมีต่อผู้สื่อข่าวนั่นเอง

ข่าวรัว ข่าวและข้อเท็จจริงบางอย่างแหล่งข่าวจะขอรับรองมิให้ผู้สื่อข่าวเสนอข่าว (Off-the-record) ทั้งนี้เพราะแหล่งข่าวมีความประสงค์เพียงต้องการให้ข้อเท็จจริงนั้นเป็นภูมิหลังและสร้างความเข้าใจแก่ผู้สื่อข่าวเท่านั้น จึงเป็นมารยาทของผู้สื่อข่าวที่จะต้องไม่นำไปเขียนเป็นข่าว แต่บ่อยครั้งที่ข้อเท็จจริงประเภทนี้ก็มักจะถูกนำมาเปิดเผยก่อนถึงเวลาอันสมควร ทั้งนี้เป็นปัญหาของทั้งความสำนึกในความรับผิดชอบและเล่ห์เหลี่ยมของผู้สื่อข่าวแต่ละคน

7.6 การเขียนข่าว

จอห์น วูดมิกกรรมรักษา (2536: 69-91) ได้กล่าวถึงเรื่องการเขียนข่าวไว้ว่า การเขียนข่าวนั้นมีโครงสร้างพื้นฐานซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ ความนำ หรือ พรรคนำ ส่วนเชื่อม หรือ ความเชื่อม และเนื้อเรื่อง หรือ เนื้อข่าว ซึ่งมีวิธีการเขียนหลายรูปแบบด้วยกัน แต่ที่นิยมเขียนกันก็คือแบบพีระมิดหัวกลับ แบบพีระมิดหัวตั้งและแบบผสม นอกจากนี้ยังมีการเขียนข่าวบางประเภท เช่น ข่าวตามและข่าวศาล ซึ่งจะต้องมีเทคนิคในการเขียนข่าวประเภทดังกล่าวนี้ด้วย

7.6.1 โครงสร้างของการเขียนข่าว

เมื่อได้ข้อเท็จจริงมาจากการรวบรวมข้อมูลข่าวแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็จำเป็นต้องนำข้อเท็จจริงนั้นมาเรียบเรียงเขียนเป็นข่าว ซึ่งการเขียนข่าวนั้นขึ้นอยู่กับลีลา (Style) หรือความถนัดของนักข่าวแต่ละคน อย่างไรก็ตาม มีหลักกว้างๆ อันเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเขียนข่าวได้ ซึ่งโครงสร้างพื้นฐานดังกล่าวนี้ประกอบด้วย 3 ส่วนที่สำคัญคือ ความนำหรือพรรคนำ (Lead) หรือโปรย (Intro) ส่วนเชื่อมหรือความเชื่อม (Neck, Bridge) และเนื้อข่าวหรือเนื้อเรื่อง (Body, Details)

1) **ความนำหรือวรรคนำ (Lead) หรือโปรส (Intro)** เป็นข้อความหรือเนื้อเรื่องย่อของข่าวที่อยู่ในย่อหน้าแรกของข่าวแต่ละข่าวที่บรรจุประเด็นหรือเรื่องราวสำคัญเท่าที่จำเป็นเพื่อบอกเล่าให้ผู้อ่านได้ทราบเรื่องราวของข่าวนั้น ได้อย่างกระชับและรวดเร็วที่สุด

การเขียนวรรคนำมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ดังนี้

- ก. เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน
- ข. เพื่อประหยัดเวลาของผู้อ่านให้ได้ทราบเนื้อหาสำคัญของข่าวได้ในระยะเวลาอันสั้น
- ค. เพื่อสรุปประเด็นหรือสาระสำคัญของข่าวให้ผู้อ่านได้ทราบอย่างกระชับและกระจ่างชัดที่สุด

2) **ส่วนเชื่อมหรือความเชื่อม (Neck or Bridge)** เป็นข้อความสั้นๆ ที่เชื่อมระหว่างวรรคนำกับเนื้อข่าวเพื่อให้ข่าวนั้น มีเนื้อหาที่เชื่อมโยงและต่อเนื่องกัน

ส่วนเชื่อมหรือความเชื่อมมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

- ก. เพื่อขยายรายละเอียดของบุคคลหรือสถานที่ ที่ได้กล่าวไว้ในวรรคนำแล้ว
- ข. เพื่อเพิ่มความเดิมให้ผู้อ่านได้ทราบเรื่องราวโดยย่อจากที่เคยเสนอเป็นข่าวมาก่อนแล้ว

3) **เนื้อข่าว (Body or Details)** เป็นข้อมูลที่รวบรวมมาได้ทั้งหมด เพื่อ

- ก. อธิบายหรือขยายรายละเอียด ข้อความหรือประเด็นที่กล่าวเอาไว้แล้วในวรรคนำ
- ข. เพิ่มข้อเท็จจริงที่ยังไม่ได้กล่าวถึงไว้เลยในวรรคนำ

7.6.2 รูปแบบของการเขียนข่าว

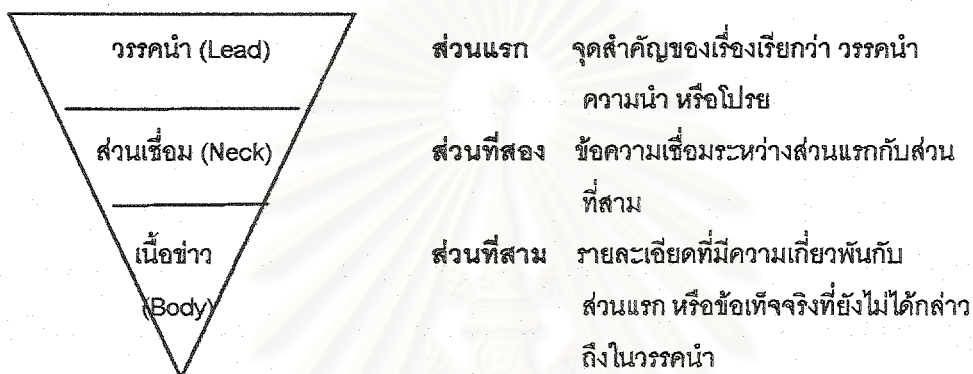
จากโครงสร้างของการเขียนดังกล่าวแล้ว อาจนำมาเขียนในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้เหมาะสมกับเหตุการณ์และกระตุ้นความสนใจของผู้อ่านได้หลายรูปแบบด้วยกันคือ

1) แบบพีระมิดหัวกลับ

การเขียนข่าวชนิดนี้นิยมใช้กับการเขียนข่าวหนังสือพิมพ์ เพราะเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขั้นต้นของการเขียนข่าว คือต้องการจะบอกข่าว (To inform) ผู้อ่าน การบอกข่าว

นั้นอะไรสำคัญที่สุดให้บอกก่อน อะไรที่สำคัญเป็นรองก็บอกทีหลัง หรือไม่บอกเลยก็ได้แล้วแต่โอกาส

การเขียนข่าวแบบพีระมิดหัวกลับนี้ แบ่งออกได้เป็นสามส่วนที่สำคัญดังต่อไปนี้

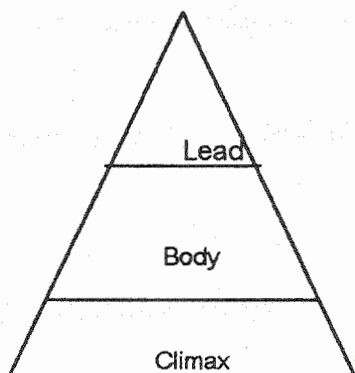

ภาพที่ 9 แผนภาพแสดงการเขียนข่าวแบบพีระมิดหัวกลับ

การเขียนข่าวแบบนี้ เรามักจะเริ่มต้นด้วยการกล่าวถึงประเด็นสำคัญของเรื่องก่อนแล้วตามด้วยประเด็นที่มีความสำคัญรองลงมาตามลำดับ แต่ในกรณีข่าวที่มีข้อเท็จจริงหรือเนื้อหามาก อาจจะตัดข้อเท็จจริงหรือเนื้อหาที่มีความสำคัญน้อยมากทิ้งก็ได้

2) แบบพีระมิดหัวตั้ง

การเขียนข่าวรูปแบบนี้ ไม่ค่อยนิยมใช้กับการเขียนข่าวหนังสือพิมพ์มากนัก ส่วนใหญ่แล้วมักจะใช้กับการเขียนข่าวสั้นๆ ซึ่งเป็นเรื่องตลกหรือขำขัน โดยมีประเด็นสำคัญที่สุด (Climax) อยู่ท้ายสุดหรือในตอนจบข่าว ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านติดตามอ่านตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ โดยมีลีลาการเขียนเช่นเดียวกับการเขียนเรื่องสั้น

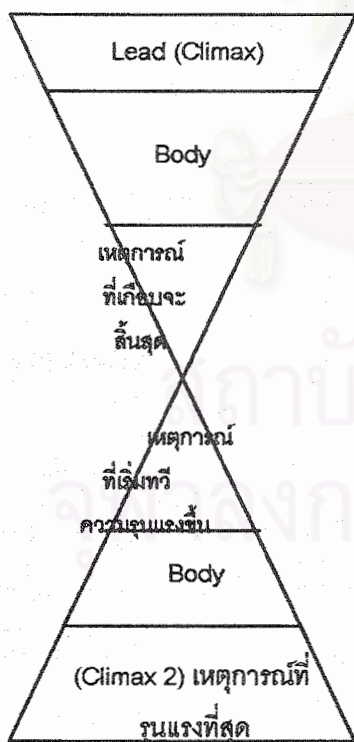

วิธีการเขียนข่าวแบบพีระมิดหัวตั้งนี้ เริ่มต้นด้วยความนำที่มีลักษณะเริ่มเรื่องจากข้อเท็จจริงที่เป็นส่วนนำเรื่อง ซึ่งไม่ใช่ประเด็นที่สำคัญมากนัก แล้วค่อยๆ เพิ่มประเด็นที่สำคัญขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งถึงประเด็นสำคัญที่สุด ซึ่งเป็นการคลายปมให้ผู้อ่านได้ทราบในตอนจบ

ภาพที่ 10 แผนภาพแสดงการเขียนข่าวแบบพีระมิดหัวตั้ง

3) แบบผสม

การเขียนข่าวในรูปแบบนี้ มักนิยมใช้กับการเขียนข่าวที่มีเหตุการณ์เกิดขึ้นสลับซับซ้อน ซึ่งอาจจะมีเหตุการณ์ที่รุนแรงในตอนแรกแล้ว และมีที่ท่าว่าเหตุการณ์นั้นจะสิ้นสุดลง แต่ก็เกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันเกิดขึ้นถึงขั้นรุนแรงที่สุด

วิธีการเขียนข่าวแบบผสมนี้เป็นรูปแบบการผสมผสานระหว่างแบบพีระมิดหัวกลับ กับพีระมิดหัวตั้ง โดยเริ่มจากวรรคหน้าที่มีประเด็นสำคัญของเหตุการณ์แรกแล้วตามด้วยเนื้อข่าวซึ่งขยายประเด็นต่างๆ ในวรรคหน้าที่หมดแล้ว

ต่อมาจึงเริ่มเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาอีกอย่างต่อเนื่องและทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ จนถึงเหตุการณ์ที่รุนแรงที่สุด

ภาพที่ 11 แผนภาพแสดงการเขียนข่าวแบบผสม

7.6.3 หน้าที่สำคัญของนักข่าวในการเขียนข่าว

จะต้องพยายามนำข้อเท็จจริงที่น่าสนใจมาเสนอต่อผู้รับสาร โดยที่นักข่าวจะต้องระลึกไว้เสมอว่า

1) ข่าวจะต้องเป็นหรือมาจากข้อเท็จจริง

- ก. ข่าวจะต้องมาจากสถานการณ์ (Situation) เหตุการณ์ (Occurrence) ความคิด (Thoughts) และข้อคิดเห็น (Ideas) ที่เกิดขึ้นจริง
- ข. ข้อเท็จจริงทั้งหมดอาจไม่ใช่ข่าว

2) ข่าวจะต้องเป็นสิ่งที่น่าสนใจ (News must be interesting)

- ก. ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นทั้งหมดอาจจะเป็นสิ่งที่ไม่น่าสนใจ
- ข. ระดับของความลึกของความสนใจจะแตกต่างกันออกไป
 - (1) ข่าวใดข่าวหนึ่ง อาจจะได้รับ ความสนใจอย่างสูงจากกลุ่มคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น
 - (2) ข่าวอย่างอื่นอาจได้รับความสนใจมาจากคนหลายๆ คน
 - (3) ข่าวอื่นๆ อาจจะได้รับ ความสนใจอย่างมากมาจากคนกลุ่มใหญ่

3) ข่าวจะต้องเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับคนหมู่มาก

7.7 การรวบรวมข่าว

พิศิษฐ์ ขวาลารวัช (2540: 36) ได้กล่าวถึงเรื่องการรวบรวมข่าวไว้ในหนังสือ การรายงานข่าวขึ้นสูงว่า ผู้สื่อข่าวทั้งมือเก่าและมือใหม่ เมื่อถูกมอบหมายให้รับผิดชอบงานส่วนข่าวไหน ให้ไปประจำที่ใดก็จะต้องมีหน้าที่ไปประจำหน่วยงานนั้น ผู้สื่อข่าวจึงมีหน้าที่ป้อนข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องราวหรือเหตุการณ์ทุกระยะ

ช่องทางในการส่งข่าว มีทั้งส่งทางโทรศัพท์ ส่งทางเครื่องโทรสาร (แฟกซ์) บางครั้งมีเวลาในช่วงเย็นก็อาจเข้ามาพิมพ์ข่าวด้วยตนเองในสำนักงาน แต่ไม่ค่อยปฏิบัติได้บ่อยนัก เพราะมีงานข่าวต้องคอยติดตามจนถึงเย็นและค่ำ อีกทั้งการเดินทางบนท้องถนนในกรุงเทพฯ ใช้เวลามาก

ผู้สื่อข่าวกับหัวหน้าข่าวหรือบรรณาธิการข่าวจะติดต่อสื่อสารกันทางโทรศัพท์ตลอดเวลา เพื่อรายงานข่าวและสอบถามข่าว สั่งประเด็นให้ผู้สื่อข่าวไปติดตามเป็นกรณีพิเศษ การติดต่อสื่อสารเช่นนี้ ทำให้ทั้งสองฝ่ายมีความเข้าใจกัน รับรู้แนวทางการทำงานเฉพาะหน้าร่วมกัน การประสานงานระหว่างผู้สื่อข่าวที่ปฏิบัติงานภาคสนามกับหัวหน้าที่อยู่ในสำนักงานมีความจำเป็นอย่างยิ่ง หากต่างคนต่างทำ ไม่มีการติดต่อกันอย่างใกล้ชิด ไม่มีการหารือแลกเปลี่ยนข้อมูล ความเห็นย่อมส่งผลให้การปฏิบัติงานเกิดปัญหาอุปสรรค บางครั้งอาจขัดแย้งเพราะความไม่เข้าใจกัน ทำให้ข่าวที่จะเสนอออกไปตกๆ หล่นๆ ไม่ลึกซึ้ง บิดเบี้ยว ไม่ตรงประเด็นได้

7.8 การคัดเลือก การประเมินและการเน้นข่าว

ซวรัตน์ เชิดชัย (2521: 27-30) ได้กล่าวถึงการคัดเลือก การประเมิน และการเน้นข่าวว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทุกครั้งมิใช่จะเป็นข่าวเสมอไป เพราะส่วนมากของเหตุการณ์และกิจวัตรประจำวันของมนุษย์จะดำเนินไปอย่างปราศจากระเบียบหรือลำดับก่อนหลัง หรือไม่มีการบันทึกไว้ เป็นหลักฐาน แต่บรรดาเหตุการณ์และพฤติกรรมเหล่านั้น จะมีอยู่เพียงส่วนหนึ่งที่สื่อจะนำมา รายงานข่าว ปัญหาก็คือมีหลักเกณฑ์อย่างไรในการพิจารณาว่าเหตุการณ์ใดจะเป็นข่าว

หลักทั่วไปที่สำคัญและอาจใช้ในการพิจารณาเลือกและเป็นข่าวมีหลายประการ คือ

ชื่อเสียง บุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักมักจะไม่เป็นข่าว หรือถ้าเป็นข่าวที่นำมา รายงานก็อาจจะเป็นเพียงคอลัมน์เล็กๆ เท่านั้น ตรงกันข้ามถ้าเป็นผู้มีชื่อเสียงมักจะเป็นข่าวที่ ปรากฏเด่นเสมอ แม้ว่าการกระทำของบุคคลจะเป็นเพียงการปฏิบัติงานประจำตามปกติก็ตาม

จำนวนผู้อ่าน ความสำคัญของข่าวอาจจะกำหนดโดยจำนวนผู้อ่านเหตุการณ์ข่าวที่ เกี่ยวข้องกับบุคคลกลุ่มใดยอมเป็นข่าวที่ได้รับความสนใจจากผู้อ่านที่เกี่ยวข้องนั้น ส่วนผู้ที่ไม่ เกี่ยวข้องหรือเกี่ยวข้องน้อยย่อมจะไม่ค่อยให้ความสนใจต่อข่าวดังกล่าวแต่อย่างไร หรืออาจไม่ให้ความสนใจเลย

ความสำคัญ ส่วนหนึ่งของข่าวที่มีความสำคัญก็เพราะอิทธิพลของข่าวซึ่งมีต่อผู้ที่ได้อ่าน ข่าวนั้น ข่าวบางข่าวมีความสำคัญต่อผู้อ่านทุกคนและทุกๆ แห่ง แต่บางข่าวก็มีความสำคัญน้อย

มาก ความสำคัญของข่าวขึ้นอยู่กับปัจจัยกำหนดหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลของข่าวในอันที่จะดึงดูดและกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกนึกคิด รวมทั้งความเกี่ยวพันของข่าวนั้นต่อขนาดและส่วนประกอบของชุมชน

ความสนใจของผู้อ่าน การเสนอข่าวต้องคำนึงถึงความสนใจของผู้อ่านที่มีต่อข่าวนั้นด้วย แม้ว่าข่าวที่เสนออาจจะไม่ค่อยมีความ "สำคัญ" มากนักก็ตาม เพราะเป็นความจริงที่ว่า ข่าวซึ่งผู้อ่านสนใจมากที่สุดอาจจะเป็นข่าวที่มีความสำคัญน้อยที่สุดก็เป็นได้ ถึงกระนั้นก็ตามการเลือกข่าวที่จะให้อยู่ในความสนใจของผู้อ่าน บรรณาธิการและผู้สื่อข่าวก็ต้องพิจารณาว่าข่าวนั้นจะสนองความต้องการในบางสิ่งบางอย่างได้หรือไม่

เวลา ความรวดเร็วเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของข่าวทุกข่าว ความรวดเร็วในการเสนอข่าวจึงเป็นปัจจัยที่จะต้องนำมาพิจารณา เพื่อการประเมินและเลือกข่าวทั่วไปด้วย ทั้งในแง่ของความสำคัญและความสนใจในข่าว นอกจากนี้เวลาจะหมายถึงความใหม่สดของข่าว (Current News) หรือมีความรวดเร็วในการรายงานข่าวแล้ว เรายังเกี่ยวข้องกับการรายงานข่าวใน 2 ลักษณะกล่าวคือ การรายงานตามโอกาส (Timeliness) หมายถึงการรายงานข่าวหรือเรื่องราวอื่นใดที่สื่อเห็นว่าสมควรเสนอต่อผู้อ่านในขณะนั้น ไม่ว่าจะ เป็นข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ที่ใหม่สดหรือไม่ ส่วนอีกลักษณะหนึ่งเป็น การรายงานข่าวตามฤดูกาล (Seasonableness) คือการรายงานข่าวในช่วงเวลาหรือฤดูกาลเฉพาะของข่าวและเหตุการณ์นั้นเท่านั้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง เป็นการรายงานข่าวในโอกาสพิเศษ

ระยะทาง ระยะทางระหว่างผู้รับสารและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก็มีอิทธิพลหลายประการต่อการเลือกและการประเมินข่าว ในอดีตมักจะถือว่าข่าวที่เกิดขึ้นและมีระยะทางไกลย่อมจะมีคุณค่าน้อยกว่าที่ใกล้ชิดกับผู้อ่านมากกว่า สื่อจึงมักพิจารณานำข่าวที่เกิดขึ้นใกล้ตัวผู้อ่านมานำเสนอเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นการประเมินข่าวในแง่ของระยะเวลาที่เสนอข่าวนั้น ระยะทาง (Distance) ตามสภาพทางภูมิศาสตร์และจุดเริ่มต้นของข่าว (Originality) เท่านั้น จึงเป็นการพิจารณาในมุมแคบ ระยะทางจึงนับเป็นปัจจัยที่ไม่แน่นอน เปลี่ยนแปลงไปตามชนิดของสื่อ ต่อมาสื่อต่างๆ จึงต้องพิจารณาปัจจัยของระยะทางในแง่ของความห่างไกลหรือใกล้ชิด อันเกี่ยวกับความรู้สึกทางอารมณ์ผูกพันของผู้อ่านที่มีต่อข่าวสารนั้นด้วยเป็นสำคัญ

7.9 การรายงานข่าว

พิศิษฐ์ ชวลาธวัช (2540: 38) ได้กล่าวถึงเรื่องการรายงานข่าวไว้ว่า ในการรายงานข่าวหรือนำเสนอข่าว ทำอย่างไรข่าวที่เสนอออกไปจะละเอียด รอบด้าน ลึกซึ้ง ให้แง่มุมที่ครบถ้วน น่าสนใจ ไม่อาจทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกว่า สื่อเสนอข่าวด้านอคติ ลำเอียงเข้าข้างหรือมีเจตนา ร้ายต่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด

ดังนั้นในข่าวฯ หนึ่งจึงใช้ข้อมูลจากหลายแหล่งนำมาประกอบกันเพื่อให้ข่าวสมบูรณ์ที่สุด และเป็นกลางโดยมีเป้าหมายอยู่ที่การทำความจริงให้ปรากฏขึ้น

จ. แนวความคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะ (Public sphere)

การแสดงออกของเด็กและเยาวชนต่อปัญหา หรือประเด็นข่าวในสังคมก็นับว่าเป็นการแสดงความคิดเห็นผ่านพื้นที่สาธารณะอย่างหนึ่ง เด็กและเยาวชนถือว่าเป็นผู้รับสารที่ได้รับผลกระทบจากสื่อมากที่สุด เนื่องจากเด็กยังมีความอ่อนแอ และมีภาวะการณ์ที่ยังไม่มีประสบการณ์มากพอกับการเผชิญปัญหา และเด็กเป็นกลุ่มบุคคลที่มีสิทธิน้อยมากในการเป็นผู้ส่งสารให้สังคมหรือชุมชนของตนทราบถึงความเปลี่ยนแปลง และปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนของเด็กและเยาวชน การสร้างพื้นที่สาธารณะของเด็กจึงเป็นเรื่องหนึ่งที่น่าสนใจ และเรื่องที่น่าสนใจศึกษาต่อมาคือเรื่องการใช้สื่อเพื่อเข้าสู่พื้นที่สาธารณะของเด็ก

Habermas (Webster 1995: 101-111) กล่าวถึงพื้นที่สาธารณะ (Public sphere) ว่าพื้นที่สาธารณะเกิดขึ้นในช่วงระหว่างศตวรรษที่ 17 และ 18 ที่ประเทศอังกฤษอันอยู่ในช่วงของทุนนิยม เป็นสถานที่อิสระจากรัฐบาล และมีการปกครองตนเองด้วยอำนาจทางเศรษฐกิจ การแสดงความคิดเห็นเรื่องการเมืองเป็นการใช้เหตุผลในการวิจารณ์อำนาจรัฐ เพื่อข้อสรุปที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ข้อมูลข่าวสารเป็นสิ่งสำคัญสำหรับพื้นที่สาธารณะนี้ ประชาชนมีสิทธิมีความคิดที่เปิดกว้างและสามารถเสนอข้อถกเถียงแก่รัฐบาลในขณะนั้นได้ การทำงานของรัฐบาลเปิดกว้างสู่สาธารณะโดยผ่านการวิจารณ์และตีพิมพ์เป็นหนังสือพิมพ์

อย่างไรก็ตาม Habermas มีข้อโต้แย้งว่าพื้นที่สาธารณะในขณะนั้น อันที่จริงแล้วเป็นพื้นที่เฉพาะของชนชั้นกลาง (Bourgeois public sphere) เนื่องจากระบบทุนนิยมในช่วงศตวรรษที่ 18 ทำให้เกิดชนชั้นกลางและเป็นชนชั้นที่มีอำนาจมั่นคงพอที่จะต่อสู้กับระบบทางศาสนาและรัฐได้

เพราะก่อนหน้านี้เป็นสังคมที่ถูกครอบงำโดยระบบศักดินา และเมื่อมีระบบทุนนิยมเข้ามาก็ทำให้ระบบศักดินาหมดไป พื้นที่สาธารณะมีการรวมกลุ่มกันอยู่ที่โรงแสดงละคร (Theatre) สถานที่แสดงงานศิลปะ (Art gallery) ร้านกาแฟ (Coffee house) ห้องรับแขกในบ้านขนาดใหญ่ (Salon) นิยาย (Novels) และบทความวิจารณ์ (Criticism) ซึ่งเป็นการแสดงความคิดอย่างเสรีและเป็นอิสระต่ออำนาจเดิมที่เคยมีอยู่และเป็นอำนาจของประชาชนที่สามารถเปลี่ยนแปลงรัฐบาลได้นอกจากนี้ยังสามารถทำให้เกิดการปฏิรูปรัฐสภาได้

เมื่อทุนนิยมมีอำนาจมากขึ้นเรื่อยๆ พื้นที่สาธารณะได้ถูกนำไปใช้ในทางที่ผิด Habermas กล่าวว่า กลายเป็นระบบศักดินาใหม่ (Refeudalisation) อีกครั้งหนึ่งเพราะท้ายสุดผู้ที่มีอำนาจก็ใช้ประโยชน์จากพื้นที่สาธารณะเพื่อผลประโยชน์ของตัวเอง

พื้นที่สาธารณะนี้เปลี่ยนแปลงอีกครั้งหนึ่งเมื่อมาถึงยุคกระจายเสียง พื้นที่สาธารณะที่ปรากฏในสื่อวิทยุและโทรทัศน์ ก่อให้เกิดการโต้เถียงกันอย่างเปิดเผย เปลี่ยนประเด็นจากระบบการเมืองเป็นประเด็นที่สื่อมวลชนต้องการนำเสนอ และเป็นเรื่องที่ประชาชนโดยทั่วไปสนใจ เช่น เรื่องราวในแวดวงบันเทิง ชาวสังคมที่เกิดขึ้นในขณะนั้น อาจกล่าวได้ว่าสื่อมวลชนสามารถนำเรื่องส่วนบุคคลมาเป็นเรื่องสาธารณะได้อย่างเปิดเผย

Poster (1995) กล่าวสรุปไว้ในอารยธรรมตะวันตก พื้นที่สาธารณะอยู่ในหลายๆ สถานที่ด้วยกัน เช่น โบสถ์ท้องถิ่น (New England church) ร้านกาแฟ (Coffee house) ลานชุมนุมประจำเมือง (Village square) หรือแม้แต่มุมถนนซึ่งเป็นสถานที่แสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ในสังคม สถานที่เหล่านี้เป็นการแสดงสาธารณมติ (Public opinion) ซึ่งในสมัยนั้นเป็นความคิดเห็นทางด้านการเมือง พื้นที่สาธารณะเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นประชาธิปไตย

ปัจจุบันพื้นที่สาธารณะเหล่านี้ก็ยังคงมีอยู่ ไม่เพียงแต่เป็นศูนย์กลางแสดงความคิดเห็นทางด้านการเมืองอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงเรื่องอื่นๆ ที่น่าสนใจในสังคมด้วย พื้นที่สาธารณะบางส่วนย้ายมาอยู่ในสื่อวิทยุ โทรทัศน์ และสื่ออื่นๆ ที่เกิดขึ้นพร้อมกับเทคโนโลยีใหม่ๆ เป็นการแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ไป อันเป็นสิ่งที่น่าสนใจในสังคมหรือที่เรียกกันว่าเวทีเสวนาทางวัฒนธรรม (Cultural forum) ซึ่งเป็นตัวแทนของคนในสังคม (Social representation)

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าพื้นที่สาธารณะในศตวรรษที่ 18 เป็นการแสดงความคิดเห็นเพื่อให้เกิดข้อสรุปเพื่อความสอดคล้องกัน (Consensus) แต่พื้นที่สาธารณะที่ปรากฏในสื่อปัจจุบันเป็น

การแสดงความคิดเห็นที่ผู้แสดงความคิดเห็นต่างมีจุดยืนที่หลากหลายและเป็นของตัวเอง ในท้ายที่สุดไม่จำเป็นต้องมีข้อสรุปเพื่อความสอดคล้องกัน แต่ก็ยังเป็นตัวแทนของคนในสังคมเพื่อก่อให้เกิดเอกลักษณ์ในสังคม (Social identity) และแสดงถึงความสัมพันธ์แห่งอำนาจ (Power relation) Livingstone (1994) กล่าวว่า สื่อสมัยใหม่เป็นพื้นที่สาธารณะจำลอง (Pseudo-public sphere) เพราะเป็นการแสดง (Show) ผู้ชมไม่สนใจเรื่องเหตุผลในความคิดเห็นดังกล่าวแต่เป็นเครื่องมือที่ทำให้หน้าติดตามโดยไม่สนใจเนื้อหาที่แท้จริง และผู้ชมจะรู้สึกตื่นเต้นว่าจะเกิดอะไรขึ้นต่อไป ซึ่งเปรียบเหมือนกับฉากอย่างหนึ่งในการแสดง เป็นการชมหรือดูเพื่อความสนุกสนานหรืออาจกล่าวได้ว่า “ดูเขาดูกัน” นอกจากนี้การที่ผู้ชมนั่งอยู่หน้าโทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ หรือฟังวิทยุ ก็กลายเป็นสื่อที่แยกผู้คนเฉพาะเชิงกายภาพในสังคมออกจากกัน แทนที่จะรวมกันในสังคมซึ่งแตกต่างจากพื้นที่สาธารณะในสมัยก่อนที่รวมผู้คนเข้าไว้ด้วยกัน

จ. แนวความคิดเรื่องอัตลักษณ์

สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บะระด” มีลักษณะของการรวมกลุ่ม ซึ่งสมาชิกในกลุ่มแต่ละคนเมื่อพิจารณาเป็นปัจเจกบุคคลแล้ว ล้วนย่อมต้องมีอัตลักษณ์ของตนเองในแต่ละคน และเมื่อมาทำกิจกรรมร่วมกัน และติดต่อสื่อสารกันในรูปของเครือข่ายสำนักข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ทำให้สมาชิกต้องสร้างอัตลักษณ์ใหม่ ในฐานะที่ตนเองเป็นในสำนักข่าวเพื่อความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง และลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของการทำกิจกรรมร่วมกันในสำนักข่าวคืออัตลักษณ์ร่วม ซึ่งสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บะระด” มีการใช้สื่อเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มเป็นสำคัญ

อัตลักษณ์ (Identity) ในทางจิตวิทยาสังคม หมายถึง ความสำนึกของแต่ละบุคคลว่าตนเองมีความแตกต่างจากผู้อื่นอย่างไร ส่วนในทางจิตวิทยาการแพทย์ หมายถึง ลักษณะเฉพาะชุดหนึ่งของแต่ละบุคคล ซึ่งแสดงออกต่อผู้อื่น ลักษณะเฉพาะดังกล่าวนี้จะช่วยให้ผู้อื่นสามารถบ่งชี้บุคคลนั้นๆ ได้ De Lavita อธิบายเพิ่มเติมว่า อัตลักษณ์เป็นคำตอบของคำถามที่ว่า “ฉันคือใคร” และ “ฉันคือใครในสายตาคู่อื่น” (Hoult, 1969)

บุคคลหนึ่งๆ จะมีหลายอัตลักษณ์ซึ่งก็คือ การมองตนเองในแง่มุมมองต่างๆ ในฐานะสมาชิกหน่วยหนึ่งของสังคม ตัวอย่างเช่น เชื้อชาติ ถิ่นกำเนิด เพศ ชนชั้น อาชีพ การเมือง ศาสนา ดังนั้น ในฐานะสมาชิกหน่วยหนึ่งในสังคม บุคคลหนึ่งๆ จะมองตนเองในหลายๆ มุมมอง ตัวอย่างเช่น นาย

ก. มองตนเองว่า เป็นคนไทยเชื้อสายจีน เป็นชาวอุดรธานี เป็นผู้ขาย เป็นพ่อค้า เป็นชนชั้นนายทุน เป็นชาวพุทธ การมองตนเองในแง่มุมต่างๆ ของ นาย ก. ก็คืออัตลักษณ์ในแง่มุมต่างๆ ของนาย ก. นั่นเอง

นอกจากอัตลักษณ์ของแต่ละบุคคลแล้ว ในระดับกลุ่ม กลุ่มสังคมหนึ่งๆ จะมี "อัตลักษณ์ร่วม" (Collective Identity) ซึ่ง Melucci อธิบายว่า หมายถึง กระบวนการสร้างสำนึกร่วมของกลุ่มต่างๆ ในสังคม อันจะทำให้สมาชิกได้ตระหนักถึงลักษณะร่วมของกลุ่ม และเข้าใจว่า "พวกเรา" มีลักษณะแตกต่างไปจาก "พวกเขา" อย่างไร สำนึกร่วมดังกล่าวสามารถสร้างและปรับเปลี่ยนได้ โดยอาศัยสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ถูกสร้างขึ้นในระบบวัฒนธรรมของกลุ่ม เช่น เพลงพื้นบ้าน ตำนาน เรื่องวีรกรรมของบรรพบุรุษ ดังนั้นสังคมและวัฒนธรรมจึงมีบทบาทในการสร้าง การดำรงรักษา และการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์โดยตรง (Schlesinger, 1993)

โครงสร้างของอัตลักษณ์ เกิดจากการจัดระบบของสังคม โดยกลุ่มสถาบันต่างๆ ในสังคม อันได้แก่ สถาบันทางเศรษฐกิจ สถาบันทางสังคม และสถาบันทางการเมือง ซึ่งล้วนแต่มีอิทธิพลกับสมาชิกในสังคม ดังนั้น บุคคลหนึ่งๆ จึงต้องปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์เมื่อตนเข้าไปเป็นสมาชิกของสังคมใหม่ นั่นก็คือ อัตลักษณ์ของแต่ละบุคคล และอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มจะต้องปรับเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

เมื่อบุคคลสามารถแยกแยะและประเมินลักษณะที่ตนเป็นอยู่ได้ และถ้าลักษณะนั้นดำรงอยู่ในบุคคลอย่างต่อเนื่อง ลักษณะเช่นนั้นจะถือได้ว่าได้พัฒนาขึ้นมาเป็นอัตลักษณ์หรือเอกลักษณ์ของบุคคลนั้น อัตลักษณ์เป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการของมนุษย์จากวัยเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่ พัฒนาการทางอัตลักษณ์เป็นการพัฒนาจากการไม่มีอัตลักษณ์ไปสู่การมีอัตลักษณ์โดยการแสวงหาของตนเอง ด้วยเหตุนี้เด็กที่เกิดใหม่จึงยังไม่มีอัตลักษณ์ของตนเองแต่เขาจะค่อยๆ พัฒนาผ่านขั้นตอนต่างๆ ขึ้นมาด้วยการเรียนรู้สภาพแวดล้อมและการเทียบเคียงกับผู้ที่ให้การอบรมทางสังคม การค้นหาตัวเองจะเริ่มในระยะเวลาที่เป็นเยาวชน (Adolescence) หรือเป็นบุคคลที่กำลังอยู่ในช่วงของนิสิตนักศึกษา Erikson (ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร, 2530: 159) เรียกระยะวัยรุ่นว่าเป็นระยะของการพัฒนาความมีเอกลักษณ์แห่งตนหรือความสับสนในเอกลักษณ์หรือบทบาทแห่งตน (Achieving identity V.S. identity confusion)

กระบวนการจะเริ่มต้นด้วยการตระหนักถึงความเป็นหนึ่งเดียวและตระหนักในความแตกต่างของมนุษย์ พวกเขาจะต้องรวบรวมความรู้ต่างๆ ทั้งหมดเกี่ยวกับตนเอง เช่น การเป็น

นักศึกษา เป็นนักบรรณรักษ์ทางการเมือง เป็นนักกิจกรรม ฯลฯ และต้องมีการประเมินตนเอง ผสมผสานภาพพจน์หรือความคิดต่างๆ ที่มีต่อตนเองเพื่อนำไปสู่นิยามที่ชัดเจนว่าเราเป็นใคร และอะไรที่เราต้องการเป็น นับเป็นกระบวนการที่ใช้เวลายาวนานและต่อเนื่อง

ส่วนที่ 2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในขอบข่ายของการศึกษาวิจัยเรื่อง เครือข่ายและกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์ปประด” มีงานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาสำนักข่าวที่เกี่ยวข้องอยู่หลายเรื่องด้วยกัน งานวิจัยที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 หมวดคือ

1. งานวิจัยเกี่ยวกับเครือข่าย
2. งานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการทำข่าว
3. งานวิจัยเกี่ยวกับสำนักข่าว

1. งานวิจัยเกี่ยวกับเครือข่าย

มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 12 เรื่องด้วยกันคือ

1.1 งานวิจัยเรื่อง การสื่อสารและการสร้างประชาคมหมู่บ้านปลอดยาเสพติดในพื้นที่ทุ่งครุ (COMMUNICATION AND BUILDING A DRUG FREE COMMUNITY IN TOONGKRU AREA) โดยจรจิตร เข้มศักดิ์สิทธิ์ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544)

งานวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของกลุ่มบุคคลต่างๆ ในการสร้างประชาคมหมู่บ้านปลอดยาเสพติด, ประเด็นในการสื่อสารที่ส่งเสริมให้เกิดการสร้างประชาคมหมู่บ้านปลอดยาเสพติด, รูปแบบการสื่อสารที่ก่อให้เกิดการสร้างประชาคมหมู่บ้านปลอดยาเสพติด โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่จำนวน 20 คน

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มบุคคลที่มีบทบาทในการสร้างประชาคมหมู่บ้านปลอดยาเสพติดในแต่ละช่วงประกอบไปด้วย 1. ช่วงตระหนักถึงความสำคัญในปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด พ.ต.ท.ทรงภูมิ ประภานนท์ และนายวิบูลย์ นพคุณ มีบทบาทเป็นผู้ริเริ่มในการเสนอโครงการ 2. ช่วงหาแนวร่วมในการทำงานเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด กลุ่มแกนหลักคือ พ.ต.ท. ทรงภูมิ ประภานนท์ และนายวิบูลย์ นพคุณ มีบทบาทเป็นผู้กำหนดแผนงานและทีมงาน กลุ่มทีมงาน

คือเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจนครบาลทุ่งครุ มีบทบาทเป็นผู้ดูแลและหาข้อมูลในพื้นที่ เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตทุ่งครุ มีบทบาทเป็นผู้เข้าไปดูแลชุมชน ผู้หาข้อมูลในพื้นที่และผู้ประสานข้อมูลให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ กลุ่มพันธมิตรหลัก คือ เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข 59 มีบทบาทในการดูแลสุขภาพอนามัยของประชาชน กลุ่มพันธมิตรรอง คือ ประธานและคณะกรรมการชุมชน/หมู่บ้านมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนการทำงานของเจ้าหน้าที่ ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการหาข้อมูลภายในโรงเรียน 3. ช่วงจัดตั้งเป็นประชาคมปลอดภัยยาเสพติด กลุ่มแกนหลัก คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจนครบาลทุ่งครุ มีบทบาทเป็นผู้ผลักดันให้เกิดการจัดตั้งประชาคมและมีบทบาทเป็นที่เล็งของประชาคม เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตทุ่งครุ มีบทบาทเป็นผู้ผลักดันให้เกิดการจัดตั้งประชาคม เป็นแกนหลักในการจัดการประชุม และมีบทบาทเป็นที่เล็งของประชาคม เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข 59 มีบทบาทในการส่งเสริมสุขภาพให้กับประชาชน กลุ่มพันธมิตร คือประธานและคณะกรรมการชุมชน/หมู่บ้านมีบทบาทเป็นตัวเอกในการกำหนดการดำเนินงานภายในชุมชน/หมู่บ้านของตนเอง ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการหาวิธีการดำเนินการดูแลนักเรียนของตนเองในเรื่องยาเสพติด กลุ่มประชาชนมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนการทำงานของประธานและคณะกรรมการชุมชน/หมู่บ้าน 4. ช่วงพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน กลุ่มแกนหลัก คือเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจนครบาลทุ่งครุ มีบทบาทเป็นผู้ติดตามและประเมินผลที่ได้จากการทำงานและเป็นที่เล็งให้กับประชาคม เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตทุ่งครุมีบทบาทในการประเมินผลการทำงานและธำรงรักษาสภาพอันดีให้คงอยู่ และเป็นที่เล็งให้กับประชาคม เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข 59 มีบทบาทเป็นผู้ให้ข้อมูลในการบำบัดรักษา ยาเสพติด กลุ่มพันธมิตร คือ ประธานและคณะกรรมการชุมชน/หมู่บ้าน มีบทบาทเป็นผู้กำหนดแนวทางการดำเนินงานภายในชุมชน/หมู่บ้านและบทบาทในการธำรงรักษาสภาพอันดีงานให้คงอยู่ ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการดูแลและกระตุ้นจิตสำนึกของนักเรียน กลุ่มประชาชน มีบทบาทในการสนับสนุนการทำงานของเจ้าหน้าที่, ประธานและคณะกรรมการชุมชนหมู่บ้านของตนเอง

ประเด็นการสื่อสารที่ส่งเสริมให้เกิดการสร้างประชาคมหมู่บ้านปลอดภัยยาเสพติดมีทั้งสิ้น 8 ประเด็น คือ 1. ประเด็นการให้การสนับสนุนของรัฐ 2. ประเด็นชุมชนปลอดภัยยาเสพติด 3. ประเด็นการมีครอบครัวในสภาพแวดล้อมที่ดี 4. ประเด็นความร่วมมือร่วมใจในการแก้ไขปัญหา 5. ประเด็นความบริสุทธิ์ใจในการทำงาน 6. ประเด็นวิธีการสร้างพื้นที่ปลอดภัย 7. ประเด็นการรักษาสุขภาพและสร้างบริบทใหม่ 8. ประเด็นการเฝ้าระวังปัญหา

รูปแบบการสื่อสารที่ก่อให้เกิดการสร้างประชาคมหมู่บ้านปลอดภัยเสถียร มี 6 รูปแบบ คือ 1. การใช้สื่อบุคคล 2. การเวทีระดมสมอง 3. การใช้ร้านค้าชุมชนเป็นจุดศูนย์รวมข่าวสาร 4. ใช้การจัดเวทีกิจกรรมเชื่อมสัมพันธ์ 5. การใช้สื่อสิ่งพิมพ์ 6. การใช้หอกระจายข่าว

1.2 งานวิจัยเรื่อง การสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยง (COMMUNICATION IN TAPTEING CIVIC GROUPS MANAGEMENT) โดยอรุณีวรรณ นาศรี (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544)

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา พัฒนาการของประชาคมทับเที่ยง, ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง, กลยุทธ์การสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัยพบว่า

1. พัฒนาการของประชาคมทับเที่ยงสามารถแบ่งได้เป็น 4 ระยะ คือ ระยะเสียงสะท้อนของพลเมือง ระยะพลังแห่งแรงบันดาลใจ ระยะจากเสวนาสู่ปฏิบัติการ และระยะแตกหน่อเติบโต

2. ปัจจัยที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง ประกอบด้วย 5 ปัจจัย คือ ลักษณะของแกนนำ ลักษณะของเนื้อหาหรือสาร ลักษณะของช่องทางการสื่อสาร แนวคิดของบุคคลในการเข้าร่วม ลักษณะเฉพาะของสังคมทับเที่ยง

3. กลยุทธ์การสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยง ประกอบด้วย กลยุทธ์ด้านการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย การใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวในการสร้างและการขยายเครือข่าย, กิจกรรมต้องขยายฐานกลุ่มเป้าหมายออกไปอย่างกว้างขวางไม่หยุดนิ่ง เพื่อนำไปสู่ความเป็นประชาคมที่เข้มแข็ง, การจัดพื้นที่สาธารณะซึ่งเปิดกว้างสำหรับทุกคน กลยุทธ์ด้านการสร้างการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การเลือกประเด็นที่ทุกฝ่ายสามารถเข้ามาร่วมมือกันได้ คือ ประเด็นเมืองน่าอยู่, การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความจำเป็นขั้นตอนพื้นฐานของมนุษย์, การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับฐานกิจกรรมเดิมที่มีอยู่ และ กลยุทธ์ด้านสื่อ คือ การเลือกช่องทางการสื่อสารที่สอดคล้องกับกลุ่มคนและกิจกรรม

1.3 งานวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การสื่อสารของกลุ่มสันติอโศก (COMMUNICATION STRATEGIES OF SANTI ASOKE GROUP) โดยพจน์ โชคสวัสดิ์ไพศาล (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544)

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการสร้างและการธำรงรักษาเครือข่ายของกลุ่มสันติอโศก และกลยุทธ์การสื่อสารในการนำเสนออัตลักษณ์ของกลุ่มสันติอโศกสู่สาธารณชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มเป้าหมายจำนวน 16 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการสร้างและการธำรงรักษาเครือข่ายของกลุ่มสันติอโศก ได้แก่ 1) การใช้พุทธปฏิบัติเป็นจุดเริ่มต้นการเข้าเป็นสมาชิกเครือข่าย 2) การจัดช่องทางสำหรับสมาชิกในการพบปะกันอย่างสม่ำเสมอ 3) การใช้วันสำคัญทางศาสนาเป็นช่องทางในการพัฒนาเครือข่าย และ 4) การสื่อสารผ่านสื่อ การสื่อสารแบบกลุ่ม และการสื่อสารแบบตัวต่อตัว เพื่อการสร้างเครือข่าย

2. กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการธำรงรักษาเครือข่ายของกลุ่มสันติอโศก ได้แก่ 1) การใช้หนังสือเครือข่ายชุมชนชาวสันติอโศกเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารระหว่างชาวอโศกกลุ่มต่างๆ 2) การใช้สมุดตรวจศีลในการพัฒนาสมาชิก 3) การเน้นคุณภาพสมาชิกมากกว่าการขยายปริมาณสมาชิก 4) การใช้วันสำคัญทางศาสนาเป็นช่องทางในการรักษาความสัมพันธ์เครือข่าย และ 5) การใช้สื่อหลากหลายชนิดเพื่อการเผยแพร่ข่าวสารต่างๆ ของกลุ่มสันติอโศก

3. กลยุทธ์การสื่อสารในการนำเสนออัตลักษณ์ของกลุ่มสันติอโศกสู่สาธารณชน ได้แก่ 1) การกำหนดเป้าหมายของกลุ่มสันติอโศกที่ชัดเจน 2) การนำเสนอวิถีการปฏิบัติในชีวิตประจำวันของชาวอโศกผ่านสื่อบุคคล 3) การตั้งชื่อของชาวอโศกที่เน้นความเป็นธรรมชาติและความเป็นไทย 4) การผลิตสินค้าและร้านค้าตามแนวคิดพาณิชย์ระบบทุนนิยม และ 5) การนำเสนอเรื่องต่างๆ ของกลุ่มสันติอโศกผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อมวลชน

1.4 งานวิจัยเรื่อง เครือข่ายการสื่อสารของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นใน จ.ชลบุรี (Communication work of Local Political Group in Choburi Province) โดยพรรณศิริ จิตรรัตน์ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544)

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะเครือข่ายของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นใน จ.ชลบุรี กระบวนการขยายกลุ่มและปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในกระบวนการรวมกลุ่มของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นใน จ.ชลบุรี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มแกนนำของเครือข่าย และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นใน จ.ชลบุรี

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะเครือข่ายของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นใน จ.ชลบุรี เป็นเครือข่ายการสื่อสารแบบรวมศูนย์ มีนายสมชาย คุณปลื้ม เป็นศูนย์กลาง สมาชิกเครือข่ายประกอบด้วย เครือญาติของนายสมชาย คุณปลื้ม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.ชลบุรี และผู้นำท้องถิ่นใน จ.ชลบุรี โดยรูปแบบการสื่อสารแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ และการสื่อสารแบบเป็นทางการ เป็นเครือข่ายการสื่อสารที่มีการครอบงำสูง มีการรวมศูนย์สูง และมีความยืดหยุ่นน้อย ไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร มีความไม่สมดุลสูง และเป็นเครือข่ายปิด

กระบวนการขยายกลุ่มประกอบไปด้วย 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การปรากฏขึ้นของหัวหน้ากลุ่ม ระยะที่ 2 การก่อตัวของกลุ่ม ระยะที่ 3 การขยายตัวของกลุ่ม และระยะที่ 4 กลุ่มที่เป็นรูปธรรมและมีแบบแผนชัดเจน

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในกระบวนการรวมกลุ่ม ปัจจัยหลัก คือ ผู้นำกลุ่มและการจัดสรรผลประโยชน์ระหว่างสมาชิก ปัจจัยสนับสนุน คือ การสื่อสาร การพยายามจัดการความขัดแย้ง ความเคร่งครัดในกฎระเบียบ โครงสร้างเครือข่ายที่ครอบคลุม และผลงานด้านการพัฒนาที่เป็นรูปธรรม

1.5 งานวิจัยเรื่อง การสื่อสารและเครือข่ายการรณรงค์ “เมาไม่ขับ” (Communication and Network of Drunk Driving Campaign) โดยหริสุดา ปัทมพันธ์ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2544)

โดยงานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของโครงการ “เมาไม่ขับ” วิธีการสื่อสารภายในเครือข่ายเมาไม่ขับ และวิธีการสื่อสารกับสาธารณชนของโครงการ “เมาไม่ขับ” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า

1. พัฒนาการของโครงการ “เมาไม่ขับ” แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ 1) ระยะก่อตั้ง และ 2) ระยะขยายเครือข่ายและดำเนินการ
2. การสื่อสารภายในโครงการ “เมาไม่ขับ” ประกอบด้วยประเด็นต่างๆ ดังนี้ 1) การขอการสนับสนุนด้านนโยบาย 2) การขอการสนับสนุนด้านกฎหมายควบคู่ไปกับการรณรงค์ 3) การขอการสนับสนุนด้านงบประมาณ 4) การขอการสนับสนุนด้านกิจกรรมการรณรงค์ 5) การประชาสัมพันธ์ 6) การประเมินโครงการ 7) การสร้างกระแสสังคม โดยใช้วิธีการสื่อสารที่ให้เป็นแบบการสื่อสารสองทางทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ
3. การสื่อสารกับสาธารณชนของโครงการ “เมาไม่ขับ” มุ่งทำการสื่อสารไปยังกลุ่มคนต่อไปนี้เป็น 1) กลุ่มผู้ขับขี่ยานพาหนะ 2) ประชาชนทั่วไป 3) ผู้ขับขี่มอเตอร์ไซด์ 4) พนักงานในองค์กรของหน่วยงานที่ร่วมรณรงค์เมาไม่ขับ โดยมีวิธีการสื่อสารไปยังสาธารณชนโดย 1) สร้างกระแสสร้างเกียจคนเมาแล้วขับ 2) สร้างฟรีเซนต์เตอร์จากเหยื่อเมาแล้วขับ 3) ใช้โบว์ฟ้าเป็นสัญลักษณ์ในการรณรงค์ 4) จัดงานแถลงข่าว 5) ใช้สื่อทุกช่องทาง 6) จัดนิทรรศการให้ความรู้แก่ประชาชน 7) จัดกิจกรรมในย่านสถาบันบันเทิงและหมอบิต 8) จัดกิจกรรมช่วงเทศกาล 9) จัดกิจกรรมตามโรงเรียนต่างๆ

1.6 งานวิจัยเรื่อง เครือข่ายการสื่อสารและบทบาทในการอนุรักษ์เพลงสุนทราภรณ์ของกลุ่มอนุรักษ์เพลงและลีลาศสุนทราภรณ์ (Group of Communication Network and Conservation Suntaraporn Song of the Group of Conservation Song and Dance) โดยศศิธา เลหศิริานนท์ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543)

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงลักษณะเครือข่ายการสื่อสารของกลุ่มอนุรักษ์เพลงและลีลาศสุนทราภรณ์ และบทบาทในการอนุรักษ์ของกลุ่มและบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยการศึกษาใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

ผลการวิจัยพบว่าการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ฯ นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์กลางในการพบปะ และทำกิจกรรมเกี่ยวกับสุนทรภรณ์เพื่อการสืบสานอนุรักษ์งานเพลงเหล่านี้เอาไว้ ลักษณะเครือข่ายการสื่อสารของกลุ่มแบ่งออกเป็น 4 ระดับคือ 1. กลุ่มผู้นำ มีลักษณะการสื่อสารแบบวงล้อ ผสมผสานกับแบบทุกช่องทาง 2. การสื่อสารระหว่างกลุ่มผู้นำกับสมาชิกเป็นแบบวงล้อ 3. ลักษณะการสื่อสารระหว่างสมาชิกมีรูปแบบการสื่อสารแบบวงกลม 4. การสื่อสารระหว่างกลุ่มอนุรักษ์กับบุคคลทั่วไป มี 2 รูปแบบ คือแบบวงล้อและแบบกระจาย

ส่วนในเรื่องบทบาทการอนุรักษ์ก็แบ่งได้เป็น 3 กลุ่มคือ 1. กลุ่มอนุรักษ์และผู้นำมีบทบาทในการรวมกลุ่มบุคคลที่ชื่นชอบและมาร่วมกันทำกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์เพลงสุนทรภรณ์ 2. กลุ่มสมาชิก มีบทบาทในการสนับสนุนกิจกรรมที่ทางกลุ่มจัดขึ้นและเผยแพร่ผู้คนใกล้ชิด 3. กลุ่มผู้ไม่เป็นสมาชิก มี 2 กลุ่มย่อยคือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับสุนทรภรณ์มีบทบาทในการจัดกิจกรรมการแสดงดนตรีของวง การจัดกิจกรรมประกวดให้ผู้สนใจมีส่วนร่วม การจัดทำผลงานของวงสุนทรภรณ์ และเผยแพร่ผลงานของวง ส่วนผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องทั้งหมดมีบทบาทในการให้การสนับสนุนผลงานและกิจกรรมเมื่อมีโอกาส

1.7 งานวิจัยเรื่อง การสื่อสารในการก่อตัวและการขยายเครือข่ายของชมรมผู้เลี้ยงปลากระพงขาว อำเภอชะอโรง จังหวัดปัตตานี (The Communication and Information Network of Bass Fisherman Club in Amphur Yaring, Pattani Province) โดยอรอนันต์ วุฒิสเตน (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543)

งานวิจัยเรื่องนี้มุ่งศึกษาการสื่อสารในการก่อตัวและการขยายเครือข่ายของชมรมผู้เลี้ยงปลากระพงขาว และปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการรวมกลุ่มและดำรงอยู่ของชมรมผู้เลี้ยงปลากระพงขาว ให้หลักการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผลการวิจัยพบว่า

1. การสื่อสารในการก่อตัวของกลุ่มผู้เลี้ยงปลากระพงขาว มี 3 ระยะ คือ 1) การก่อร่างสร้างกลุ่ม 2) การติดต่อกับหน่วยงานรัฐ 3) การจัดตั้งเป็นชมรม โดยใช้การสื่อสารแบบสองทางที่ไม่เป็นทางการและเป็นทางการ ระหว่างสมาชิกชมรมด้วยกันและระหว่างผู้นำชมรมกับเจ้าหน้าที่รัฐ

2. การสื่อสารในการขยายเครือข่าย ประกอบด้วย 1) การประสานระหว่างกลุ่มต่างๆ และ 2) การเชื่อมโยงกลุ่มต่างๆ เข้าด้วยกัน โดยการใช้การสื่อสารแบบสองทางอย่างไม่เป็นทางการและเครือข่ายการสื่อสารแบบทุกช่องทาง

3. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการรวมกลุ่ม ประกอบด้วย 1) ความเป็นสังคมเครือญาติ 2) ความเป็นสังคมมุสลิม 3) ความเป็นผู้ที่ประสบปัญหาเหมือนกัน 4) ความต้องการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ

4. ปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของชมรม ประกอบด้วย 1) ลักษณะเฉพาะของผู้นำที่เป็นคนดี ซื่อสัตย์ สมาชิกให้ความเคารพ นับถือ กล้าติดต่อกับหน่วยงานราชการและใฝ่รู้ 2) ลักษณะเฉพาะของสมาชิกที่มีความขยันขันแข็ง ใฝ่หาความรู้และมีความสำนึกในความเป็นกลุ่ม 3) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชมรม 4) การสื่อสารภายในชมรม 5) ปัจจัยภายนอก คือ ความไม่ต้องการไปประกอบอาชีพที่ประเทศมาเลเซีย การถูกพ่อค้าคนกลางเอาเปรียบ และความต้องการได้รับการสนับสนุนจากรัฐ

1.8 งานวิจัยเรื่อง "การศึกษาเครือข่ายการสื่อสารของกลุ่มชีวิต (The Communication Network of Chevajit Group) โดยจารุณี พัทธพิมานสกุล (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542)

โดยงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะเครือข่ายการสื่อสารของกลุ่มชีวิต และปัจจัยสื่อสารที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเครือข่ายกลุ่มชีวิต โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มแกนนำ กลุ่มผู้บริโภครวม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะเครือข่ายการสื่อสารของกลุ่มชีวิตเป็นเครือข่ายการสื่อสารแบบแนวระนาบ มี ดร.สาทิส อินทรกำแหง เป็นศูนย์กลาง และเครือข่ายประกอบด้วย 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ มูลนิธิชีวิต กลุ่มแกนนำภายนอก และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำหรับรูปแบบการติดต่อสื่อสารแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือรูปแบบการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่ม และรูปแบบการติดต่อสื่อสารระหว่างเครือข่ายของกลุ่ม โดยรูปแบบการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่มแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ การติดต่อสื่อสารแบบทางเดียว การติดต่อสื่อสารแบบสองทางกึ่งทางการ การติดต่อแบบไม่เป็นทางการ ส่วนรูปแบบการติดต่อสื่อสารระหว่างเครือข่ายของกลุ่มแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ การติดต่อสื่อสารสองทางแบบไม่เป็นทางการ การติดต่อสื่อสารสองทางแบบเป็น

ทางการ การติดต่อสื่อสารสองทางไม่เป็นทางการและมีปฏิริยากันน้อย การติดต่อสื่อสารแบบทางเดียวไม่เป็นทางการ

ปัจจัยสื่อสารที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเครือข่ายกลุ่มชีวิต ประกอบด้วย 5 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านผู้ส่งสาร ปัจจัยด้านคุณสมบัติของแนวคิดชีวิต ปัจจัยด้านช่องทางการสื่อสาร ปัจจัยด้านผู้รับสาร ปัจจัยด้านบริบทสังคม

1.9 งานวิจัยเรื่อง การสื่อสารในการจัดการประชาคมบางลำพู (COMMUNICATION IN BANGLUMPOO CIVIC GROUP'S MANAGEMENT) โดยเวทีนี สตะเวทิน (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของประชาคมบางลำพู, ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการก่อตัวของประชาคมบางลำพู, กลไกการสื่อสารในการจัดการประชาคมบางลำพู โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัยพบว่า

1. พัฒนาการของประชาคมบางลำพูสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ระยะ คือ ระยะเรียนรู้ ระยะปรับกระบวนการ ระยะเผชิญปัญหา และระยะแสวงหาทางออก

2. ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการก่อตัวของประชาคมบางลำพู ประกอบด้วย 5 ปัจจัย คือ แนวคิดของบุคคลในการเข้าร่วม ความผูกพันกับชุมชนของคนดั้งเดิมในพื้นที่ ลักษณะของแกนนำริเริ่มในการก่อตัว ลักษณะเครือข่ายการสื่อสารในการก่อตัว และการกระตุ้นจากบุคคลภายนอก

3. กลไกการสื่อสารในการจัดการประชาคมบางลำพู โดยการวิเคราะห์จาก กิจกรรมเชิงรุก และกิจกรรมในเชิงปกป้องผลประโยชน์ของชุมชน พบว่า

3.1 กิจกรรมเชิงรุก กลไกการสื่อสารภายในแกนนำประชาคม ได้แก่ การประชุมระดมสมอง, การไปมาหาสู่กัน, การพูดคุยโดยบังเอิญ กลไกการสื่อสารระหว่างแกนนำประชาคมกับประชาชนในพื้นที่ ได้แก่ การติดประกาศตามชุมชน, โปสเตอร์, รถกระจายเสียง, สื่อมวลชน, การประชุมกลุ่มย่อย, การพูดคุยระหว่างแกนนำริเริ่มกับเจ้าของธุรกิจ, การใช้กลไกกรรมการชุมชน, เสียงสะท้อนจากชุมชน กลไกการสื่อสารระหว่างแกนนำประชาคมกับบุคคลภายนอก ได้แก่ การประชุมระดมสมอง, การประชุมเพื่อขอความสนับสนุน, การพูดคุยในจุดเริ่มต้น, การชักชวนบุคคลภายนอก, การพูดคุยขอความช่วยเหลือ

3.2 กิจกรรมในเชิงปกป้องผลประโยชน์ของชุมชน กลไกการสื่อสารภายในแกนนำประชาคม ได้แก่ การประชุมระดมสมอง, การพูดคุยกัน, การบอกต่อ กลไกการสื่อสารระหว่างแกนนำประชาคมกับประชาชนในพื้นที่ ได้แก่ การแจกแบบสอบถาม, การจัดกิจกรรม, การพูดคุยกัน กลไกการสื่อสารระหว่างแกนนำประชาคมกับบุคคลภายนอก ได้แก่ การยื่นจดหมายถึงผู้ที่เกี่ยวข้อง, การส่งข่าวให้สื่อมวลชน, การประชุมเพื่อขอความร่วมมือ, การประชุมต่อรอง, การสร้างแนวร่วม, การต่อรองนอกรอบ

1.10 งานวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการเล่นและเครือข่ายการสื่อสารของผู้เล่นหวยใต้ดิน (Gambling Behaviors and Communication Networks of the Underground Lottery Gamblers) โดยชวรวล คณานุกูล (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542)

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาข้อมูล ทัศนคติ และ การซื้อหวยของผู้เล่นหวยใต้ดิน รวมทั้งศึกษาเครือข่ายการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่น หวยกับบุคคลรอบข้างที่เกี่ยวข้อง โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีเป็นกรอบในการวิจัยคือ แนวคิด เกี่ยวกับการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการในการเลือกรับสาร ทฤษฎีแห่งการ รับรู้ แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารภายในบุคคล และแนวคิดเรื่องเครือข่ายการสื่อสาร

ผลการวิจัยพบว่า นักเล่นหวยมีพฤติกรรมการแสวงหาข้อมูลและการเล่นหวยแตกต่างกัน ไปตามความเชื่อของแต่ละคน การหาข้อมูลของนักเล่นหวยจะใช้สื่อสาร 4 ระดับคือ การสื่อสาร ภายในบุคคล การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารเป็นกลุ่มและการ สื่อสารมวลชน โดยสิ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเล่นของนักเล่นหวย ได้แก่ กลุ่มนักเล่นหวยด้วย กันเองและสื่อมวลชน

การศึกษาเครือข่ายการสื่อสารของผู้เล่นหวยใต้ดินพบว่า ผู้ที่อยู่ในเครือข่ายประกอบด้วย นักเล่นหวย คนเขียนหวย คนเดินโพย และเจ้ามือ โดยทั้งหมดมีความสัมพันธ์กันแบบปิดบัง ซ่อน เร้น ส่งผลให้วิธีที่ใช้ในการติดต่อระหว่างสมาชิกเป็นวิธีสื่อสารที่รู้กันเฉพาะกลุ่มเท่านั้น

คนส่วนมากนิยมเล่นหวยใต้ดินเพราะให้เงินรางวัลที่สูงและสร้างความรู้สึกตื่นเต้น หรือ "ลุ้น" แก่ผู้เล่น ธุรกิจหวยใต้ดินจึงสร้างรายได้แก่ผู้ดำเนินกิจการเป็นอย่างมาก นอกจากนี้หวยใต้

ดินยังดำเนินไปอย่างมั่นคงโดยได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจบางส่วน ส่งผลให้หน่วยได้
 ดินเจริญรุ่งเรืองแม้จะเป็นธุรกิจนอกกฎหมายก็ตาม

1.11 งานวิจัยเรื่อง เครือข่ายการแพร่กระจายของสื่อที่นำเสนอเรื่องราวทางเพศใน กรุงเทพมหานคร (The Distribution of Sex Media in Bangkok) โคธสฤณี แวมณี (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542)

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงเครือข่ายการแพร่กระจายของสื่อที่นำเสนอ
 เรื่องราวทางเพศ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิดีโอเทป สื่อวีซีดีและสื่อภาพยนตร์ ในกรุงเทพมหานครว่ามี
 ช่องทางการวางจำหน่ายอะไรบ้าง และมีเครือข่ายความสัมพันธ์ ระหว่างผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่าย
 จนถึงผู้บริโภคอย่างไร จึงก่อให้เกิดการแพร่กระจายสื่อที่นำเสนอเรื่องราวทางเพศใน
 กรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยพบว่า การวางจำหน่ายสื่อที่นำเสนอเรื่องราวทางเพศในกรุงเทพมหานครมี
 ลักษณะเป็นเครือข่ายแบบ "ตัดตอน" เพื่อป้องกันการติดตามจับกุมจากเจ้าหน้าที่รัฐ เนื่องจากสื่อ
 ที่จะนำเสนอเรื่องราวทางเพศเป็นสินค้าต้องห้าม (Taboo Product) ในสังคมไทย การซื้อขายจึง
 ต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง ช่องทางการวางจำหน่ายสื่อที่นำเสนอเรื่องราวทางเพศแบบไม่
 โจ่งแจ้ง (Implicit) สามารถวางจำหน่ายได้อย่างเปิดเผยตามร้านค้าที่จำหน่ายสื่อแต่ละประเภท
 และมักใช้บริษัทจัดจำหน่ายเป็นผู้กระจายสินค้าสู่ตลาดผู้บริโภค

ส่วนสื่อที่นำเสนอเรื่องราวทางเพศแบบโจ่งแจ้ง (Explicit) มีวิธีการจัดจำหน่ายสินค้าโดย
 ผ่านสถาบันคนกลาง ช่องทางการวางจำหน่ายมีหลายช่องทางสามารถสรุปได้ดังนี้ การขายตรง
 โดยการจำหน่ายในตลาดมืดและการจำหน่ายได้แมง การเช่าขาย การจำหน่ายทางไปรษณีย์ การ
 จำหน่ายผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ และการจำหน่ายทางอินเทอร์เน็ต สถานที่วางจำหน่ายสื่อที่นำเสนอ
 เรื่องราวทางเพศกระจายอยู่ทั่วไปในเขตกรุงเทพมหานครและมีการกระจุกตัวอย่างแน่นอนในบาง
 พื้นที่ที่มีการซื้อขายสื่อที่นำเสนอเรื่องราวทางเพศ เช่น ย่านสีลม คลองถม สะพานควาย ประดิพัทธ์
 สำโรง เป็นต้น

1.12 งานวิจัยเรื่อง ศิลปินเพลงไทยและเครือข่ายการสื่อสารกับแฟนคลับ (Thai Popular Singers and Fan Clubs Communication Network) โดยเจษฎา รัตนเชมากร (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541)

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเครือข่ายการสื่อสารของแฟนคลับ ลักษณะของแฟนคลับ ลักษณะของสมาชิกแฟนคลับ และปัจจัยในการทำให้แฟนเพลงสมัครเป็นสมาชิกแฟนคลับ โดยเมื่อผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ “ผู้ก่อตั้งแฟนคลับ” เพื่อแบ่งประเภทของแฟนคลับพบว่า แฟนคลับของศิลปินในปัจจุบันมีอยู่ 4 ประเภทคือ แฟนคลับที่จัดตั้งขึ้นโดยบริษัทเทปเพลง เช่นอาร์เอส สตาร์คลับ แฟนเพลงที่จัดตั้งขึ้นโดยศิลปิน เช่นคริสตินาแฟนคลับ และทาฮายังแฟนคลับ แฟนคลับที่จัดตั้งขึ้นโดยแฟนเพลงอย่างเป็นทางการเช่น นิโคลแฟนคลับ และแฟนคลับที่เกิดจากการรวมตัวกันของแฟนเพลงอย่างไม่เป็นทางการ

สมาชิกแฟนคลับของศิลปินทั้ง 3 ประเภท มีลักษณะที่สอดคล้องกับแนวคิด “Fans” ที่ว่าแฟนคลับกลุ่มที่ติดตามเนื้อหาหรือผลงานของสื่อมวลชน ซึ่งในที่นี้ก็คือ ศิลปินหรือข่าวคราวต่างๆ ของศิลปิน ซึ่งการติดตามด้วยความชื่นชอบที่มีต่อศิลปินนั้น พบว่า มีทั้งสมาชิกที่ติดตามไปคนเดียวและไปเป็นกลุ่ม ซึ่งแฟนแบบกลุ่มนี้จะมีลักษณะที่สอดคล้องกับแนวคิดของ Jason ที่ว่า “เป็นกลุ่มที่มีลักษณะจงรักภักดีต่อสิ่งที่ตนหลงใหล และหลังจากนั้นก็เกิดความจงรักภักดีต่อกลุ่มที่หลงใหลในสิ่งเดียวกับตนเอง” ซึ่งในที่นี้ก็คือ เพื่อนสมาชิกแฟนคลับด้วยกัน โดยสมาชิกมักจะยินยอมทำตาม หรือมีความคิดเห็นไปในทางเดียวกันกับเพื่อนสมาชิกนั่นเอง ลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งของสมาชิกแฟนคลับที่ถูกค้นพบ คือสมาชิกแฟนคลับจะรู้สึกไม่พอใจและต่อต้านเมื่อรู้ว่าแฟนคลับที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นทำขึ้นมาเพื่อการค้ามากกว่าการทำขึ้นมาด้วยใจ

สำหรับเครือข่ายการสื่อสารของแฟนคลับที่จัดตั้งขึ้นโดยบริษัทและโดยศิลปินนั้นพบว่า “ศิลปิน” ถือเป็น “ตำแหน่งศูนย์กลาง” ที่สุดในเครือข่าย เพราะจะเป็นตำแหน่งที่ส่งข้อมูลข่าวสารต่างๆ ไปให้กับสมาชิก ส่วนแฟนคลับที่จัดตั้งขึ้นโดยแฟนเพลงอย่างเป็นทางการนั้นพบว่า “ผู้จัดตั้งแฟนคลับ” เป็น “ตำแหน่งศูนย์กลาง” ซึ่งสมาชิกจะต้องเข้าไปหาตำแหน่งศูนย์กลางเอง โดยสมาชิกมักจะนำข่าวสารนั้นส่งต่อไปให้เพื่อนสมาชิกด้วยกันอีกทอดหนึ่ง ซึ่งถือเป็นการติดต่อสื่อสารในรูปแบบตาข่าย เมื่อเครือข่ายมีขนาดใหญ่สมาชิกแฟนคลับมักจะมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ เพียงไม่กี่คนเท่านั้น โดยจะมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่มีความเหมือนกับตัวเองมากที่สุด แต่ในกรณีที่สมาชิกมีนิสัยบางอย่างไม่เหมือนกับกลุ่มเพื่อนสมาชิกเหล่านี้ก็จะปรับเปลี่ยนให้เหมือนกับเพื่อนทันที เพื่อที่จะได้อยู่ในกลุ่มนั้นหรือเกิด “การเกาะกลุ่ม” มากขึ้น

สำหรับผลจากการวิจัยที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งคือ ปัจจัยที่ทำให้แฟนเพลงตัดสินใจสมัครเป็นสมาชิกแฟนคลับพบว่า ได้แก่การที่ผู้รับสารชื่นชอบตัวศิลปิน การคำนึงถึงราคาค่าสมัคร ความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมและต้องการมีเพื่อนใหม่ ความต้องการมีชื่อเสียง และอิทธิพลจากการโฆษณา

2. งานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการทำข่าว

มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3 เรื่องด้วยกันคือ

2.1 งานวิจัยเรื่อง กระบวนการทำข่าวของเสียงอเมริกาประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (News Processing of The Voice of America at South East Asia News Bureau) โดยปริซึส ศตะสุข (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541)

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญคือ เพื่อศึกษากระบวนการทำข่าวของเสียงอเมริกาประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และวิเคราะห์ปัจจัยที่เข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการทำข่าว ตลอดจนประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานด้านข่าวที่ปรากฏออกมาให้เห็นผ่านเนื้อหาข่าว ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีและแนวคิด 3 กลุ่มมาใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ของสื่อมวลชน กลุ่มที่ 2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทำข่าวและปัจจัยที่เข้ามามีผลต่อกระบวนการทำข่าว และกลุ่มที่ 3 ทฤษฎีการประเมินการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ อันประกอบด้วยการรวบรวมข้อมูลทั้งจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และจากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งขององค์กร

ผลการวิจัยพบว่าในกระบวนการทำข่าวนั้น การมอบหมายงานข่าวซึ่งเป็นภาพรวมของการทำงานในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กระทำเพียงครั้งเดียวก่อนที่ผู้สื่อข่าวหลักจะมาประจำอยู่ ณ สำนักงานที่กรุงเทพฯ มีนโยบายขององค์กรอันได้แก่ธรรมเนียม 3 ประการเป็นกรอบหลักที่ผู้สื่อข่าวยึดถือและปฏิบัติตาม ในขณะที่เดียวกันผู้สื่อข่าวก็มีแนวทางในการทำงานเป็นของตนเองบนพื้นฐานของความเป็นมืออาชีพ โดยขั้นตอนการปฏิบัติงานประจำวัน ผู้สื่อข่าวมีอิสระในการคัดเลือกข่าวด้วยการให้คุณค่าของข่าวภายใต้ดุลยพินิจของตนเอง มีบรรณาธิการคอยเป็นผู้กำกับดูแลและประเมินคุณค่าของข่าวนั้นๆ อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งในกระบวนการทำข่าวมีปัจจัยภายในที่เข้ามามีอิทธิพลมากที่สุดก็คือ นโยบายขององค์กร สำหรับปัจจัยภายนอกที่เข้ามามีอิทธิพลมาก

ที่สุดคือแหล่งข่าวลำดับแรก ที่ผู้สื่อข่าวต้องการสัมภาษณ์เพื่อนำเสียงไปประกอบรายงานข่าว และจากการประเมินเนื้อหาข่าวที่รายงานโดยผู้สื่อข่าวหลักพบว่า ชาวส่วนใหญ่เป็นชาวหนักที่มีความน่าสนใจในระดับนานาชาติ ซึ่งในการนำเสนอไม่ได้เป็นลักษณะเพียงเพื่อการให้ข้อมูลเท่านั้น แต่มีส่วนของความคิดเห็นจากผู้สื่อข่าวและของแหล่งข่าวลำดับแรกสอดแทรกอยู่ด้วย เนื่องจากผู้สื่อข่าวได้ใช้กระบวนการทางวาทกรรมบนจุดยืนและนโยบายขององค์กร ที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ทางการเมืองระหว่างประเทศและภาพลักษณ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นสำคัญ ทำให้รูปแบบการนำเสนอข่าวขาดความเป็นกลางในบางครั้ง

2.2 งานวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมการทำข่าว เปรียบเทียบระหว่างนักข่าวรุ่นใหม่ รุ่นกลาง และ รุ่นอาวุโส (Culture in Political News Coverage Compared Among New Generation, Middle Level, and Senior Reporters) โดยรัชก ศมศักดิ์ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543)

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาวิเคราะห์วัฒนธรรมการทำข่าวการเมืองของนักข่าวรุ่นใหม่ รุ่นกลาง และรุ่นอาวุโส ที่สะท้อนจากพฤติกรรมการทำข่าว ความสำนึกทางวิชาชีพ และจริยธรรม รวมถึงการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อวัฒนธรรมการทำข่าวการเมืองของนักข่าวทั้ง 3 รุ่น โดยศึกษาภายใต้กรอบแนวคิด วัฒนธรรมองค์กร บทบาทหน้าที่ของผู้สื่อข่าว คุณสมบัตินักข่าว ความเป็นนักวิชาชีพ ความรับผิดชอบ และจริยธรรมนักข่าว

ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมการทำข่าวการเมืองระหว่างนักข่าวทั้ง 3 รุ่น มีความแตกต่างกันในเชิงแนวคิดและวิธีปฏิบัติ โดยมีปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อม ความสำนึกในวิชาชีพ นโยบายองค์กร พื้นฐานความรู้และประสบการณ์ของนักข่าวเป็นปัจจัยกำหนด ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมการทำข่าวการเมืองของนักข่าวรุ่นกลางและรุ่นใหม่ มีการเปลี่ยนแปลงไปจากนักข่าวรุ่นอาวุโส ทั้งนี้โดยวิธีปฏิบัติของนักข่าวรุ่นกลางและรุ่นใหม่ มีการเปลี่ยนไปในลักษณะของการร่วมมือในการทำงานข่าวกันมากขึ้น อาทิ การช่วยกันเขียนข่าว ส่งข่าว รวมทั้งการคิดลอกข่าวโดยที่นักข่าวรุ่นอาวุโสมักจะต่างคนต่างทำในลักษณะแข่งขันกันทำข่าวให้โดดเด่นจากคนอื่น ส่วนวัฒนธรรมในเชิงแนวคิดนั้นนักข่าวรุ่นกลางและรุ่นใหม่เปลี่ยนไป การทำงานคำนึงถึงตัวเองเป็นหลักและมักมองว่าการรับของกำนัลหรือของขวัญจากแหล่งข่าวเป็นเรื่องของสินน้ำใจแต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับมูลค่าของที่ได้รับ หากมีมูลค่ามากเกินไปก็จะไม่รับ ขณะที่นักข่าวรุ่นอาวุโสส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับรางวัลจากแหล่งข่าว และมีความรักในวิชาชีพ เคร่งครัดในหลักจริยธรรมยึดหลักอยู่บน

อุดมการณ์ของนักหนังสือพิมพ์ “ชื่อไม่ขาย ขอไม่ให้” ยึดมีแนวทางปฏิบัติจากนักหนังสือรุ่นเก่าๆ ที่สืบทอดต่อๆ กันมา

2.3 งานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์กระบวนการการทำงานของนักเขียนนักข่าว OUTLOOK SECTION จากหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ (An Analysis of Feature Writing Process of the Bangkok Post Writers/Reporters for Outlook Section) โดย กรรณิการ์ มณีสว่างวงศ์ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538)

งานวิจัยเรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษากระบวนการปัญหาและปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการทำงานและการเขียนสารคดีของนักเขียนข่าว OUTLOOK SECTION จากหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ โดยอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักเขียนนักข่าวประจำของแผนก OUTLOOK และจากการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการทำงานและการเขียนสารคดีของนักเขียนนักข่าวประกอบด้วยขั้นตอน 3 ขั้นตอนคือ 1. ขั้นตอนการประชุม 2. ขั้นตอนการมอบหมายงานเขียนและความรับผิดชอบ 3. ขั้นตอนการตรวจงานเขียนสารคดีก่อนตีพิมพ์ สำหรับปัญหาที่มีผลกระทบต่อกระบวนการทำงานของนักเขียนนักข่าว OUTLOOK ที่สำคัญมี 3 ประการคือ 1. ปัญหาจากแหล่งข่าว 2. ปัญหาจากตัวนักเขียนนักข่าว 3. ปัญหาเรื่องเวลาในการเขียนสารคดี ทั้งนี้ปัญหาที่มีผลกระทบต่อการทำงานมากที่สุด ปัญหาจากแหล่งข่าว

นอกจากนี้ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงกระบวนการทำงานภายในแผนก OUTLOOK ที่มีการวางระบบเอาไว้ซึ่งการทำงานของนักเขียนนักข่าว OUTLOOK นั้นจะมีลักษณะ 2 ด้านคือ 1. การวางกรอบและให้อิสระ 2. การทำงานแบบเป็นทีมและให้นักเขียนนักข่าวแต่ละคนได้แสดงความสามารถ โดยกลไกที่สำคัญที่ส่งผลให้ระบบการทำงานภายในแผนก OUTLOOK ดำเนินไปได้ด้วยดีนั้นพบว่าประกอบด้วย การจัดให้มีการประชุมทุกอาทิตย์ และการมอบหมายงานเขียนและความรับผิดชอบที่เหมาะสมกับจำนวนบุคลากรที่มีอยู่ ส่วน “ผู้นำ” ซึ่งในที่นี้ก็คือ สนิทสุตา เอกชัย บรรณาธิการฝ่ายปฏิบัติงาน นับได้ว่ามีบทบาทสำคัญที่ได้นำกลไกต่างๆ เหล่านี้มาประยุกต์ใช้ภายในแผนก OUTLOOK ซึ่งส่งผลให้การทำงานและบรรยากาศภายในแผนกเป็นไปอย่างราบรื่น รวมทั้งสามารถแก้ปัญหาทั้ง 3 ประการดังกล่าวข้างต้น

สำหรับนโยบายองค์กร ผู้อ่าน บริบทสังคม และคู่แข่งนับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการทำงานของนักเขียนนักข่าว OUTLOOK และอาจจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการการทำงาน รวมทั้งการเขียนสารคดีในอนาคตหากนักเขียนนักข่าวไม่สามารถปรับตัวให้ทันตามปัจจัยต่างๆ เหล่านี้

3. งานวิจัยเกี่ยวกับสำนักข่าว

มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3 เรื่องด้วยกันคือ

3.1 งานวิจัยเรื่อง การนำเสนอข่าวด้านการพัฒนาในประเทศไทยของสำนักข่าวข้ามชาติ (Development news coverage in Thailand of the transnational news agencies) โคมมนทิรา วิโรจน์อนันต์ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540)

งานวิจัยเรื่อง “การนำเสนอข่าวด้านการพัฒนาในประเทศไทยของสำนักข่าวข้ามชาติ” โดยมนทิรา วิโรจน์อนันต์ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540) ได้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาในการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเสนอข่าวในประเทศไทยของสำนักข่าวข้ามชาติซึ่งถือว่าเป็นแหล่งเผยแพร่ข่าวสารระหว่างประเทศที่ใหญ่และสำคัญที่สุดของโลกในปัจจุบัน โดยผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัย 4 ประการคือ เพื่อศึกษาประเภทของข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยที่สำนักข่าวข้ามชาตินำเสนอ เพื่อศึกษาทิศทางในการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยของสำนักข่าวข้ามชาติ เพื่อศึกษาการนำเสนอข่าวด้านการพัฒนาในประเทศไทยของสำนักข่าวข้ามชาติ และเพื่อศึกษาการใช้แหล่งข่าวในการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยของสำนักข่าวข้ามชาติ

ผลการวิจัยพบว่าสำนักข่าวข้ามชาติเสนอข่าวเศรษฐกิจเกี่ยวกับประเทศไทยมากกว่าข่าวประเภทอื่นสำนักข่าวข้ามชาติเสนอข่าวในทิศทางเป็นกลางเกี่ยวกับประเทศไทยมากกว่าในทิศทางอื่น โดยเสนอข่าวในทิศทางลบและบวกประมาณร้อยละ 30 และ 20 ตามลำดับ ผลการวิจัยพบว่าสำนักข่าวข้ามชาติเสนอข่าวที่มีเนื้อหาเพื่อการพัฒนาในสัดส่วนที่ต่ำ และผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าสำนักข่าวข้ามชาติใช้แหล่งข่าวที่เป็นข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ และนักการทูตในการเสนอข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยมากกว่าแหล่งข่าวประเภทอื่น

3.2 งานวิจัยเรื่องสำนักข่าวจิจิ เพรส และบทบาทที่มีต่อชุมชนคนญี่ปุ่นในประเทศไทย (Jiji Press News Agency and its role to the Japanese community in Thailand) โดย อังคณา วิชาดากุล (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537)

งานวิจัยเรื่อง “สำนักข่าวจิจิ เพรส และบทบาทที่มีต่อชุมชนคนญี่ปุ่นในประเทศไทย” โดย อังคณา วิชาดากุล (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537) เป็นการศึกษาถึงบทบาทของสำนักข่าวจิจิ เพรส ที่มีต่อชุมชนคนญี่ปุ่นในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยอยู่ 3 ประการคือ เพื่อวิเคราะห์ถึงโครงสร้างองค์กรการทำงานของจิจิ เพรสในประเทศไทย รวมทั้งกระบวนการผลิตข่าว เพื่อให้เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ในฐานะผู้กรองข่าวสารของสำนักข่าวดังกล่าว และเพื่อให้ทราบถึงความพอใจ และการใช้ประโยชน์ข่าวจิจิ เพรสของสมาชิก

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้คือ

1. โครงสร้างองค์กรการทำงานของจิจิ เพรสในประเทศไทยมี 2 ลักษณะคือ ในส่วนของสาขากรุงเทพฯ จะเป็นระบบสาขา (บูโร) สำหรับบริษัท จิจิ เพรส (ประเทศไทย) จำกัด เป็นการบริหารงานในรูปแบบบริษัทเอกชนเป็นนิติบุคคลไทย โดยทั้งสองส่วนนี้ จะทำหน้าที่ในการผลิตข่าวแยกออกจากกัน คือ สาขากรุงเทพฯ รับผิดชอบข่าวในแถบอินโดจีน และขึ้นตรงกับสำนักงานใหญ่ที่โตเกียว ส่วนบริษัท จิจิ เพรส (ประเทศไทย) จำกัด รับผิดชอบข่าวในประเทศ โดยการผลิตข่าวขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้บริหารบริษัท ส่วนกระบวนการผลิตข่าวนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอนคือ 1. ขั้นตอนการรวบรวมข่าว 2. คัดเลือกข่าว 3. แปลข่าว 4. แก้ไขข่าว 5. พิมพ์และโรเนียว 6. จัดส่ง

2. ในกระบวนการคัดเลือกข่าวของจิจิ เพรส มีความแตกต่างไปตามประเภทข่าว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ คือ นโยบายขององค์กร หลักเกณฑ์พื้นฐานที่ว่าด้วยคุณค่าข่าว ทัศนคติของกองบรรณาธิการ เวลาปิดข่าว และเหตุผลทางการตลาด

3. ด้านการใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อข่าวจิจิ เพรส พบว่าสมาชิกรับข่าวจิจิ เพรส มีความพอใจในระดับค่อนข้างสูงคือ ร้อยละ 70 และ 90 และความสนใจของลูกค้ายำแนกตามประเภทธุรกิจนั้น พบว่า แม้ว่าธุรกิจของลูกค้ายจะแตกต่างกัน แต่ความสนใจข่าวในประเทศของจิจิ เพรส มีความใกล้เคียงกัน คือ สนใจข่าวลงทุนอุตสาหกรรม ข่าวการเงิน และข่าวการเมืองมากที่สุด

3.3 งานวิจัยเรื่อง “พัฒนาการของสำนักข่าวแห่งชาติในประเทศไทย” โดยอนุสรณ์ บุญชิต (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532)

งานวิจัยเรื่อง “พัฒนาการของสำนักข่าวแห่งชาติในประเทศไทย” โดยอนุสรณ์ บุญชิต (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532) มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างแนวนโยบายการสื่อสารสากล ซึ่งผลักดันโดยองค์การยูเนสโก กับแนวนโยบายสำนักข่าวแห่งชาติ
2. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบพัฒนาการของสำนักข่าวแห่งชาติ นับตั้งแต่แนวนโยบายโครงสร้าง และการดำเนินงาน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ภายใต้บริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ของรัฐบาลแต่ละยุคสมัย
3. เพื่อแสวงหาแนวโน้มของรูปแบบสำนักข่าวแห่งชาติที่เหมาะสมกับสังคมไทย

การวิจัยเรื่องนี้ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิจากสถาบันการศึกษา และห้องสมุดของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลของการศึกษาที่ค้นพบ สรุปได้ว่า

1. องค์การศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) มีบทบาทในการชี้แนะการจัดตั้งสำนักข่าวแห่งชาติในประเทศไทย รวมทั้งให้การสนับสนุนด้านบุคลากรงบประมาณ และวิชาการมาโดยตลอด ทั้งนี้เพราะ UNESCO เห็นว่าสำนักข่าวแห่งชาติเป็นองค์กรที่มีส่วนในการพัฒนาประเทศ ในแง่การสร้างสมดุลด้านการสื่อสารทั้งในและนอกประเทศ
2. การก่อตั้งสำนักข่าวแห่งชาติในประเทศไทยในสมัยรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร (พ.ศ. 2519 – 2520) มีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางการเมือง โดยผู้นำทางการเมืองมีบทบาทและอิทธิพลในการก่อตั้งองค์กรดังกล่าว สืบเนื่องมาจากการต่อสู้ทางการเมืองและความต้องการที่จะใช้ระบบสื่อสารมวลชนเพื่อสร้างความชอบธรรมทางการเมือง
3. การพัฒนาสำนักข่าวไทยในช่วงแรกภายใต้การนำของรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ (พ.ศ. 2520 – 2523) มีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางการเมือง โดยผู้นำทางการเมืองได้กำหนดแนวทางการพัฒนาให้อยู่กับองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทยต่อไป เพื่อให้เป็นเครื่องมือสำหรับเผยแพร่กิจกรรมของรัฐบาล
4. การพัฒนาสำนักข่าวไทยระยะต่อมาในยุคของรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (พ.ศ. 2523 – 2531) มีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ โดยผู้นำทางการเมืองได้

ตัดสินใจให้สำนักข่าวไทยอยู่กับองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทยเช่นเดิม ด้วยเหตุผลด้านเศรษฐกิจภายใต้นโยบายชะลอการจัดตั้งรัฐวิสาหกิจใหม่ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลชุดนี้ได้ให้ความสำคัญต่อองค์กรนี้มากขึ้น โดยผนวกเป็นส่วนหนึ่งของแผนประชาสัมพันธ์แห่งชาติ ซึ่งได้รับการบรรจุให้เป็นส่วนหนึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 – 2534) เป็นครั้งแรก

5. โครงสร้างของสำนักข่าวไทยตั้งแต่ก่อตั้งเป็นต้นมา มีการเปลี่ยนแปลงในรายละเอียดปลีกย่อย แต่โดยหลักการใหญ่แล้ว ยังเป็นองค์กรของรัฐบาลขึ้นตรงต่อสำนักนายกรัฐมนตรี ลักษณะโครงสร้างเช่นนี้ได้ส่งผลกระทบต่อการทำงาน เผยแพร่ข่าวสารแบบแนวตั้ง (Vertical) ในสองรัฐบาลแรก แต่ในยุคหลังการเสนอข่าวสารโน้มเอียงแบบแนวราบ (Horizontal) มากขึ้น สำหรับปัญหาอุปสรรคต่างๆ พบว่าทั้งสามยุคมีความคล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านบุคลากรงบประมาณ หรืออุปกรณ์ ยังมีศักยภาพและประสิทธิภาพจำกัด

6. แนวโน้มของสำนักข่าวไทยในอนาคตอาจจะมีความเป็นไปได้สองลักษณะด้วยกันคือ หากการพัฒนาด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม มีความสมดุลโดยเฉพาะด้านการเมือง ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญที่ควบคุมระบบสื่อสารมวลชนสำนักข่าวแห่งชาติอาจจะไม่ใช่ความจำเป็นของประเทศอีกต่อไป ในทางตรงกันข้าม หากความเหลื่อมล้ำในการพัฒนาของปัจจัยทั้งสามยังมีอยู่ สำนักข่าวแห่งชาติสมควรจะต้องเร่งจัดตั้ง และรูปแบบขององค์กรอาจจะมีลักษณะเช่นเดียวกับสำนักข่าวเบอร์นามา ประเทศมาเลเซียซึ่งมีความคล้ายคลึงกับประเทศไทยในด้านการเมืองการปกครอง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง เครือข่าย และกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้ กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ไว้ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย
2. การกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย
5. การวิเคราะห์ และการนำเสนอข้อมูลการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

สำหรับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือสมาชิกกลุ่มเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” ที่เป็นแกนหลักอยู่ที่ส่วนกลางของเครือข่ายในกรุงเทพฯ, มหานคร นอกจากนี้ จากที่ผู้วิจัยได้ทำการ สัมภาษณ์ คุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ ผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนสร้างสรรค์ หรือ ศส.ดย. (The Youth Center for the Promotion of Life Services and Environmental Awareness: YPLE) และคุณสกุณี กิริตวงศ์วานิช ผู้ประสานงานหลักของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นการเบื้องต้นก่อนการศึกษา คุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ และคุณ สกุณี กิริตวงศ์วานิช ได้ให้รายชื่อบุคคล ที่มีบทบาทสำคัญในเครือข่าย และทราบเรื่องราวที่ผู้วิจัย ต้องการศึกษายเป็นอย่างดี ดังมีรายชื่อดังต่อไปนี้

1. คุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ ผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชน
สร้างสรรค์เพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม (YPLE)

2. คุณสกุณี กิระดวงศรีวานิช ผู้ประสานงานหลักของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บปะรด” และผู้ดูแลด้านสมาชิกอาสาสมัคร และจดหมายข่าว “พุทไร้อะเอียด!”
3. คุณผณิตา คงสุข อาสาสมัครนักข่าวสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บปะรด”, ผู้ดูแลด้านสมาชิกอาสาสมัคร และจดหมายข่าว “พุทไร้อะเอียด!”
4. คุณกรรณิการ์ คงสุข อาสาสมัครนักข่าว สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บปะรด”
5. คุณน้ำค้าง คำแดง อาสาสมัครนักข่าว ผู้จัดรายการและ ผู้ประสานงานรายการวิทยุเพื่อเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บปะรด”

การกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในงานวิจัยเรื่องนี้มีการใช้เครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลอยู่หลายเครื่องมือด้วยกัน จะขออธิบายโดยอาศัยปัญหานำการวิจัยมาเป็นข้อพิจารณา ว่ามีการเลือกใช้เครื่องมืออย่างไร โดยในการศึกษาเรื่องนี้มีการตั้งปัญหานำการวิจัยไว้ดังนี้ คือ

1. “ขบวนการตาส์บปะรด” มีการรวมตัวกันขึ้นมาได้อย่างไร มีการสื่อสารในการขยายตัวอย่างไร และปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาส์บปะรด” คืออะไร
2. สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บปะรด” มีเป้าหมายของการทำข่าวอย่างไร มีกระบวนการทำข่าวอย่างไร และปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าว

จากปัญหำนำการวิจัยทั้ง 2 ข้อจะเห็นได้ว่ำ การศึกษาวิจัยเรื่องน้มนึ่งเน้นศึกษาในสองส่วนหลักๆ คือ ศึกษาเครือข่ายของ “ขบวนการตาสับปะรด” ทั้งการรวมตัว, การสื่อสารในการขยายตัว, การธำรงรักษาเสถียรภาพ และศึกษาสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” โดยพิจารณาประเด็นเป้าหมายของการทำข่าว, กระบวนการทำข่าว และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าว ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกเครื่องมือในการวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลที่เหมาะสม 3 เครื่องมือหลักด้วยกันคือ

1) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

เป็นระเบียบวิธีวิจัยหลักที่ใช้ในการวิจัยเรื่องนี้ซึ่งเป็นวิธีที่ใช้มากที่สุด เนื่องจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกมีลักษณะเฉพาะที่สำคัญของเครื่องมือในการเก็บข้อมูลที่ต้องการรายละเอียดมาก ลึกซึ้ง, เป็นข้อมูลในเชิงทัศนคติ ความคิดเห็น และเป็นข้อมูลที่มีความละเอียดซับซ้อนเกินกว่าจะศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์นั้นเป็นการพูดคุย สนทนาแบบมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ ในที่นี้ข้อมูลที่สำคัญที่ต้องการทราบคือ

เรื่องของการรวมตัวกันของ “ขบวนการตาสับปะรด” รวมถึงรูปแบบที่ใช้ในการสื่อสารเพื่อการรวมตัว (ตามปัญหำนำการวิจัย ข้อ 1)

เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการขยายตัวของ “ขบวนการตาสับปะรด” (ตามปัญหำนำการวิจัย ข้อ 1)

เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด” (ตามปัญหำนำการวิจัย ข้อ 1)

เรื่องเป้าหมายของการทำข่าว (ตามปัญหำนำการวิจัย ข้อ 2)

เรื่องกระบวนการทำข่าว (ตามปัญหำนำการวิจัย ข้อ 2)

เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน (ตามปัญหำนำการวิจัยข้อ 2)

การสัมภาษณ์เจาะลึกในงานศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ได้เลือกการสัมภาษณ์แบบเลือกหรือกำหนดตัวผู้ถูกสัมภาษณ์ (One-to-one) ไว้ โดยได้เลือกบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างสำคัญของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ซึ่งเป็นผู้ที่สามารถให้คำตอบได้อย่างดีในประเด็นที่สนใจจะศึกษาในด้านต่างๆ อย่างครอบคลุม โดยบุคคลที่ให้สัมภาษณ์ในข้อมูลหลัก (Key Information) ได้แก่

1. คุณจักรชัย เชื้อรามัญ ผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชน
สร้างสรรค์เพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม (YPLE)
2. คุณสกุณี กิระติวงศ์วานิช ผู้ประสานงานหลักของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน
“ขบวนการตาส์บ่ประด” และผู้ดูแลด้าน
สมาชิกอาสาสมัคร และจดหมายข่าว “พุดไร่เอ๊ย!”
3. คุณผณิตา คงสุข แกนนำอาสาสมัครนักรข่าวสำนักข่าวเด็กและเยาวชน
“ขบวนการตาส์บ่ประด”, ผู้ดูแลด้านสมาชิกอาสาสมัคร
และจดหมายข่าว “พุดไร่เอ๊ย!”
4. คุณกรรณิการ์ คงสุข อาสาสมัครนักรข่าว สำนักข่าวเด็กและเยาวชน
“ขบวนการตาส์บ่ประด”
5. คุณน้ำค้าง คำแดง อาสาสมัครนักรข่าว ผู้จัดการและ ผู้ประสานงาน
รายการวิทยุเพื่อเด็กและเยาวชน
“ขบวนการตาส์บ่ประด”

รูปแบบการสัมภาษณ์เจาะลึกที่จะใช้นั้น ได้เลือกการสัมภาษณ์ทั้งแบบเป็นทางการ (Formal) และไม่เป็นทางการ (Informal) ด้วย

การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal) มีการกำหนดวันและเวลา มีการบันทึกเทปบทสนทนา และมีประเด็น หัวข้อ (เฉพาะประเด็นหลัก) ที่ชัดเจน

การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal) เป็นการสัมภาษณ์เมื่อโอกาสอำนวย และผู้ถูกสัมภาษณ์อาจไม่รู้ตัว และไม่มีการบันทึกเทป แต่จดบันทึกเมื่อได้ใจความสำคัญของการสัมภาษณ์หลังจากเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ทั้งแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการดังกล่าวเป็นการสัมภาษณ์โดยไม่มีแบบสอบถาม (แต่มี Guide ของคำถามไว้) ซึ่งลักษณะเด่นของการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเช่นนี้ทำให้เราได้รายละเอียดของข้อมูลอย่างมาก, ได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงกับความจริงมากที่สุด ประเด็นหลักที่ผู้วิจัยต้องทำการวางโครงสร้างไว้เพื่อการสัมภาษณ์ มีประเด็นดังต่อไปนี้

- ความเป็นมาของ "ขบวนการตาหลับประรด" มีการรวมตัวกันได้อย่างไร และใช้รูปแบบทางการสื่อสารแบบใดในการรวมตัว
- พัฒนาการของ "ขบวนการตาหลับประรด" ทั้งในด้านโครงสร้าง และบทบาทหน้าที่ การขยายงานข่าวสาร รวมทั้งแนวโน้มการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับยุคข่าวสาร และการเรียกร้องถึงความสำคัญของชาวเด็กและเยาวชน
- ปัจจัยที่มีผลต่อการขยายตัว และปัจจัยด้านการสื่อสารที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน "ขบวนการตาหลับประรด"
- เป้าหมายของการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ
- กระบวนการทำข่าว ซึ่งต้องศึกษาข้อมูลของประเด็นดังต่อไปนี้ คือ การรวบรวมประเด็นข่าวที่น่าสนใจ, การเตรียมประเด็นในการทำข่าว, การออกไปทำข่าว, การเรียบเรียงประเด็นข่าว, การคัดเลือกข่าว และการรายงานข่าว
- ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ

2. การใช้การสังเกต (Observation)

เป็นวิธีการที่ใช้เพื่อศึกษาวิเคราะห์ในส่วนที่ไม่ได้ถามโดยตรง เนื่องจากเป็นคำถามที่ไม่ควรถามหรือไม่ได้ถามในขณะที่สัมภาษณ์และในการสนทนากลุ่ม นอกจากนี้การสังเกตยังช่วยทำให้เห็นพฤติกรรมจริง ในขณะเวลาปฏิบัติงานจริง (Real-time) ของผู้ที่เกี่ยวข้องในสำนักข่าวเด็กและเยาวชน "ขบวนการตาหลับประรด" ระยะเวลาในการสังเกตเป็นช่วงเวลาที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ สนทนา และช่วงเวลาที่ร่วมทำกิจกรรมกับผู้สื่อข่าว และผู้ประสานงานของสำนักข่าว

สุภางค์ จันทวานิช (2543: 45) ได้กล่าวถึงเรื่องการสังเกตเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล การวิจัยในหนังสือ *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ* ไว้ว่า "การสังเกตเป็นวิธีการเบื้องต้นในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมของบุคคล โดยอาศัยประสาทสัมผัส (Sensation) ของผู้

สังเกตโดยตรง แต่ในการวิจัยเชิงคุณภาพมักใช้การสังเกตควบคู่ไปกับวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลอื่นๆ ด้วย”

ในงานวิจัยเรื่องนี้ใช้การสังเกตเป็นส่วนเสริมในการศึกษา โดยไม่ได้ใช้แค่เครื่องมือการสังเกตเพียงอย่างเดียว สุกางค์ จันทวานิช (2543: 45) ยังได้กล่าวต่อถึงจุดเด่นของการสังเกตว่า “จุดเด่นสำคัญของการสังเกต ก็คือทำให้รู้พฤติกรรมที่แสดงออกมาเป็นธรรมชาติ เป็นข้อมูลโดยตรงตามสภาพความเป็นจริง จัดเป็นข้อมูลแบบปฐมภูมิ ซึ่งมีความน่าเชื่อถือมาก การสังเกตซ้ำๆ ในเหตุการณ์เดียวกันประกอบกรซักถามและการตรวจสอบต่างๆ ทำให้การสังเกตเป็นประโยชน์ในการวิจัยมาก”

การวิจัยเรื่อง กระบวนการทำข้าวของสำนักข้าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ใช้การสังเกตสองลักษณะด้วยกันคือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation)

การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation)

เป็นการสังเกตที่ผู้วิจัยเข้าไปทำกิจกรรม หรือร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการทำงานของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” และพยายามทำให้ทุกคนในเครือข่ายยอมรับว่าผู้สังเกตมีสถานภาพบทบาทเช่นเดียวกัน กิจกรรมที่ผู้วิจัยสนใจเข้าร่วมการสังเกตแบบมีส่วนร่วมคือ

- การทำข้าวของสำนักข้าวเด็กและเยาวชนฯ
- การจัดทำรายการวิทยุเด็กและเยาวชน ของ “ขบวนการตาสับปะรด”
- กิจกรรมการออกอากาศรายการวิทยุเด็กและเยาวชน ที่สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย
- การจัดทำข้าว และจดหมายข่าว “พุทโธ่เอ๊ย!” ของ “ขบวนการตาสับปะรด”

โดยการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อการสังเกตแบบมีส่วนร่วมนี้ ได้กระทำเมื่อผู้วิจัยได้สนิทสนมคุ้นเคยกับกลุ่มเป็นอย่างดีแล้ว โดยในระยะแรกผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมก่อน

การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation)

เป็นการสังเกตที่ผู้วิจัยเฝ้าสังเกตอยู่วงนอก กระทำตนเป็นบุคคลภายนอกโดยไม่เข้าไปร่วมในกิจกรรมที่ทำอยู่ ซึ่งการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในความหมายนี้หมายถึงไม่เข้าไปร่วมในกิจกรรมของกลุ่มเท่านั้น ไม่ได้หมายถึงการเข้าไปอยู่ในบริเวณสถานที่นั้นด้วย การเก็บข้อมูลโดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมนี้ผู้วิจัยได้ใช้ในระยะเวลาแรกที่เข้าไปเก็บข้อมูลในสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ เพื่อไม่ให้เป็นการที่ผู้ถูกสังเกตรู้สึกกรบกรวนจากตัวผู้สังเกต และในระยะแรกๆ นั้น อาจยังไม่เหมาะที่ผู้วิจัยจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมโดยทันที วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมจึงเป็นวิธีที่ดีในการเก็บข้อมูลระยะแรก

3. การศึกษาเอกสารต่างๆ (Documentary Research)

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเครือข่าย และสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” โดยแยกได้ดังนี้

3.1 การศึกษาเอกสารของ “ขบวนการตาสับปะรด” และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ “ขบวนการตาสับปะรด” เช่น จดหมายข่าว “พุทโธเอ๊ย!” รายละเอียดโครงการจัดอบรมนักจัดรายการวิทยุ เป็นต้น

3.2 การศึกษาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ได้แก่ เว็บไซต์ของ “ขบวนการตาสับปะรด” (<http://www.thailandkid.com>)

3.3 การศึกษาวิทยานิพนธ์ ได้แก่ งานวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเครือข่าย, เรื่องกระบวนการทำข่าว และเรื่องสำนักข่าว ซึ่งได้เขียนรวบรวมไว้แล้วในบทที่ 2 เรื่องงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การใช้เครื่องมือวิจัยเก็บข้อมูลทั้ง 3 เครื่องมือนี้อย่างกล่าว ช่วยเสริมและเพิ่มเติมข้อมูลซึ่งกันและกันในข้อบกพร่องของเครื่องมือแต่ละชิ้น เพราะเครื่องมือแต่ละชิ้นมีข้อดีและจุดเด่นในการเก็บข้อมูลต่างๆ กัน เช่นลักษณะการสัมภาษณ์เจาะลึก จะใช้ได้ดีในแง่ของการเจาะลึกเรื่องราวของสำนักข่าวฯ โดยมุมมองของแต่ละคนอย่างละเอียด แต่มีจุดด้อยคือไม่สามารถทำให้เห็น

ลักษณะของกลุ่ม หรือการทำงานกลุ่มของกลุ่มผู้สื่อข่าวรายการวิทยุ และกลุ่มผู้สื่อข่าวจดหมายข่าว เป็นต้น ดังนั้นจึงต้องอาศัยถึง 3 เครื่องมือในการเก็บข้อมูลจึงจะนำข้อมูลมาพิจารณาร่วมกัน และรายงานผล

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแบบสัมภาษณ์เจาะลึกนั้น ผู้วิจัยได้ขอคำปรึกษาและตรวจสอบโดยอาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการวิทยานิพนธ์

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วางแผนการดำเนินงาน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยเริ่มทำความรู้จักกับกลุ่มเครือข่าย "ขบวนการตาสะบะปรด" โดยการสัมภาษณ์เบื้องต้นกับคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ แกนนำกลุ่ม "ขบวนการตาสะบะปรด" และคุณสฤณี กิรติวงศ์วานิช ผู้ประสานงานหลักสำนักข่าวเด็กและเยาวชน "ขบวนการตาสะบะปรด" และผู้วิจัยเข้าไปสังเกตการออกอากาศรายการวิทยุเด็กและเยาวชนที่ห้องส่งคลื่นความถี่เอ.เอ็ม. 891 กิโลเฮิรตซ์ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ เป็นประจำทุกสัปดาห์

2. การแนะนำตัว ผู้วิจัยได้กำหนดบทบาทของผู้วิจัยทั้งอย่างเปิดเผย (Overt Role) และไม่เปิดเผย (Covert Role) ดังต่อไปนี้

2.1 ผู้วิจัยสัมภาษณ์เบื้องต้นคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ และคุณสฤณี กิรติวงศ์วานิช โดยมีการแนะนำตัว กำหนดบทบาทของผู้วิจัยอย่างเปิดเผย (Overt Role) รวมทั้งแจ้งให้ทราบวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ และขอความอนุเคราะห์จากแกนนำทั้งสองในการเก็บรวบรวมข้อมูล นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้มีการเปิดเผยบทบาทของผู้วิจัยกับสมาชิกของ "ขบวนการตาสะบะปรด" ในกิจกรรมการออกอากาศรายการวิทยุเด็กและเยาวชน ที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ เฉพาะผู้ที่สงสัยบทบาทของผู้วิจัย หรือต้องการซักถามรายละเอียดเกี่ยวกับงานวิจัยเรื่องนี้

2.2 ผู้วิจัยเข้าถึงสังเกตและร่วมเป็นส่วนหนึ่งของผู้เข้าร่วมอบรมนักจัดรายการวิทยุของ “ขบวนการตาสับปะรด” เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และสังเกตการสื่อสารของบุคคลก่อนเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” (ซึ่งถือเป็นบุคคลภายนอกเครือข่ายฯ) โดยผู้วิจัยกำหนดบทบาทของผู้วิจัยอย่างไม่เปิดเผย (Covert Role)

3. การศึกษาเอกสารต่างๆ ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเครือข่าย, กระบวนการทำข่าว และสำนักข่าว จากเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น วิทยานิพนธ์ จดหมายข่าว “พุดไร่เอ๊ย!” ของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นต้น

4. การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งมีการบันทึกเทปประกอบการสัมภาษณ์ด้วย

การวิเคราะห์ และการนำเสนอข้อมูลการวิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูลของการศึกษากระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” นั้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยอิงถึงข้อมูลที่เก็บได้จากเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้เก็บข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกต และการศึกษาจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และจะวิเคราะห์เฉพาะเนื้อหาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ตั้งเป็นประเด็นคำถาม ตามคำถามนำการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดรวบรวมและแบ่งหมวดหมู่แยกประเภทของข้อมูลจากขอบเขตของงานวิจัย จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 เป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) ประกอบกับการบรรยายขั้นตอน หรือวิธีการต่างๆ โดยการนำเสนอข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง เครือข่ายและกระบวนการทำข่าว ของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ข้อมูลทั้งหมดได้มาจากการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการต่างๆ ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview), การสังเกต (Observation) ทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) และการศึกษาจากเอกสารต่างๆ (Documentary Research)

การนำเสนอผลการวิจัยประกอบด้วยเนื้อหา 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ “ขบวนการตาสับประรด”

ส่วนที่ 2 ผลการวิจัย ซึ่งตอบคำถามเกี่ยวกับปัญหานำการวิจัย

1. “ขบวนการตาสับประรด” มีการรวมตัวกันขึ้นมาได้อย่างไร มีการสื่อสารในการขยายตัวอย่างไร และปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับประรด” คืออะไร
2. สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” มีเป้าหมายของการทำข่าวอย่างไร มีกระบวนการทำข่าวอย่างไร และปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าว

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ “ขบวนการตาสับประรด”

“สวัสดีค่ะ คุณกำลังรับฟังรายการวิทยุเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” โดยเด็กนำค่าง คำแดง และไอซ์ จุลศักดิ์ แก้วกาญจน์ พบกับเราเป็นประจำทุกวันอาทิตย์ เวลา”

เสียงเล็กๆ ของเด็กและเยาวชนกลุ่มหนึ่งที่ส่งกระจายเสียงไปทั่วประเทศอยู่เป็นประจำทุกสัปดาห์มาเป็นเวลากว่า 3 ปี ผ่านคลื่นความถี่ในระบบเอ.เอ็ม. ของกรมประชาสัมพันธ์ กระตุ้นความสนใจของผู้ฟัง และผู้พบเห็นการทำกิจกรรมของเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้เป็นอย่างมาก

บรรยากาศในห้องจัดรายการไม่ใช่ภาพที่คุ้นตาที่จะมีผู้ใหญ่หรือนักจัดรายการมืออาชีพมานั่งทำงานและจัดรายการอยู่ แต่สิ่งที่เห็นก็คือบรรยากาศที่มีเด็กและเยาวชนมาหน้าหลายตา คุ้นเคยกับการทำหน้าที่ของตนเอง ทั้งรับโทรศัพท์ เขียนสคริปต์รายการ พิมพ์ข้อความโต้ตอบกับผู้จัดรายการ คอยควบคุมเวลาของรายการ คอยยื่นแผ่นซีดีให้พนักงานควบคุมการออกอากาศ (Controller) เป็นต้น ซึ่งทำเอาห้องออกอากาศรายการวิทยุของคลื่นความถี่เอ.เอ็ม. 819 กิโลเฮิรตซ์ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย แคบไปถนัด

เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้กำลังทำตามความฝันของตนเอง โดยทำกิจกรรมที่ท้าทายความสามารถที่ตนเองถนัด เขากำลังทำงานเพื่อแสดงออกถึงสิทธิของเด็กและเยาวชน เพื่อประกาศให้กับสังคมได้รับรู้ว่าเด็กและเยาวชนมีพลังความคิด และเป็นพลังขับเคลื่อนสังคมที่สำคัญด้วย

ภาพที่ 12 รูปภาพการจัดรายการวิทยุเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาสับปะรด”

เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ เรียกกลุ่มของตัวเองว่า “ขบวนการตาสับปะรด” และรายการวิทยุที่พวกเขาจัดก็คือ รายการวิทยุเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาสับปะรด” ซึ่งจัดเป็นประจำทุกวันอาทิตย์เวลา 14.00 – 16.00 น. ทางคลื่นความถี่ในระบบเอ.เอ็ม. 891 กิโลเฮิรตซ์ ของกรมประชาสัมพันธ์ โดยอาศัยกลุ่มกิจกรรมของ “ขบวนการตาสับปะรด” กลุ่มหนึ่งที่ช่วยทำข่าว และ

รายงานกิจกรรมต่างๆ เราเรียกกลุ่มกิจกรรมนี้ว่ากลุ่มสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตา สับปะรด”

สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตา สับปะรด” เป็นหน่วยงานทางการข่าวของเด็ก และเยาวชนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งทำงานกันเป็นเครือข่ายในกลุ่มของเด็กและเยาวชนเอง โดยมีกระบวนการ ทำข่าวและการรายงานข่าวที่มีลักษณะเฉพาะของกลุ่ม โดยมีสื่อที่สำคัญ 3 ช่องทางหลักคือ จดหมายข่าว “พุทโธเอ๊ย!”, รายการวิทยุเด็กและเยาวชน ซึ่งออกอากาศทางสถานีวิทยุแห่งประเทศไทยความถี่ในระบบเอ.เอ็ม. 891 กิโลเฮิร์ตซ์ เป็นประจำทุกวันอาทิตย์ เวลา 14.00 น. ถึง 16.00 น. และสื่ออินเทอร์เน็ตของ “ขบวนการตา สับปะรด” ภายใต้ชื่อเว็บไซต์ไทยแลนด์คิด (<http://www.thailandkid.com>)

จุดเริ่มต้นของ “ขบวนการตา สับปะรด”

สำหรับความเป็นมาและพัฒนาการของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตา สับปะรด” เริ่มแรกจากความคิดของคนรุ่นใหม่ไฟแรงเพียงคนเดียวคือคุณจักรชัย เชื้อรามัญ (ผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนสร้างสรรค์ เพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม และเป็นผู้ กำกับดูแล “ขบวนการตา สับปะรด” ทั้งหมด) โดยหลังจากคุณจักรชัยสำเร็จการศึกษา ได้มีโอกาส ทำงานเกี่ยวกับโครงการนิเวศศึกษาในสังกัดของมูลนิธิโกมล คีมทอง ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบ โครงการร่วมกับเพื่อนอีก 2 คน และมีหน้าที่ในการฝึกอบรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เพื่อตอบสนองต่อ จุดมุ่งหมายของมูลนิธิคือการสนับสนุนคนรุ่นใหม่ให้ทำงานเพื่อสังคม โดยอาศัยรูปแบบของการ จัดกิจกรรมการอยู่ค่ายพักแรมร่วมกันระยะหนึ่ง หรือที่เรียกว่า “การจัดค่ายเยาวชน”

หลังจากที่คุณจักรชัยและเพื่อนทำงานได้ประมาณ 3 ปี ก็ประสบปัญหาในการขยาย ขอบข่ายของงาน เนื่องจากรูปแบบการติดตามประเมินผลที่ต้องรายงานต่อหน่วยงานต้นสังกัด ตามระยะเวลาที่กำหนด และงานด้านสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยการทำงานที่ขยายตัวก้าว ทันการเปลี่ยนแปลงของปัญหา คุณจักรชัยและเพื่อนจึงได้ออกมาตั้งหน่วยงานของตนเอง ซึ่งคุณ จักรชัยได้ให้เหตุผลดังนี้

*เราจะทำยังไงให้มันขยายตัวได้เร็วกว่านี้ และให้มันพริกว่ากว่านี้ได้ใหม่
ไม่ใช่ว่าไปมาเสร็จแล้วต้องมาสรุปเอกสารอะไร เพราะเราต้องรายงานและ
ประเมินผลตลอด สมมติว่าพื้นที่มีปัญหาต้องการความช่วยเหลือ เราไปไม่ได้*

เพราะเราต้องทำสรุป มันหมดเฟตแล้ว มันก็เลยกลายเป็นว่า ด้วยความรู้สึกของคนทำงานแล้วมันไม่ค่อยแฮปปี้ในตัวเอง แต่โดยเนื้องานถือว่าสำเร็จไหม สำเร็จ ก็คุยกัน พอคุยกันเสร็จเราก็เริ่มมีความรู้สึกที่ว่า เราคิดแบบหนึ่งที่อยากให้มีขยาย มันไม่อยู่ตัว หรือมันเปิดโอกาสให้คนอื่นได้ไง โดยที่ไม่ติดเงื่อนไขทุกด้าน ทั้งคน ทั้งเงิน ทั้งอะไรอย่างนี้ มีวิธีคิดใหม่ในการขยายพื้นที่ด้วย อะไรด้วย ก็เลยแตกตัว ออกมามาตั้งเป็นศูนย์ มาทดลองความคิดตัวเอง (จักรชัย เชื้อรามัญ, สัมภาษณ์, 28 ตุลาคม 2545)

คุณจักรชัยและเพื่อนไม่ได้ออกมาตั้งหน่วยงานเดียวกัน แต่ต่างคนต่างตั้งหน่วยงานของตนเองและเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม คุณจักรชัยได้ออกมาจัดตั้ง ศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนสร้างสรรค์เพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม (ศส.ดย.) หรือ The Youth Center for the Promotion of Life Services and Environmental Awareness: YPLE ในปี พ.ศ. 2534 โดยอาศัยลักษณะการทำงานที่เคยทำ และเครือข่ายที่มีอยู่แล้วบางส่วน เนื้องานมีลักษณะเป็นศูนย์ประสานงานในเรื่องสิ่งแวดล้อมและเรื่องการพัฒนาคน โดยมีจุดประสงค์หลักๆ อยู่ที่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนให้สนใจการพัฒนาตนเองและสิ่งแวดล้อมโดยใช้กระบวนการผู้นำถ่ายทอดความคิด ซึ่งถือเป็นการฝึกกระบวนการความคิดให้กับกลุ่มเยาวชนที่ก้าวเข้ามาเป็นผู้นำถ่ายทอดความคิดด้วย รูปแบบการจัดกิจกรรมของศูนย์ประสานงานยังคงเน้นการทำกิจกรรมค่ายเยาวชน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ดีในการถ่ายทอดความคิดโดยตรง แต่กิจกรรมค่ายเยาวชนจำเป็นต้องอาศัยการลงทุน การประสานงาน ระยะเวลาในการเตรียมการ นอกจากนั้นเมื่อจบค่ายเยาวชนค่ายหนึ่งแล้วก็ไม่มี การพูดคุยสานต่อความคิดกันอีก รูปแบบการติดต่อสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความคิดแบบใหม่ร่วมไปกับการทำค่ายจึงเกิดขึ้น

การใช้จดหมายเป็นสื่อเชื่อมโยงหลังจากจบกิจกรรมค่ายเยาวชน

ความคิดหลักในการสานต่องานค่ายเยาวชนได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญประมาณปี พ.ศ. 2535 เมื่อมีการพูดคุยกันในค่ายเยาวชนและร่วมกันหาคำตอบว่าทำอย่างไรจึงจะสามารถสานต่อความคิดได้โดยที่สามารถทำงานได้คนเดียว ใช้เงินให้น้อยที่สุด และอิสระจากเงื่อนไขต่างๆ มีสมาชิกในค่ายเยาวชนผู้หนึ่งเสนอว่า เมื่อกิจกรรมในค่ายเยาวชนจบลงและผู้ที่เกี่ยวข้องกิจกรรมค่ายเยาวชนแยกย้ายกลับภูมิลำเนาของตน ให้ใช้วิธีการส่งจดหมายเพื่อสานต่อแนวคิดและการทำงาน โดยให้คุณจักรชัยเป็นศูนย์กลางในการรับและส่งข่าว ชาวที่ส่งจะเป็นชาวที่เกี่ยวกับการเฝ้า

ระวังสิ่งแวดล้อม ซึ่งเปรียบเสมือนการมีตาสี่แปดหลายๆ ดวง อยู่ตามที่ต่างๆ คอยสอดส่องดูแล พฤติกรรมที่จะทำลายสิ่งแวดล้อม

จะเห็นได้ว่าการดำเนินการตามนี้ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมในค่ายเยาวชนจะได้สานต่อแนวคิดของค่ายเยาวชนหลังจากที่ค่ายได้จบไปแล้ว นอกจากนี้ยังสามารถทำงานได้คนเดียวโดยการส่งจดหมายไปยังคุณจัดระเบียบซึ่งเป็นศูนย์กลาง และยังเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายด้วย แนวความคิดนี้ได้ถูกเผยแพร่ไปยังผู้ที่มาเข้าร่วมกิจกรรมในค่ายเยาวชนและทีมงานในค่ายเยาวชนมากขึ้นเรื่อยๆ มีการเขียนใบสมัครเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้ที่ร่วมทำงานในลักษณะนี้ และถูกตั้งชื่อขึ้นมาว่าเป็น “ขบวนการตาสี่แปด” โดยทำงานควบคู่กับการทำค่ายเยาวชน

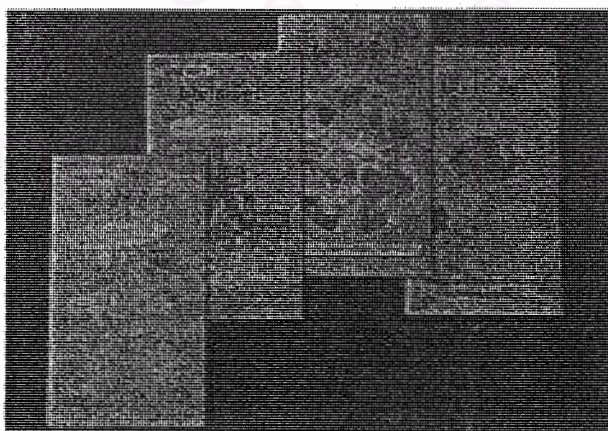
แนวความคิดและวิธีการดำเนินงานเช่นนี้ได้ขยายวงกว้างอย่างรวดเร็วจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมในค่ายเยาวชน และแผ่ขยายไปยังบุคคลที่ไม่ได้เข้าร่วมในกิจกรรมค่ายเยาวชน แต่ต้องการรายงานข่าวถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชน เนื่องจากได้ขยายกว้างขวางครอบคลุมทั้งกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด โดยอาศัยสื่อบุคคลเป็นหลัก และใช้รูปแบบการสื่อสารที่สำคัญคือการสื่อสารแบบปากต่อปาก ใบสมัครที่เขียนไว้จะเป็นประโยชน์ในการติดต่อสื่อสารทางจดหมายเพื่อเชิญชวนร่วมกิจกรรมการเข้าค่ายเยาวชนและกิจกรรมอื่นๆ ระยะเวลาต่างๆ ได้มีการใช้วิทยุติดตามตัว (Pager) และโทรศัพท์ในการติดต่อสื่อสารกับสมาชิกด้วย แนวความคิดได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วเนื่องด้วยความรู้สึกร่วมกันในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นข้อหลักรวมถึงเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อม

เมื่อมีการจัดค่ายเยาวชนที่จังหวัดใด คุณจัดระเบียบจะเป็นผู้ประสานงานในการจัดหาเจ้าหน้าที่ผู้นำการฝึกอบรมในค่าย ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้ฝึกอบรมจะมาจากผู้ที่เคยผ่านการฝึกอบรมหรือเคยร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชนมาแล้ว การมาเป็นผู้นำการฝึกอบรมในค่ายเยาวชนจะเป็นการฝึกพัฒนาทักษะของผู้นำในการเป็นแกนนำไปในตัวด้วย โดยคุณจัดระเบียบจะส่งจดหมายติดต่อสัมพันธ์กับผู้ผ่านการฝึกอบรมและสมาชิกขบวนการตาสี่แปดอย่างสม่ำเสมอเป็นรายบุคคลในระยะเริ่มแรก เมื่อส่งจดหมายบ่อยครั้งและมากขึ้นจึงเปลี่ยนรูปแบบการส่งจดหมายได้ตอบเป็นการเขียนจดหมายข่าว โดยมีเนื้อหาเป็นการรายงานความคืบหน้า และแจ้งข่าวการจัดค่ายและกิจกรรมรวมถึงความเคลื่อนไหวในการทำงานของสมาชิกคนอื่นๆ จดหมายข่าวในระยะเริ่มแรกจัดทำโดยคุณจัดระเบียบเพียงคนเดียว และมีความยาวประมาณ 1 - 3 หน้ากระดาษขนาดเอสี่ (A4) เท่านั้นโดยส่งไปยังสมาชิกทุกคนทั่วประเทศ

จากจดหมายเป็นจดหมายข่าว “พุทโธ่เอ๊ย!”

เมื่อได้เปลี่ยนรูปแบบเป็นจดหมายข่าว เสียงตอบรับที่เกิดขึ้นทำให้เกิดการพัฒนา รูปแบบของจดหมายข่าว จดหมายข่าวที่ทำตอนนั้นได้รับเสียงตอบรับกลับมาว่ารูปเล่มยังไม่น่าอ่าน และ เนื้อหายังไม่ตรงกลุ่มเป้าหมายที่ส่วนมากเป็นเด็ก จึงได้ปรับปรุงรูปแบบของจดหมายข่าวอีกครั้งให้ มีความน่าอ่านมากยิ่งขึ้นโดยได้อาสาสมัครมาช่วยทำ มีการจัดพิมพ์เป็นกิจจะลักษณะ เพิ่ม จำนวนเนื้อหา มีการแยกคอลัมน์ต่างๆ มีบทความเพิ่มขึ้นมาและตั้งชื่อว่าเป็น “จดหมายข่าวพุทโธ่ เอ๊ย!” (ภาพที่ 13) ดังที่คุณจักรชัยได้ให้สัมภาษณ์ในเรื่องการปรับปรุงรูปแบบจดหมายข่าวไว้ว่า

สิ่งที่เราทำจดหมายข่าว คิดว่ามันตอบสนองได้แต่มันกลับไม่ใช่ เพราะว่า ในเนื้อหารูปแบบอะ มันเป็น มันเป็นความคิดของคนๆ เดียว ของคนทำ มันเป็น ความคิดของสองสามคนที่คิดว่ามันน่าจะดี เพราะฉะนั้นสิ่งที่เราอยากบอกเนียเขา อาจไม่อย่างพียง นั่นคือประเด็นแรก ข้อสองคือรูปเล่มหน้าตาเนียโดยธรรมชาติของ เด็ก โดยธรรมชาติเขาจะไม่อ่านหนังสือ นี่คือนิสัยที่เราเห็นชัดๆ คุยกันเนียคุยกันได้ เยอะกว่า... มันไม่เวิร์คอะ เราก็เลยเปลี่ยนรูปแบบซะ เราก็เลยคิดว่าทำอย่างไรให้ น่าสนใจมากขึ้น ก็เลยมาทำเป็นรูปเล่ม เป็นจดหมายข่าวพุทโธ่เอ๊ย! เปลี่ยนชี อเป็นพุทโธ่เอ๊ย! แล้วก็เข้าโรงพิมพ์เลย เป็นกิจจะลักษณะ มีคอลัมน์ มีบทความ ทำเป็นอย่างนี้ลองดูซิว่ามันจะใช่ไหม เพราะฉะนั้นก็จะเริ่มเอาจดหมายของเพื่อนๆ ของน้องๆ ที่ส่งมาเนีย มาขึ้นด้วย มาตอบด้วย เขาก็จะเริ่มเห็นว่ามันใกล้เขา มากกว่าการวันเวย์ (One way) อันนี้มันเริ่มทูเวย์ (Two Way) ตรงที่ขึ้นมาแล้วก็ ตอบ (จักรชัย เชื้อรามัญ, สัมภาษณ์, 28 ตุลาคม 2545)

ภาพที่ 13 รูปภาพจดหมายข่าว “พุทโธ่เอ๊ย!”

สื่อจดหมายข่าว “พุทโธเอ๋ย!” ได้รับเสียงตอบรับอย่างดีและถือว่าประสบผลสำเร็จใน ฐานะที่เป็นสื่อเชื่อมโยงเครือข่ายขบวนการตาส์ประรดเข้าไว้ด้วยกัน เมื่อสื่อจดหมายข่าว “พุทโธ เอ๋ย!” กลายเป็นสื่อสำคัญในการถ่ายทอดความคิดและการทำงาน การจัดค่ายเยาวชนในรูปแบบ เดิมจึงลดน้อยลงและเน้นการฝึกอบรมผู้นำเพื่อไปจัดค่ายเยาวชนต่ออีกที่หนึ่ง สื่อจดหมาย ข่าว “พุทโธเอ๋ย!” ได้ทำให้คุณฉัตรชัยตระหนักว่าสิ่งที่สำคัญที่สุดในการถ่ายทอดความคิดคือ “เครื่องมือในการสื่อสาร” ดังข้อความตอนหนึ่งที่คุณฉัตรชัยกล่าวไว้ว่า

เรามาเห็นความสำคัญหลังจากเปลี่ยนจดหมายข่าวเป็นพุทโธเอ๋ย! ว่า สิ่ง สำคัญที่สุดในการทำงานคือเครื่องมือสื่อสาร ถ้าเรามีเครื่องมือสื่อสาร มัน ประหยัดทั้งงบประมาณ ทั้งวิธีคิดทั้งกระบวนการ ทุกตัวเลย เพราะฉะนั้น หมายความว่าเราสามารถส่งจดหมายฉบับนี้ไปยังใครที่เราไม่รู้จักก็ได้ ถ้าเขา สนใจว่า เออ.. เรื่องนี้ฉันชอบฉันอยากรู้ เพราะฉะนั้นเราไม่จำเป็นต้องไปจัด ค่าย ผมเคยจัดค่ายปีหนึ่งอะมากกว่า 50 ค่าย นั้นหมายความว่าทุกอาทิตย์เนี่ย ผม จะอยู่กับค่ายๆๆๆ เลย ตอนที่เราทำงานอะ แต่เรามีความรู้สึกว่า ทำยังไงเราก็ไม่ ชนะ เพราะเราต้องใช้พลังมาก... ถ้าเรามีเครื่องมือ เราเริ่มเห็นจากตัวพุทโธเอ๋ย! แล้ว เอ๋ย มันน่าสนใจตรงที่ว่า ถ้าวิธีคิดของเราเนี่ย แคंपริโยคบางประโยค คำพูด บางคำ หรือข้อมูลบางอย่าง หรือทักษะบางอย่าง ถ้าเราใส่ไปปุ๊บเนี่ย อู๊ยจะเป็นที่ น่าสนใจมาก (ฉัตรชัย เชื้อรามัญ, สัมภาษณ์, 28 ตุลาคม 2545)

ดังนั้นคุณฉัตรชัยและอาสาสมัครเยาวชนที่ร่วมทำจดหมายข่าว “พุทโธเอ๋ย!” จึงให้ ความสำคัญกับการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบเนื้อหาของจดหมายข่าว เพื่อเป็นสื่อกลางในการ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ส่งมาโดยขบวนการตาส์ประรดตามภูมิภาคต่างๆ โดยผู้ที่เป็นสมาชิกของ ขบวนการตาส์ประรดตามภูมิภาคต่างๆ สามารถส่งบทความ ข่าวสาร หรือสิ่งที่น่าสนใจอื่นๆ มา ลงในจดหมายข่าวได้ และจดหมายข่าว “พุทโธเอ๋ย!” จะจัดส่งเป็นจดหมายข่าวรายเดือนแจก เฉพาะสมาชิกและผู้สนใจในกิจกรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างแท้จริงต่อกลุ่มที่เกี่ยวข้อง จดหมายข่าว “พุทโธเอ๋ย!” มียอดพิมพ์เดือนละ 500 ฉบับในปัจจุบัน และจะถูกส่งไปยังกลุ่มบุคคล 4 ส่วนสำคัญ คือ

1. กลุ่มเครือข่ายรายการวิทยุของเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ

จดหมายข่าว “พูทไร้อะเอียด!” จะถูกส่งไปยังรายการวิทยุของเด็กและเยาวชน ที่มีอยู่ทั่วประเทศตามสถานีวิทยุส่วนภูมิภาคต่างๆ จำนวนประมาณ 30 รายการ โดยจะส่งจดหมายข่าว “พูทไร้อะเอียด!” ไปให้รายการละ 1 ฉบับ

2. กลุ่มเครือข่ายการทำงานที่เกี่ยวข้องกับงานของ “ขบวนการตาสับปะรด”

แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มด้วยกันคือ

2.1 หน่วยงานที่ทำงานด้านเด็ก เยาวชน และครอบครัว จำนวนประมาณ 40 ฉบับ

2.2 สมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่สมัครใหม่ (แต่ไม่ได้สมัครสมาชิกของจดหมายข่าว “พูทไร้อะเอียด!”) จำนวนประมาณ 150 คนต่อเดือน โดยส่งให้เป็นเวลา 3 เดือน

2.3 ผู้ที่สมัครรับจดหมายข่าว “พูทไร้อะเอียด!” ทั้งที่เป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” และไม่ได้เป็น จำนวนประมาณ 180 ฉบับ

3. กลุ่มบุคคลที่ “ขบวนการตาสับปะรด” รู้จัก และให้ความเคารพนับถือ

กลุ่มบุคคลเหล่านี้ เป็นกลุ่มบุคคลที่เคยให้ความช่วยเหลือ หรือเคยเป็นที่ปรึกษาในด้านการทำงานของ “ขบวนการตาสับปะรด” และกลุ่มผู้ประสานงานหลักของ “ขบวนการตาสับปะรด” ให้ความเคารพนับถือ จึงส่งจดหมายข่าวไปให้ทราบถึงข่าวสาร และความเคลื่อนไหวของกลุ่ม มีจำนวนประมาณ 40 คน

4. กลุ่มบุคคลที่เข้าร่วมกิจกรรมของ “ขบวนการตาสับปะรด”

กลุ่มบุคคลเหล่านี้ ไม่ได้เป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” แต่เข้าร่วมในกิจกรรมที่ “ขบวนการตาสับปะรด” จัดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นค่ายเยาวชนของ “ขบวนการตาสับปะรด” หรือค่ายเยาวชนที่ “ขบวนการตาสับปะรด” ส่งวิทยากรไปเข้าร่วม หรือกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนซึ่ง “ขบวนการตาสับปะรด” จัดขึ้นหรือเป็นผู้ร่วมจัดงาน บุคคลที่เข้าร่วมงานและสนใจกิจกรรมของ “ขบวนการตาสับปะรด” ก็สามารถรับเอาจดหมายข่าว “พูทไร้อะเอียด!” ไปอ่านได้

เนื่องจากเยาวชนที่ร่วมทำจดหมายข่าวเป็นอาสาสมัครคุณฉัตรชัยจึงไม่เร่งรัดการทำงานซึ่งทำให้เกิดปัญหาเรื่องกำหนดการออกจดหมายข่าว ที่ถึงแม้จะกำหนดชัดเจนว่าจะออกจดหมายข่าวเป็นรายเดือน แต่ไม่สามารถกำหนดวันที่ออกเผยแพร่อย่างชัดเจนได้ และด้วยความที่เป็นงานอาสาสมัคร คุณฉัตรชัยจึงปล่อยให้การตัดสินใจในการทำงานเป็นอิสระ ซึ่งบางครั้งประสพการที่ไม่

มากนักของเยาวชนอาสาสมัครทำให้เกิดปัญหาในขั้นตอนการผลิตรูปเล่มบ้าง เช่นการเลือกใช้สี การใช้ภาพประกอบและตัวหนังสือ แต่คุณฉัตรชัยได้เลือกใช้วิธีการที่ให้เด็กและเยาวชนได้ลองผิดลองถูก เพื่อให้เด็กเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ความคิดที่จะทำรายการโทรทัศน์

เมื่อจดหมายข่าวพุดใจเอย! ได้พัฒนาไประดับหนึ่ง คุณฉัตรชัยได้คิดและเริ่มมองหาสื่ออย่างอื่นที่จะเพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสาร เนื่องจากรูปแบบของจดหมายข่าวยังมีตัวหนังสือมาก และหากเพิ่มรูป หรือการ์ตูนเข้าไปมากเกินไป จะทำให้เนื้อหาที่ต้องการสื่อลดน้อยลง ดังนั้นคุณฉัตรชัยจึงคิดหาสื่อที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และนึกถึงการทำรายการโทรทัศน์เป็นสิ่งแรก เนื่องจากสื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพสูงในการถ่ายทอดความคิด คุณฉัตรชัยสามารถนำสิ่งที่ต้องการสื่อในค่ายเสนอออกอากาศได้ทันที และคุณฉัตรชัยคิดว่ามีทางเป็นไปได้มากที่จะจัดทำทีมงานผลิตรายการ ประกอบกับในช่วงนั้นเป็นยุคที่เศรษฐกิจเฟื่องฟู ผู้สนับสนุนรายการจึงหาได้ง่าย คุณฉัตรชัยได้ติดต่อคนรู้จักที่ทำรายการโทรทัศน์และได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดี คุณฉัตรชัยและอาสาสมัครจึงได้จัดการเตรียมการผลิตรายการเพื่อออกอากาศ แต่เมื่อเตรียมการไปได้ระยะหนึ่งก็ประสบกับปัญหาภายนอกที่เป็นช่วงเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้แนวความคิดที่จะผลิตรายการโทรทัศน์ล้มเลิกไป

การเรียกร้องพื้นที่สาธารณะสำหรับเด็กและเยาวชนทำให้มีโอกาสได้จัดทำรายการวิทยุ

ในช่วงเวลานั้น คุณฉัตรชัยไม่ได้นึกถึงสื่อวิทยุเลย เนื่องจากต้องการสื่อที่สามารถนำเสนอชัดเจน มีภาพและเสียงเพื่อถ่ายทอดแนวความคิดอย่างสมบูรณ์มากกว่า แต่สื่อวิทยุได้เริ่มเข้ามาเมื่อช่วงเวลานั้นสภาวะความเครียดในสังคมมีมากขึ้น เกิดปัญหาทั้งกับเด็กและเยาวชนในประเทศมากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านการเรียน ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาอื่นๆ เมื่อคุณฉัตรชัยและอาสาสมัครได้ดูข่าวสภาวะการณ์ทางสังคมแล้วย้อนกลับมามองดูกลุ่มของตนเองทำให้เห็นความแตกต่าง ทั้งๆ ที่เป็นเด็กและเยาวชนเหมือนกัน แต่ทำไมกลุ่มเด็กที่มาทำกิจกรรมจึงไม่มีปัญหาสังคมดังกล่าว จุดนี้ทำให้คุณฉัตรชัยมองว่ากระบวนการในการพัฒนาคนของสังคมยังไม่ถูกต้อง จึงทำให้คนอ่อนแอ ทำให้คนเรียกร้องสิ่งต่างๆ ต่างจากกระบวนการอาสาสมัครของคุณฉัตรชัยที่สร้างกลุ่มขึ้นมาได้อย่างมีพลัง และถือว่าเป็นกระบวนการสร้างคนอย่างหนึ่งที่ประสบความสำเร็จ

สภาวะความตึงเครียดและการใช้ความรุนแรงที่เกิดในสังคมช่วงนั้น หลายคนโทษสื่อว่าเป็นแบบอย่างของการกระทำที่ไม่ถูกต้อง และเป็นตัวการทำให้เกิดปัญหาสังคมดังกล่าว ประมาณเดือนธันวาคมปี พ.ศ. 2541 คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ ซึ่งในขณะนั้นเป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งหน่วยงานที่ดูแลกรมประชาสัมพันธ์และควบคุมด้านการใช้สื่อ ได้หาทางออกโดยการให้ภาคประชาชนเสนอหนทางเพื่อการปรับปรุงงานทางด้านสื่อเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว กลุ่มของขบวนการตาสับปะรด จึงได้ถือโอกาสนี้เสนอตัวเข้าแก้ไขปัญหาโดยใช้กระบวนการสื่อสารของเด็กเป็นช่องทางในการสื่อกับเด็กและเยาวชนในสังคมทั่วประเทศ โดยคิดว่าจะใช้สื่อวิทยุเป็นสำคัญ จึงติดต่อเข้าพบคุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ที่ทำเนียบรัฐบาล

การนำเสนอแนวความคิดในตอนนั้นไม่ได้เป็นรูปแบบการเข้าพบและนั่งคุยตามธรรมดา แต่กลุ่มขบวนการตาสับปะรดเลือกใช้ละครใบ้เป็นหนทางในการสื่อสาร (ภาพที่ 14) โดยเนื้อหาของละครเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความฝันของเด็กที่หายไป โดยยึดพื้นฐานที่ว่าเด็กทุกคนมีความฝัน มีความงดงาม มีความรู้สึกต้องการอิสระ มีโลกของจินตนาการ มีความฝันว่าอยากเป็นอะไรในอนาคต แต่วันหนึ่งความฝันหายไป ไม่เคยมีใครตั้งคำถามว่าหายไปได้อย่างไร หายไปตอนไหน ช่วงอายุเท่าใด เมื่อความฝันของเด็กหายไป เด็กจะกลายเป็นคนแข็งกระด้างและเกิดปัญหาตามมา กลุ่มขบวนการตาสับปะรดจึงอยากได้ความฝันของเด็กกลับคืนมา ซึ่งจุดนี้เนื้อหาของละครใบ้ต้องการจะสื่อว่า เด็กทุกคนมีความคิดความฝันและต้องการอิสระในการทำสิ่งต่างๆ แต่ความฝันเหล่านั้นได้ถูกปิดไปเนื่องจากสภาวะทางสังคมที่ไม่สนับสนุนความคิด ความฝันของเด็ก และไม่มีเวทีให้เด็กได้แสดงออก รวมถึงถ่ายทอดถึงความคิดความฝันเหล่านั้น กลุ่มขบวนการตาสับปะรดจึงอยากช่วยเหลือสังคมโดยการขอเวทีหรือช่องทางการสื่อสารให้เด็กและเยาวชนได้สานต่อความฝันและช่วยแก้ปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นกับเด็กเยาวชนในประเทศ เนื่องจากเห็นว่าสื่อที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่ได้ตอบสนองกระบวนการในการพัฒนาคนอย่างแท้จริง มุ่งเน้นเพียงการตอบสนองทางด้านธุรกิจเท่านั้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 14 รูปภาพการแสดงละครใบ้ของกลุ่ม “ขบวนการตาส์บะรด” ณ ทำเนียบรัฐบาล

การเข้าพบดังกล่าวส่งผลให้คุณหญิงสุพัตรา มองเห็นความสำคัญของการพัฒนาสื่อของเด็ก และได้ประสานงานกับอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์เพื่อขอเวลาในการออกอากาศรายการวิทยุของเด็กและเยาวชน เป็นผลให้กลุ่มขบวนการตาส์บะรดได้เวลาในการออกอากาศของคลื่นวิทยุทั้งคลื่นจากกรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งคุณฉัตรชัยได้เล่าถึงเรื่องนี้ว่า

ท่านก็เลยบอกว่าน่าสนใจ เอาอย่างนี้แล้วกันเดี๋ยวจะลองติดต่อกับทางอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ก็โทรเลยบอกว่ามีช่องทางวิทยุว่างๆ ไหม.. ท่านก็บอกว่าเดี๋ยวจะส่งคำตอบไปว่าจะได้อย่างไร เมื่อไร แต่สนใจกลุ่มเราที่อยากจะทำ แล้วท่านก็ถามว่าแล้วมีทีมทำหรือ เราก็บอกว่ามี เราก็มึนงงๆ อยู่ ซึ่งเราคิดว่าวิทยุมันง่ายเพราะใช้เสียงอย่างเดียว แต่ขณะที่เรากำลังจะกลับมา ขณะที่เดินลงจากตึก ท่านก็เรียกกลับขึ้นไปเลย ท่านก็บอกว่าได้แล้ว ได้คลื่นแล้ว เป็นคลื่นวิทยุเอาไปทั้งคลื่นเลย ที่ท่านให้ท่านให้ทั้งคลื่นเลยนะ แล้วท่านก็เขียนโน้ตแล้วก็บอกว่าไปคุยกับอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ได้เลย (ฉัตรชัย เชื้อรามัญ, สัมภาษณ์, 28 ตุลาคม 2545)

หลังจากนั้นทีมงานตาส์บะรดจึงเข้าพบอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ เพื่อเรียนปรึกษา เนื่องจากมีปัญหาคือกลุ่มตาส์บะรดไม่สามารถดูแลคลื่นวิทยุได้ทั้งคลื่น และไม่มียงบประมาณเพียงพอที่จะทำงาน เมื่อเรียนปรึกษาแล้วกลุ่มตาส์บะรดจึงตัดสินใจทำรายการวิทยุช่วงวันจันทร์ ถึงวันศุกร์ ช่วงเวลา 15.00 – 21.00 น. ทางคลื่นเอ.เอ็ม. ความถี่ 918 กิโลเฮิร์ตซ์ ซึ่งออกอากาศในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล (สัญญาณสามารถส่งถึงจังหวัดประจวบคีรีขันธ์บางส่วน) เมื่อได้ช่วงเวลา และคลื่นความถี่ในการออกอากาศ ความเปลี่ยนแปลงสำคัญในกลุ่ม “ขบวนการตา

ลับประรด" ที่เกิดขึ้นคือ มีเด็กและเยาวชนคนสนใจเข้าร่วมทำรายการมากขึ้นกว่าร้อยละร้อยคน รวมถึงเยาวชนในระดับมหาวิทยาลัยด้วย เมื่อคิดรูปแบบและเนื้อหาของรายการแล้ว ประมาณเดือนมีนาคม พ.ศ. 2542 จึงเกิดการคิดทบทวนถึงวัตถุประสงค์ที่ขอเวลาในการออกอากาศ และมีการพูดคุยกับอาสาสมัครอย่างจริงจังว่าการจัดรายการนี้ไม่มีค่าตอบแทนให้ รวมถึงให้คิดทบทวนถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการจัดทำรายการว่าเนื้อหาที่ออกอากาศมีประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชนอย่างไร หลังจากการคิดทบทวนดังกล่าว ปรากฏว่าอาสาสมัครเยาวชนที่สนใจจัดรายการได้ถอนตัวออกหลายคน และเหลือทีมงานที่จะจัดทำรายการวิทยุเพียงประมาณ 20 กว่าคนเท่านั้น

หลังจากนั้นไม่นานกลุ่มผู้ประสานงานขบวนการตาลับประรด ได้จัดฝึกอบรมอย่างจริงจังให้กับกลุ่มเยาวชนอาสาสมัครที่จะจัดทำรายการวิทยุซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของการฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการออกอากาศรายการวิทยุ และได้กระทำการอบรมต่อเนื่องแก่อาสาสมัครผู้สนใจจัดรายการวิทยุของขบวนการตาลับประรดเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน การที่เด็กและเยาวชนได้ออกอากาศรายการวิทยุ ยังถือเป็นอภิสิทธิ์พิเศษของเด็กและเยาวชนอีกอย่างหนึ่ง เนื่องจากสามารถจัดรายการได้โดยไม่ต้องมีใบอนุญาตผู้ประกาศจากกรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งเด็กและเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี สามารถจัดรายการออกอากาศได้ทันที เพราะฉะนั้นเมื่อเด็กและเยาวชนของ "ขบวนการตาลับประรด" ที่จัดรายการวิทยุมีอายุ 18 ปี ก็จะมีมอบหมายหน้าที่ของตนให้เด็กและเยาวชนคนอื่นๆ ที่อายุน้อยกว่าจัดรายการ

การเริ่มออกอากาศรายการวิทยุเด็กและเยาวชน

ขบวนการตาลับประรดได้เริ่มออกอากาศรายการวิทยุทางคลื่นเอ.เอ็ม. ความถี่ 918 กิโลเฮิรตซ์ เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2542 สาเหตุที่กำหนดออกอากาศล่าช้าไปมากเนื่องจากการเตรียมการออกอากาศ และจากความคิดเห็นที่ยังไม่ตรงกันบางส่วนของเยาวชนที่มาร่วมงาน และสาเหตุที่เลือกวันจันทร์ถึงวันศุกร์เนื่องจากต้องการคัดเฉพาะเยาวชนที่สนใจและตั้งใจจริงเข้ามาทำงานเท่านั้น เพราะถ้าหากเลือกช่วงเวลาวันเสาร์ – อาทิตย์ เยาวชนจะมีเวลาว่างและอาจจะมาร่วมทำรายการโดยไม่ได้ตั้งใจจริงๆ มีการตั้งคณะกรรมการภายในกลุ่มเพื่อดูแลด้านรายการวิทยุเพื่อเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะ มีการประชุมเป็นประจำทุกเดือน เรียกว่า "การประชุมกระดานข่าว"

ขบวนการตาลับประรดได้ออกอากาศในช่วงวันจันทร์ – วันศุกร์ เวลา 15.00 – 21.00 น. เป็นเวลากว่า 6 เดือน และได้ขอเปลี่ยนเวลาออกอากาศมาเป็นช่วงวันเสาร์ – อาทิตย์ เวลา 09.00

- 21.00 น. เนื่องจากมีรูปแบบรายการและเนื้อหาที่ชัดเจน และต้องการขยายกลุ่มผู้ฟังที่เป็นเด็ก และเยาวชนซึ่งมีเวลาว่างในวันเสาร์ - อาทิตย์ให้มากขึ้น และได้ออกอากาศอย่างต่อเนื่องและมีจำนวนเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการจัดรายการมากขึ้น มีกลุ่มของเด็กและเยาวชนที่เป็นตัวแทนจากองค์กรหรือมูลนิธิด้านเด็กเข้ามามากขึ้น เช่น กลุ่มกระดานหก เข้ามาทำรายการรูปแบบนิทาน, กลุ่มเฮดส์ ของมูลนิธิดวงประทีป เป็นต้น รูปแบบรายการจึงมีความหลากหลายขึ้น เช่น รายการของผู้พิการ (รายการสามร้อยหกสิบองศา) ทำให้ในขณะนั้นมีจำนวนเด็กและเยาวชนที่ทำรายการวิทยุอย่างจริงจังร่วม 80 คน และถือเป็นช่วงที่การทำรายการมีประสิทธิภาพมาก

จนมีการปรับผังรายการวิทยุของกรมประชาสัมพันธ์ช่วงต้นปี พ.ศ. 2544 รายการวิทยุของ ขบวนการตาสับประรดจึงต้องเปลี่ยนคลื่นความถี่ และเวลาในการออกอากาศใหม่ มาเป็นคลื่นเอ.เอ็ม. ความถี่ 89.1 กิโลเฮิรตซ์ ออกอากาศช่วงวันเสาร์ - อาทิตย์ เวลา 10.00 - 11.00 น. โดยเป็นการกระจายเสียงครอบคลุมทั่วประเทศ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้กลุ่มที่ออกอากาศของ ขบวนการตาสับประรดที่มีอยู่กว่า 20 กลุ่ม ต้องลดลงเหลือเพียง 2 กลุ่มที่ดูแล 2 ชั่วโมงการออกอากาศเท่านั้น เป็นสาเหตุให้กลุ่มเด็กและเยาวชนได้ถอนตัวออกจากการจัดทำรายการเป็นจำนวนมาก คณะกรรมการที่ตั้งขึ้นมาดูแลการจัดรายการวิทยุก็ต้องยุบเลิกไป การจัดรายการวิทยุยังคงออกอากาศต่อเนื่องมาตลอดนับตั้งแต่นั้น จนในปี พ.ศ. 2545 มีการปรับเปลี่ยนเวลาออกอากาศอีกครั้งมาเป็นเวลา 14.00 - 16.00 น. วันอาทิตย์ที่คลื่นความถี่เดิม

เนื้อหาของรายการวิทยุนั้นจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนที่สำคัญคือ การรายงานข่าวสารและ กิจกรรมที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน กับประเด็นการประสานงานช่วยเหลือเด็กและเยาวชนจาก ปัญหาต่างๆ ในสังคม โดยชั่วโมงแรก (14.00 - 15.00 น.) จะเป็นรายการ "ร่วมด้วยช่วยเด็ก" ซึ่งจะเป็นประเด็นการประสานงานช่วยเหลือเด็กและเยาวชนจากปัญหาต่างๆ ในสังคม ส่วนชั่วโมงที่สอง (15.00 - 16.00 น.) จะเป็นรายการ "วิทยุเด็กและเยาวชน" ซึ่งนำเสนอการรายงานข่าวสาร และกิจกรรมที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน

การรายงานข่าวสารและกิจกรรมที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนนั้น "ขบวนการตาสับประรด" จะให้อาสาสมัครนักข่าวจากสำนักข่าวเด็กและเยาวชน "ขบวนการตาสับประรด" เป็นผู้รายงานในรายการ โดยใช้การโทรศัพท์ติดต่อเพื่อออกอากาศในช่วงเวลาของการรายงานข่าว โดยจะเป็นข่าวที่อาสาสมัครนักข่าวฯ ผู้นั้นทำข่าวนั่นเอง ซึ่งจะเป็นข่าวที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเด็กและเยาวชน ส่วนเนื้อหาของรายการ

ส่วนประเด็นการประสานงานช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนั้น “ขบวนการตาส์บประรด” จะนำประเด็นร้องเรียน หรือประเด็นที่ได้รับจากสมาชิก “ขบวนการตาส์บประรด” ผู้ที่พบเห็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง) ตามกฎหมาย , ประเพณี , วัฒนธรรม ฯ (ในสังคม แล้วเขียนจดหมายมายังรายการวิทยุฯ มาออกอากาศ เพื่อให้ผู้ที่ฟังรายการรับทราบและบอกต่อถึงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม รวมถึงช่วยประสานงานกับทางราชการเพื่อจับกุมและดำเนินการตามกฎหมายกับการกระทำที่ไม่ถูกต้องนั้น

กำเนิดของเครือข่ายรายการวิทยุส่วนภูมิภาค

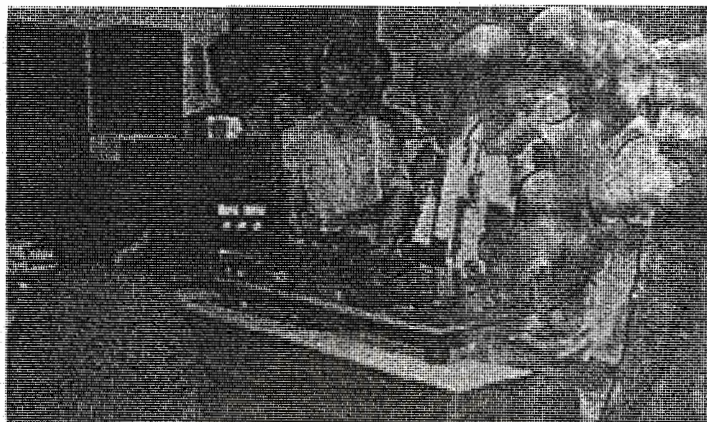
หลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงเรื่องเวลาในการออกอากาศ กลุ่มผู้ฟังรายการวิทยุที่สนใจประเด็นด้านเด็กและเยาวชนอยู่แล้ว มองเห็นตัวอย่างการจัดรายการของขบวนการตาส์บประรดได้ เริ่มจะขอเวลาออกอากาศจากสถานีวิทยุตามภูมิภาค และจัดรายการของตัวเองขึ้นบ้าง (ภาพที่ 15-17) โดยเนื้อหาที่ออกอากาศจะเป็นข่าวที่เกิดขึ้นในภูมิภาคของตนเอง โดยมีการติดต่อสื่อสารและส่งข่าวสารระหว่างกันระหว่างขบวนการตาส์บประรดและกลุ่มผู้จัดรายการตามภูมิภาคอยู่ตลอด รายการวิทยุเด็กและเยาวชนของส่วนกลาง จะทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานเนื่องจากสามารถกระจายเสียงได้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งประเทศ นับถึงปัจจุบันมีรายการวิทยุเกี่ยวกับเด็กเกิดขึ้นมากถึง 32 จังหวัดทั่วประเทศ

ภาพที่ 15 รูปภาพนักจัดรายการ “วิทยุเด็ก” ณ สตูดิโอ 107 จังหวัดชลบุรี

(ออกอากาศในระบบเอฟ.เอ็ม. ความถี่ 98.25 เมกะเฮิร์ตซ์

ทุกวันเสาร์ – อาทิตย์ เวลา 08.30 – 10.00 น.)

ภาพที่ 16 รูปภาพนักจัดรายการ "วิทยุเยาวชนคนรักเมืองน่าน"
(ออกอากาศในระบบเอฟ.เอ็ม. ความถี่ 94.75 เมกะเฮิรตซ์
ทุกวันเสาร์ - อาทิตย์ เวลา 15.00 - 15.30 น.)

ภาพที่ 17 รูปภาพนักจัดรายการวิทยุเด็กและเยาวชน
ณ สถานีวิทยุองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงใหม่
(ออกอากาศในระบบเอฟ.เอ็ม. ความถี่ 100.75 เมกะเฮิรตซ์)

การมีสื่อวิทยุเพิ่มขึ้นทำให้ช่องทางการสื่อสารจากเดิมที่มีเพียงจดหมายข่าวพุดไร่เฮีย! เพิ่มขึ้น เมื่อมีการแจ้งข่าวสารมาจากขบวนการตาสับปะรดที่ทำงานอยู่ตามภูมิภาคทั่วประเทศไทย ก็สามารถนำเนื้อหาข่าวสารตรงนั้นออกอากาศได้ทันที ไม่ต้องรอกำหนดการออกจดหมายข่าวที่กำหนดออกเพียงเดือนละ 1 ครั้งอีกต่อไป การเพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสารยังเป็นอีกทางหนึ่งที่

ทำให้สมาชิกของขบวนการตาส์บประรดเพิ่มขึ้น จากผู้ฟังที่ติดตามรับฟังและต้องการเข้าร่วมกิจกรรม และจากผู้ต้องการเข้ามาร่วมจัดรายการ ถึงตอนนี้หากท่านผู้ฟังต้องการส่งข่าวสารและทำงานในลักษณะเดียวกันกับขบวนการตาส์บประรดก็สามารถทำงานและถือว่าเป็นหนึ่งในขบวนการตาส์บประรดได้ทันทีไม่ต้องกรอกใบสมัคร และหากข่าวที่ส่งเป็นข่าวที่ร้ายแรงจนอาจเป็นอันตรายกับตัวผู้ส่งผู้ส่งไม่จำเป็นต้องลงชื่อก็ได้

การออกอากาศรายการวิทยุทำให้ข่าวสารของขบวนการตาส์บประรดไม่จำกัดอยู่แค่เพียงการรายงานข่าวถึงปัญหาที่เกิดขึ้นหรือข่าวสารที่น่าสนใจเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงประเด็นการประสานงานช่วยเหลือเด็กจากปัญหาต่างๆ อีกด้วย เช่น ปัญหาการไม่ได้เรียนหนังสือจากความยากจน ปัญหาความพิการและต้องการอุปกรณ์ช่วยเหลือ เป็นต้น การจัดรายการทางวิทยุทำให้การช่วยเหลือในเรื่องปัญหาของเด็กรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และรายการของขบวนการตาส์บประรดยังเป็นรายการเดียวที่ดำเนินงานในลักษณะการช่วยเหลือเด็ก รายการส่วนมากเกี่ยวกับเด็กจะเป็นรายการลักษณะการบอก เช่น การบอกถึงการแปร่งฟันที่ถูกต้องวิธี และเป็นรายการลักษณะการตอบคำถาม

การจัดตั้งสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บประรด”

เมื่อดำเนินการออกอากาศไปได้ระยะหนึ่ง ข่าวสารจากแหล่งต่างๆ เช่น ข่าวฝากเพื่อการประชาสัมพันธ์ ข่าวการจัดกิจกรรมต่างๆ เริ่มเข้ามามากขึ้น เมื่อมีข่าวสารเข้ามามากและไม่สามารถจัดการกับข่าวสารนั้นได้ทัน แนวความคิดในการจัดตั้งสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บประรด” จึงเกิดขึ้น และได้จัดตั้งขึ้นอย่างชัดเจนเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2543 เริ่มมีการใช้เครื่องโทรสารเพื่อรับข่าวสารนอกจากวิทยุติดตามตัว และโทรศัพท์มือถือที่มีอยู่แล้ว

โครงสร้างการทำงานของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บประรด” ไม่มีอะไรมากนัก สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บประรด” เป็นส่วนหนึ่งของขบวนการตาส์บประรด ซึ่งสังกัดศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนสร้างสรรค์เพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม หรือ ศส.ดย. (The Youth Center for the Promotion of Life Services and Environmental Awareness: YPLE) โดยมีคุณจักรชัย เชื้อรามัญเป็นหัวหน้าศูนย์ประสานงานฯ คุณศกฤณี กิรติวงศ์วานิช เป็นผู้ประสานงานหลักของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ นักข่าวที่เข้ามาเป็นอาสาสมัครในการทำข่าว เรียกว่า “อาสาสมัครนักข่าวขบวนการตาส์บประรด” ดำเนินการทำข่าวตามขั้นตอนที่ทำสืบเนื่องกันมา โดยการทำข่าวจะอาศัยการเสนอแนะจากผู้ที่เคยเข้ามาทำข่าวอยู่ก่อน และข่าว

ที่ท่าโดยสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จะถูกคัดเลือกข่าว และนำเสนอผ่านสื่อของ “ขบวนการตา สับปะรด” 3 ช่องทางด้วยกันคือ รายการวิทยุเด็กและเยาวชน, จดหมายข่าว “พุทไร้อี๋ย!” และ เว็บไซต์ไทยแลนด์คิด (<http://www.thailandkid.com>)

สำหรับภายในกลุ่มสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ไม่ได้มีการแบ่งภาระหน้าที่งานออกเป็น ฝ่ายที่ชัดเจน มีคุณสฤณี กิรติวงศ์วานิชเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบหลัก และมีคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ ช่วยพิจารณาประเด็นเนื้อหาของข่าวเป็นบางครั้ง คุณสฤณี กิรติวงศ์วานิช ได้กล่าวถึงเรื่อง โครงสร้างการทำงานของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตา สับปะรด” ว่า

“อ้อ..ไม่ได้แยก เราจะไม่แยกทำ จะทำเหมือนคล้ายๆ งานชมรม งานกลุ่มที่อย่างไม่เป็นทางการ แต่โดยชื่อเนี่ยคนฟังจะดูเหมือนเป็นทางการ แต่โดยระบบข้างในเราจะทำแบบไม่ เป็นทางการ ถึงเวลาใครว่างก็ไปทำข่าวกัน ไปนั่งฟังสัมมนา แล้วคุณได้อะไรจากงานตรงนั้นให้สรุปมา สรุปแล้วส่งหรือจะอัดเป็นเสียงแล้วส่งได้เลย”

นอกจากนั้นจะมีเด็กและเยาวชนที่ร่วมทำข่าว ซึ่งการทำงานจะไม่มีการแบ่งสายงานที่ ชัดเจน ทุกคนสามารถทำข่าวในด้านที่ตนเองสนใจได้ทุกด้าน ผู้ที่มีบทบาทสำคัญอีกผู้หนึ่งใน สำนักข่าวฯ คือนางสาวณิศา คงสุข ซึ่งเป็นผู้ทำข่าวที่เริ่มงานมากับสำนักข่าวฯ ตั้งแต่แรก และถือ เป็นหัวหน้ากลุ่มของนักข่าวอาสาสมัครขบวนการตา สับปะรด ส่วนงานด้านอื่นๆ เช่น งานข่าวที่ เป็นจดหมายมาจากกลุ่ม “ขบวนการตา สับปะรด” นางสาวณิศา ก็จะมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ คัดแยก อ่านและเรียบเรียงสำนวนเพื่อนำออกอากาศรายวิทยุด้วย

กลุ่มเป้าหมายหลักของสื่อของขบวนการตา สับปะรดได้ขยายเป็นคนทั่วไป ที่สนใจรับรู้ เรื่องราวข่าวสารของเด็กและเยาวชน งานกิจกรรมการทำค่ายจึงเป็นเพียงกิจกรรมเสริม คุณฉัตร ชัยและคณะผู้ทำงานได้ให้ความสำคัญกับการจัดระบบฐานข้อมูลเนื้อหาของการทำงานค่าย และการ จัดระบบงานทางด้านข่าวและสื่อเพื่อให้เกิดความเข้าใจในแนวคิดการพัฒนาตนเองของเด็ก มากกว่า เพื่อให้ผู้ที่เข้ามาสานต่อการทำงานสามารถดำเนินงานได้โดยไม่ต้องอาศัยผู้นำในการ ทำงานอีกต่อไป และนอกจากนั้นผู้ที่เข้ามาสานต่อการทำงานสามารถนำแนวคิดนี้ไปใช้ และ สามารถสร้างสื่อของตนเองในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก เช่นสามารถไปจัดตั้งรายการวิทยุของ ตนเองในภูมิภาคของตนเองและติดต่อกันในลักษณะเครือข่ายได้ เป็นต้น ลักษณะการออกไปทำ ค่ายจึงเป็นการเข้าไปเสริมในกิจกรรมหลักของค่าย เช่นการดำเนินรายการบนเวที และไปจัดหุ้ มของรายการวิทยุโดยทำรูปแบบการจัดรายการวิทยุเพื่อเป็นตัวช่วยให้เยาวชนเห็นเป็นตัวอย่าง ว่า

เขาก็สามารถทำได้ในชุมชนของเขา การเข้าร่วมในกิจกรรมค่ายยังถือเป็นการประชาสัมพันธ์ให้เด็กและเยาวชนรู้จักและเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของ “ขบวนการตาสับปะรด” เพิ่มมากขึ้น

การตั้งรายการวิทยุขึ้นในต่างจังหวัดทำให้เกิดการติดต่อสื่อสารภายในภูมิภาค โดยไม่ต้องอาศัยแต่เพียงศูนย์กลางที่กรุงเทพฯ อีกต่อไป การประสานงานเรื่องการจัดทำรายการและเนื้อหา รายงานจึงเป็นเรื่องง่าย ที่จะแสดงความคิดเห็นร่วมกันกับคนในภูมิภาคเดียวกันที่มีความคิดและวัฒนธรรมใกล้เคียงกันมากกว่า ลักษณะการติดต่อสื่อสารที่สำคัญของรายการวิทยุในต่างจังหวัดกับรายการวิทยุในกรุงเทพฯ จึงเป็นการส่งข่าวสารเพื่อแลกเปลี่ยนและติดต่อกันเพื่อประสานงานกิจกรรม นอกจากนี้กลุ่มรายการวิทยุของเยาวชนในเขตภูมิภาคยังได้ขอความร่วมมือให้ผู้ที่มีความชำนาญในการจัดรายการวิทยุของขบวนการตาสับปะรด ไปฝึกอบรมเรื่องการจัดรายการวิทยุให้ด้วยในบางครั้ง เช่น รายการวิทยุของเด็กและเยาวชนในจังหวัดอุบลราชธานี บุรีรัมย์ เชียงราย น่าน เป็นต้น

ทุนสนับสนุนการดำเนินงานของ “ขบวนการตาสับปะรด”

สำหรับทุนสนับสนุนของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ได้ทุนสนับสนุนส่วนหนึ่งมาจากองค์การยูนิเซฟ ซึ่งเป็นองค์การที่ช่วยเหลือและสนับสนุนการทำงานด้านเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ยังสังกัดอยู่ในศูนย์ประสานงานเยาวชนสร้างสรรค์เพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีลักษณะเป็นเพียงกลุ่ม ไม่มีลักษณะเป็นนิติบุคคลหรือมูลนิธิจึงไม่สามารถขอเงินทุนสนับสนุนจากองค์กรภายในประเทศได้เนื่องจากมีลักษณะที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งเหตุผลสำคัญที่กลุ่มประสานงานเยาวชนสร้างสรรค์เพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อมไม่เปลี่ยนเป็นนิติบุคคลหรือมูลนิธิเนื่องจากต้องการเรียนรู้การดำเนินงานของหน่วยงานไปพร้อมๆ กับหน่วยงานหรือกลุ่มอื่นๆ ของเด็กและเยาวชนที่ยังไม่พร้อม หรือไม่สมารถจะเป็นนิติบุคคลหรือมูลนิธิได้ และเพื่อเป็นต้นแบบให้กับองค์กรทางด้านเด็กและเยาวชนที่เป็นเพียงกลุ่มการดำเนินงาน และต้องดำเนินงานโดยไม่สามารถขอเงินทุนสนับสนุนจากองค์กรอย่างเป็นทางการได้

“ขบวนการตาสับปะรด” ได้ใช้เงินสนับสนุนจากยูนิเซฟให้เป็นประโยชน์ในการจัดซื้อเครื่องมือในการดำเนินงานที่จำเป็น เพื่อเป็นพื้นฐานของการดำเนินงานในอนาคต และเมื่อเงินสนับสนุนจากยูนิเซฟหมดไป ขบวนการตาสับปะรดก็ไม่ได้ขอเงินสนับสนุนอีก เพื่อเป็นข้อพิสูจน์ว่าเครื่องมือที่ได้จัดวางระบบไว้ สามารถดำเนินการได้โดยปราศจากเงินสนับสนุนก้อนใหญ่ และต้องการพิสูจน์การทำงานของกลุ่มขบวนการตาสับปะรดว่า ในส่วนของเนื้อหา ทักษะ กระบวนการ

ทำข่าว ที่ได้วางพื้นฐานและพัฒนาไว้สามารถดำเนินงานต่อได้หรือไม่ โดยต้องการให้เยาวชนที่เข้ามาร่วมงานกับขบวนการตาสับปะรด เข้ามาร่วมงานเพราะชอบในกิจกรรมที่ทำมากกว่าการเข้ามาร่วมงานเพราะได้รับเงินเป็นผลตอบแทน

แต่ทั้งนี้ การดำเนินงานของขบวนการตาสับปะรด จำเป็นต้องอาศัยเงินจำนวนหนึ่งเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ไม่ว่าจะเป็นด้านการทำข่าว หรือด้านสวัสดิการอื่นๆ เท่าที่จำเป็น เช่น ค่ารถ ค่าอาหาร ค่ารักษาพยาบาลยามเจ็บป่วย ให้กับอาสาสมัคร "ขบวนการตาสับปะรด" การระดมทุนสนับสนุนการดำเนินงานของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนจึงเกิดขึ้น โดยเป็นการจัดตั้งกองทุนของตนเอง และใช้ชื่อว่า "กองทุนสื่อเพื่อเด็ก" โดยมีลักษณะสำคัญคือ การรวบรวมรายได้จากการจัดกิจกรรมของตนเอง เช่น รายได้จากการที่ผู้ประสานงานของขบวนการตาสับปะรดไปบรรยาย การรับบริจาคมาจากการจัดกิจกรรมต่างๆ หรือจากการขายพวงกุญแจ และทำจดหมายข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน "ขบวนการตาสับปะรด" รวมถึงการรับบริจาค เป็นต้น

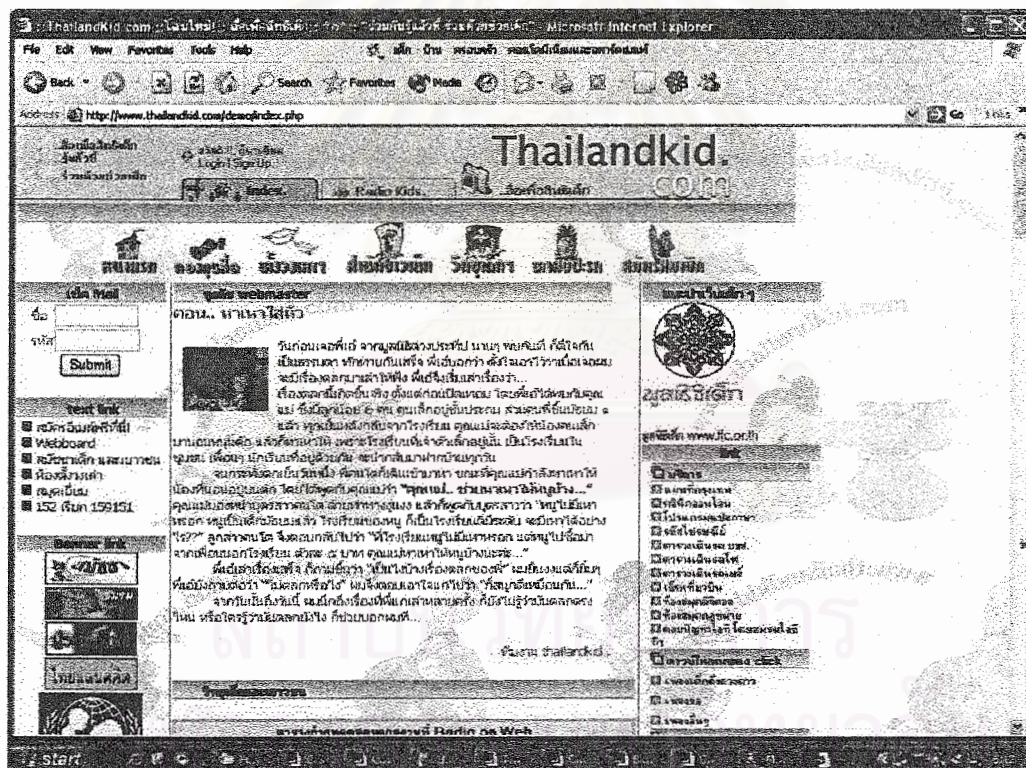

ภาพที่ 18 รูปภาพกองทุนสื่อเพื่อเด็ก

นอกจากนี้การระดมเงินทุนยังมีความจำเป็นในอนาคตสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายให้เยาวชนที่ต้องการทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ประจำ เนื่องจากลักษณะงานที่ดำเนินการในปัจจุบัน เป็นงานอาสาสมัคร ซึ่งจะมีปัญหาการเข้าออกของเยาวชนอาสาสมัครตลอดเวลา การมีบุคคลที่ทำหน้าที่ประสานงาน และดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องจึงเป็นเรื่องจำเป็นอีกเรื่องหนึ่งในอนาคต เนื่องจากงานของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน "ขบวนการตาสับปะรด" เริ่มมีมากขึ้นทุกขณะ และการมีเจ้าหน้าที่ประจำจะทำให้งานในด้านการข่าวมีความต่อเนื่องและสามารถสานต่อ ติดตามข่าวสารด้านเด็กและเยาวชนที่น่าสนใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาสื่ออินเทอร์เน็ตของ “ขบวนการตาข่ายประรด”

สื่อที่เพิ่งได้รับการพัฒนาใหม่อีกสื่อหนึ่งของ “ขบวนการตาข่ายประรด” คือสื่ออินเทอร์เน็ต โดยมีโฮมเพจเป็นของตนเอง ชื่อเว็บไซต์ ไทยแลนด์คิดดอทคอม (<http://www.thailandkid.com>) (ภาพที่ 19) ซึ่งถือเป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน ที่สำคัญ เนื่องจากมีข้อมูลทั่วไปของสำนักข่าว และข่าวสารที่เป็นปัจจุบันอยู่ในนั้น สื่ออินเทอร์เน็ตของ “ขบวนการตาข่ายประรด” เริ่มดำเนินงานเมื่อประมาณปลายปี พ.ศ. 2544 เนื่องจากความจำเป็นที่ต้องการให้มีศูนย์กลางการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกด้วยกันและผู้ที่สนใจอื่นๆ เพื่อแจ้งข่าวสารที่เข้ามาใหม่ ซึ่งก่อนหน้านี้ข่าวสารที่เข้ามาใหม่จะไม่มีช่องทางแจ้งให้สมาชิกและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบได้ยกเว้นผ่านช่องทางรายการวิทยุซึ่งจัดรายการเพียงสัปดาห์ละ 1 ครั้งเท่านั้น และวัตถุประสงค์ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือต้องการเก็บรวบรวมเนื้อหาที่สำคัญของรายการวิทยุไว้

ภาพที่ 19 รูปภาพเว็บไซต์ของ “ขบวนการตาข่ายประรด” ภายใต้ชื่อเว็บไซต์ไทยแลนด์คิด

ภายในเว็บไซต์ไทยแลนด์คิดดอทคอมยังมีการให้บริการพื้นที่จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Email) สำหรับสมาชิก เพื่อให้เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารของสมาชิกเพิ่มอีกทางหนึ่ง เนื่องจากเป็นช่องทางการติดต่อสื่อสารที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพอีกทางหนึ่ง แทนการใช้

จดหมายดังเช่นก่อนหน้านี้นี้ ถึงแม้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์จะยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้ทุกกลุ่มทั่วประเทศ เพราะเด็กและเยาวชนบางส่วนยังไม่สามารถใช้สื่อประเภทนี้ได้ก็ตาม

โครงสร้างของ “ขบวนการตาส์บประรด”

จากที่กล่าวถึงข้อมูลทั่วไปมาทั้งหมด เราสามารถสรุปโครงสร้างของ “ขบวนการตาส์บประรด” ได้ดังนี้

“ขบวนการตาส์บประรด” สังกัดศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนสร้างสรรค์เพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม หรือ ศส.ดย. (The Youth Center for the Promotion of Life Services and Environmental Awareness: YPLE) โดยมีคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญเป็นหัวหน้าศูนย์ประสานงานฯ

ภายใน “ขบวนการตาส์บประรด” มีการแบ่งกลุ่มย่อยตามลักษณะการทำงานอยู่หลักๆ 5 กลุ่มด้วยกันคือ กลุ่มจดหมายข่าวพุดไร่เอี้ย, กลุ่มรายการวิทยุเด็กและเยาวชน, กลุ่มทีมงานเว็บไซต์ไทยแลนด์คิด (www.thailandkid.com), กลุ่มกิจกรรม และกลุ่มสำนักข่าวเด็กและเยาวชน โดยในแต่ละกลุ่มมีผู้ประสานงานหลักประจำกลุ่มโดย

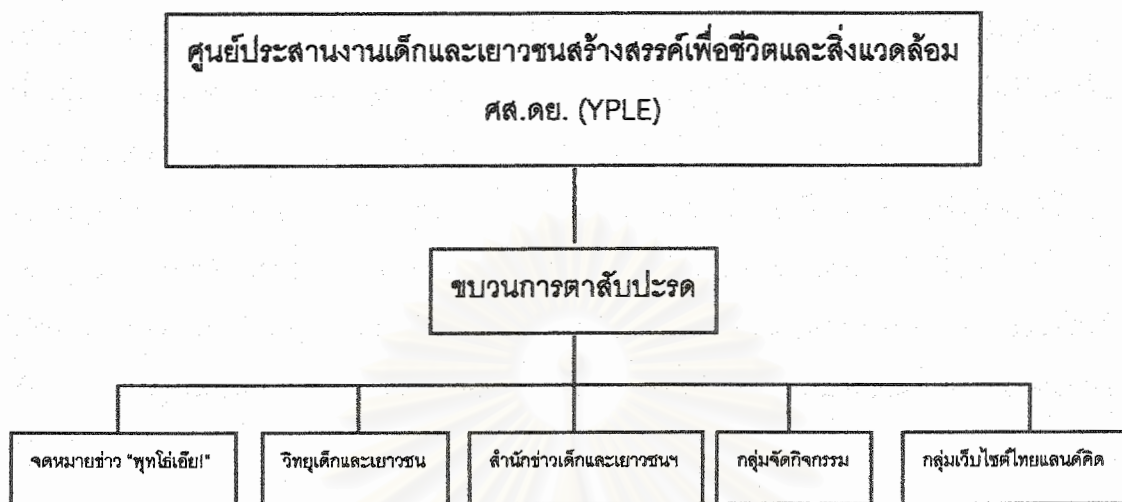
กลุ่มจดหมายข่าวพุดไร่เอี้ย – มีคุณสกุณี กิรติวงศ์วานิช เป็นผู้ประสานงานหลักของกลุ่ม
 กลุ่มรายการวิทยุเด็กและเยาวชน – มีนางสาวน้ำค้าง คำแดง เป็นผู้ประสานงานหลัก
 ของกลุ่ม

กลุ่มทีมงานเว็บไซต์ไทยแลนด์คิด – มีคุณวรรณพร เพชรประดับ เป็นผู้ประสานงานหลัก
 ของกลุ่ม

กลุ่มจัดกิจกรรม – มีคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ เป็นผู้ประสานงานหลักของกลุ่ม

กลุ่มสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บประรด” – มีคุณสกุณี กิรติวงศ์วานิช
 เป็นผู้ประสานงานหลักของกลุ่ม

เราสามารถเขียนโครงสร้างการทำงานของ “ขบวนการตาส์บะรด” ได้ดังนี้

ภาพที่ 20 แผนภาพแสดงโครงสร้างการทำงานของ “ขบวนการตาส์บะรด”

สำหรับภายในกลุ่มสำนักข่าวเด็กและเยาวชน ฯ ไม่ได้มีการแบ่งภาระหน้าที่งานออกเป็นฝ่ายที่ชัดเจน มีคุณสฤณี กีรติวงศ์วานิชเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบหลัก และมีคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญช่วยพิจารณาประเด็นเนื้อหาของข่าวเป็นบางครั้ง คุณสฤณี กีรติวงศ์วานิช ได้กล่าวถึงเรื่องโครงสร้างการทำงานของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บะรด” ว่า

อ้อ..ไม่ได้แยก เราจะไม่แยกทำ จะทำเหมือนคล้ายๆ งานชมรม งานกลุ่ม ที่อย่างไม่เป็นทางการ แต่โดยชื่อเนี่ยคนฟังจะดูเหมือนเป็นทางการ แต่โดยระบบข้างในเราจะทำแบบไม่เป็นทางการ ถึงเวลาใครว่างก็ไปทำข่าวกัน ไปนั่งฟังสัมมนา แล้วคุณได้อะไรจากงานตรงนั้นให้สรุปมา สรุปแล้วส่งหรือจะอัดเป็นเสียงแล้วส่งได้เลย (สฤณี กีรติวงศ์วานิช, สัมภาษณ์, 13 พฤศจิกายน 2545)

นอกจากนั้นจะมีเด็กและเยาวชนที่ร่วมทำข่าว ซึ่งการทำงานจะไม่มีมีการแบ่งสายงานที่ชัดเจน ทุกคนสามารถทำข่าวในด้านที่ตนเองสนใจได้ทุกด้าน ผู้ที่มีบทบาทสำคัญอีกผู้หนึ่งในสำนักข่าวฯ คือนางสาวผนิดา คงสุข ซึ่งเป็นผู้ทำข่าวที่เริ่มงานมากับสำนักข่าวฯ ตั้งแต่แรก และถือเป็นหัวหน้ากลุ่มของนักข่าวอาสาสมัครขบวนการตาส์บะรด ส่วนงานด้านอื่นๆ เช่น งานข่าวที่เป็นจดหมายมาจากกลุ่ม “ขบวนการตาส์บะรด” นางสาวผนิดา ก็จะมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้คัดแยก อ่านและเรียบเรียงสำนวนเพื่อนำออกอากาศรายวิทยุด้วย

เป้าหมายในอนาคตของ “ขบวนการตาสับปะรด”

แนวความคิดพัฒนาสื่อด้านต่างๆ ของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน จะเน้นการพัฒนาจากตัวเยาวชนเอง โดยสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จะฝึกให้เยาวชนที่เข้ามาร่วมกิจกรรมในสื่อต่างๆ ได้เรียนรู้การพัฒนาสื่อด้วยตนเอง จะเห็นได้ชัดเจนจากการทำจดหมายข่าว “พุดไร้อะเอียด!” ที่ให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเองในการจัดทำ รวมถึงเทคนิคต่างๆ ในการจัดพิมพ์ พัฒนารูปเล่ม และรวมไปถึงสื่ออินเตอร์เน็ตเอง ที่ต้องอาศัยความรู้เฉพาะด้านในการจัดทำเว็บไซต์ ซึ่งตรงนี้คุณจักรชัย ได้เปิดโอกาสอย่างเต็มที่ในการส่งเสริมการพัฒนาความรู้ในด้านนี้ เช่น สนับสนุนการจัดซื้อหนังสือ และให้ทดลองจัดทำและเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งตรงนี้คุณจักรชัยได้ให้มุมมองว่า เป็นช่องทางให้เด็กได้พัฒนาความรู้ และการฝึกปฏิบัติในสิ่งที่ตนเองสนใจ โดยไม่ต้องไปเสียเงินในการเล่าเรียนตามสถาบันต่างๆ

จุดมุ่งหมายอันสูงสุดของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” คือ จุดมุ่งหมายในการพัฒนาเยาวชนอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองของเด็กและเยาวชนในกิจกรรมที่นอกเหนือจากระบบการศึกษาในโรงเรียน คุณจักรชัยมีเป้าหมายหลักในการสร้างคนจากการทำกิจกรรมของขบวนการตาสับปะรด โดยคุณจักรชัยได้แสดงความคิดเห็นว่า

อายุที่ 30 เราจะเก็บดูพฤติกรรมของเขา ดูกระบวนการในการเติบโตของเขาในแต่ละคน ถ้า 20 ปีเราทดลองกับคนได้กับคนนึง แล้วผลออกมาจะคุ้มมากกับการลงทุน เราจะตอบคำถามได้กับลักษณะการพัฒนาของคน ไม่ใช่ตอบคำถามในแง่ของการแก้ปัญหา แต่ตอบคำถามได้ว่ากับเด็กคนหนึ่งที่เริ่มนับเข้ามาอยู่กับเราเนี่ย อีก 20 ปีข้างหน้าเขาจะเป็นอย่างไร เขาจะอยู่กับเราไหม หรือไม่อยู่อย่างไร หรือในช่วงเวลา 20 ปี เราพัฒนาจากวิถีคิดเริ่มต้นหนึ่ง มันไปถึงได้ขึ้นไหน มันเหมือนเป็นหลักสูตรชีวิตอันนึงเหมือนกัน... ซึ่งถ้าเราสามารถคิดได้ เราก็สามารถจะมาขีดเป็นหลักสูตรได้ ว่าคนเกิดมาหนึ่งคน เข้าเรียนตอนอายุ 7 ขวบ อายุ 20 ปีกว่าๆ ที่เขาจบปริญญาตรีเนี่ย แล้วทำงานแล้ว หรือจบปริญญาโท คนๆ นี้เนี่ยเป็นอย่างไร ผมว่าเราสามารถสร้างคนๆ นึงได้ โดยตัวเขาเนาะ ผมเชื่อว่า 20 ปีเนี่ยเราจะได้คนๆ นึงที่จบปริญญาตรี หรือปริญญาโทแน่ๆ เป็นคนที่มีคุณภาพ และเป็นคนที่ใช่ (จักรชัย เชื้อรามัญ, สัมภาษณ์, 28 ตุลาคม 2545)

จากข้อมูลที่อธิบายมาทั้งหมด จะทำให้ผู้อ่านได้เห็นภาพที่ละเอียดและชัดเจนมากขึ้นเกี่ยวกับขบวนการตาสับปะรด และสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำมาเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์และตอบคำถามในปัญหานำการวิจัย ที่ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามขึ้น โดยสามารถนำข้อมูลข้างต้นมาผนวกกับข้อมูลที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมมา ตอบปัญหานำการวิจัยได้ดังนี้

ส่วนที่ 2 ผลการวิจัย

ปัญหานำวิจัยข้อที่ 1

“ขบวนการตาสับปะรด” มีการรวมตัวกันขึ้นมาอย่างไร มีการสื่อสารในการรวมตัวอย่างไร และปัจจัยด้านการสื่อสารที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด” คืออะไร

ปัญหานำวิจัยข้อที่ 1 สามารถแยกย่อยออกเป็นคำถามหลักๆ 3 ข้อด้วยกันคือ

คำถามข้อที่ 1.1 “ขบวนการตาสับปะรด” มีการรวมตัวกันขึ้นมาอย่างไร

คำถามข้อที่ 1.2 “ขบวนการตาสับปะรด” มีการสื่อสารในการขยายตัวอย่างไร

คำถามข้อที่ 1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด” คืออะไร

คำถามข้อที่ 1.1

“ขบวนการตาสับปะรด” มีการรวมตัวกันขึ้นมาอย่างไร

“ขบวนการตาสับปะรด” มีจุดกำเนิดจากการเริ่มต้นโดยคนเพียงคนเดียวคือคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ ซึ่งเคยร่วมงานกับมูลนิธิโกมล คีมทอง ในการทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม การร่วมงานกับมูลนิธิฯ ได้เป็นสิ่งจุดประกายความคิดให้คุณฉัตรชัยมีความคิดในการสานต่องานการพัฒนาเพื่อสิ่งแวดล้อม เมื่อคุณฉัตรชัยออกจากมูลนิธิดังกล่าว คุณฉัตรชัยได้จัดตั้งศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนสร้างสรรค์เพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม (ศส.ดย.) หรือ The Youth Center for the Promotion of Life Services and Environmental Awareness (YPLE) ในปี พ.ศ. 2534 โดยมีจุดประสงค์หลักอยู่ที่การพัฒนาเด็กและเยาวชนให้สนใจและใส่ใจเรื่องคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม

ศูนย์ประสานงานฯ แห่งนี้ได้มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมร่วมกับเด็กและเยาวชน ในลักษณะของกิจกรรมการอยู่ค่ายพักแรมร่วมกันระยะเวลาหนึ่ง หรือที่เรียกว่า "การจัดค่ายเยาวชน" งานหลักของศูนย์ประสานงานฯ ในช่วงแรกจึงเป็นการจัดค่ายเยาวชน ซึ่งการจัดค่ายเยาวชนของศูนย์ประสานงานฯ นี้ จะเน้นการสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ในค่ายเยาวชน ซึ่งเป็นผู้นำกิจกรรมและเสริมสร้างความรู้ กับผู้ที่เข้าร่วมในค่ายฯ ซึ่งจะเป็นเด็กและเยาวชนที่สนใจในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งสารระหว่างกันให้เข้าใจและตระหนักถึงเรื่องดังกล่าว ผลจากการดำเนินงานทำให้มีเด็กและเยาวชนจำนวนมากเข้าร่วมกิจกรรมการจัดค่ายเยาวชน

หลังจากดำเนินการค่ายเยาวชนไปได้ระยะหนึ่ง ความคิดในการสานต่อกิจกรรมการทำงานที่เป็นประโยชน์เพื่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตได้เกิดขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2535 เนื่องจากเมื่อจบกิจกรรมการจัดค่ายเยาวชน ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้กลับภูมิลำเนาและไม่ได้ติดต่อกันอีก ทำให้แนวคิดที่ได้รับจากค่ายเยาวชนขาดหายไป กลุ่มเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมในค่ายฯ จึงคิดรูปแบบการสื่อสารโดยใช้จดหมายเป็นหลัก และให้คุณฉัตรชัยเป็นศูนย์กลางเพื่อส่งข่าวสารเรื่องราวเกี่ยวกับการเฝ้าระวังรักษาสิ่งแวดล้อม และข่าวสารการจัดกิจกรรมตามแหล่งต่างๆ

ลักษณะของการติดต่อสื่อสารดังกล่าวเป็นการสอดส่องดูแล เฝ้าระวังและแจ้งข่าวกิจกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีเด็กและเยาวชนหลายๆ คนช่วยกันสอดส่องดูแลเปรียบเสมือนตาสิบประรดที่มีหลายๆ ตา นี้เองคือที่มาของคำว่า "ขบวนการตาสิบประรด" กลุ่มของกิจกรรมนี้ได้เริ่มดำเนินการจากกลุ่มเล็กๆ โดยประกอบด้วยเด็กและและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมในค่ายเยาวชนครั้งนั้นเพียงประมาณ 15-20 คน แล้วขยายวงกว้างขึ้นเรื่อยๆ จากการจัดกิจกรรมค่ายเยาวชนในครั้งต่อๆ มา เมื่อจัดค่ายเยาวชนหลายครั้งมากขึ้น ผู้ร่วมแนวความคิดจึงมากขึ้นตามไปด้วย ทั้งจากผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมค่ายและผู้ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมค่ายแต่ทราบลักษณะการดำเนินจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมค่ายแล้วเกิดความสนใจเข้าร่วมกลุ่ม

เครื่องมือสื่อสารที่สำคัญที่เชื่อมโยงสมาชิกเข้าไว้ด้วยกันในตอนเริ่มแรกคือ จดหมาย ซึ่งมีคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ เป็นศูนย์กลางรับเรื่องราวซึ่งเป็นจดหมายที่ส่งมาจากสมาชิกตามภูมิภาคต่างๆ ทั้งเรื่องราวการเฝ้าระวังเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และเรื่องราวการแจ้งข่าวสาร หรือกิจกรรมที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เมื่อคุณฉัตรชัยได้รับจดหมายแล้ว คุณฉัตรชัยจะมีหน้าที่ประสานงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในกรณีที่เป็นเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อม

และติดต่อประสานงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบในกรณีที่เป็นข่าวการจัดกิจกรรม และหลังจากนั้นคุณจักรชัยจะตอบจดหมายฉบับนั้นไป โดยการดำเนินการทุกอย่างทำโดยคุณจักรชัยเพียงคนเดียวในตอนเริ่มต้น (ประมาณปี พ.ศ. 2535-2536)

สื่อที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่มีความสำคัญตั้งแต่ช่วงเริ่มก่อตั้ง (ปี พ.ศ. 2535) จนถึงปัจจุบันก็คือ สื่อบุคคล ซึ่งก็คือผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมการจัดค่ายเยาวชนและร่วมเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” บุคคลดังกล่าวมีความสำคัญในการพูดต่อให้ผู้อื่นได้ทราบถึงลักษณะการทำงานของ “ขบวนการตาสับปะรด” ซึ่งเราอาจเรียกการสื่อสารแบบนี้ว่า การสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคล การสื่อสารแบบนี้ทำให้บุคคลที่ใกล้ชิดกับสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” (ซึ่งสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” ถือเป็นผู้ส่งสารที่สำคัญ) รับทราบเรื่องราวของ “ขบวนการตาสับปะรด” ด้วย และนี่เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้มีผู้สนใจและเข้าร่วมเป็นสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” เพิ่มมากขึ้น

เครื่องมือการสื่อสารที่ใช้ควบคู่กันไปในระยะเริ่มแรก (ประมาณปี พ.ศ. 2536) คือ วิทยุติดตามตัว หรือ เพจเจอร์ (Pager) และโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile Phone) โดยเป็นอุปกรณ์การสื่อสารของคุณจักรชัย เชื้อรามัญ วิทยุติดตามตัวทำหน้าที่รับข่าวสารทางเดียว ซึ่งส่งมาจากสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” โดยใช้รูปแบบการฝากข้อความในตัวหนังสือ ซึ่งส่วนมากจะเป็นการฝากข้อความให้คุณจักรชัยติดต่อกลับเพื่อแจ้งข่าวสารข้อมูลการเฝ้าระวังรักษาสิ่งแวดล้อมและข่าวสารการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง วิทยุติดตามตัวถือเป็นเครื่องมือที่เป็นประโยชน์ยิ่งเนื่องจากผู้แจ้งข่าวสารไม่จำเป็นต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูงในการแจ้งข่าว การติดต่อสื่อสารเพื่อฝากข้อความสามารถทำได้จากโทรศัพท์ทั่วไป และหากเป็นโทรศัพท์สาธารณะก็จะเสียค่าใช้จ่ายเพียง 1 บาท ต่อการส่ง 1 ข้อความเท่านั้น ซึ่งเป็นอัตราเดียวกันทั่วประเทศ ดังนั้นการสื่อสารโดยใช้วิทยุติดตามตัวจึงได้มีบทบาทต่อการแจ้งข่าวสารของ “ขบวนการตาสับปะรด” อย่างมาก และยังเป็นประโยชน์จนถึงปัจจุบัน ส่วนโทรศัพท์เคลื่อนที่เป็นการติดต่อสื่อสารสองทาง ที่ต้องอาศัยค่าใช้จ่ายสูงพอสมควรในการติดต่อสื่อสารแต่ละครั้ง ดังนั้นคุณจักรชัยจึงแนะนำให้สมาชิกฝากข้อความผ่านเครื่องวิทยุติดตามตัวเสียก่อน แล้วคุณจักรชัยจึงจะใช้โทรศัพท์ติดต่อกลับไป

เมื่อ “ขบวนการตาสับปะรด” ได้ดำเนินงานไปได้ช่วงหนึ่ง ประมาณปี พ.ศ. 2538 สมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” ได้เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนหลายร้อยคน ทำให้จดหมายที่เคยส่งติดต่อกัน และคุณจักรชัยได้เขียนแจ้งข่าวเป็นรายบุคคลไม่สามารถทำต่อไปได้อีก คุณจักรชัยต้องเปลี่ยนมาใช้การเขียนรูปแบบเนื้อหาที่เหมือนกัน โดยเป็นลักษณะของจดหมายข่าวที่มีความยาวเพียง 1-3

หน้ากระดาษขนาดเอสี่ และเริ่มปรับปรุงเรื่อยมา ให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มผู้อ่านซึ่งส่วนมากเป็นเด็กและเยาวชนมากขึ้น เช่นการเพิ่มภาพประกอบ การเพิ่มสีสันทึ่ให้อ่าน การเพิ่มคอลัมน์ที่น่าสนใจ จนจดหมายข่าวมีรูปแบบที่น่าอ่านมากขึ้น และจัดทำขึ้นอย่างเป็นทางการโดยมีอาสาสมัครมาร่วมทำด้วยเมื่อปี พ.ศ. 2540 มีชื่อของจดหมายข่าวนั้นว่าจดหมายข่าว “พุทโธ่เอ๊ย!” จดหมายข่าว “พุทโธ่เอ๊ย!” เป็นเครื่องมือสำคัญในการเชื่อมโยง “ขบวนการตาส์บปะรด” ไว้ด้วยกัน และเป็นเครื่องมือสำคัญในการขยายตัวของ “ขบวนการตาส์บปะรด”

ประมาณปี พ.ศ. 2540 คุณจักรชัยและกลุ่มอาสาสมัครที่เป็นแกนนำของ “ขบวนการตาส์บปะรด” ได้เริ่มมองหาสื่ออื่น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและช่องทางการติดต่อสื่อสาร ระหว่างกลุ่มขบวนการตาส์บปะรดด้วยกันเอง และระหว่างกลุ่มขบวนการตาส์บปะรดกับบุคคลอื่นๆ ในสังคม สื่อแรกที่คิดว่าจะใช้คือโทรทัศน์ แต่ก็ต้องล้มเลิกความคิดนี้ไปเมื่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศไม่เอื้ออำนวยในขณะนั้น แต่สื่อที่ได้ก้าวเข้ามาแทนโดยไม่ได้ตั้งใจคือ “สื่อวิทยุ” ทั้งๆ ที่กลุ่ม “ขบวนการตาส์บปะรด” ไม่ได้นึกมาก่อนว่ากลุ่มจะมีโอกาสได้จัดทำรายการวิทยุ แต่วันหนึ่งโอกาสในการทำรายการวิทยุก็มาถึง

จุดเริ่มต้นของการจัดรายการวิทยุเริ่มจากการเกิดภาวะปัญหาความตึงเครียดและการใช้ความรุนแรงในสังคมในช่วงปี พ.ศ. 2541 รัฐบาลพยายามให้ภาคประชาชนเสนอหนทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว กลุ่มขบวนการตาส์บปะรด ในฐานะที่เป็นพลังทางสังคมที่มีกลุ่มเด็กและเยาวชนร่วมเป็นสมาชิกอยู่มาก ได้เข้าเสนอแนวความคิดในการแก้ปัญหาให้กับสังคมในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2541 โดยใช้เด็กเป็นกลไกการสื่อสารสำคัญระหว่างเด็กและเยาวชนด้วยกันเอง การเข้าเสนอแนวความคิดดังกล่าวของกลุ่มขบวนการตาส์บปะรดได้เลือกให้การแสดง “ละครใบ้” ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับความไม่ฝันของเด็กที่ได้ถูกสังคมปิดกั้น เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร และจากการเข้าเสนอแนวความคิดดังกล่าวได้ทำให้คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ ซึ่งเป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีซึ่งดูแลงานของกรมประชาสัมพันธ์ ได้ประสานงานกับอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ในวันดังกล่าว เพื่อขอเวลาในการออกอากาศรายการวิทยุของเด็กและเยาวชน ซึ่งทำให้ขบวนการตาส์บปะรด ได้เวลาออกอากาศของคลื่นวิทยุทั้งคลื่น

ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2541 นั้นเอง กลุ่ม “ขบวนการตาส์บปะรด” เข้าเรียนปรึกษาอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์เพื่อกำหนดเวลาการออกอากาศที่เหมาะสม เนื่องจากกลุ่มขบวนการตาส์บปะรดไม่สามารถดูแลเวลาการออกอากาศรายการวิทยุได้ทั้งคลื่น เมื่อได้กำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมในการออกอากาศ กลุ่มขบวนการตาส์บปะรดได้ใช้เวลาหลายเดือนในการเตรียมความ

พร้อมก่อนออกอากาศรายการวิทยุ โดยในช่วงเวลานั้นเองที่เด็กและเยาวชนที่สนใจมากมายได้เข้าร่วมกิจกรรมของขบวนการตาสับปะรดเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนออกอากาศรายการ

รายการวิทยุของขบวนการตาสับปะรดได้เริ่มออกอากาศทางคลื่นความถี่เอ.เอ็ม. 918 กิโลเฮิร์ตซ์ เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2542 และพัฒนาเรื่อยมา มีการเปลี่ยนแปลงเวลาออกอากาศรวมถึงคลื่นความถี่ไปบ้าง ช่วงเวลาในการออกอากาศในช่วงแรกมีมาก แต่ต่อมาได้ลดลงเนื่องจากมีการปรับผังรายการวิทยุของกรมประชาสัมพันธ์ จากการออกอากาศรายการวิทยุของขบวนการตาสับปะรดนี้เอง ที่ทำให้มีผู้ฟังและรู้จักขบวนการตาสับปะรดมากขึ้นเรื่อยๆ และก้าวเข้ามาเป็นสมาชิกขบวนการตาสับปะรดเพิ่มขึ้นด้วย รายการวิทยุก็เป็นสื่อสำคัญสื่อหนึ่งที่มีผลต่อการรวมตัวของกลุ่มขบวนการตาสับปะรด เห็นได้อย่างชัดเจนจากรายการวิทยุมีอิทธิพลต่อผู้ฟังที่อยู่ตามภูมิภาคต่างๆ กลุ่มของเด็กและเยาวชนตามจังหวัดต่างๆ ได้แบบอย่างการจัดการรายการวิทยุและเริ่มมีรายการวิทยุเป็นของตนเอง

หลังจากที่รายการวิทยุดำเนินการไปได้ระยะหนึ่งข่าวสารที่เข้ามาเพื่อประชาสัมพันธ์และแจ้งเบาะแสของปัญหาต่างๆ เริ่มมีมากขึ้น จึงเกิดแนวความคิดในการจัดตั้งกลุ่มดูแลที่จะจัดการงานข่าวต่างๆ จึงเกิดเป็น สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ขึ้น ประมาณปี พ.ศ. 2543 ตรงส่วนนี้นางสาวผนิตา คงสุข อาสาสมัครนักข่าวที่ทำงานกับสำนักข่าวเด็กและเยาวชนมาเป็นเวลานาน ได้กล่าวถึงความจำเป็นต้องจัดตั้งสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ว่า

เริ่มจากเนี่ยแหละที่มีวิทยุเนี่ยแหละ พอข่าวที่เข้ามามันเยอะ ไม่ว่าจะป็นข่าวจากตาสับปะรด บางทีข่าวที่น้องรายงานจากพื้นที่ แล้วก็ข่าวที่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับเรื่องเด็กและเยาวชน อย่างมีทุนฯ มีอะไรอย่างนี้จากหน่วยงานอื่นๆ มันมาเยอะเราก็เลยต้องมาจัดสรร ต้องตั้งทีมขึ้นมา (ผนิตา คงสุข, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2546)

ที่กล่าวมาทั้งหมดก็คือการรวมตัวกันของ “ขบวนการตาสับปะรด” ซึ่งเป็นกลุ่มของเด็กและเยาวชนที่มีพลังสำคัญในสังคม และเป็นเวทีให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออกอย่างมีประสิทธิภาพในปัจจุบัน

คำถามข้อที่ 1.2

“ขบวนการตาสับปะรด” มีการสื่อสารในการขยายตัวอย่างไร

จากที่ตอบคำถามมาแล้วในคำถามข้อที่ 1.1 ว่าขบวนการตาสับปะรดรวมตัวกันขึ้นมาได้อย่างไร จะเห็นได้ว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้ขบวนการตาสับปะรดรวมตัวกันขึ้นมาได้ก็คือการใช้กระบวนการสื่อสารในการรวมตัวเป็นสำคัญ โดยหากพิจารณาจากรูปแบบการสื่อสาร เราสามารถกล่าวถึงรูปแบบการสื่อสารแบบต่างๆ ของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่ใช้เพื่อการขยายตัวตามช่วงต่างๆ ของการรวมตัวได้จำนวน 8 ช่วง ดังต่อไปนี้

1. ช่วงการก่อตั้ง “ขบวนการตาสับปะรด”

ช่วงเริ่มก่อตั้ง “ขบวนการตาสับปะรด” เริ่มประมาณปี พ.ศ. 2535 มีผู้นำสำคัญในการรวมตัวคือคุณฉัตรชัย เขื่อนรามัญ ช่วงเริ่มก่อตั้ง “ขบวนการตาสับปะรด” สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบการสื่อสารที่สำคัญคือ

1.1 การสื่อสารกลุ่มภายในค่ายเยาวชนในประเด็นคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม

การสื่อสารภายในค่ายเยาวชน ถือเป็น การสื่อสารที่เป็นจุดเริ่มต้นของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นรูปแบบการสื่อสารที่เกิดขึ้นภายในค่ายเยาวชนระหว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรมค่ายฯ ผู้จัดค่ายฯ และเจ้าหน้าที่ในค่ายฯ โดยเน้นการพูดคุยกัน และทำกิจกรรมร่วมกันเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรมในค่ายเยาวชน เกิดความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการร่วมพัฒนาคุณภาพชีวิต และแก้ปัญหาสภาวะแวดล้อมที่เสื่อมโทรม การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทำกิจกรรมร่วมกันในค่ายเยาวชนทำให้ทุกคนเกิดความรู้สึกร่วมกันที่จะรักษาสิ่งแวดล้อมและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ทุกคนมีเป้าหมายที่จะคิดจะทำร่วมกันเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว เกิดเป็นความผูกพัน และมีความคิดที่จะติดต่อกัน หลังจากจบกิจกรรมค่ายเยาวชนฯ ในปี พ.ศ. 2535 จึงเกิดการรวมกลุ่มเพื่อติดต่อสื่อสาร และส่งข่าวสารการเฝ้าระวังเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมระหว่างกันหลังจากจบกิจกรรมค่ายเยาวชนฯ พร้อมทั้งเรียกกลุ่มของตนว่า “ขบวนการตาสับปะรด” ซึ่งหมายถึงการมีตาหลายๆ คู่ ช่วยกันดูแลเฝ้าระวังการก่อปัญหาสิ่งแวดล้อม เมื่อเกิดเป็น “ขบวนการตาสับปะรด” ขึ้นมาแล้ว การสื่อสารภายในค่ายเยาวชนฯ ที่เกิดขึ้นในการจัดค่ายเยาวชนครั้งต่อๆ มา ก็ทำให้ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชนได้รู้จักและสมัครเป็นสมาชิกของ ขบวนการตาสับปะรด” เพิ่มมากขึ้น

1.2 การสื่อสารผ่านจดหมายเพื่อติดต่อและส่งข่าวสารการเฝ้าระวังปัญหา สิ่งแวดล้อม

การติดต่อสื่อสารกันทางจดหมายของกลุ่มผู้ร่วมแนวความคิดการสานต่องานค่ายเยาวชน เริ่มมาตั้งแต่การพูดคุยกันของผู้เข้าร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชนฯ ในปี พ.ศ. 2535 ที่มีความคิดเห็นตรงกันว่าควรจะติดต่อสื่อสารกันหลังจากจบกิจกรรมค่ายเยาวชนฯ การติดต่อโดยใช้จดหมายนี้เป็นลักษณะการส่งจดหมายติดต่อกันระหว่างสมาชิกผู้ร่วมแนวความคิดนี้กับคุณจักรชัย เชื้อรามัญ โดยตรง โดยที่สมาชิกแต่ละคนเขียนจดหมายโดยมีเนื้อความเกี่ยวกับการแจ้งข่าวและรายงานข่าวเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงข่าวสารการจัดกิจกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่จัดขึ้นในภูมิภาคต่างๆ ไปยังคุณจักรชัย และคุณจักรชัยจะเป็นผู้ทำหน้าที่รับเรื่องราว แล้วประสานงานไปยังบุคคลที่เกี่ยวข้อง รวมถึงแจ้งข่าวสารต่างๆ ไปยังสมาชิกผู้ร่วมสานต่อแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง การติดต่อโดยใช้จดหมายได้กลายเป็นลักษณะการทำงานเพื่อเฝ้าระวังแจ้งข่าวและรายงานข่าวเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงข่าวสารการจัดกิจกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ในช่วงแรกนี้การติดต่อสื่อสารยังเน้นการจัดค่ายกิจกรรมและการใช้จดหมายเป็นหลัก และไม่พบลักษณะการพบปะ หรือพูดคุยกันเองระหว่างสมาชิกของเครือข่ายด้วยกัน เพราะต่างคนต่างกลับภูมิลำเนาของตน มีเพียงการติดต่อสื่อสารผ่านคุณจักรชัยเท่านั้น

2. ช่วงการขยายเครือข่ายโดยเพิ่มการใช้การสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคล

การใช้บุคคลในการสื่อสารถือเป็นรูปแบบการสื่อสารที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่มีผลอย่างมากต่อการขยายตัวของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” ที่เพิ่มเข้ามา การสื่อสารโดยใช้บุคคลของ “ขบวนการตาสับปะรด” จะเป็นรูปแบบการสื่อสารระหว่างบุคคลแบบไม่เป็นทางการ กล่าวคือ จะใช้การสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคลในการสื่อสาร โดยผู้ที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกของขบวนการตาสับปะรด นำเอาการดำเนินงานหรือกิจกรรมของ “ขบวนการตาสับปะรด” ไปกล่าวถึงให้ผู้ซึ่งอาจเป็นบุคคลที่ใกล้ชิด หรือเป็นบุคคลที่สมาชิกผู้นั้นรู้จักฟัง เพื่อให้ผู้นั้นได้รับทราบถึงลักษณะการทำงาน ข่าวสาร และความเคลื่อนไหวของ “ขบวนการตาสับปะรด” การสื่อสารแบบนี้อาจเกิดขึ้นโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ได้ และการสื่อสารแบบนี้มีอิทธิพลค่อนข้างสูงในการโน้มน้าวใจให้ผู้อื่น

สนใจและร่วมกิจกรรมกับขบวนการตาสับปะรด ลักษณะการสื่อสารแบบนี้เกิดขึ้นจากตัวสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” เองเป็นหลัก ซึ่งมีสมาชิกครอบคลุมอยู่ทั่วประเทศ

3. ช่วงการขยายเครือข่ายโดยเพิ่มการใช้จดหมายข่าวในการติดต่อสื่อสาร

การสื่อสารโดยเพิ่มการใช้จดหมายข่าว มีพัฒนาการมาจากการติดต่อสื่อสารโดยใช้จดหมายในช่วงแรกที่เริ่มขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2535 ซึ่งในระยะแรกรูปแบบการติดต่อสื่อสารผ่านทางจดหมายระหว่างคุณจักรชัย และสมาชิกที่แจ้งข่าวสารคนอื่นๆ ที่อยู่ตามที่แตกต่างกัน ยังเป็นการเขียนโต้ตอบเป็นรายบุคคล กล่าวคือ เมื่อคุณจักรชัยได้รับแจ้งข่าวสารทางจดหมาย ก็จะเขียนประสานงานไปยังบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง และเขียนโต้ตอบกลับไปยังผู้แจ้งข่าวเป็นรายๆ ไป ซึ่งต่อมาเมื่อ “ขบวนการตาสับปะรด” มีสมาชิกเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยคนในปี พ.ศ. 2537 จึงได้เพิ่มรูปแบบเป็นการเขียนแจ้งข่าวไปยังสมาชิกทุกคนเหมือนกัน โดยใช้รูปแบบของ “จดหมายข่าว” เข้าไปด้วย การสื่อสารในรูปแบบของจดหมายข่าวในช่วงนี้ยังเป็นรูปแบบง่ายๆ คือจัดพิมพ์ลงบนกระดาษขนาดเอสี่ความยาวประมาณ 1-3 หน้าเท่านั้น

4. ช่วงการขยายเครือข่ายโดยปรับปรุงจดหมายข่าวเป็นจดหมายข่าว “พุทโธเอ๊ย!”

ในปี พ.ศ. 2539 มีการปรับปรุงและพัฒนาจดหมายข่าว ซึ่งถือเป็นสิ่งสิ่งพิมพ์ที่สำคัญของ “ขบวนการตาสับปะรด” ให้มีรูปแบบที่น่าอ่าน น่าติดตาม โดยมีการจัดเนื้อหาเป็นคอลัมน์และมีภาพประกอบรวมทั้งสีสันที่มากขึ้น มีคอลัมน์ตอบจดายเพื่อสร้างลักษณะการโต้ตอบแบบการสื่อสารสองทาง (Two-way Communication) ด้วย จดหมายข่าวได้รับการพัฒนาเรื่อยมา และมีชื่อของจดหมายข่าวว่า จดหมายข่าว “พุทโธเอ๊ย!” กำหนดออกจดหมายข่าวเดือนละ 1 ครั้ง แต่ไม่ได้กำหนดเวลาในการออกที่ชัดเจนว่าเป็นวันที่เท่าใดของเดือน จดหมายข่าว “พุทโธเอ๊ย!” มียอดพิมพ์เดือนละ 500 ฉบับในปัจจุบัน และจะถูกส่งไปยังกลุ่มบุคคล 4 ส่วนสำคัญ ดังได้กล่าวไปแล้ว ในส่วนของข้อมูลเบื้องต้น ในระยะนี้เริ่มพบการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกกับสมาชิกด้วยกันเอง เนื่องจากเครือข่ายมีการแผ่ขยายในวงกว้าง รวมทั้งสมาชิกที่เพิ่มขึ้นมีส่วนหนึ่งที่รู้จักหรือเคยร่วมงานกันมาก่อน ทำให้เกิดการติดต่อสื่อสารโดยไม่ผ่านศูนย์กลาง แต่ลักษณะการส่งข่าว และการติดต่อสื่อสารในเครือข่ายยังอาศัยศูนย์กลางข้อมูลเป็นหลัก

5. ช่วงการขยายเครือข่ายโดยเพิ่มรายการวิทยุเด็กและเยาวชน

จุดเปลี่ยนผันที่สำคัญอีกจุดหนึ่งเมื่อขบวนการตาสับปะรดดำเนินการไปได้ช่วงระยะเวลาหนึ่ง ก็คือการมีรายการวิทยุเป็นของตนเอง เมื่อปี พ.ศ. 2542 (เริ่มออกอากาศครั้งแรกในวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2542) คือรายการวิทยุเด็กและเยาวชน สื่อวิทยุถือเป็นสื่อที่สำคัญที่เพิ่มช่องทางการสื่อสารของกลุ่มขบวนการตาสับปะรดให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางมากขึ้น

เมื่อ “ขบวนการตาสับปะรด” ได้รับอนุมัติให้ใช้เวลาของคลื่นวิทยุระบบเอ.เอ็ม. ความถี่ 918 กิโลเฮิร์ตซ์ เมื่อประมาณปลายปี พ.ศ. 2541 จากกรมประชาสัมพันธ์ มีผู้สนใจสมัครเข้าร่วมเป็น “ขบวนการตาสับปะรด” มากมายเพื่อต้องการร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการจัดรายการวิทยุ แต่เมื่อได้มีการพูดคุยถึงประเด็นที่ต้องการนำเสนอ รูปแบบเนื้อหารายการ และลักษณะงานที่ทำว่าเป็นงานอาสาสมัครและไม่ได้รับค่าตอบแทนแล้ว มีผู้ออกจากการเตรียมจัดรายการมากขึ้น

หลังจากรายการวิทยุเด็กและเยาวชนได้เริ่มออกอากาศเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2542 ซึ่งออกอากาศในวันจันทร์ – ศุกร์ เวลา 15.00 – 21.00 น. เป็นต้นไปแล้ว ผู้ที่สามารถรับฟังรายการได้ ซึ่งก็คือผู้ที่ฟังที่อยู่ในเขตกรุงเทพฯ รวมทั้งปริมณฑล ได้สนใจเข้าร่วม และสมัครเข้าเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” เพิ่มขึ้นมากมาย ทำให้ในตอนนั้นมีสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” รวมจำนวนกว่าพันคนทั่วประเทศ ทั้งนี้เนื่องมาจากจุดเด่นที่สำคัญคือช่วงระยะเวลาการออกอากาศที่รายการวิทยุได้รับถึง 6 ชั่วโมงต่อวัน สื่อวิทยุจึงเป็นสื่อที่ทำให้ขบวนการตาสับปะรดเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้นไปอีก เนื่องมาจากลักษณะของการสื่อสารในรายการวิทยุเด็กและเยาวชนที่ทำให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมได้ทันที โดยสามารถโทรศัพท์เข้าร่วมในรายการแล้วนำออกอากาศ หรืออาจส่งข้อความเข้าเครื่องวิทยุติดตามตัวแล้วผู้จัดรายการอ่านออกอากาศ เป็นต้น การสื่อสารในลักษณะนี้ถือเป็นการสื่อสารสองทาง (Two-way Communication) ซึ่งทำให้ผู้ฟังมีความรู้สึกร่วมว่าตนเป็นส่วนหนึ่งในรายการและให้ความสนใจติดตามรายการ จนเข้าร่วมเป็นสมาชิกในที่สุด

นอกจากนี้การจัดรายการวิทยุยังเป็นการรายงานข่าวสารของขบวนการตาสับปะรดที่มีความถี่มากขึ้นกว่าก่อน จากที่เคยมีเพียงจดหมายข่าว “พุทไธ้เอ๊ย!” ซึ่งมีความถี่ในการออกจดหมายข่าวเพียงเดือนละ 1 ครั้ง หลังจากนั้น 6 เดือน รายการวิทยุเด็กและเยาวชนได้ขอเปลี่ยนแปลงเวลาในการออกอากาศมาเป็นวันเสาร์ – อาทิตย์ เวลา 09.00 – 21.00 น. ซึ่งขณะนั้นมีทีมงานผู้ร่วมจัดรายการกว่า 80 คน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2544 กรมประชาสัมพันธ์ได้ปรับเปลี่ยนผังรายการวิทยุของกรมประชาสัมพันธ์ทั้งหมด เป็นเหตุให้ รายการวิทยุเด็กและเยาวชนต้องย้ายคลื่นความถี่และเวลาออกอากาศใหม่ เป็นคลื่นในระบบเอ.เอ็ม. ความถี่ 891 กิโลเฮิร์ตซ์ ออกอากาศในวันเสาร์ - อาทิตย์ เวลา 10.00 - 11.00 น. เป็นเหตุให้ทีมงานที่ร่วมจัดรายการจากที่มีกว่า 20 กลุ่ม กลายเป็นเหลือเพียง 2 กลุ่มที่ดูแลชั่วโมงในการออกอากาศ 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และเป็นเหตุทำให้ผู้ฟังที่เคยติดตามรายการในช่วงเวลาแรกหายไป แต่กลุ่ม “ขบวนการตาส์บปะรด” ก็สามารถสร้างกลุ่มผู้ฟังได้ใหม่ เนื่องจากคลื่นความถี่ 891 กิโลเฮิร์ตซ์ ออกอากาศครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ จุดเด่นที่การออกอากาศสามารถครอบคลุมพื้นที่ได้ทั้งประเทศนี้เอง ถึงแม้จะมีเวลาในการออกอากาศลดลง แต่ก็ทำให้มีผู้ฟังจำนวนมากขึ้นได้

รายการวิทยุเด็กและเยาวชนได้เปลี่ยนแปลงเวลาออกอากาศอีกครั้งในปี พ.ศ. 2535 มาเป็นวันอาทิตย์ เวลา 14.00 - 16.00 น. แต่ก็ไม่ได้ทำให้กลุ่มผู้ฟังรายการวิทยุเด็กและเยาวชนขาดหายไป และรายการวิทยุเด็กและเยาวชนได้ออกอากาศในเวลานี้มาจนถึงปัจจุบัน

6. ช่วงการขยายเครือข่ายโดยเพิ่มเครือข่ายรายการวิทยุทั่วประเทศ

เมื่อรายการวิทยุเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาส์บปะรด” ได้จัดไประยะหนึ่ง กลุ่มผู้เปิดรับสื่อวิทยุของ “ขบวนการตาส์บปะรด” ได้เห็นต้นแบบการจัดรายการวิทยุเพื่อเด็กและเยาวชน โดยเด็กและเยาวชนเองของ “ขบวนการตาส์บปะรด” และเห็นความสำคัญของการจัดรายการวิทยุ เพื่อแสดงสิทธิและความสามารถของเด็กและเยาวชน จึงได้จัดรายการวิทยุเป็นของตนเองขึ้นบ้าง ตามภูมิภาคต่างๆ โดยอาศัยแบบอย่างจากรายการวิทยุเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาส์บปะรด” ทำให้เกิดรายการวิทยุของเด็กและเยาวชนขึ้นตามภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศมากมาย ปัจจุบัน “ขบวนการตาส์บปะรด” มีเครือข่ายที่ร่วมจัดรายการวิทยุอยู่กว่า 22 จังหวัด มีรายการวิทยุเด็กและเยาวชนในเครือข่ายกว่า 30 รายการทั่วประเทศ ในระยะนี้พบการติดต่อสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการระหว่างสมาชิกกับสมาชิกด้วยกันมากขึ้น โดยเฉพาะสมาชิกที่ร่วมจัดรายการวิทยุที่ส่วนกลาง มีการติดต่อสื่อสาร พูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ และไม่ได้ผ่านศูนย์กลางของเครือข่ายรวมทั้งในส่วนภูมิภาค สมาชิกในส่วนภูมิภาคได้มีการติดต่อสื่อสารและพูดคุยระหว่างสมาชิกด้วยกันเองอย่างมากทั้งในเรื่องที่เกี่ยวกับงานของเครือข่าย และเรื่องส่วนตัวของสมาชิก

7. ช่วงการจัดตั้งสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บ่ประรด”

สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ เป็นหน่วยงานของ “ขบวนการตาส์บ่ประรด” ที่เพิ่งเกิดขึ้นมาเมื่อปี พ.ศ. 2543 การจัดตั้งสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บ่ประรด” ขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ในการจัดการงานข่าวของเครือข่าย “ขบวนการตาส์บ่ประรด” ซึ่งมีมากมายจนไม่สามารถจะนำเสนอได้ทันดังได้กล่าวมาแล้ว การจัดตั้งสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ทำให้การทำงานของเครือข่ายฯ มีลักษณะเป็นระบบระเบียบมากขึ้น และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของสื่อทุกชนิดที่ “ขบวนการตาส์บ่ประรด” ใช้อยู่ กล่าวคือสามารถจัดการกับงานข่าวสารที่ส่งมาจากสมาชิกทั่วประเทศได้ทันตามกำหนด และยังเป็นหน่วยงานหลักที่ทำให้เด็กและเยาวชนได้แสดงความสามารถโดยการทำข่าว และการรายงานข่าวด้วยตนเอง จากมุมมองของตนเอง

8. ช่วงหลังการจัดตั้งสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จนถึงปัจจุบัน

พัฒนาการช่วงหลังการจัดตั้งสำนักข่าวเด็กและเยาวชนในปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นมา “ขบวนการตาส์บ่ประรด” ได้มีการสร้างสื่อเว็บไซต์ของ “ขบวนการตาส์บ่ประรด” เอง โดยใช้ชื่อว่า เว็บไซต์ไทยแลนด์คิด (<http://www.thailandkid.com>) เพื่อรวบรวมข้อมูลข่าวสารของเครือข่าย และเพื่อเพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสารอีกทางหนึ่งให้กับสมาชิกของเครือข่าย เป็นเหตุให้เครือข่าย “ขบวนการตาส์บ่ประรด” เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นจนถึงปัจจุบัน นอกจากนั้นการติดต่อสื่อสารในระยะหลัง สมาชิกในเครือข่ายมีการติดต่อสื่อสารโดยใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile Telephone) กันอย่างกว้างขวาง ทำให้การติดต่อสื่อสารในงานของเครือข่าย และการปฏิสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างสมาชิกมีมากขึ้นเป็นลำดับ

คำถามข้อที่ 1.3

ปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาส์บ่ประรด” คืออะไร

“ขบวนการตาส์บ่ประรด” เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2535 และมีสมาชิกในเครือข่ายมากถึงเกือบ 3,000 คนทั่วประเทศ ทั้งยังมีชื่อของตนเองที่สำคัญคือ จดหมายข่าว “พุทไธเอีย!” , รายการวิทยุเด็กและเยาวชน และสื่ออินเทอร์เน็ตที่เว็บไซต์ไทยแลนด์คิด (<http://www.thailandkid.com>) การที่ “ขบวนการตาส์บ่ประรด” สามารถดำเนินการอยู่ได้อย่างมีเสถียรภาพนานกว่า 10 ปีในปัจจุบันย่อมมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย “ขบวนการตาส์บ่ประรด” จะ

มีเสถียรภาพอยู่ได้อย่างมั่นคงจำเป็นต้องมีปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นจำนวนสมาชิกให้เพิ่มขึ้น หรือให้เข้ามาทดแทนผู้ที่ออกไปจากการเป็นสมาชิก เพื่อรักษาจำนวนสมาชิกให้คงอยู่ในระดับเดิม หรือมากขึ้นกว่าเดิม รวมทั้งยังต้องมีปัจจัยในการรักษาสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกให้คงอยู่ไม่ให้เกิดความเสียหายด้วย

โดยต่อไปนี้จะขอวิเคราะห์ถึงปัจจัยด้านการสื่อสารที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพ (ปัจจัยในการรักษาจำนวนสมาชิก และรักษาสัมพันธภาพระหว่างสมาชิก) ของ “ขบวนการตาสับปะรด” โดยวิเคราะห์แยกเป็นปัจจัยได้ 3 ระดับคือ ปัจจัยระดับบุคคล ปัจจัยระดับกลุ่ม และปัจจัยระดับองค์กร โดยผู้วิจัยจะขออธิบายทีละปัจจัย ดังนี้

1. ปัจจัยระดับบุคคล

จากการศึกษาพบว่า การใช้การสื่อสารระดับบุคคล มีผลอย่างมากต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด” ให้คงอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยปัจจัยสำคัญที่พบคือ

1.1 ความสำเร็จของสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ในการกระตุ้นความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมด้วย “การสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคล”

ผู้ที่มีส่วนอย่างสำคัญในการสื่อสารระดับบุคคลแบบบุคคลต่อบุคคลก็คือสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” ทุกคน เนื่องจากสมาชิกทุกคนทำหน้าที่ในการเป็นผู้ส่งสาร โดยการทำให้ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นที่รู้จัก ไม่ว่าจะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม วิธีการที่ใช้มากที่สุดก็คือ การพูดถึง “ขบวนการตาสับปะรด” ให้ผู้อื่นได้รู้จัก (Salesman) และชักชวนให้เด็กและเยาวชนคนอื่นเข้าร่วมเป็นสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ปัจจัยการสื่อสารระดับบุคคลแบบบุคคลต่อบุคคล เป็นปัจจัยที่ทำให้ทั้งผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชนฯ และไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชนฯ แต่เป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชนฯ รู้จัก “ขบวนการตาสับปะรด” มีผลทำให้มีผู้สนใจและสมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” โดยตลอด

คุณสุกัญญา กิ่งดวงศ์วานิช ได้ให้ทัศนะในด้านของการใช้การสื่อสารระดับบุคคลแบบบุคคลต่อบุคคลเป็นช่องทางในการสื่อสารของ “ขบวนการตาสับปะรด” ว่า เด็กและเยาวชนที่ผ่านการเข้าค่ายเยาวชนฯ และร่วมเป็น “ขบวนการตาสับปะรด” ล้วนมีผลอย่างสำคัญต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด” ให้ดำรงอยู่อย่างสืบเนื่อง ดังที่ได้ให้สัมภาษณ์ไว้คือ

มีผลเหมือนกันเพราะว่าหลายครั้งที่เด็กรู้จักเรื่องการอบรมรายการวิทยุ
เนี่ยจะมาจากปากต่อปาก จดหมายก็ส่งไปแต่ก็ไม่เคยได้รับกลับมา ส่วนใหญ่จะ
เป็นปากต่อปากพูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการมากกว่า ถ้าเทียบไปแล้วก็ประมาณ
60 เปอร์เซ็นต์ได้ ค่อนข้างเยอะ (สฤณี กิระติวงศ์วานิช, สัมภาษณ์, 13 พฤศจิกายน
2545)

1.2 การมีผู้นำที่เข้มแข็งและมีความสามารถ

คุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ ซึ่งเป็นผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนสร้างสรรค์
เพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม (ศส.ดย.) และผู้ริเริ่มก่อตั้ง “ขบวนการตาส์บะรด” ถือเป็นผู้นำของ
“ขบวนการตาส์บะรด” ตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง โดยเป็นผู้นำที่เข้มแข็งและมีความสามารถ กล่าวคือคุณ
ฉัตรชัยเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงสมาชิกเข้าไว้ด้วยกันตั้งแต่ในระยะแรกที่มีการ
ติดต่อสื่อสารกันทางจดหมาย เรื่อยมาจนถึงการใช้จดหมายข่าว และจดหมายข่าว “พุทโธ่เจีย!” ซึ่ง
คุณฉัตรชัยมีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางของเครือข่ายมาโดยตลอด จนกระทั่งถึงช่วงการมี
รายการวิทยุ คุณฉัตรชัยก็ยังถือว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจและดำเนินงานต่างๆ ซึ่ง
เป็นผู้นำที่มีความมุ่งมั่น มีวัตถุประสงค์ชัดเจน ทำให้สามารถทำงานได้อย่างเข้มแข็งตรงตาม
เป้าหมาย การมีผู้นำที่เข้มแข็งทำให้เครือข่ายเกิดความศรัทธาในตัวผู้นำ และพร้อมที่จะดำเนินการ
ตามทิศทางของผู้นำ

ลักษณะเด่นอีกอย่างหนึ่งของคุณฉัตรชัยคือ ความสามารถในการมอบหมายงานให้กับผู้
ประสานงานและสมาชิกของเครือข่าย ในปัจจุบันคุณฉัตรชัยพยายามลดบทบาทของตัวเองลง โดย
ถ่ายทอดงานหรือสอนงานให้กับสมาชิกของเครือข่าย เพื่อให้สมาชิกของเครือข่ายที่เป็นคนรุ่นใหม่
ได้มีโอกาสทำงานและแสดงความสามารถ จุดนี้เป็นจุดสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้เครือข่ายต้อง
สร้างความเข้มแข็งและเสถียรภาพในตัวเครือข่าย เพื่อรับผิดชอบงาน และสานต่อแนวคิดตาม
เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้ เป็นที่น่าสังเกตว่า การดำเนินงานในปัจจุบันคุณฉัตรชัยทำ
หน้าที่เป็นเพียงที่ปรึกษา และผู้ประสานงานในบางเรื่องเท่านั้น หน้าที่สำคัญในการดำเนินการจัด
กิจกรรม หรือประสานงานย่อยอื่นๆ จะเป็นหน้าที่ของเด็กและเยาวชนที่เป็นสมาชิกของเครือข่าย

1.3 การมีเวลาว่างของเด็กและเยาวชน

กิจกรรมในช่วงวัยเด็กและเยาวชนนอกจากภารกิจหลักด้านการศึกษาแล้ว กิจกรรมกลุ่มที่น่าสนใจอื่นๆ จะมีเด็กและเยาวชนเข้าร่วม เนื่องจากเด็กและเยาวชนจะมีเวลาว่างจากการศึกษาอยู่มาก กิจกรรมของ “ขบวนการตาสับปะรด” ก็เป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีประโยชน์และมีความน่าสนใจต่อเด็กและเยาวชน เมื่อเด็กและเยาวชนมีเวลาว่างจากการศึกษา หรือมีเวลาว่างจากการทำกิจกรรมในโรงเรียนหรือกิจกรรมอื่น เด็กและเยาวชนที่สนใจกิจกรรมของ “ขบวนการตาสับปะรด” จะเข้าร่วมกับกิจกรรมของเครือข่าย การที่เด็กมีเวลาว่างทำให้สามารถมาร่วมทำกิจกรรมกับเครือข่ายได้อย่างต่อเนื่อง จึงกล่าวได้ว่าปัจจัยการมีเวลาว่างของเด็กก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้มีเด็กและเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมของ “ขบวนการตาสับปะรด” อย่างสม่ำเสมอ

1.4 การได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองของเด็กและเยาวชน

เพราะเด็กและเยาวชนอยู่ภายใต้การดูแลของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ดังนั้นบิดา มารดา หรือผู้ปกครองต้องอนุญาต จึงจะสามารถเข้ามาทำกิจกรรมกับ “ขบวนการตาสับปะรด” ได้ ซึ่งการที่เด็กและเยาวชนจะได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองให้เข้าร่วมกิจกรรมกับ “ขบวนการตาสับปะรด” นั้น ตัว “ขบวนการตาสับปะรด” ต้องมีความน่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ว่าไปทำกิจกรรมอะไร กับใครหรือกลุ่มใด และทำกิจกรรมอะไรบ้าง ซึ่ง “ขบวนการตาสับปะรด” มีการจัดกิจกรรมที่เชิญผู้ปกครองมาร่วม เพื่อสร้างความเชื่อใจและสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้ปกครอง ทำให้ผู้ปกครองอนุญาตให้เด็กและเยาวชนในปกครองเข้าร่วมกิจกรรมกับเครือข่ายได้ และปัจจัยนี้เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนร่วมกิจกรรมกับเครือข่ายได้อย่างต่อเนื่อง

2. ปัจจัยระดับกลุ่ม

จากการศึกษาพบว่า ในเรื่องของปัจจัยระดับกลุ่มที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด” นั้น มีปัจจัยที่สำคัญหลายปัจจัย ดังจะอธิบายต่อไปนี้

2.1 การใช้ช่องทางสื่อสารของ “ขบวนการตาสับปะรด” สร้างประสิทธิภาพในการเพิ่มจำนวน และรักษาสัมพันธภาพระหว่างสมาชิก

2.1.1 การเลือกใช้ช่องทางสื่อสารที่หลากหลายของ “ขบวนการตาส์บประด”

จากการศึกษาพบว่า “ขบวนการตาส์บประด” มีการใช้สื่อหลายช่องทางด้วยกัน คือ จดหมาย, จดหมายข่าว “พุทโธเอ๊ย!”, รายการวิทยุเด็กและเยาวชน และเว็บไซต์ไทยแลนด์คิด (<http://www.thailandkid.com>) ซึ่งเป็นช่องทางสื่อสารที่เพิ่งเกิดขึ้นมาใหม่ แต่มีประสิทธิภาพมากโดยเฉพาะการเป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลของ “ขบวนการตาส์บประด” ไว้ในเว็บไซต์ทั้งหมด

การใช้สื่อที่หลากหลายของ “ขบวนการตาส์บประด” เป็นผลในแง่บวกต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาส์บประด” ให้คงอยู่ เนื่องจากสื่อที่ใช้จะสามารถเข้าถึงเด็กและเยาวชนได้อย่างกว้างขวาง สื่อแต่ละช่องทางก็จะมีประสิทธิภาพในการเข้าถึงเด็กและเยาวชนทั่วประเทศที่แตกต่างกัน การเลือกใช้สื่อหลายช่องทางทำให้ “ขบวนการตาส์บประด” เข้าถึงเด็กและเยาวชนจำนวนมากขึ้นและสามารถติดต่อสัมพันธ์กับสมาชิกและเด็กเยาวชนที่สนใจอื่นๆ ได้อย่างทั่วถึง ทำให้ “ขบวนการตาส์บประด” สามารถสร้างการติดต่อเชื่อมโยงที่เข้มแข็ง และรักษาเสถียรภาพอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน

2.1.2 การใช้จดหมายติดต่อเชื่อมโยงระหว่างสมาชิก

การใช้จดหมายเริ่มจากการที่กลุ่มผู้ร่วมแนวคิดการสานต่องานด้านคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม (ซึ่งต่อมาได้เรียกกลุ่มตนเองว่า “ขบวนการตาส์บประด”) ได้คิดรูปแบบการสื่อสารที่เหมาะสมเพื่อจะติดต่อกันหลังจากแยกย้ายกลับภูมิลำเนาไปแล้ว และรูปแบบที่คิดว่าเหมาะสมที่สุดในตอนนั้น (ประมาณปี พ.ศ. 2535) ก็คือรูปแบบของการใช้จดหมาย จะใช้วิธีการส่งจดหมายติดต่อกันโดยศูนย์กลางในการรับและตอบจดหมายจะเป็นคุณจักรชัย เชื้อรามัญ ซึ่งเป็นแกนหลักของการจัดค่ายเยาวชนฯ และเป็นหัวหน้าศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนสร้างสรรค์เพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นหน่วยงานที่จัดกิจกรรมค่ายเยาวชนฯ นี้

การใช้จดหมายติดต่อกันนั้นสามารถทำให้สมาชิก “ขบวนการตาส์บประด” มีการเขียนเล่าเรื่องถึงกันอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา มีการส่งข่าวสารกิจกรรม และข่าวแจ้งเบาะแสการทำลายสภาพแวดล้อมที่ตนเองพบเจอ ทำให้กลุ่มของ “ขบวนการตาส์บประด” มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันอยู่ตลอด ลักษณะการสื่อสารทางจดหมาย ยังคงใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปเป็นการเขียนจดหมายเข้ามาบอกกล่าวถึงพฤติกรรมอันไม่เหมาะสมในชุมชน หรือแจ้งเรื่องราว

ทั่วไปที่จะก่อให้เกิดปัญหาทั้งกับเด็กและเยาวชนในสังคม เช่น แจ้งการพบเบาะแสการซื้อขายยาเสพติด, แจ้งเบาะแสการพบแหล่งผลิตยาเสพติดในชุมชน เป็นต้น

2.1.3 การใช้จดหมายข่าวเชื่อมโยงสมาชิก

การใช้จดหมายข่าวพัฒนามาจากการใช้จดหมาย โดยเริ่มจากการที่คุณจักรชัย เชื้อรามัญ ผู้เป็นศูนย์กลางในการรับและตอบจดหมาย ไม่สามารถเขียนจดหมายส่งและตอบไปยังสมาชิกเป็นรายบุคคลได้ทั้งหมดเนื่องจากจำนวนสมาชิกที่มากขึ้นอย่างมากในช่วงปี พ.ศ. 2535 - 2538 จึงเขียนจดหมายเป็นรูปแบบที่เหมือนกันลงบนกระดาษขนาดเอสี่จำนวน 1-3 หน้าและเรียกว่าเป็นจดหมายข่าว ต่อมาได้พัฒนารูปแบบโดยมีการเพิ่มรูปภาพประกอบ มีคอลัมน์ที่น่าสนใจต่างๆ จนกลายมาเป็นจดหมายข่าว “พุทไร้อัย” ในปี พ.ศ. 2539

จดหมายข่าวเป็นส่วนสำคัญในการเชื่อมโยงสมาชิกไว้ด้วยกัน เนื่องจากมีเนื้อหากล่าวถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละเดือน และมีคอลัมน์การตอบจดหมาย ที่สร้างความรู้สึกใกล้ชิดระหว่างสมาชิกกับจดหมายข่าวฯ มีข่าวของกิจกรรมที่ “ขบวนการตาส์บะรด” จัดขึ้นในแต่ละเดือนนั้นๆ คุณสฤณี กิรติวงศ์วานิช ซึ่งเป็นผู้ประสานงานหลักของจดหมายข่าว “พุทไร้อัย!” ได้กล่าวถึงทัศนคติ และความสำคัญของการใช้จดหมายข่าวเป็นช่องทางในการสื่อสารช่องทางหนึ่งของ “ขบวนการตาส์บะรด” ว่า

คิดว่ามีผลเยอะมาก โดยเฉพาะเด็กต่างจังหวัด หรือเด็กที่ไม่ได้อยู่ในเมือง ชนบทที่ห่างไกลเนี่ย การสื่อสารเขาค่อนข้างลำบาก จะได้ก็คือทางจดหมายอย่างเดียว โทรศัพทนี่ก็น้อยมากเลยที่จะติดต่อกันได้ ก็เลยทำให้รู้สึกว่าสื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อที่สำคัญที่สุดและใกล้ตัวเด็กที่สุด (สฤณี กิรติวงศ์วานิช, สัมภาษณ์, 13 พฤศจิกายน 2545)

จะเห็นได้ว่า การเลือกให้ช่องทางจดหมายข่าว เป็นช่องทางการสื่อสาร ก็เป็นปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้ “ขบวนการตาส์บะรด” สามารถสื่อไปถึงเด็กและเยาวชนที่อยู่ตามชนบทให้ติดตาม, มีส่วนร่วม และทำให้เครือข่ายของ “ขบวนการตาส์บะรด” รักษาเสถียรภาพไว้ได้ตลอด

2.1.4 การใช้สื่อวิทยุรายงานกิจกรรมความเคลื่อนไหว

จากการศึกษาพบว่า สื่อวิทยุเป็นสื่อที่สำคัญมากอีกอย่างหนึ่งที่มีส่วนในการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด” เพราะรายการวิทยุของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นสื่อที่ครอบคลุมการออกอากาศทั่วทั้งประเทศ (หลังจากเปลี่ยนมาออกอากาศที่ระบบเอ.เอ็ม. ความถี่ 891 กิโลเฮิร์ต ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2544 ซึ่งก่อนหน้านี้ออกอากาศครอบคลุมเพียงกรุงเทพฯ และจังหวัดปริมณฑล) และนอกจากนั้นรายการวิทยุยังได้ช่วงเวลาออกอากาศที่เป็นในวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ (ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543) ซึ่งเป็นวันที่เด็กและเยาวชนว่างจากการเรียนและมีเวลาฟังรายการวิทยุ ดังนั้นรายการวิทยุของ “ขบวนการตาสับปะรด” จึงสามารถเข้าถึงเด็กและเยาวชนได้เป็นจำนวนมากทั้งที่เป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” และไม่ได้เป็นสมาชิก

นอกจากนี้รายการวิทยุยังให้ความรู้สึกใกล้ชิดระหว่างผู้จัดรายการและผู้ฟัง และเป็นสื่อที่มีระยะเวลาในการออกอากาศบ่อยครั้งกว่าการออกจดหมายข่าว สื่อวิทยุจึงถือเป็นสื่อหลักในการรายงานข่าวสารและกิจกรรมความเคลื่อนไหวของ “ขบวนการตาสับปะรด” รายการวิทยุจึงค่อนข้างมีผลอย่างสำคัญต่อความรู้สึกใกล้ชิดผูกพัน และความรู้สึกมีส่วนร่วมระหว่างผู้ฟังรายการกับผู้จัดรายการ การจัดรายการวิทยุเด็กและเยาวชน จึงเป็นสาเหตุสำคัญให้เด็กและเยาวชนจำนวนมากเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” และเป็นเหตุให้เกิดการติดต่อเชื่อมโยงอย่างต่อเนื่อง และช่วยรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด” ให้คงอยู่จนถึงปัจจุบัน

2.1.5 การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเป็นฐานข้อมูลรวบรวมข่าวสารและกิจกรรมของ “ขบวนการตาสับปะรด”

สื่ออินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ของ “ขบวนการตาสับปะรด” เมื่อปี พ.ศ. 2544 สื่ออินเทอร์เน็ตภายใต้เว็บไซต์ชื่อไทยแลนด์คิดส์ (<http://www.thailandkid.com>) ถือเป็นสื่อที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่เป็นฐานข้อมูลรวบรวมเอาข้อมูลที่สำคัญๆ ของ “ขบวนการตาสับปะรด” ไว้ทั้งหมด เช่น ประวัติความเป็นมา, วัตถุประสงค์, หลักการของจดหมายข่าว, กองทุนสื่อเพื่อเด็ก, สำนักข่าวเด็กและเยาวชน เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้รวบรวมข่าวสารกิจกรรมของ “ขบวนการตาสับปะรด” ทั้งหมด, ข่าวประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนต่างๆ, ตารางเวลาการออกอากาศรายการวิทยุ, การออกอากาศรายการวิทยุทางอินเทอร์เน็ต, การจัดรายการทางอินเทอร์เน็ต และกระดานข่าวแสดงความคิดเห็นอีกด้วย

สื่ออินเทอร์เน็ตถือเป็นสื่อที่ทันสมัย มีการปรับปรุงข้อมูล (Update) อยู่ตลอดเวลา ทำให้สามารถทราบข้อมูลล่าสุดของ “ขบวนการตาสับปะรด” ได้จากสื่อนี้ นอกจากนี้การติดต่อกันผ่านทางสื่ออินเทอร์เน็ตยังง่ายตาย และไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) ซึ่งเว็บไซต์แห่งนี้ได้อำนวยความสะดวกโดยการให้พื้นที่จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail address) แก่สมาชิกฟรีอีกด้วย

จากการศึกษาพบว่าสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นสื่อสำคัญอีกสื่อหนึ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนที่มีโอกาสใช้อินเทอร์เน็ต ได้เข้าไปค้นหาข้อมูลและรับทราบถึงข่าวสารล่าสุด รวมถึงร่วมฟังการออกอากาศรายการวิทยุ และรายการทางอินเทอร์เน็ต และร่วมแสดงความคิดเห็นได้ทันที ทำให้สื่ออินเทอร์เน็ตเป็นปัจจัยสำคัญอีกช่องทางหนึ่งที่เชื่อมโยงเอาเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาสับปะรด” และเด็กเยาวชนอื่นให้ติดต่อสื่อสารกันอย่างต่อเนื่อง

2.2 การสื่อสารภายในค่ายเยาวชนสร้างความแข็งแกร่งให้เครือข่าย

จากการศึกษาพบว่าค่ายเยาวชนซึ่งจัดโดย “ขบวนการตาสับปะรด” และค่ายเยาวชนที่มีวิทยากรของ “ขบวนการตาสับปะรด” ไปร่วมด้วย เป็นปัจจัยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้เครือข่ายของ “ขบวนการตาสับปะรด” เพิ่มขึ้น และมีเสถียรภาพมั่นคงขึ้น เนื่องมาจากปัจจัยย่อย ๆ หลายประการ ดังนี้

2.2.1 การสร้างความรู้สึกร่วมในเรื่องเดียวกันในค่ายเยาวชน

ค่ายเยาวชนที่ “ขบวนการตาสับปะรด” จัดขึ้นโดยศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนสร้างสรรค์เพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม (ศส.ดย.) หรือค่ายที่มีวิทยากรของ “ขบวนการตาสับปะรด” ไปเข้าร่วม จะมีวัตถุประสงค์ของค่ายชัดเจน ยกตัวอย่างเช่น ค่ายเยาวชนของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่จัดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2535 ถึงราวปี พ.ศ. 2539 จะมีวัตถุประสงค์หลักของค่ายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม จุดประสงค์ที่ชัดเจนเช่นนี้ทำให้ผู้ที่สนใจเรื่องราวเดียวกันมีเข้าร่วมค่ายเยาวชนเดียวกัน ทำให้เกิดความคิด ความรู้สึกร่วมกันในเรื่องที่สนใจ นี่เองที่เป็นสาเหตุให้สมาชิกในค่ายเยาวชนฯ มีการติดต่อสื่อสารกันที่ง่ายขึ้น และเป็นปัจจัยสำคัญให้ “ขบวนการตาสับปะรด” ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักในเรื่องคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมเหมือนกับ

วัตถุประสงค์ของค่ายเติบโต มีเด็กและเยาวชนจำนวนมากสนใจเข้าร่วม และเป็นเหตุให้ “ขบวนการตาสับปะรด” เหนียวแน่นมากขึ้นจนมีเสถียรภาพที่มั่นคงถึงปัจจุบัน

2.2.2 การสอดแทรกเนื้อหาการดำเนินงานของ “ขบวนการตาสับปะรด” ใน กิจกรรมค่ายเยาวชน

โดยการจัดกิจกรรมในค่ายเยาวชน ไม่ว่าจะ “ขบวนการตาสับปะรด” จะจัดขึ้นเอง หรือมี วิทยากรของ “ขบวนการตาสับปะรด” ไม่ร่วมในค่ายเยาวชนฯ วิทยากรของ “ขบวนการตาสับปะรด” จะสอดแทรกเนื้อหาของลักษณะการทำงานของ “ขบวนการตาสับปะรด” เข้าไปด้วย ทำให้สมาชิกในค่ายเยาวชนรู้จัก และเข้าใจวิธีการทำงานของ “ขบวนการตาสับปะรด” มากขึ้น ทำให้มี ผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิกจากกิจกรรมค่ายเยาวชน ซึ่งทำให้ “ขบวนการตาสับปะรด” มีเยาวชนสนใจ เข้าร่วมโดยตลอด ทำให้เครือข่ายไม่ขาดหายไป

2.2.3 การพูดคุยใกล้ชิดในค่ายเยาวชนฯ ทำให้เกิดความเป็นกันเอง และความ ผูกพัน

การสื่อสารอย่างใกล้ชิดภายในค่ายเยาวชนฯ เป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ค่ายเยาวชนรู้จัก “ขบวนการตาสับปะรด” เข้าใจ และเห็นถึงกระบวนการทำงานของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่ชัดเจน การพูดคุยกันตามธรรมชาติของเด็กและเยาวชนอย่างใกล้ชิด ทำให้เด็กและ เยาวชนกล้าที่จะถามคำถามในสิ่งที่ตนเองอยากรู้ และทำให้เด็กเกิดความรู้สึกคล้อยตามเพื่อนได้ ง่าย นี่ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มีเด็กและเยาวชนสมัครเข้าเป็นสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” เพิ่มมากขึ้น และรักษาเสถียรภาพได้ถึงปัจจุบัน

2.2.4 การเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมในค่ายเยาวชนฯ เป็นสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด”

นอกจากกิจกรรมค่ายเยาวชน จะเป็นปัจจัยเอื้ออำนวยหลายอย่างต่อการเข้าร่วมเป็น สมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” แล้ว ในส่วนของ “ขบวนการตาสับปะรด” เอง ยังเปิดโอกาสอย่าง เต็มที่ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมค่ายร่วมเป็นส่วนหนึ่งของ “ขบวนการตาสับปะรด” ได้อย่างง่ายดาย โดย การเปิดรับสมัครจากการจัดค่ายเยาวชน โดยผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมค่ายสามารถสมัครเป็นสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ได้ทันที

2.3 การฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุที่มีมาอย่างต่อเนื่อง

การฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุของ “ขบวนการตาสับปะรด” เริ่มมาตั้งแต่ พ.ศ. 2542 ซึ่งเริ่มพร้อมๆ กับการได้เวลาออกอากาศของรายการวิทยุเด็กและเยาวชน การฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุมีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับเด็กและเยาวชนที่สนใจจะจัดรายการวิทยุ และร่วมเป็นส่วนหนึ่งของนักข่าวอาสาสมัคร “ขบวนการตาสับปะรด” ให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีทีมงานของศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนสร้างสรรค์เพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อมของคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ และเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่มีความชำนาญในการทำข่าวและการจัดรายการวิทยุมาเป็นวิทยากรผู้ฝึกอบรมให้กับเด็กและเยาวชนที่สนใจ

จากการศึกษาพบว่า ถึงแม้การฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุจะไม่ได้กำหนดระยะเวลาที่แน่นอนว่าจะจัดในช่วงเวลาใด แต่ก็ได้กระทำมาอย่างต่อเนื่องโดยตลอด ทำให้มีเด็กและเยาวชนที่สนใจก้าวเข้ามาร่วมฝึกอบรม และเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” อยู่ตลอดเช่นกัน ปัจจัยข้อนี้จึงเป็นปัจจัยหลักอีกข้อหนึ่งที่ช่วยรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด” ให้คงอยู่

2.4 สมาชิกกลุ่ม “ขบวนการตาสับปะรด” มีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน (เพราะทำงานด้วยกันเสมือนเป็นระบบเครือญาติ)

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้ “ขบวนการตาสับปะรด” มีเสถียรภาพที่มั่นคงได้เนื่องจากกลุ่ม “ขบวนการตาสับปะรด” มีลักษณะการทำงานแบบไม่เป็นทางการ ทำงานด้วยกันอย่างใกล้ชิด สนิทสนม และทำงานด้วยกันเสมือนเป็นเครือญาติ ดังที่คุณสฤณี กิรติวงศ์วานิช ได้ให้ทัศนะไว้ว่า

อืม...คิดว่าความเป็นเพื่อนในกลุ่มเขา ความเป็นพี่น้องมันทำให้ยังคงอยู่ เหมือนงานชมรม ถึงแม้บางที่เขาไม่ได้มาทำงานกับเราตรงนี้แต่ยังติดต่อสื่อสารกัน ยังพูดคุยกัน มันมีความเป็นเพื่อน มันมีความเป็นพี่เป็นน้อง มันมีการเปิดโอกาส เคารพความคิดเห็นกัน มันไม่ใช่ว่าฉันมาก่อนฉันจะต้องเป็นที่หนึ่งนะ ที่นี้มันไม่ใช่ มันก็เลยทำให้รู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ยังอยู่ มันยังคงอยู่... มันเหมือนเป็นระบบเครือญาติอะ เพราะฉะนั้นระบบเครือญาติมันไม่มีความเป็นทางการ มันมีความเป็นกันเองมากกว่า ใครอยากทำอะไรก็ทำ แต่ว่ามันจะมีกฎเกณฑ์ของมันอยู่ เป็น

เหมือนระบบครอบครัวมากกว่า มันก็เลยทำให้แบบมันอยู่ (สฤณี กิรติวงศ์วานิช,
สัมภาษณ์, 13 พฤศจิกายน 2545)

จะเห็นว่ากลุ่ม “ขบวนการตาสับปะรด” มีการดำเนินงานในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ และใช้ความเป็นกันเองในการทำงานจึงทำให้มีความสนิมสนมและความใกล้ชิด ความสนิทสนมและความใกล้ชิดกันนี้เองที่ทำให้เกิดความผูกพัน และทำให้เกิดการติดต่อสื่อสารต่อเนื่องเกิดเป็นระบบเครือข่ายที่มั่นคงขึ้น

2.5 การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรม และการทำงานของ “ขบวนการตาสับปะรด” ทำให้สมาชิกต้องการร่วมกิจกรรม

จากการศึกษาพบว่า จะมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของ “ขบวนการตาสับปะรด” อย่างมาก สมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” จะได้รับการกระตุ้นให้เข้าร่วมกิจกรรม ตั้งแต่การเป็นเพียงผู้เข้าร่วม ร่วมแสดงความคิดเห็นหรือเป็นผู้นำกิจกรรม ส่วนเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมอื่น จะได้รับการสนับสนุนให้แสดงออก และแสดงความคิดเห็นเป็นอย่างมาก ทำให้สมาชิกในเครือข่ายกับเด็กและเยาวชนอื่น ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในเรื่องราวที่สร้างสรรค์ในแนวทางการดำเนินกิจกรรม และรักษาความมั่นคงของเครือข่าย

กระบวนการทำงานเป็นกลุ่มของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” เน้นการร่วมมือกันคิด และตัดสินใจ โดยไม่ปล่อยให้แนวความคิดของคนใดคนหนึ่งเป็นความคิดที่กำหนดแนวทางการตัดสินใจของกลุ่ม การตัดสินใจจะมาจากการแสดงความคิดเห็น และการร่วมกันตัดสินใจเป็นกลุ่ม ซึ่งในตัวผู้นำกลุ่มเอง ได้ตระหนักถึงความสำคัญของแนวคิดร่วมกันนี้ด้วย โดยได้แสดงบทบาทหน้าที่ของตนอย่างเหมาะสม สนับสนุนการร่วมมือกันคิด ร่วมมือกันทำงาน ไม่ปล่อยให้ความคิดหรือการทำงานเป็นของใครคนใดคนหนึ่ง ดังจะเห็นได้ว่าผู้นำของกลุ่มจะมีบทบาทเป็นเพียงผู้ประสานงานในเรื่องหลักๆ และเป็นผู้เสนอแนะแนวทางในการทำงานในบางเรื่องเท่านั้น

2.6 สมาชิกของเครือข่ายมีความสนใจ กระตือรือร้น และเต็มใจที่จะทำงานหนัก เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของเครือข่าย

จากการศึกษาพบว่า งานของเครือข่าย “ขบวนการตาหลับประรด” เป็นงานอาสาสมัคร ดังนั้นผู้ที่เข้ามาร่วมกิจกรรมในเครือข่าย จึงเข้ามาโดยไม่มีใครบังคับ สมาชิกเข้าร่วมเครือข่ายเนื่องด้วยความสนใจ และความต้องการที่จะทดสอบความสามารถของตนเอง ตามปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพในระดับองค์กร เรื่องการมีวัตถุประสงค์ที่ทำทลายความสามารถของเด็กและเยาวชน ตามที่ได้กล่าวไว้ ดังนั้นอาสาสมัครของเครือข่ายจึงเต็มใจที่จะทำงาน เพื่อให้เครือข่ายบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ รวมถึงเต็มใจบำรุงรักษาเครือข่ายให้เข้มแข็ง เพื่อสานต่อแนวความคิดที่ตนเองสนใจ และต้องการมีส่วนร่วม

2.7 สมาชิกมีความจงรักภักดีต่อกลุ่ม และต้องการความภาคภูมิใจจากความสำเร็จของกลุ่ม

จากการศึกษาพบว่าสมาชิกของเครือข่ายที่ทำงาน และร่วมกิจกรรมกับ “ขบวนการตาหลับประรด” อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลายาวนานนั้น มีแรงจูงใจมาจากความจงรักภักดีต่อกลุ่ม และนอกจากนั้นยังต้องการได้รับความภาคภูมิใจจากการทำงานของกลุ่มแล้ว ประสบความสำเร็จเป็นที่ยกย่องของสังคม

3. ปัจจัยระดับองค์กร

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยระดับองค์กรที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาหลับประรด” ดังนี้

3.1 การมีวัตถุประสงค์ร่วมกันที่ทำทลายความสามารถของเด็กและเยาวชน

จากการศึกษาทำให้ทราบว่าปัจจัยในระดับองค์กรที่มีวัตถุประสงค์ที่ทำทลายความสามารถของเด็กและเยาวชน เป็นปัจจัยสำคัญต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาหลับประรด” โดยวัตถุประสงค์ซึ่งเป็นตัวสาร (Message) ที่ “ขบวนการตาหลับประรด” ส่งออกไปยังเด็กและเยาวชน แบ่งออกเป็นสองส่วนสำคัญ ส่วนหลักคือการให้เด็กและเยาวชนร่วมมือช่วยเหลือปัญหาสังคมโดยทำให้ตัวเองเป็นประโยชน์ ด้วยการรายงานพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องในชุมชนหรือสังคมของตนเอง

เพื่อให้พฤติกรรมหรือปัญหานั้นได้รับการตีแผ่และนำไปสู่การดำเนินการแก้ไข ส่วนสาระระดับรองก็คือการเป็นเวทีให้เด็กและเยาวชนได้รู้จักการแสดงออกและใช้ความสามารถอย่างถูกวิธี โดยเด็กและเยาวชนเป็นผู้ดำเนินการและขับเคลื่อนกันเอง

วัตถุประสงค์ที่ “ขบวนการตาสับปะรด” ส่งออกไปยังเด็กและเยาวชนเป็นที่ชัดเจนว่า “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นช่องทางหนึ่งที่สร้างความท้าทายให้กับเด็กและเยาวชนในการทำกิจกรรมเพื่อเฝ้าระวังและช่วยเหลือสังคม นอกจากนี้ยังเป็นช่องทางที่เปิดโอกาสให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมาก สามารถมีอิสระในการคิดและทำโครงการด้วยตัวเองอีกด้วย

ตัวสารของ “ขบวนการตาสับปะรด” มีผลสำคัญต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด” เนื่องจากตัวสารเหล่านี้เป็นที่สนใจของเด็กและเยาวชน รวมถึงตัวสารเหล่านี้ยังกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนต้องการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของ “ขบวนการตาสับปะรด” จึงทำให้ “ขบวนการตาสับปะรด” มีเสถียรภาพมาได้ยาวนาน

ดังที่นางสาวผนิดา คงสุข ได้ให้ทัศนะไว้ในการสัมภาษณ์ในฐานะที่เป็นเยาวชนคนหนึ่ง ที่เข้าเป็นสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” จากวัตถุประสงค์ที่ท้าทายความสามารถของตน ว่า

ยกตัวอย่างเช่นตัวหนูแล้วกัน หนูก็เริ่มมาจากตรงนี้แล้วทำต่อเนื่องขึ้นมา เพราะว่าเข้ามาทำแล้วเนี่ยมันรู้สึก ว่า คิดว่าแต่ก่อนตัวเองเหมือนๆ เป็นคนที่อยู่ในภาวะที่ดูแคลน โดนดูถูก หรือว่าต้อยต่ำ เด็กคนนึงอาจจะคิดอย่างนั้นเมื่อเวลาเขาไม่ได้เป็นจุดเด่นของเพื่อนๆ เป็นเด็กเก็บตัวเงียบๆ วันนึงพอเขาได้รับโอกาสตรงนี้ เริ่มมีความรู้สึก ว่า เฮ้ยเราก็ตายช่วยเหลือคนอื่นได้นี่นา ทำไมจะต้องรอให้คนอื่นมาช่วยเรา เราสามารถลุกขึ้น แล้วก็ช่วยคนอื่นได้ ทำให้รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า พอได้ทำอะไรเพื่อคนอื่น เห็นรอยยิ้ม เห็นความสุข เพราะนั่นมันคือความสุขแล้วเราอยากจะทำมันไปเรื่อยๆ การได้คุณค่าของตัวเองนี่หละ มันเป็นพลังที่ทำให้ตัวเองทำอะไรได้ตามที่ตัวเองเคยฝันไว้ (ผนิดา คงสุข, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2546)

จะขอแยกพิจารณาวัตถุประสงค์ของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพออกเป็น 2 ข้อ ดังนี้

3.1.1 มีวัตถุประสงค์ทำทาสความสามารถให้เด็กและเยาวชนร่วมมือช่วยแก้ปัญหาสังคม

วัตถุประสงค์ที่จะให้เด็กร่วมมือช่วยกันแก้ปัญหาสังคม ถือเป็นวัตถุประสงค์หลักของ “ขบวนการตาสับปะรด” ซึ่งจากการศึกษาพบว่าวัตถุประสงค์ดังกล่าวเป็นแรงจูงใจให้เด็กและเยาวชนสนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” อย่างมาก และเป็นเหตุให้ “ขบวนการตาสับปะรด” มีเสถียรภาพที่มั่นคง

ดังความคิดเห็นหนึ่งนางสาวณิศา คงสุข ที่ให้ความเห็นถึงเรื่องของความชัดเจนใน วัตถุประสงค์ของ “ขบวนการตาสับปะรด” สร้างความท้าทายที่จะเข้าร่วมเพื่อร่วมมือช่วยแก้ปัญหาสังคม ทำให้มีผลอย่างมากต่อการเข้าร่วมเป็นสมาชิกและการรักษาเสถียรภาพ ดังที่ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

มันเป็นอะไรที่เด็กสามารถทำได้ด้วยตัวเอง เขาไม่เคยคิดว่าเขาจะทำเองได้ เขาเนียเธอจะเป็นนักข่าวตัวจิ๋วที่จะช่วยจังหวัดของเขาได้ จะช่วยชุมชนของเขาได้ พอเขาได้ทำแล้วสิ่งที่เขาพูด สิ่งที่เขาเผยแพร่ออกไปเนี่ยมันได้รับการตอบสนองกลับ เขาก็อยากที่จะทำต่อ มีประเด็นอะไรเขาก็จะพยายามขุดคุ้ยพยายามที่จะค้นว่า เออ..บ้านเราแต่ก่อนตรงนี้มันเป็นวัดนะ แต่ทำไมตอนนี้มันเป็นทีโล่ง ว่างเปล่า... ในความฝันของเด็กๆ เคยได้ยินเขาพูด อู๊.. เหมือนเป็นสายลับเลยเนาะตาสับปะรดเนีย เขาเคยมาพูดให้ฟัง (ณิศา คงสุข, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2546)

3.1.2 มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออกอย่างอิสระและใช้ความสามารถอย่างถูกวิธี (ในรูปแบบของการใช้สื่อ)

จากการศึกษาพบว่าวัตถุประสงค์อีกข้อหนึ่งของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่จะเป็นเวทีให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออกอย่างอิสระและใช้ความสามารถอย่างถูกวิธี ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่จูงใจให้เด็กและเยาวชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” และทำให้เกิดเสถียรภาพและความมั่นคงขึ้นมา ในส่วนนี้ คุณสฤณี กิระติวงศ์วานิช ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

คิดว่า “ตาสับปะรด” เนี่ยเป็นช่องทางหนึ่ง ที่เปิดโอกาสให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชนเขาได้แสดงออกในรูปแบบของการใช้สื่อ การเป็นนักสืบ การสำรวจอะไร

ต่างๆ ตามสไตล์ (Style) ของตาสับประรดนะคะ แล้วก็ช่องทางนี้มันไม่เคยมีใครมาบอกว่า อย่างเช่นปัญหาสังคมเนี่ยมันเกิดขึ้น ก็มีแต่คนบอกว่ามันมีปัญหาอย่างนี้นะ แล้วมันก็ต้องรอการแก้ไข มันก็ต้องรอไปอีกนาน แต่ไม่มีใครมาบอกว่ามันจะมีวิธีการอย่างไรที่จะแก้ไขหรือช่วยเหลือสังคมพวกนี้ได้ นอกเหนือจากการให้เงินบริจาคกองทุนหรือให้เสื้อผ้ามันจบแค่นั้น แต่ของ “ตาสับประรด” เนี่ย มันเป็นวิธีการเลย มันเป็นวิธีคิดแล้วก็มีวิธีการในการที่จะทำ คราวนี้ก็ขึ้นอยู่กับว่า ตัวเด็กจะทำไหม คุณจะทำ คุณจะช่วยเพื่อนคุณไหม นั่นก็ขึ้นอยู่กับตัวคุณแล้ว แต่คำถามก็คือว่ามันมีวิธีคิด วิธีการที่จะทำตรงนั้นได้สามารถช่วยกันได้ ก็เลยรู้สึกว่า มันเป็นช่องทางที่ทำให้กลุ่มเด็กสนใจ อันนี้อาจจะคิดแทนเด็ก แต่โดยความรู้สึกคือว่ามันคงไม่มีช่องทางไหน ไม่มีเวทีไหน ที่จะเปิดโอกาสให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมมากขนาดนี้ ถึงขนาดคิดโครงการหรือทำอะไรได้ด้วยตัวของเขาเอง แล้วก็ค่อนข้างฟรี (Free) อิสระมากในมุมมองต่างๆ ตามสไตล์ของเขา คุณจะสไตล์ไหนก็ได้ แต่ว่ามาทำงานด้วยวิธีการเหล่านี้ได้ เป็นตาสับประรดด้วยกันได้ คิดว่ามันเป็นข้อดีจุดหนึ่ง ที่ทำให้เรามีเครือข่ายมากขึ้น ขยายผลได้มากขึ้น (สฤณี กิรติวงศ์วานิช, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2546)

3.2 ความง่ายที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาสับประรด”

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ “ขบวนการตาสับประรด” รักษาเสถียรภาพไว้ได้ ก็คือความง่ายที่เด็กและเยาวชนจะเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาสับประรด”

การที่เด็กและเยาวชนคนหนึ่งจะก้าวเข้ามาเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาสับประรด” นั้นไม่เป็นเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อน ผู้ที่สนใจสามารถสมัครเข้าเป็นสมาชิก “ขบวนการตาสับประรด” ได้ทันที โดยข้อกำหนดในการเข้าเป็นสมาชิคนั้นไม่มีการจำกัดอายุว่า ต้องผู้ที่มีอายุอยู่ในช่วงเด็กและเยาวชน (อายุไม่เกิน 25 ปี) เท่านั้น บุคคลทั่วไปก็สามารถสมัครเข้าเป็นสมาชิกได้ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่ามีบุคคลที่อายุมากกว่า 25 ปีน้อยมากเมื่อเทียบกับสัดส่วนของสมาชิกทั้งหมด

นอกจากนั้นยังไม่มี การจำกัดในเรื่องเพศ และถิ่นที่อยู่ที่แตกต่างกัน มีสมาชิกของ “ขบวนการตาสับประรด” กระจายอยู่ทั่วทุกภาคทั้งประเทศ การสมัครเข้าเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาสับประรด” สามารถกระทำได้หลายวิธี เช่น การเขียนจดหมายสมัครเข้ามาเป็น

สมาชิก, การเข้าร่วมกิจกรรมค่ายแล้วสมัครเข้าเป็นสมาชิก, การเข้าร่วมกิจกรรมการอบรมนักจัดรายการวิทยุแล้วสมัครเข้าเป็นสมาชิก, การเข้าไปในเว็บไซต์แล้วกรอกข้อมูลเพื่อสมัครสมาชิก เป็นต้น ซึ่งการสมัครเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” จำเป็นต้องทราบชื่อ – นามสกุลจริง ที่อยู่ และข้อมูลเบื้องต้นอื่นๆ เพื่อที่เจ้าหน้าที่ของ “ขบวนการตาสับปะรด” จะได้ออกหมายเลขประจำตัวสมาชิกให้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการติดต่อกับ “ขบวนการตาสับปะรด” ในกรณีที่เป็นการแจ้งเบาะแสปัญหาในชุมชน โดยไม่ต้องใช้ชื่อจริงในการแจ้ง

จะเห็นได้ว่า หากชื่อของ “ขบวนการตาสับปะรด” เข้าไปถึงที่ใดได้ ที่นั่นก็สามารถมีผู้สนใจสมัครเข้าเป็น “ขบวนการตาสับปะรด” ได้ทันที โดยวิธีการที่ง่ายที่สุดก็คือการเขียนจดหมายเข้ามาสมัครเป็นสมาชิก ปัจจัยความง่ายดังกล่าวจึงทำให้มีเด็กและเยาวชนสนใจ และสมัครเข้าร่วมเป็น “ขบวนการตาสับปะรด” โดยตลอด และเป็นเหตุให้ “ขบวนการตาสับปะรด” ยังคงรักษาเสถียรภาพไว้ได้ และปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ เมื่อเด็กและเยาวชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายมาก เครือข่ายมีสิทธิในการที่จะคัดเลือกเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถให้เข้ามาร่วมกิจกรรม และเป็นแกนนำในกิจกรรมต่างๆ ได้อีกด้วย

3.3 ความง่ายและความอิสระที่จะทำงานในลักษณะของ “ขบวนการตาสับปะรด”

จากการศึกษาพบว่า ลักษณะการทำงานที่มีความง่ายและความอิสระของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นปัจจัยอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลทำให้ “ขบวนการตาสับปะรด” รักษาเสถียรภาพไว้ในปัจจุบัน ในเรื่องนี้ นางสาวณิศา คงสุข ได้ให้ทัศนะถึงลักษณะการดำเนินงานที่ง่าย ไม่ซับซ้อน เพราะขับเคลื่อนโดยเด็กและเยาวชนด้วยกันเอง ดังที่ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

เพราะว่ามันเป็นขบวนการที่ขับเคลื่อนโดยเด็กขับเคลื่อนกันเอง เพราะว่าธรรมดาเนี่ยทุกๆ อย่างเราต้องรอการตัดสินใจหรือคำสั่งแนะนำชี้แนะจากผู้ใหญ่ เพราะอันนี้เป็นสิ่งที่คนที่เกิดปัญหาสามารถส่งได้โดยตลอด มันก็เลยไม่ซับซ้อน ความไม่ซับซ้อนนี้แหละมันทำให้เกิดความต่อเนื่อง... (ณิศา คงสุข, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2546)

นอกจากความง่ายและความอิสระในการทำงานของ “ขบวนการตาสับปะรด” จะเกิดจากการที่เด็กได้ทำงานเองแล้ว ความง่ายและความอิสระยังเกิดจากวิธีการที่เด็กจะทำงานอีกด้วย กล่าวคือ วิธีการทำงานของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน เช่น ในเรื่องของการแจ้ง

ข่าวสารกิจกรรม หรือแจ้งเบาะปัญหาของชุมชน สมาชิกสามารถส่งข่าวเข้ามาถึง “ขบวนการตาสับปะรด” ได้ทันทีโดยการเขียนเป็นจดหมาย, โทรศัพท์เข้ามา หรือฝากข้อความและหมายเลขโทรศัพท์เพื่อให้ติดต่อกลับมาที่วิทยุติดตามตัวก็ได้ นอกจากนี้ยังอาจใช้การติดต่อผ่านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) หรือเขียนข้อความลงในกระดานข่าวที่เว็บไซต์ของ “ขบวนการตาสับปะรด” ก็ได้

จะเห็นได้ว่า “ขบวนการตาสับปะรด” มีช่องทางและวิธีการที่หลากหลายที่จะทำให้สมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” มีความง่ายและอิสระในการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย ปัจจัยนี้เองที่ทำให้ “ขบวนการตาสับปะรด” ยังคงรักษาเสถียรภาพและดำรงอยู่ได้

3.4 การนำเสียงสะท้อนจากกลุ่มผู้เปิดรับสื่อของ “ขบวนการตาสับปะรด” มาใช้ในการปรับปรุงคุณภาพของการทำงาน

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มผู้เปิดรับสื่อของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นเสียงสะท้อน (Feedback) ที่สำคัญ ที่ทำให้ “ขบวนการตาสับปะรด” เห็นข้อเด่น ข้อด้อยของตัวเององค์กรเอง และพยายามพัฒนา ปรับปรุงรูปแบบองค์กร และการทำงานอยู่เสมอ เหตุนี้เองที่ทำให้ “ขบวนการตาสับปะรด” ปรับปรุงรูปแบบองค์กรให้เข้ากับความเป็นไปเปลี่ยนแปลงได้ และสามารถดำรงเสถียรภาพได้ถึงปัจจุบัน

กลุ่มผู้เปิดรับสื่อของ “ขบวนการตาสับปะรด” ก็คือกลุ่มเด็กและเยาวชนที่อยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ ที่เป็นผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชนของ “ขบวนการตาสับปะรด”, ผู้อ่านจดหมายข่าว “พุทโธ่เอ๊ย!”, ผู้รับฟังรายการวิทยุเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาสับปะรด” และผู้ที่เข้าอินเทอร์เน็ตในเว็บไซต์ไทยแลนด์คิด (<http://www.thailandkid.com>) นั่นเอง กลุ่มผู้เปิดรับสื่อของ “ขบวนการตาสับปะรด” ถือเป็นบุคคลที่รับรู้และพิจารณาเนื้อหาของตัวสารที่ “ขบวนการตาสับปะรด” สื่อออกมา เมื่อผู้รับสารมีความพึงพอใจต่อสารที่ได้รับ ผู้รับสารก็จะแสดงออกในรูปแบบต่างๆ เช่นการเขียนจดหมายโต้ตอบมายังจดหมายข่าว หรือมายังรายการวิทยุเด็กและเยาวชน การฝากข้อความมาทางวิทยุติดตามตัวของ “ขบวนการตาสับปะรด”, การเขียนแสดงความคิดเห็นในกระดานข่าวของเว็บไซต์ไทยแลนด์คิด และการสมัครเข้าเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นต้น

กลุ่มผู้เปิดรับสื่อของ “ขบวนการตาส์บประรด” เป็นกลุ่มสำคัญที่ทำให้ “ขบวนการตาส์บประรด” ทราบเสี่ยงต่อการรับการทำงาน ว่าประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ การตอบกลับเช่นนี้จะทำให้ “ขบวนการตาส์บประรด” ทราบข้อเด่น และข้อด้อยของตนเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการทำงาน รวมทั้งปรับปรุงเครือข่ายของ “ขบวนการตาส์บประรด” ให้มีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือสังคม และแสดงความคิดเห็นมากขึ้น จะเห็นได้ว่ากลุ่มผู้เปิดรับสื่อของ “ขบวนการตาส์บประรด” มีส่วนสำคัญในการเป็นเสียงสะท้อนทำให้ “ขบวนการตาส์บประรด” ต้องปรับปรุงและพัฒนาเครือข่ายให้ดำรงอยู่ และสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัญหานำวิจัยข้อที่ 2

สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บประรด” มีเป้าหมายของการทำข่าวอย่างไร มีกระบวนการทำข่าวอย่างไร และปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าว

ปัญหานำวิจัยข้อที่ 2 สามารถแยกย่อยออกเป็นคำถามหลักๆ 3 ข้อคือ

คำถามข้อที่ 2.1 สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บประรด” มีเป้าหมายของการทำข่าวอย่างไร

คำถามข้อที่ 2.2 สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บประรด” มีกระบวนการทำข่าวอย่างไร

คำถามข้อที่ 2.3 ปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บประรด”

คำถามข้อที่ 2.1

สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บประรด” มีเป้าหมายของการทำข่าวอย่างไร

จากการศึกษาพบว่าสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บประรด” มีเป้าหมายหลักของการทำข่าวเพื่อเป็นเวทีให้กับเด็กและเยาวชนได้แสดงออกโดยการใช้ความสามารถด้านการสื่อสาร เพื่อสื่อสารให้เข้าใจถึงกันระหว่างกลุ่มเด็กและเยาวชนเองที่อยู่ทั่วประเทศ ในเรื่องข่าวสาร กิจกรรม และข้อมูลความรู้ด้านอื่น ซึ่งเป็นสิ่งที่เด็กและเยาวชนพึงรับรู้ ด้วยมุมมองจากการทำข่าว

และรายงานข่าวของเด็กและเยาวชนเอง และสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” ยังจะเป็นหน่วยงานสำคัญที่จะกระตุ้นให้สังคมหันมาสนใจสิทธิในการแสดงความคิดเห็น และการแสดงออกของเด็กและเยาวชนด้วย ดังที่คุณสฤณี กิรติวงศ์วานิช ผู้ประสานงานหลักของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” ได้กล่าวถึงเป้าหมายของการทำข่าวไว้ 3 ข้อหลักด้วยกันคือ

1. เพื่อเป็นพื้นฐานให้เด็กและเยาวชนได้ทดลองและฝึกการทำข่าว
2. เพื่อรายงานข่าวเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน
3. เพื่อสร้างความตื่นตัวให้สังคมในเรื่องของเด็กและเยาวชน

ดังที่คุณสฤณี กิรติวงศ์วานิช ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

มันแบ่งเป็น 3 ประเด็น เป้าหมายหลักเนี่ยขั้นแรกคือว่า มันเป็นพื้นฐานก่อน เป็นพื้นฐานให้เด็กได้ทดลองหรือฝึกการทำข่าว ฝึกการทำข่าวตรงนี้ เหมือนไม่ต่างจากรายงานวิทยุแต่อันนี้เป็นเรื่องข่าว เรื่องประเด็น สองคือว่า เป็นเป้าหมายในเชิงข่าวเกี่ยวกับเรื่องการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับเรื่องทุน ข่าวที่มันสื่ออื่นมันไม่ออกอะ อย่างเช่นมีเรื่องทุนตามกระทรวงต่างๆ เนี่ยเยอะมาก แต่ว่าเด็กไม่เคยรู้ เด็กต่างจังหวัดยังไม่เคยรู้ใหญ่เลย จะเอาพวกประเภทเด็กไม่เคยรู้เนี่ย ข่าวประเภทอย่างนี้ ที่มันเป็นเรื่องกับเขาเนี่ย เรียนฟรีอะไรต่างๆ เนี่ยมาออก ส่วนที่สามก็คือว่าเป็นกระแส ต้องการทำให้เรื่องเด็กและเยาวชนเนี่ยเป็นกระแสข่าว เป็นกระแสสังคมมากกว่านี้ มันจะมีสามระดับที่กำลังพยายามทำอยู่ (สฤณี กิรติวงศ์วานิช, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2546)

ในส่วนมุมมองของนางสาวณิศา คงสุข ซึ่งเป็นอาสาสมัครนักข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” มาตั้งแต่ต้น ได้กล่าวถึงเป้าหมายของการทำข่าวในมุมมองของผู้สื่อข่าวคนหนึ่งโดยมี 3 ประเด็นหลักคือ

1. ต้องการให้เยาวชนคนอื่นๆ รู้ในสิ่งที่ตนเองรู้ เพื่อให้เท่าทันความหลากหลายของสื่อที่มีทั้งเหมาะสมและไม่เหมาะสม
2. เพื่อเป็นสื่อทางเลือกสำหรับเด็กและเยาวชนให้เห็นมุมมองของเด็กและเยาวชนด้วยกัน

3. เพื่อสร้างความตื่นตัวให้กับสังคมในประเด็นของเด็กและเยาวชน

ดังที่นางสาวผนิตา คงสุข ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

เพื่อให้สิ่งที่เรารู้ แล้วให้คนอื่นได้รู้ด้วย เพื่อให้เขา.. ถ้าเราพูดถึงเรื่องสื่อ
สื่อที่มันเป็นของเด็กเองมันไม่มี เพื่อให้เขาได้รู้สึกว่ามีข้อมูลเพิ่มมากขึ้น มีความรู้
มากขึ้น แล้วก็เหมือนให้เขาเท่าทันสื่อด้วย ว่าเขาสมควรจะรับสื่ออย่างไร แล้วสื่อ
แบบไหนจะมีประโยชน์สำหรับเด็ก เพราะว่าปัจจุบันนี้เด็กรับสื่อเท่ากับผู้ใหญ่เลย
นะ สื่อผู้ใหญ่เด็กก็ดู โดยเด็กเขาไม่รู้ตัวว่ามีสื่อที่จะเหมาะกับเขาและไม่เหมาะ
กับเขาด้วยเหวอ เพราะว่าบางทีมันเป็นความรุนแรงแต่เด็กก็รับเข้าไป เราก็เลย
เหมือนจะเป็นสื่ออีกสื่อหนึ่ง ที่เหมือนเป็นทางเลือกให้เขาได้ชม ได้ฟังว่า เออ..
อย่างน้อยในสังคมเขายังมีมุมแบบนี้อยู่นะ ถ้าเขาจะเข้ามามีส่วนร่วมมันก็ได้
ตลอดเวลา แต่ถ้าวันหนึ่งเราโดนปิดช่องทางนี้ไป ผู้ใหญ่อาจจะคิดที่จะมาทำแบบนี้
บ้างก็ได้ ไม่จำเป็นที่เราต้องทำอย่างเดียว แต่เหมือนจุดประกายให้กับสังคม
มากกว่า (ผนิตา คงสุข, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2546)

นอกจากนั้นนางสาวผนิตา คงสุข ยังได้ให้ทัศนะเพิ่มเติมว่า ยังมีเป้าหมายเพื่อเสนอ
มุมมองของเด็กในการเสนอข่าว เพื่อให้เด็กมีสิทธิในการนำเสนอมากขึ้น ดังที่ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

อยากทำให้เรื่องของเด็กๆ เป็นข่าว เพราะว่าสื่อที่เด็กเห็นข่าวร้ายของเด็ก
เท่านั้นที่จะเป็นข่าว อย่างเด็กโดนข่มขืน เด็กโดนประตูปัดตาย แต่ข่าวดีๆ ของ
เด็กมันไม่ได้ออกมา เราก็เลยต้องสร้างบุคลากรของเรา เพื่อไปทำข่าวตรงนั้นเพื่อ
รายงานออกมาให้คนอื่นทราบ เออ..วันนี้เด็กที่บ้านเด็กอ่อนพญาไทเขามีกิจกรรม
อะไร เขาได้ไปเที่ยวไหนแล้วเขารู้สึกยังไง ให้เด็กได้มีเสียงมากขึ้น เราไม่ได้แค่
รายงานข่าว เหมือนเราย้อนศรไปหาเขาด้วยว่ามันจริงหรือเปล่า ปัญหาที่เขาได้รับ
เป็นยังไง ประสานงานกลัวไปที่ผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วเขาทำอะไรให้รีเปล่า ต้องมี
การติดตามด้วย ไม่ใช่ว่าไปแค่ทำข่าว เป็นข่าวแล้วก็จบ... แล้วยังเป็นเผยแพร่
ข้อมูลข่าวสารของเด็ก ประชาสัมพันธ์ แล้วก็เหมือนตอบสนองสิทธิเด็กด้วย ให้
เด็กเข้ามามีส่วนร่วม แล้วให้เด็กเป็นคนถามกับเด็กเอง เหมือนเขาได้คุยภาษา
เดียวกัน (ผนิตา คงสุข, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2546)

โดยสรุปแล้วจากการสัมภาษณ์ถึงเป้าหมายของการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ กับผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสำนักข่าวทั้ง 2 คน เราจะเห็นได้ว่าสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บปรด” มีเป้าหมายหลักของการทำข่าวดังจะสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้เสนอมุมมองของตนเองในการรายงานข่าว
2. เพื่อให้เด็กและเยาวชนรับรู้ถึงข่าวสารที่เป็นประโยชน์สำหรับตนเอง จากมุมมองของเด็กและเยาวชนเอง
3. เพื่อเป็นสิ่งกระตุ้นให้สังคมหันมาสนใจประเด็นด้านเด็กและเยาวชน

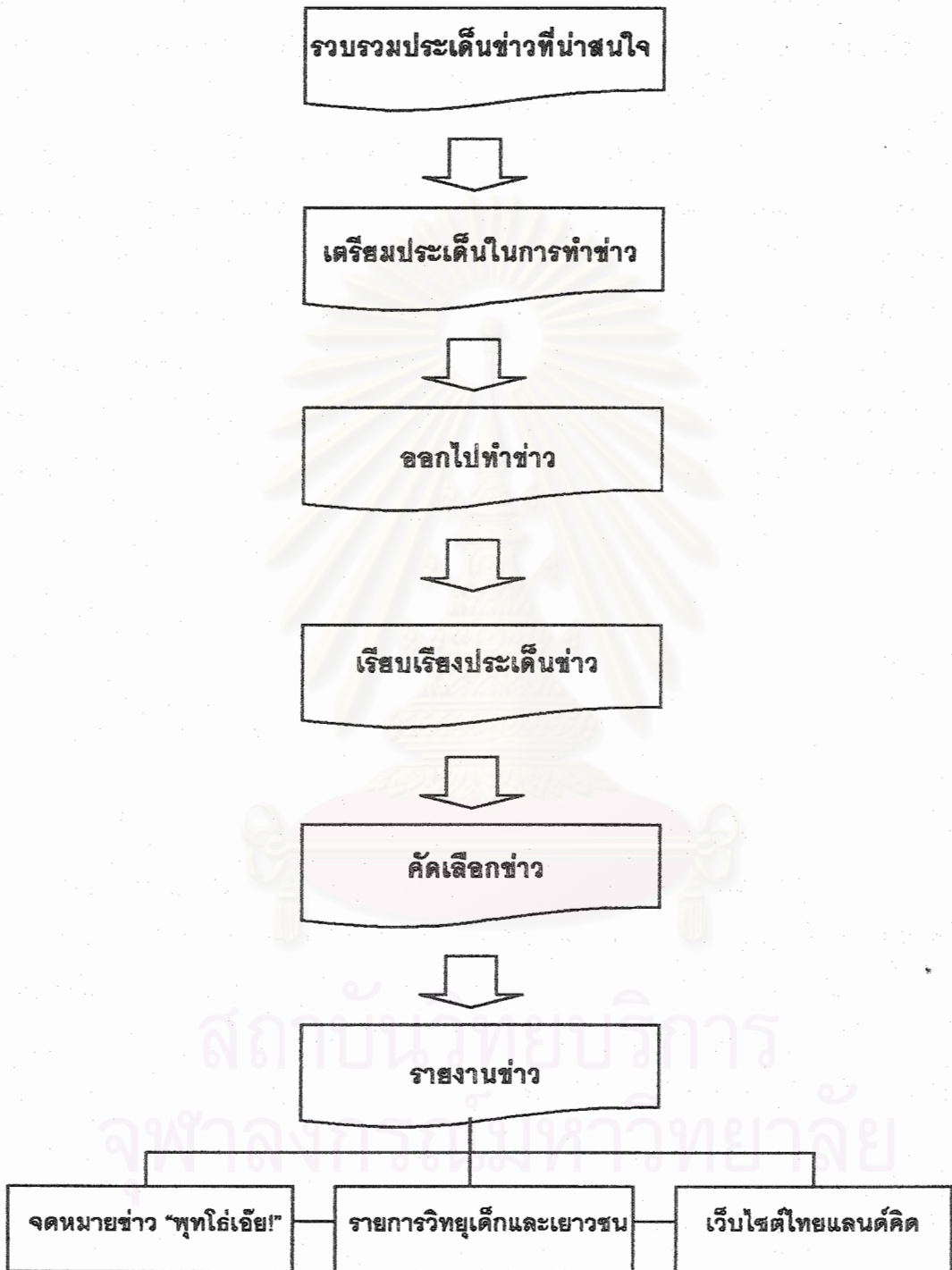
คำถามข้อที่ 2.2

สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บปรด” มีกระบวนการทำข่าวอย่างไร

ผู้วิจัยได้กล่าวไปแล้วว่าสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บปรด” มีลักษณะเฉพาะของตัวเอง มีลักษณะการดำเนินงานแตกต่างไปจากสำนักข่าว (News Agency) โดยทั่วไป สิ่งที่เห็นได้อย่างชัดเจนที่สุดคือตัวผู้สื่อข่าวที่เป็นเด็กและเยาวชน ซึ่งเข้ามาเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาส์บปรด” เพื่อร่วมเสนอข่าวสารเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนจากมุมมองของเด็กและเยาวชนเอง ซึ่งเด็กและเยาวชนเหล่านี้ล้วนเป็นผู้ที่ยังไม่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะอย่างมืออาชีพ (Non-Professional) ในการทำข่าว รวมถึงในเรื่องของการดำเนินงาน เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกับสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ล้วนเป็นอาสาสมัครในการทำข่าว หรือเรียกว่าอาสาสมัครนักข่าว ที่ไม่มีผลประโยชน์ทางธุรกิจเข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งต่างจากสำนักข่าวโดยทั่วไปอย่างชัดเจน

ในเรื่องของกระบวนการทำข่าว สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บปรด” ก็มีกระบวนการทำข่าวที่แตกต่างจากสำนักข่าวโดยทั่วไปเช่นกัน โดยสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีขั้นตอนในการทำข่าวที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน และมีลักษณะไม่เป็นทางการ แต่ก็มิวัธีการหลักๆ เหมือนสำนักข่าวโดยทั่วไป กล่าวคือมีการรวบรวมประเด็นข่าวที่น่าสนใจจากสื่อต่างๆ หรือจากข่าวสารแหล่งข่าวที่ส่งมาจากสื่ออื่น จากนั้นจึงเตรียมประเด็นในการทำข่าวว่าจะทำข่าวอย่างไร และสัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องอะไรบ้าง แล้วจึงออกไปทำข่าวถึงแหล่งข่าว จากนั้นจึงมาเขียนเรียบเรียงและสรุปประเด็น และคัดเลือกข่าวที่ต้องการนำเสนอ แล้วรายงานผ่านสื่อของสำนักข่าวฯ เองก็คือรายการวิทยุเด็กและเยาวชน จุดหมายข่าว “พุดใจเอ๋ย!” และเว็บไซต์ไทยแลนด์คิด

(www.thailandkid.com) ซึ่งทั้งสามสื่อมีการเชื่อมโยงข้อมูลกันอย่างใกล้ชิด โดยสามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 21 แผนภาพแสดงกระบวนการทำข่าว
ของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน "ขบวนการตาส์บ่รอด"

นอกจากข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จะได้เผยแพร่ตามสื่อของ “ขบวนการตา สับประรด” แล้ว ข่าวสารบางข่าวที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาของสังคม หรือเป็นข่าวสารที่เด็กและ เยาวชนต้องการความช่วยเหลือ สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตา สับประรด” ยังจะทำ หน้าที่ในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวอีก ด้วย เช่น การติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ เมื่อมีข่าวสารการแจ้งเบาะแสจากเครือข่าย “ขบวนการตา สับประรด” ในเรื่องการผลิต หรือการค้าขายยาเสพติดในชุมชน เป็นต้น

ลักษณะของกระบวนการทำข่าว จะทำตามวิธีการ ขั้นตอนที่เราเรียนรู้มาจากการบอกจากผู้ ที่ทำข่าวมาก่อน โดยเริ่มแรกนั้นคุณจักรชัยและคุณสฤณีจะเป็นผู้แนะแนวทางหลัก จากนั้นเด็กและ เยาวชนจะเรียนรู้ด้วยตนเอง และเริ่มจะฝึกฝนให้กับรุ่นน้องที่เข้ามาที่หลังต่อไป โดยกระบวนการ ขั้นตอนต่างๆ ไม่ได้กำหนดไว้อย่างแน่นอนว่าต้องทำอะไรบ้าง แต่จะเป็นเพียงการปูแนวทาง เล็กน้อยเพื่อให้เห็นวิธีการที่จะไปทำข่าวด้วยตนเอง

สำหรับขั้นตอนและกระบวนการทำข่าวโดยละเอียดมีดังนี้

1. การรวบรวมประเด็นข่าวที่น่าสนใจ

การทำข่าวจะเริ่มจากกระบวนการรวบรวมข่าวสาร โดยข่าวสารหลักของสำนักข่าวเด็ก และเยาวชน “ขบวนการตา สับประรด” จะมาจากแหล่งข่าวที่ส่งมายังสำนักข่าวฯ หรือข่าวสารที่ น่าสนใจซึ่งนักข่าวอาสาสมัครเป็นผู้พบเห็นเอง จากนั้นอาสาสมัครเหล่านี้จะมาพูดคุยกับรุ่นพี่ หรือ ผู้ประสานงานของสำนักข่าวฯ โดยสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ เรียกว่าที่ประชุม “โต๊ะข่าว” ซึ่งมี รูปแบบไม่เป็นทางการ และจะพูดคุยเกี่ยวกับความน่าสนใจและความเหมาะสมของข่าวว่าสมควร ไปทำข่าวหรือไม่ รวมถึงการพูดคุยนัดแนะเวลาและสถานที่ที่จะไปทำข่าว ดังที่นางสาวณิศา คง สุข กล่าวไว้ว่า

เริ่มจากแหล่งข่าวส่งข่าวเข้ามาก่อน หรือไม่เราอาจจะไปพบข่าวเองจาก หนังสือพิมพ์จากอะไรอย่างนี้ จากสื่อใหญ่ที่มันมี เราก็เอ..ข่าวนี้มันน่าสนใจนะ มันเกี่ยวกับเด็ก แล้วเราก็มาคุยกันที่โต๊ะข่าว โต๊ะข่าวก็ไม่ได้เป็นรูปแบบ มากมายอะไร ก็ทีมที่เราทำด้วยกันก็คุยกัน ตอนคุยกันก็เหมือนนั่งกินข้าวแล้วคุย กันนะ เออ..วันนี้มีงานอย่างนั้นอย่างนี้สนใจไหม น่าสนใจนะ เราน่าจะไปทำนะ

แต่ที่เขาไม่ได้ฟันธงว่าอย่าไปทำเลย เขาก็จะถามเราก่อนว่า ถ้าเราไปมันน่าสนใจหรือไม่ น่าสนใจอย่างไร เขาจะให้เหตุผลไง เราว่างใหม่ มีใครจะไปทำบ้าง ต่อไปก็มอบหมายใครจะไปทำบ้าง ไปกี่คน เจอกันที่ไหน ก็โมง ก็คือนัดแนะวันเวลา สถานที่ (ผนิตา คงสุข, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2546)

2. การเตรียมประเด็นในการทำข่าว

ขั้นตอนต่อมาหลังจากได้ปรึกษาหารือถึงความเหมาะสมและความน่าสนใจของข่าวแล้ว จะเป็นขั้นตอนของการเตรียมประเด็นในการทำข่าว โดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของเรื่องที่จะไปทำข่าวก่อนจากเอกสารที่ได้มาหรือค้นหาเพิ่มเติม จากนั้นจึงเขียนประเด็นที่ต้องการทราบจากข่าวนั้น และเขียนคำถามเพื่อสัมภาษณ์ในประเด็นดังกล่าว โดยที่อาสาสมัครเป็นผู้คิดและเขียนประเด็นเหล่านั้นด้วยตนเอง โดยอาจมีรุ่นพี่หรือผู้ที่เคยผ่านการทำข่าวมาก่อนช่วยเสนอแนะ ดังที่นางสาวผนิตา คงสุข ได้กล่าวถึงขั้นตอนนี้ไว้ว่า

ขั้นต่อไปก็คือเตรียมประเด็น หลังจากที่คุยกันแล้ว เราจะไปทำแล้วเนี่ย เราก็จะเตรียมประเด็น เราก็จะดูแบคกราวนด์ (Background - ข้อมูลพื้นฐาน) คร่าวๆ ก่อนว่างานนี้จัดยังไง ใครจัด ใครมาบ้างอะไรอย่างนี้ ก็เตรียมประเด็นหลักๆ อยู่ไม่กี่ประเด็นใช้ชั่วโมงบิณฑำ ถ้าเป็นน้องๆ เข้ามาใหม่เราก็แนะๆ เช่น อย่งไปงานดูนกเนี่ยสื่อใหญ่ๆ อาจจะไม่สนใจแต่เด็กๆ สนใจ อย่างนี้มันคือข่าวของเด็ก อย่งไปดูนกเนี่ยมีพื้นฤมด เมธิสุวฤด พุดเกี่ยวกับเรื่องดูนกกับประสบกการณที่เขำไปทำรายการโทรทศนั เรำก็จะแนะนำว่ำ พี่คนนั้ะเขำเป็นนักเขียน เป็นนักรายการโทรทศนัด้วย เขำมีประสบกการณในการทำทีวีหรืออะไรอย่างนี้ เขำจะลงพื้นที่ในชนบท หรือว่ำไปเจอเด็กๆ ที่อยู่ต่งจ้งหวัด เรำก็จะแนะนำคร่าวๆ ให้เขำรู้จักพี่คนนั้ก่อน แล้ววันนั้เขำคุยเรื่องดูนกเนี่ย เรำมีค้ำถามอะไรอยักจะถามเขำ เขียนมำ คือแนะนำ ไม่ได้บอกว่ำต้องถามอย่งนั้อย่งนั้ (ผนิตา คงสุข, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2546)

3. การออกไปทำข่าว

เมื่ออาสาสมัครนักข่าวของสำนักข่าวเด็กฯ ได้เตรียมประเด็นและคำถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนมาก็คือการออกไปทำข่าวถึงแหล่งข่าว โดยส่วนใหญ่แล้ววิธีการได้มาซึ่งข้อมูลข่าวของ

สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บ่ประด” จะใช้วิธีการพิจารณาเอกสารประกอบ และ สัมภาษณ์เป็นหลัก

การพิจารณาเอกสารประกอบ จะเริ่มทำตั้งแต่การเตรียมประเด็นข่าวแล้วในกรณีนี้ที่ แหล่งข่าวส่งเอกสารประกอบมาให้ก่อน และเมื่อไปถึงแหล่งข่าวอาสาสมัครนักข่าวต้องรับเอกสาร ที่มีให้ในงานนั้นๆ เพิ่มเติม เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการทำข่าว ส่วนการสัมภาษณ์นั้นถือได้ว่าเป็น กระบวนการที่สำคัญมากของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ แทบจะทุกครั้งที่มีการทำข่าว จะต้องมีการสัมภาษณ์เสมอ ในการสัมภาษณ์ของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีเทคนิควิธีการคือ การเลือก สัมภาษณ์บุคคลที่ทำงานเกี่ยวข้องกับด้านเด็กและเยาวชน หรือบุคคลที่พูดถึงเกี่ยวกับเด็กและ เยาวชน โดยวิธีการสัมภาษณ์จะมีการแนะนำตัวก่อนแล้วจึงอธิบายถึงเรื่องที่จะสัมภาษณ์ นางสาวณิศา คงสุข เล่าวิธีการเข้าไปสัมภาษณ์ให้ฟังว่า

พอเราไปถึงแหล่งข่าวแล้ว ถ้าเป็นเวทีเสวนา เราก็จะเก็บประเด็นจากเวที นั้นและ แล้วเราก็จะดูว่า คนไหนที่เราน่าจะถามมากที่สุด สมมติว่ามีเสวนา 4-5 คน เรามีคนหนึ่งที่พูดถึงเกี่ยวกับเรื่องมุมมองของเด็กอย่างวัฒนธรรมอะไรอย่างนี้ที่เด็ก ควรจะต้องทำ เราก็จะเจาะไปที่คนนี้เลย แล้วเราก็จะเอาประเด็นของคนที่คุณอีก 3 คนเนี่ยเอามาบวกกับคนคนนี้ที่เราเล็งไว้... เราจะไปหลังเวที พอเขาลงมาจากเวที เราก็เข้าไปหาเขาอีกทีหนึ่ง ก็ไปแนะนำตัวว่าเราเป็นใคร เราก็ไกด์ (Guide) ประเด็นให้เขานิดนึง ไกด์ประเด็นหลักๆ ที่เราเตรียมไว้ บอกเขาว่าเราจะพูดคุย เกี่ยวกับอะไร แล้วถ้าเรามีคำถามอะไรเพิ่มเติมที่คิดว่ามันจะมีประโยชน์กับคนฟัง หรือว่าคนฟังน่าจะถามโดยใช้ตนเองเป็นที่ตั้งนะ เพราะว่าเหมือนว่าเราลองสมมติ เหตุการณ์ตนเองว่าถ้าเราไปอยู่ในปัญหานั้นเราจะถามอะไร หรือว่าในตัวแทนของ เยาวชนคนนึงอยากจะถามอะไร... แล้วพอเสร็จถ้ามันมีประเด็นอะไรตกหล่นที่เรา สนใจด้วยเราก็จะถามเสริมไป คือเราไม่ได้เป็นตัวหลักในการถาม (ณิศา คงสุข, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2546)

4. การเรียบเรียงประเด็นข่าว

เมื่อการออกไปทำข่าวเสร็จสิ้น อาสาสมัครนักข่าวก็จะรวบรวมข้อมูลที่ได้ไม่ว่าทั้งจาก เอกสารหรือการสัมภาษณ์มาเรียบเรียงเป็นข่าว โดยที่ไม่ต้องเขียนข่าวเป็นคำพูดที่จะรายงาน ทั้งหมด เนื่องจากการรายงานข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จะเน้นการรายงานที่เป็นการ

บอกเล่ามากกว่าการอ่านให้ฟัง ดังนั้นการเขียนข่าวจึงเขียนออกมาเฉพาะประเด็นสำคัญ แต่ทั้งนี้ ลักษณะการเขียนข่าวก็จะแตกต่างกันออกไปในแต่ละคน ซึ่งตรงนี้ก็ถือว่าเป็นรูปแบบการเขียนของแต่ละคน สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จะไม่มีการกำหนดรูปแบบตายตัวในการเขียนรายงานข่าว แต่จะมีรุ่นที่เป็นผู้แนะนำในการเขียน นางสาวณิศา คงสุข ได้เล่าถึงส่วนนี้ให้ฟังว่า

ถ้าเป็นกรณีทั่วไปเราก็จะกลับมาเตรียมตัวว่าเราจะรายงานช่วงไหน ถ้ามีเอกสารต้องดูเอกสารประกอบไปด้วย ก็จะดูว่างานนี้เกิดขึ้นมาอย่างไร ใครจัด ทำมาเพื่อวัตถุประสงค์อะไร จัดที่ไหน ยังไง เมื่อไร ก็ What When Where Why How เราก็เขียนนิดนึงประมาณไกด์อะไรอย่างนี้ ไม่จำเป็นต้องเขียนออกมาหมดว่าจะพูดว่าอะไร ส่วนน้องคนอื่น ๆ เขาก็จะเขียนของเขาเอง ลักษณะการรายงานของเขาไม่จำเป็นต้องยึดรูปแบบนี้หรือรูปแบบตามสื่ออะไรต่างๆ คิดว่าการทำงานข่าวมันดีไซน์ (Design) ได้ทุกอย่างมันเหมือนงานศิลปะ แต่อันนี้มันเป็นเหมือนงานศิลปะในแง่ของความคิด ไม่ใช่ศิลปะในการลงมือวาด เราจะเข้าไปทำกับเขาสักข่าวสองข่าว พอเราเริ่มปล่อยเขาเนี่ยเขาก็ดีไซน์ในรูปแบบของตัวเองออกมา มันไม่ใช่ที่เราต้องไปตามว่าแบบนี้รายงานผิคนะ เราจะไม่คอมเมนต์ (Comment) เขาอย่างนั้น แต่ว่าบางที่เขาสัมภาษณ์ไปว่าอยู่ที่ไหนสัมภาษณ์สถานที่อย่างนี้ก็จะเตือนกัน แต่ว่าบางคนรายงานข่าวออกมาเป็นรูปแบบสนุกอะก็มันนะ ก็ดี นั่นมันก็คือคืออะ เพราะว่าเด็กเขาคงไม่อยากฟังข่าวเหมือนผู้ใหญ่ มันดูแข็ง มันเป็นรูปแบบเดียวที่เราเห็นจากในทีวี (ณิศา คงสุข, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2546)

5. การคัดเลือกข่าว

เมื่ออาสาสมัครนักข่าว “ขบวนการตาข่ายประรด” เขียนข่าวเสร็จ ขั้นตอนต่อไปก็คือการคัดเลือกข่าว ซึ่งโดยทั่วไปการนำเสนอข่าวจะคำนึงถึงช่องทางและเวลาในการออกอากาศในช่วง “เปิดสายกระจายข่าว” ด้วย หากมีเวลาไม่มากนัก ข่าวที่อาสาสมัครทำก็ไม่สามารถออกอากาศได้หมดทุกข่าว จึงจำเป็นต้องมีการคัดเลือกข่าว ที่มงานรายการวิทยุเด็กและเยาวชนฯ ก็เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดเวลาของข่าวที่จะนำเสนอว่าออกอากาศได้มากน้อยเพียงใด (แต่ที่มงานวิทยุไม่ได้เป็นผู้พิจารณาว่าข่าวใดควรออกอากาศหรือไม่)

โดยเมื่ออาสาสมัครนักข่าวฯ ทราบว่าเวลาในการออกอากาศไม่พอต่อการรายงานข่าวที่ทำมาทั้งหมด การคัดเลือกข่าวในลำดับแรกจะทำโดยอาสาสมัครนักข่าวฯ ผู้ที่ไปทำข่าวนั้นเองก่อนเป็นหลักหากไม่สามารถตัดสินใจได้จะให้รุ่นพี่หรือคุณสฤณี กิรติวงศ์วานิช (ผู้ประสานงานหลักของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ) เป็นผู้เสนอแนะ ซึ่งส่วนนี้นางสาวณิศา คงสุข ก็ได้ให้สัมภาษณ์ไว้เช่นกันว่า

ตัวหลักในการเลือกข่าวก็คือคนที่ไปทำข่าวนั้นเอง พี่หน่อยจะเข้ามาคุยกับเราก่อน ถามเราก่อน ว่าจำเป็นไหม สำคัญไหม เขาจะไม่ได้ตัดสินใจให้คนที่ทำข่าวเองเป็นตัวสำคัญที่มีสิทธิตัดสินใจ.. สมมติว่าเราไปทำข่าวมา 3 ข่าว ช่วงเปิดสายกระจายข่าวในรายการวิทยุมีประมาณ 15 นาที เราก็ดูเวลาว่าวิทยุโอเคไหมถ้าจะรายงานไปทั้ง 3 ข่าว หรือว่าวันนี้วิทยุเขาจะมีใครรายงานจากที่ไหนมาให้บ้าง ก็คือต้องดูเวลาเป็นหลักเพราะว่ามันต้องแข่งกับเวลาทำสื่อ ก็จะต้องมาถามวิทยุอีกทีหนึ่งว่าจะออกได้ไหม ถ้าเขาว่าวันนี้ไม่ได้แล้วนะ เวลามันเกิน มันเต็มก็อด ก็คือข่าวนั้นก็เอาท์ (Out) ไป ไม่ได้รายงาน.. คนที่ตัดสินใจสุดท้ายก็คือวิทยุทีมงานวิทยุ บางทีเราเจอกันหรือว่าเรามีการคุยกันก่อนหน้านั้น ก่อนจัดรายการเราก็จะบอกเขาว่า เออ..วันนี้จะรายงานข่าวนี้นี้เข้าไปนะโอเคไหม.. (ณิศา คงสุข, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2546)

6. การรายงานข่าว

ขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” ก็คือการนำเอาข่าวที่คัดเลือกแล้วรายงานผ่านสื่อของ “ขบวนการตาสับประรด” เอง ทั้งในส่วนของจดหมายข่าวฯ, รายการวิทยุเด็กและเยาวชน และเว็บไซต์ไทยแลนด์คิด (<http://www.thailandkid.com>) ในส่วนของข่าวที่จะนำลงในจดหมายข่าว “พุดไร้อี๋ย!” ก็จะมีการพิจารณาโดยตัวอาสาสมัครก่อนเป็นหลักเช่นกัน และจะได้พิจารณาอีกครั้งหนึ่งจากคุณสฤณี กิรติวงศ์วานิชซึ่งเป็นบรรณาธิการของจดหมายข่าว การรายงานข่าวทางรายการวิทยุเด็กและเยาวชนฯ จะกระทำโดยอาสาสมัครฯ ผู้ทำข่าวนั้นเอง โดยมีวิธีการทำสำคัญ 2 วิธีคือ การรายงานสดผ่านโทรศัพท์ และการรายงานสดในรายการ

การรายงานสดผ่านโทรศัพท์ เป็นวิธีการรายงานข่าวที่ใช้มากที่สุด แทบจะเรียกได้ว่าเป็นประจำทุกสัปดาห์ โดยเมื่อถึงช่วง “เปิดสายกระจายข่าว” ของรายการวิทยุเด็กและเยาวชนฯ

อาสาสมัครนักข่าวจะรายงานเสียงเข้ามาทางสายโทรศัพท์ โดยที่ทีมงานรายการวิทยุที่สถานีจะเป็นผู้โทรศัพท์ติดต่อไปยังอาสาสมัครนักข่าวฯ ก่อนเวลาออกอากาศของช่วงนี้เล็กน้อย เมื่อถึงเวลาออกอากาศผู้ควบคุมเสียง (Controller) ที่สถานีวิทยุ จะเป็นผู้นำเสียงจากสายโทรศัพท์ออกอากาศ ผู้รายงานข่าวจะรายงานข่าวจากประเด็นที่จัดไว้ ส่วนเทคนิคในการนำบทสัมภาษณ์ออกอากาศนั้นจะใช้วิธีการเปิดเทปสัมภาษณ์แล้วนำไปจ่อไว้กับหูโทรศัพท์ ดังที่นางสาวผนิดา คงสุข ได้เล่าให้ฟังว่า “เราก็จะใช้เทคนิค พอเราพูดว่านายอันนั้นพูดว่า เราก็จะเปิดเทปที่เราสัมภาษณ์ไว้ใส่เข้าไปในโทรศัพท์ คือเทคนิคง่ายมากเลยเอาโทรศัพท์จ่อกับเทป เสร็จแล้วเราก็สรุป” (ผนิดา คงสุข, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2546)

การรายงานสดในรายการ การรายงานข่าวแบบนี้ไม่ค่อยได้ทำบ่อยครั้งเท่าไรนัก การรายงานสดในรายการจะเป็นการนำอาสาสมัครฯ ที่เพิ่งผ่านการฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุ ซึ่งจัดโดยศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนสร้างสรรค์ฯ (ศส.ดย.) มารายงานข่าวออกอากาศ โดยในหลักสูตรการอบรมจะมีการให้ผู้เข้าอบรมทำข่าวตามกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ เมื่อทำข่าวเรียบร้อยแล้วจะนำข่าวรายงานออกอากาศที่สถานีวิทยุในวันที่รายการวิทยุเด็กและเยาวชนฯ ออกอากาศ โดยการรายงานข่าวของผู้เข้าอบรมนี้จะมีผู้จัดรายการวิทยุของรายการวิทยุเด็กและเยาวชนฯ เป็นผู้ควบคุม และสัมภาษณ์ในรายการ นอกจากนี้ผู้ที่เข้าอบรมจะนำเอาเทปที่บ้านที่กึ่งเสียงที่ตนไปสัมภาษณ์นำออกอากาศด้วย

นอกจากการรายงานข่าวผ่านสื่อจดหมายข่าว “พุทไร้อะเอียด!” และรายการวิทยุเด็กและเยาวชนแล้ว ข่าวที่เรียบเรียงมาเรียบร้อย แต่ไม่ได้นำเสนอในสื่อทั้งสอง จะถูกนำมาเสนอในเว็บไซต์ของ “ขบวนการตาสับปะรด” คือเว็บไซต์ไทยแลนด์คิด (<http://www.thailandkid.com>) ซึ่งเป็นสื่อใหม่ของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่เกิดขึ้นไม่นาน แต่มีการรวบรวมข้อมูลที่สำคัญของ “ขบวนการตาสับปะรด” ไว้ทั้งหมด รวมถึงรวบรวมข่าวสารที่สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ทำขึ้น และเก็บไว้เพื่อประโยชน์ในการค้นหาข้อมูลต่อไป

จากขั้นตอนที่กล่าวมาทั้งหมด เป็นเพียงการพยายามเรียบเรียงขึ้นเพื่อให้เห็นภาพของกระบวนการทำข่าว ซึ่งอันที่จริงแล้วกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” จะไม่ได้กำหนดอย่างชัดเจนว่าต้องทำตามขั้นตอนเช่นนี้ทุกขั้นตอน หรือต้องทำตามกระบวนการทำข่าวนี้อย่างไรทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีลักษณะรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ คือสามารถเปลี่ยนแปลง ยืดหยุ่นการทำข่าวได้ตามความเหมาะสม ซึ่งแตกต่างจากกระบวนการทำข่าวของ

สำนักข่าวโดยทั่วไป ซึ่งมีการกำหนดขั้นตอนและวิธีการที่ชัดเจน และทำตามกระบวนการนั้นอย่าง เป็นกิจวัตร สม่่าเสมอ

คำถามข้อที่ 2.3

ปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตา สับประรด”

จากการศึกษาพบว่าข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตา สับประรด” ซึ่งทำโดย อาสาสมัครนักข่าวของ “ขบวนการตา สับประรด” ทุกข่าว ไม่สามารถนำเสนอข่าวได้หมด เนื่องจาก ข้อจำกัดของเวลาในการออกอากาศของรายการวิทยุเด็กและเยาวชน รวมถึงความจำกัดของ หน้ากระดาษของจดหมายข่าวพู่ไร้อะเอียด! เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นต้องมีการคัดเลือกข่าวเพื่อนำเสนอ ซึ่งการพิจารณาตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตา สับประรด” นั้น ไม่มี รูปแบบ และกฎเกณฑ์ที่ตายตัว โดยนอกจากจะต้องมีการคัดเลือกเนื่องจากความจำกัดของเวลา และพื้นที่แล้ว ยังจะต้องคัดเลือกข่าวจากเนื้อหาของข่าวนั้นเพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสม หรือ ลำดับความสำคัญ (Priority) ของข่าว และมุมมองของผู้ที่คัดเลือกข่าวด้วย ในการพิจารณาถึง ปัจจัยในการคัดเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตา สับประรด” สามารถแบ่ง พิจารณาออกได้เป็น 3 ปัจจัยหลักคือ ปัจจัยระดับบุคคล และระดับกลุ่ม, ปัจจัยระดับองค์กร และ ปัจจัยระดับสังคม โดยผู้วิจัยจะขออธิบายที่ละปัจจัยดังนี้

1. ปัจจัยระดับบุคคล และระดับกลุ่ม

จากการศึกษาพบว่าในการตัดสินใจเลือกข่าว ผู้ที่มีความสำคัญในการเลือกข่าวคือผู้ทำ ข่าวนั้นเป็นหลัก และผู้ที่เป็นอาสาสมัครนักข่าวที่เคยทำข่าวมาก่อนซึ่งค่อนข้างมีความชำนาญกับ ผู้ประสานงานของสำนักข่าวฯ จะร่วมพิจารณาตัดสินใจด้วย สาเหตุที่สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตา สับประรด” ให้ความสำคัญกับอาสาสมัครนักข่าวผู้ที่ทำข่าวนั้นเองในการตัดสินใจ เลือกข่าวเนื่องจาก ผู้ที่ทำข่าวนั้นเองย่อมจะทราบได้เป็นอย่างดีว่าข่าวใดของตนควรนำเสนอ มากกว่าข่าวใด ส่วนนักข่าวรุ่นพี่และผู้ประสานงานของสำนักข่าวฯ (ซึ่งโดยมากจะเป็นคุณสุกัญญ์ กิริตวิงศ์วานิช หรือคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ ในบางครั้ง) จะเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมพิจารณา ตัดสินใจเลือกข่าวด้วย ซึ่งในการพิจารณาในในระดับบุคคลจะใช้มุมมองของแต่ละคนเป็นหลัก

1.1 มุมมองส่วนบุคคลของกลุ่มผู้คัดเลือกข่าวสารมีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าว

จากการศึกษาพบว่า ผู้ตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ใช้มุมมองส่วนบุคคลของตนในการเลือกข่าว โดยพิจารณาจากปัจจัยต่อไปนี้

1.1.1 มุมมองด้านความเหมาะสมในการนำเสนอเนื้อหาของข่าว

การพิจารณาถึงความเหมาะสมของเนื้อหาข่าวถือเป็นหัวใจหลักอย่างหนึ่งของการตัดสินใจเลือกข่าว โดยการพิจารณาถึงความเหมาะสมต้องพิจารณาจากความรู้และประสบการณ์ของผู้ตัดสินใจเลือกข่าว ซึ่งพิจารณาเนื้อหาของข่าวโดยคำนึงถึงความเหมาะสมในหลายประเด็น เช่น เนื้อหาของข่าวมีความเป็นกลางหรือไม่, เนื้อหาของข่าวมีประเด็นที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้งหรือไม่ ใช้ถ้อยคำรุนแรงไปหรือไม่, เนื้อหาของข่าวพาดพิงถึงผู้อื่นในทางเสียหายหรือไม่ เป็นต้น การพิจารณาว่าเนื้อหาข่าวมีความเหมาะสมที่จะนำเสนอหรือไม่ ถือเป็นมุมมองส่วนบุคคล โดยผู้พิจารณาคัดเลือกข่าวจะเป็นผู้ให้ความเห็นว่าเนื้อหาของข่าวเหมาะสมหรือไม่ เพียงใด อย่างไรก็ตาม คุณสุกัญญา กীরติวงศ์วานิช ผู้ประสานงานหลักของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ได้อธิบายถึงแง่มุมหนึ่งในการคัดเลือกข่าวว่า

ที่คอยดูในเรื่องการตัดสินใจว่าข่าวไหนลงไม่ลง ส่วนหนึ่งก็คือว่า ชั้นแรกเนี่ยเราจะให้ความพิจารณาเขาก่อน ว่าเขียนสมควรไหม เขาสมควรที่จะลงไหม โอเคถ้าออกได้ลงได้ก็ปล่อยเขาไปก่อน วันแต่ว่าบางที่เขาไม่แน่ใจจะออกทางไหนดี หรือมันน่าออกไหม เขาก็จะมาคุย เราก็จะบอก จะถามกลับว่าแล้วมันเป็นยังไง พอเป็นยังไงแล้วให้เขาเล่าให้ฟัง โอเคถ้าเขาเล่าให้ฟัง เราประเมินดูแล้วน่าสนใจที่จะออกเนี่ยเราก็ออกเลย (สุกัญญา กীরติวงศ์วานิช, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2546)

ความเหมาะสมของข่าว ต้องอาศัยการพิจารณาโดยใช้ประสบการณ์และวิจารณญาณของผู้คัดเลือกข่าวเอง หากประเด็นยังไม่ชัดเจนว่าข่าวนั้นสมควร เหมาะสมหรือไม่ ก็อาจจะนำมาอภิปรายพูดคุยกันระหว่างอาสาสมัครนักข่าวผู้ทำข่าวนั้นเองกับรุ่นพี่นักข่าวและผู้ประสานงานสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ก็ได้

ตัวอย่างข่าวที่ต้องให้ความระมัดระวังเป็นพิเศษอีกอีกประเด็นหนึ่งในการนำเสนอก็คือ ข่าวการแจ้งเบาะแสการกระทำที่ผิดกฎหมาย เช่น การผลิตหรือค้ายาเสพติด ซึ่งจากการศึกษา

พบว่ามีอาการง่วงซาวสารเบาแสบการผลิตยาเสพติดหรือค้ำยาเสพติด มายัง “ขบวนการตาสับประรด” โดยสมาชิกของเครือข่ายเอง หรือผู้อื่นที่พบเห็นการกระทำดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งประเด็นการตัดสินใจเลือกข่าวในส่วนนี้ จะผ่านการพิจารณาโดยคุณฉัตรชัย เชื่อราล์มว่าเชื่อถือได้หรือไม่ ควรนำเสนอหรือไม่ อย่างไร โดยทั่วไปแล้วการนำเสนอข่าวสารเบาแสบการง่วงพบเห็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย จะนำเสนอผ่านทางรายการวิทยุเด็กและเยาวชนเป็นหลัก และมีการนำเสนอผ่านจดหมายข่าว “พุทโธเอ๊ย!” ด้วย โดยบอกถึงพื้นที่ที่พบ แต่ไม่ได้ระบุอย่างชัดเจน และที่สำคัญคือไม่มีการระบุชื่อผู้แจ้งว่าเป็นผู้ใด โดยคุณฉัตรชัย ได้ทำความเข้าใจกับสมาชิก “ขบวนการตาสับประรด” ทั่วประเทศแล้วว่า การแจ้งข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการกระทำที่ผิดกฎหมายและจะเป็นอันตรายต่อตนเอง ผู้แจ้งไม่ต้องระบุชื่อ โดยอาจจะระบุเพียงเลขที่สมาชิกเครือข่ายเท่านั้น สำหรับประเด็นข่าวแจ้งการพบเห็นการกระทำที่ผิดกฎหมายนี้ เมื่อนำเสนอผ่านสื่อของเครือข่ายแล้ว คุณฉัตรชัยจะนำเรื่องดังกล่าวไปแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะสามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วย

1.1.2 มุมมองด้านความน่าสนใจต่อเด็กและเยาวชนของเนื้อหาข่าว

การพิจารณาประเด็นความน่าสนใจ จะพิจารณาจากเนื้อหาของข่าวนั้นเป็นหลักว่าจะมีประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชนหรือไม่ มากน้อยเพียงใด โดยการพิจารณาว่าเนื้อหาของข่าวมีความน่าสนใจกับเด็กและเยาวชนทั่วไปหรือไม่นั้น ต้องอาศัยความรู้ประสบการณ์ และวิจารณญาณของผู้คัดเลือกข่าวเป็นสำคัญอีกเช่นกัน โดยผู้คัดเลือกข่าวต้องคิดแทนผู้รับข่าวสารว่าเด็กและเยาวชนโดยทั่วไปจะสนใจประเด็นข่าวเหล่านั้นหรือไม่ ดังที่คุณสกุณี กิรติวงศ์วานิช ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

ก็จะดูประเด็น ประเด็นที่เขาไปสัมภาษณ์หรือพูดคุยมา น่าสนใจไหม ถ้าเราสนใจเนี่ย ก็คิดว่าเด็กคนอื่นที่น่าจะสนใจด้วย คือเราอาจจะต้องวัดที่ตัวเราเป็นหลักก่อน แล้วก็วัดที่ตัวเด็ก เพราะว่าเราไม่สามารถเอาน้องเด็ก หรือน้องเด็ก ๆ เนี่ยมานั่งคุยได้ทุกสัปดาห์... ถามว่าเราประเมินด้วยอะไร ก็คงใช้หลักของตัวเองไปก่อน ว่ามันเป็นสิ่งที่เด็กทั่วไปสนใจไหม ถ้าออกสื่อวิทยุมันน่าฟังแค่ไหน มีเสียงหรือเปล่าหรือคุณรายงานอย่างเดียว โอเคถ้ารายงานอย่างเดียวแล้วเป็นเรื่องที่น่าสนใจเป็นสถิติหรือเป็นอะไร ก็โอเค (สกุณี กิรติวงศ์วานิช, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2546)

1.1.3 มุมมองด้านทิศทางการนำเสนอเนื้อหาของข่าว

การพิจารณาประเด็นข้อนี้จะพิจารณาถึงทิศทางการนำเสนอข่าว โดยให้ความสำคัญกับข่าวที่เป็นเชิงบวก กล่าวคือเป็นข่าวที่สร้างสรรค์ และให้ข้อคิดกับเด็กและเยาวชนได้หรือไม่ เมื่อผู้เปิดรับข่าวสารรับข่าวนั้น สามารถนำไปติดต่อหรือนำไปพิจารณาเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับตนเอง ชุมชน และสังคมได้หรือไม่ ดังที่นางสาวณิศา คงสุข ได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นนี้ไว้ว่า

ส่วนใหญ่มันเป็นแนวข่าวดีนะ ไม่ค่อยเป็นข่าวที่มันเลวร้าย มันไม่ใช่ข่าวด้านข่าวแบบรถชนกันมีเด็กตายอย่างนั้น ไม่ๆ มันเป็นข่าวที่สามารถให้คนฟังๆ แล้วให้เขาคิดต่อได้ จะคิดถึงคนฟังมากกว่าว่า ข่าวนี้มันสมควรที่จะเป็นข่าวสำหรับเขาหรือเปล่า เป็นข่าวดีสำหรับเขาไหม เป็นข่าวแล้วหลังจากนี้เขาจะเข้ามามีส่วนร่วมอะไรได้บ้าง สมมติว่ามีข่าวแข่งขันประกวดนิทานอะไรอย่างนี้ อันนี้มันก็คือข่าวของเราเหมือนกัน แต่มันมีประโยชน์กับเขา เพราะว่าเขาฟังแล้วเนี่ย ถ้าเขาอยากมีส่วนร่วมเขาส่งสัยอะไรก็ให้เขาเพจเข้ามาถาม หรือว่าโทรเข้ามาถาม หรือไม่ก็เขียนจดหมายเข้ามา คิดถึงกลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก (ณิศา คงสุข, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2546)

1.1.4 มุมมองด้านความสำคัญต่อเด็กและเยาวชนของเนื้อหาข่าว

การพิจารณาว่าเนื้อหาของข่าวมีความสำคัญต่อเด็กและเยาวชนที่จะรับรู้หรือไม่ จะพิจารณาว่าเด็กและเยาวชนมีความจำเป็นที่ต้องรับรู้ข่าวนั้นหรือไม่ ปัจจัยนี้ถือเป็นปัจจัยสำคัญอีกข้อหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสืบปะรด” ผู้พิจารณาตัดสินใจเลือกข่าวจำเป็นต้องใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจว่า ข่าวนั้นมีความสำคัญหรือมีความจำเป็นต่อการรับรู้ของเด็กและเยาวชนมากน้อยเพียงใด โดยส่วนมากแล้วการพิจารณาตัดสินใจในเรื่องนี้ จะใช้พิจารณาเพื่อเรียงลำดับความสำคัญ (Priority) ของข่าวมากกว่า ว่าข่าวใดควรนำเสนอก่อน (เร่งด่วน) หรือข่าวใดไม่จำเป็นต้องนำเสนออย่างเร่งด่วนก็ได้

2. ปัจจัยระดับองค์กร

2.1 ความสอดคล้องของเนื้อหาข่าวกับวัตถุประสงค์ของ “ขบวนการตาสับประรด”

วัตถุประสงค์หลักของ “ขบวนการตาสับประรด” ก็เพื่อเป็นเวทีให้เด็กและเยาวชนร่วมมือช่วยแก้ปัญหาสังคม โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนเอง นอกจากนั้นต้องเป็นข่าวที่ไม่นำเสนอเฉพาะกับเด็กและเยาวชนเพียงบางกลุ่ม หรือต้องไม่เกี่ยวข้องกับเชิงธุรกิจ ดังจะอธิบายต่อไป

2.1.1 เนื้อหาของข่าวมุ่งให้เด็กและเยาวชนร่วมมือช่วยแก้ปัญหาสังคม

เนื้อหาของข่าวเรื่องนี้ ถือเป็นเรื่องหลักที่สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” พิจารณาคัดเลือก ว่าเนื้อหาของข่าวนั้นสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาสังคมได้หรือไม่ เช่น เนื้อหาของข่าวเป็นการแจ้งเบาะแสการกระทำผิดกฎหมายในสังคม เป็นต้น

2.1.2 เนื้อหาของข่าวต้องไม่ใช่ข่าวที่นำเสนอเฉพาะเด็กและเยาวชนบางกลุ่ม

ลักษณะสำคัญอีกอย่างหนึ่งของข่าวที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” คือต้องเป็นข่าวที่นำเสนอแก่เด็กและเยาวชนทั่วไป ไม่เป็นข่าวที่เฉพาะเจาะจง หรือเป็นข่าวที่รู้กันเฉพาะบางกลุ่มของเยาวชนเท่านั้น ในเรื่องนี้คุณสกุณี กิริติวงศ์วานิช ได้ให้ทัศนะไว้ว่า “มันเป็นประโยชน์กับเด็กทั่วประเทศนี่ก็ให้ออก ไม่ใช่เด็กเฉพาะกลุ่ม โอเคเราก็ให้ออก แต่ส่วนใหญ่เนี่ยแทบทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเด็กเราออกหมดเลย ขอให้เป็นเรื่องที่ไม่มีคาบเกี่ยวกับเชิงธุรกิจ และขอให้เป็นเรื่องจริงอะ” (สกุณี กิริติวงศ์วานิช, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2546)

เหตุที่ต้องเลือกข่าวที่เด็กและเยาวชนทั่วไปสามารถรับรู้และเข้าใจได้ทั่วไป เนื่องจากเหตุผลที่สำคัญคือข่าวที่มุ่งนำเสนอแก่เด็กและเยาวชนบางกลุ่ม จะเป็นประโยชน์แก่เด็กและเยาวชน กลุ่มนั้นเท่านั้น รวมถึงเด็กและเยาวชนกลุ่มอื่นๆ ที่เปิดรับสื่อของ “ขบวนการตาสับประรด” ทั้งประเทศ ก็ไม่สามารถเข้าใจเนื้อหาของสารที่นำเสนอ และไม่สามารถนำไปใช้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ได้

2.1.3 เนื้อหาของข่าวต้องไม่เกี่ยวข้องกับเชิงธุรกิจ

การมีเนื้อหาไม่เกี่ยวข้องกับเชิงธุรกิจหมายถึง การไม่มีเนื้อหาที่มุ่งส่งเสริมสินค้าบริการหรือผลิตภัณฑ์ของบริษัท ห้างร้านใดเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจ ปัจจัยข้อนี้ถือเป็นปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่ง เนื่องจากลักษณะเฉพาะของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่สำคัญคือ การเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการด้านเด็กและเยาวชน โดยไม่มุ่งหวังผลกำไร ตามวัตถุประสงค์การดำเนินงานของ ศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนสร้างสรรค์เพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม (ศส.ดย.) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ “ขบวนการตาสับปะรด” สังกัดอยู่

2.2 ความจำกัดในเนื้อที่ และเวลาการนำเสนอข่าว

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าข่าวที่อาสาสมัครนักข่าวของ “ขบวนการตาสับปะรด” ไปทำมาไม่สามารถนำเสนอได้ทั้งหมด ทั้งนี้มีปัจจัยหลักที่สำคัญคือในเรื่องของความจำกัดในเนื้อที่ และเวลาการนำเสนอข่าว กล่าวคือ ข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จะได้รับการนำเสนอผ่านสื่อ 3 ช่องทางที่สำคัญคือ รายการวิทยุเด็กและเยาวชนฯ, จดหมายข่าว “พุทโธเอ๊ย!” และเว็บไซต์ไทยแลนด์คิด (<http://www.thailandkid.com>) ซึ่งสื่อทั้งสามอย่างมีข้อจำกัดในการนำเสนอในเรื่องพื้นที่และเวลา เป็นเหตุให้ต้องมีตัดสินใจเลือกข่าว จึงถือว่ามีปัจจัยเรื่องความจำกัดในเนื้อที่ และเวลาการนำเสนอข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ

3. ปัจจัยระดับสังคม

3.1 เนื้อหาของข่าวเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

ปัจจัยข้อนี้ถือเป็นปัจจัยหลักของการคัดเลือกข่าว ไม่ว่าจะป็นในองค์กรใด สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ไม่ได้มีการพูดถึงประเด็นนี้อย่างเด่นชัดนัก แต่ได้มีการพูดในการให้สัมภาษณ์โดยคุณสกุณี ว่า “.. แต่ส่วนใหญ่เนี่ยแทบทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเด็กเราออกหมดเลย ขอให้เป็นเรื่องที่ไม่คาบเกี่ยวกับเชิงธุรกิจ และขอให้เป็นเรื่องจริงอะ” (สกุณี กิระติวงศ์วานิช, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2546) จะเห็นได้ว่ามีการกล่าวถึงคุณสมบัติของข่าวที่ได้รับการตัดสินใจเลือกว่าต้องเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง

3.2 ความเกี่ยวเนื่องของเนื้อหาข่าวกับเรื่องราวที่กำลังเป็นที่สนใจของสังคม

ปัจจัยนี้ก็ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง เนื่องจากเรื่องราวที่กำลังเป็นที่สนใจในสังคม จะเป็นเรื่องราวที่คนทั่วไปรวมถึงเด็กและเยาวชนให้ความสนใจมากเป็นพิเศษด้วย นอกจากนี้การนำเสนอข่าวที่ทันเหตุการณ์ยังเป็นการบ่งบอกถึงความทันต่อเหตุการณ์ของการรายงานข่าว เพราะฉะนั้นข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวเนื่องกับเรื่องราวที่เป็นที่สนใจของสังคมจะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษให้นำเสนอ ดังที่นางสาวผนิตา คงสุข ได้ให้สัมภาษณ์ถึงทัศนคติตรงนี้ไว้ว่า

ข่าวที่ทำแล้วไม่ได้ออกทุกข่าว เพราะว่าช่องทางมันไม่พอ บางทีกิจกรรมมันเยอะแยะมากมายมันต้องคัดออกบ้าง การเลือกข่าวเราก็จะมานั่งคุยกัน แบบไป 3 งาน เราจะดูความสำคัญของข่าว คือคิดว่ามันสำคัญที่สุดแล้วมันเป็นประเด็นร้อน อาจจะมีกระแสหลักบ้าง ก็คือว่าดูกระแสหลักว่า ตอนนี้มีเรื่องนี้นี่ที่มันดัง อะไรที่มันเป็นผลกระทบที่มันเป็นวงกว้าง เราก็จะชูเรื่องนั้นขึ้นมาก่อน (ผนิตา คงสุข, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2546)

โดยสรุปแล้ว จะเห็นได้ว่าการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บ่ประรด” อาศัยปัจจัยหลายปัจจัยในการคัดเลือกข่าว รวมถึงการพิจารณาจากมุมมองของผู้คัดเลือกข่าว ซึ่งต้องอาศัยความรู้ ประสบการณ์ของผู้ที่คัดเลือกข่าวอย่างมาก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง เครื่องช่วยและกระบวนการทำข้าว ของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาการรวมตัว, รูปแบบการสื่อสารที่ใช้ในการขยายตัว รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับประรด”
2. เพื่อศึกษาเป้าหมายของการทำข้าว กระบวนการทำข้าว และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด”

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยที่มุ่งค้นคว้าให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการรวมตัวกัน, รูปแบบการสื่อสารที่ใช้ในการขยายตัว รวมทั้งปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับประรด” และมุ่งค้นคว้าเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเป้าหมายของการทำข้าว, กระบวนการทำข้าว และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” เพื่อให้เกิดภาพรวมของลักษณะเครื่องช่วย และกระบวนการทำข้าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด”

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่ใช้หลักการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้เครื่องมือการเก็บข้อมูลอยู่ 3 อย่างหลักคือการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) จำนวน 5 คน, การสังเกต (Observation) ทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) และการศึกษาเอกสารต่างๆ (Documentary Research)

จากการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้เป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ “ขบวนการตาสับประรด”

จุดเริ่มต้นของ “ขบวนการตาสับประรด”

“ขบวนการตาสับประรด” มีจุดกำเนิดจากความคิดของคุณจักรชัย เชื้อรามัญ โดยได้มีโอกาสทำงานกับมูลนิธิโกมล คีมทอง และได้ออกมาตั้งหน่วยงานของตนเอง คือศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนสร้างสรรค์เพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม (ศส.ดย.) ในปี พ.ศ. 2534 มีการจัดกิจกรรมค่ายเยาวชน เพื่อสร้างจิตสำนึกร่วมระหว่างเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม

การใช้จดหมายเป็นสื่อเชื่อมโยงหลังจากจบกิจกรรมค่ายเยาวชน

ความคิดหลักในการสานต่องานค่ายเยาวชนได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญประมาณปี พ.ศ. 2535 เมื่อมีการพูดคุยกันว่าทำอย่างไรจึงจะสามารถสานต่อความคิดได้ มีสมาชิกในค่ายเยาวชนผู้หนึ่งเสนอว่า ให้ใช้วิธีการส่งจดหมายเพื่อสานต่อแนวคิดและการทำงาน โดยให้คุณจักรชัยเป็นศูนย์กลางในการรับและส่งข่าว ซึ่งเป็นข่าวที่เกี่ยวกับการเฝ้าระวังสิ่งแวดล้อม เปรียบเสมือนการมีตาสับประรดหลายๆ ดวง วิธีการดำเนินงานเช่นนี้ได้ขยายวงกว้างอย่างรวดเร็ว โดยใช้รูปแบบการสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคล เมื่อมีการจัดค่ายเยาวชนที่จังหวัดใด คุณจักรชัยจะเป็นผู้ประสานงานเป็นรายบุคคลในระยะเริ่มแรก เมื่อส่งจดหมายบ่อยครั้งมากขึ้นจึงเปลี่ยนรูปแบบการส่งจดหมายได้ตอบเป็นการเขียนจดหมายข่าว โดยในระยะเริ่มแรกจัดทำโดยคุณจักรชัยเพียงคนเดียว และมีความยาวประมาณ 1 - 3 หน้ากระดาษขนาดเอสี่ (A4) โดยส่งไปยังสมาชิกทุกคนทั่วประเทศ

จากจดหมายเป็นจดหมายข่าว “พุทไร้อะไร!”

เมื่อได้เปลี่ยนรูปแบบเป็นจดหมายข่าว เสียงตอบรับที่เกิดขึ้นทำให้เกิดการพัฒนา รูปแบบของจดหมายให้มีความน่าอ่านมากขึ้นโดยมีอาสาสมัครมาช่วยทำ มีการจัดพิมพ์เป็นกิจจะลักษณะ เพิ่มจำนวนเนื้อหา และตั้งชื่อว่าเป็น “จดหมายข่าวพุทไร้อะไร!” จัดส่งเป็นจดหมายข่าวรายเดือนแจกเฉพาะสมาชิกและผู้สนใจในกิจกรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างแท้จริงต่อกลุ่มที่เกี่ยวข้อง จดหมายข่าว “พุทไร้อะไร!” มียอดพิมพ์เดือนละ 500 ฉบับในปัจจุบัน

ความคิดที่จะทำรายการโทรทัศน์

เมื่อจดหมายข่าวพุดไทยเอ๋ย! ได้พัฒนาไประดับหนึ่ง คุณฉัตรชัยได้คิดและเริ่มมองหาสื่ออย่างอื่น และนี่ก็ถึงการทำรายการโทรทัศน์เป็นสิ่งแรก เนื่องจากเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพสูงในการถ่ายทอดความคิด และสามารถนำสิ่งที่ต้องการสื่อในค่ายเสน่อออกอากาศได้ทันที ประกอบกับในช่วงนั้นเป็นยุคที่เศรษฐกิจเฟื่องฟู ผู้สนับสนุนรายการจึงหาได้ง่าย คุณฉัตรชัยจึงได้จัดการเตรียมการผลิตรายการเพื่อออกอากาศ แต่เมื่อเตรียมการไปได้ระยะหนึ่งก็ประสบกับปัญหาภายนอกที่เป็นช่วงเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้แนวความคิดที่จะผลิตรายการโทรทัศน์ล้มเลิกไป

การเรียกร้องพื้นที่สาธารณะสำหรับเด็กและเยาวชนทำให้มีโอกาสได้จัดทำรายการวิทยุ

ประมาณปี พ.ศ. 2540 ได้เกิดสภาวะความตึงเครียดจากปัญหาด้านต่างๆ และการใช้ความรุนแรงในสังคมไทย คนบางส่วนของสังคมเชื่อว่าเกิดจากเป็นแบบอย่างของการกระทำที่ไม่ถูกต้องที่นำเสนอผ่านสื่อ ประมาณเดือนธันวาคม 2541 คุณหญิงสุพัตรา มาสดิตถ์ (ซึ่งในช่วงนั้นเป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี) ได้หาทางออกโดยการให้ภาคประชาชนเสนอหนทางเพื่อการปรับปรุงงานทางด้านสื่อเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว กลุ่มของขบวนการตาสับปะรด จึงได้ถือโอกาสนี้เสนอตัวเข้าแก้ไขปัญหาโดยใช้กระบวนการสื่อสารของเด็กเป็นช่องทางในการสื่อกับเด็กและเยาวชนในสังคมทั่วประเทศ โดยคิดว่าจะใช้สื่อวิทยุเป็นสำคัญ โดยนำเสนอแนวความคิดผ่านการใช้ละครใบ้ ส่งผลให้คุณหญิงสุพัตรา มองเห็นความสำคัญ และได้ประสานงานกับอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์เพื่อขอเวลาในการออกอากาศรายการวิทยุของเด็กและเยาวชน เป็นผลให้กลุ่มขบวนการตาสับปะรดได้เวลาในการออกอากาศ จากนั้นไม่นานขบวนการตาสับปะรด ได้จัดฝึกอบรมอย่างจริงจังให้กับกลุ่มเยาวชนอาสาสมัครที่จะจัดทำรายการวิทยุซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของการฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการออกอากาศรายการวิทยุ และได้กระทำการอบรมต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

การเริ่มออกอากาศรายการวิทยุเด็กและเยาวชน

ขบวนการตาสับปะรดเริ่มออกอากาศรายการวิทยุทางคลื่นเอ.เอ็ม. ความถี่ 918 กิโลเฮิร์ตซ์ เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2542 ในช่วงวันจันทร์ - วันศุกร์ เวลา 15.00 - 21.00 น. เป็น

ทุนสนับสนุนการดำเนินงานของ “ขบวนการตาสับประรด”

“ขบวนการตาสับประรด” มีลักษณะเป็นเพียงกลุ่ม ไม่มีลักษณะเป็นนิติบุคคลหรือมูลนิธิจึงไม่สามารถขอเงินสนับสนุนจากองค์กรภายในประเทศได้ “ขบวนการตาสับประรด” ได้ทุนสนับสนุนส่วนหนึ่งมาจากองค์กรยูนิเซฟ และได้ใช้เงินส่วนนี้ในการจัดซื้อเครื่องมือในการดำเนินงานที่จำเป็น และเมื่อเงินสนับสนุนจากยูนิเซฟหมดไป ขบวนการตาสับประรดก็ไม่ได้ขอเงินสนับสนุนอีก แต่ทั้งนี้การดำเนินงานจำเป็นต้องอาศัยเงินจำนวนหนึ่งเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็น การระดมทุนสนับสนุนการดำเนินงานของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนจึงเกิดขึ้น โดยเป็นการจัดตั้ง “กองทุนสื่อเพื่อเด็ก” โดยเป็นการรวบรวมรายได้จากการจัดกิจกรรมของตนเอง

การพัฒนาสื่ออินเทอร์เน็ตของ “ขบวนการตาสับประรด”

“ขบวนการตาสับประรด” มีเว็บไซต์ของตัวเอง โดยใช้ชื่อว่า เว็บไซต์ไทยแลนด์คิด (<http://www.thailandkid.com>) ซึ่งถือเป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารของเครือข่าย เริ่มดำเนินงานเมื่อประมาณปลายปี พ.ศ. 2544 เนื่องจากความจำเป็นที่ต้องการให้มีศูนย์กลางการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกด้วยกันและผู้ที่สนใจอื่นๆ เพื่อแจ้งข่าวสารที่เข้ามาใหม่ และต้องการเก็บรวบรวมเนื้อหาที่สำคัญของรายการวิทยุไว้ ภายในเว็บไซต์ไทยแลนด์คิดดอทคอมยังมีการให้บริการพื้นที่จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Email) สำหรับสมาชิกอีกด้วย

โครงสร้างของ “ขบวนการตาสับประรด”

“ขบวนการตาสับประรด” สังกัดศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนสร้างสรรค์เพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม หรือ ศส.ดย. โดยมีคุณจักรชัย เชื้อรามัญเป็นหัวหน้าศูนย์ฯ ภายใน “ขบวนการตาสับประรด” มีการแบ่งกลุ่มย่อยตามลักษณะการทำงานอยู่หลักๆ 5 กลุ่มด้วยกันคือ กลุ่มจดหมายข่าวพุทโธ่เอ๊ย, กลุ่มรายการวิทยุเด็กและเยาวชน, กลุ่มทีมงานเว็บไซต์ไทยแลนด์คิด (www.thailandkid.com), กลุ่มกิจกรรม และกลุ่มสำนักข่าวเด็กและเยาวชน โดยในแต่ละกลุ่มมีผู้ประสานงานหลักประจำกลุ่มสำหรับภายในกลุ่มสำนักข่าวเด็กและเยาวชน ๔ ไม่ได้มีการแบ่งภาระหน้าที่งานออกเป็นฝ่ายที่ชัดเจน มีคุณสฤณี กิระติวงศ์วานิชเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบหลัก และมีคุณจักรชัย เชื้อรามัญ ช่วยพิจารณาประเด็นเนื้อหาของข่าวเป็นบางครั้ง นอกจากนั้นจะมีเด็กและ

เวลากว่า 6 เดือน และได้ขอเปลี่ยนเวลาออกอากาศมาเป็นช่วงวันเสาร์ - อาทิตย์ เวลา 09.00 - 21.00 น. จนมีการปรับผังรายการวิทยุของกรมประชาสัมพันธ์ช่วงต้นปี พ.ศ. 2544 จึงต้องเปลี่ยนคลื่นความถี่ และเวลาในการออกอากาศใหม่ มาเป็นคลื่นเอ.เอ็ม. ความถี่ 891 กิโลเฮิรตซ์ ออกอากาศช่วงวันเสาร์ - อาทิตย์ เวลา 10.00 - 11.00 น. โดยเป็นการกระจายเสียงครอบคลุมทั่วประเทศ การจัดรายการวิทยุยังคงออกอากาศต่อเนื่องมาตลอดนับตั้งแต่นั้น จนในปี 2545 มีการปรับเปลี่ยนเวลาออกอากาศอีกครั้งมาเป็นเวลา 14.00 - 16.00 น. วันอาทิตย์ที่คลื่นความถี่เดิม

กำเนิดของเครือข่ายรายการวิทยุส่วนภูมิภาค

หลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงเรื่องเวลาในการออกอากาศ กลุ่มผู้ฟังรายการวิทยุที่สนใจประเด็นด้านเด็กและเยาวชนอยู่แล้ว มองเห็นตัวอย่างการจัดรายการของขบวนการตาส์บ่ประรด ได้เริ่มจะขอเวลาออกอากาศจากสถานีวิทยุตามภูมิภาค และจัดรายการของตัวเองขึ้นบ้าง โดยเนื้อหาที่ออกอากาศจะเป็นข่าวที่เกิดขึ้นในภูมิภาคของตนเอง โดยมีการติดต่อสื่อสารและส่งข่าวสารระหว่างกันระหว่างขบวนการตาส์บ่ประรดและกลุ่มผู้จัดรายการตามภูมิภาคอยู่ตลอด รายการวิทยุเด็กและเยาวชนของส่วนกลาง จะทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานเนื่องจากสามารถกระจายเสียงได้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งประเทศ นับถึงปัจจุบันมีรายการวิทยุเกี่ยวกับเด็กถึง 32 จังหวัดทั่วประเทศ

การจัดตั้งสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บ่ประรด”

เมื่อดำเนินการออกอากาศไปได้ระยะหนึ่ง ข่าวสารจากแหล่งต่างๆ เช่น ข่าวฝากเพื่อการประชาสัมพันธ์ ข่าวการจัดกิจกรรมต่างๆ เริ่มเข้ามามากขึ้น เมื่อไม่สามารถจัดการกับข่าวสารนั้น ได้ทัน แนวความคิดในการจัดตั้งสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บ่ประรด” จึงเกิดขึ้น และได้จัดตั้งขึ้นอย่างชัดเจนเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2543 โดยมีโครงสร้างไม่ซับซ้อนนัก โดยมีคุณสุทธิ กิรติวงศ์วานิช เป็นผู้ประสานงานหลัก มีนักข่าวซึ่งเรียกว่า “อาสาสมัครนักข่าวขบวนการตาส์บ่ประรด” ดำเนินการทำข่าวตามขั้นตอนที่ทำสืบเนื่องกันมา โดยการทำข่าวจะอาศัยการเสนอแนะจากผู้ที่เคยเข้ามาทำข่าวอยู่ก่อน และข่าวที่ทำโดยสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จะถูกคัดเลือกข่าว และนำเสนอผ่านสื่อของ “ขบวนการตาส์บ่ประรด” 3 ช่องทางของเครือข่าย

เยาวชนที่ร่วมทำข่าว ซึ่งการทำงานจะไม่มีการแข่งขันที่ชัดเจน ทุกคนสามารถทำข่าวในด้านที่ตนเองสนใจได้ทุกด้าน

เป้าหมายในอนาคตของ “ขบวนการตาส์บ่ประรด”

แนวความคิดพัฒนาสื่อด้านต่างๆ ของเครือข่าย จะเน้นการพัฒนาจากตัวเยาวชนเอง โดย “ขบวนการตาส์บ่ประรด” จะฝึกให้เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมในสื่อต่างๆ ได้เรียนรู้การพัฒนาสื่อด้วยตนเอง จุดมุ่งหมายอันสูงสุดของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บ่ประรด” คือ จุดมุ่งหมายในการพัฒนาเยาวชนอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองของเด็กและเยาวชนในกิจกรรมที่นอกเหนือจากระบบการศึกษาในโรงเรียน คุณจักรชัยมีเป้าหมายหลักในการสร้างคนจากการทำกิจกรรมของขบวนการตาส์บ่ประรด

ส่วนที่ 2 ผลการวิจัย

ปัญหานำวิจัยข้อที่ 1

“ขบวนการตาส์บ่ประรด” มีการรวมตัวกันขึ้นมาได้อย่างไร มีการสื่อสารในทางชวชนตัวอย่างไร และปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาส์บ่ประรด” คืออะไร

คำถามข้อที่ 1.1

“ขบวนการตาส์บ่ประรด” มีการรวมตัวกันขึ้นมาอย่างไร

“ขบวนการตาส์บ่ประรด” มีจุดกำเนิดจากการเริ่มต้นโดยคนเพียงคนเดียวคือคุณจักรชัย เชื้อรามัญ ซึ่งเคยร่วมงานกับมูลนิธิโกมล คีมทอง ในการทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม เมื่อคุณจักรชัยออกจากมูลนิธิดังกล่าว คุณจักรชัยได้จัดตั้งศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนสร้างสรรค์เพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม (ศส.ดย.) ในปี พ.ศ. 2534 โดยมีจุดประสงค์หลักอยู่ที่การพัฒนาเด็กและเยาวชนให้สนใจและใส่ใจเรื่องคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมค่ายเยาวชน เพื่อส่งสารระหว่างกันให้เข้าใจและตระหนักถึงเรื่องดังกล่าว

หลังจากดำเนินการค่ายเยาวชนไปได้ระยะหนึ่ง ความคิดในการสานต่อกิจกรรมการทำงานได้เกิดขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2535 โดยกลุ่มเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมในค่ายฯ คิดรูปแบบการสื่อสารโดยใช้จดหมายเป็นหลัก และให้คุณฉัตรชัยเป็นศูนย์กลางเพื่อส่งข่าวสารเรื่องราวเกี่ยวกับการเฝ้าระวังรักษาสิ่งแวดล้อม และข่าวสารการจัดกิจกรรมตามแหล่งต่างๆ สื่อที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของ “ขบวนการตาส์บ่ประรด” ก็คือ การสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคล ซึ่งก็คือผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมการจัดค่ายเยาวชนและร่วมเป็นสมาชิกของมีความสำคัญในการพูดต่อให้ผู้อื่นได้ทราบถึงลักษณะการทำงานของเครือข่าย

เมื่อ “ขบวนการตาส์บ่ประรด” ได้ดำเนินงานไปได้ช่วงหนึ่ง ประมาณปี พ.ศ. 2538 สมาชิกของ “ขบวนการตาส์บ่ประรด” ได้เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนหลายร้อยคน คุณฉัตรชัยต้องเพิ่มเติมการเขียนรูปแบบเนื้อหาของจดหมายที่เหมือนกัน โดยเป็นลักษณะของจดหมายข่าวที่มีความยาวเพียง 1-3 หน้ากระดาษขนาดเอสี่ และเริ่มปรับปรุงเรื่อยมา จัดทำขึ้นอย่างเป็นทางการโดยมีอาสาสมัครมาร่วมทำด้วยเมื่อปี พ.ศ. 2540 มีชื่อของจดหมายข่าวนั้นว่าจดหมายข่าว “พุทโธ่เอ๊ย!”

จุดเริ่มต้นของการจัดรายการวิทยุเริ่มจากการเกิดภาวะปัญหาความตึงเครียดและการใช้ความรุนแรงในสังคมในช่วงปี พ.ศ. 2541 รัฐบาลพยายามให้ภาคประชาชนเสนอหนทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว กลุ่มขบวนการตาส์บ่ประรดได้เข้าเสนอแนวความคิดในการแก้ปัญหาให้กับสังคมในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2541 โดยได้เลือกใช้การแสดง “ละครใบ้” ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับความไฝฝืนของเด็กที่ได้ถูกสังคมปิดกั้น เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร และจากการเข้าเสนอแนวความคิดดังกล่าวได้ทำให้คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ ซึ่งเป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ได้ประสานงานกับอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ทันทีในวันดังกล่าว ทำให้ขบวนการตาส์บ่ประรด ได้เวลาออกอากาศของคลื่นวิทยุทั้งคลื่น ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2541 กลุ่ม “ขบวนการตาส์บ่ประรด” เข้าเรียนปรึกษาอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์เพื่อกำหนดเวลาการออกอากาศที่เหมาะสม และได้เริ่มออกอากาศทางคลื่นความถี่เอ.เอ็ม. 918 กิโลเฮิร์ตซ์ เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2542 และพัฒนาเรื่อยมา มีการเปลี่ยนแปลงเวลาออกอากาศ รวมถึงคลื่นความถี่ไปบ้าง ช่วงเวลาในการออกอากาศในช่วงแรกมีมาก แต่ต่อมาได้ลดลงเนื่องจากการปรับผังรายการวิทยุของกรมประชาสัมพันธ์ จากการออกอากาศรายการวิทยุของขบวนการตาส์บ่ประรดนี้เอง ที่ทำให้มีผู้ฟังและรู้จักขบวนการตาส์บ่ประรดมากขึ้นเรื่อยๆ และก้าวเข้ามาเป็นสมาชิกขบวนการตาส์บ่ประรดเพิ่มขึ้นด้วย

นอกจากนั้นรายการวิทยุมีอิทธิพลต่อผู้ฟังที่อยู่ตามภูมิภาคต่างๆ กลุ่มของเด็กและเยาวชนตามจังหวัดต่างๆ ได้แบบอย่างการจัดรายการวิทยุและเริ่มมีรายการวิทยุเป็นของตนเอง เมื่อ

รายการวิทยุดำเนินการไปได้ระยะหนึ่งข่าวสารที่เข้ามาเพื่อประชาสัมพันธ์และแจ้งเบาะแสของปัญหาต่างๆ เริ่มมีมากขึ้น จึงเกิดแนวความคิดในการจัดตั้งกลุ่มดูแลที่จะจัดการงานข่าวต่างๆ จึงเกิดเป็น สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” ขึ้น ประมาณปี พ.ศ. 2543

คำถามข้อที่ 1.2

“ขบวนการตาสับประรด” มีการสื่อสารในการขยายตัวอย่างไร

1. ช่วงการก่อตั้ง “ขบวนการตาสับประรด”

เริ่มประมาณปี พ.ศ. 2535 มีผู้นำสำคัญในการรวมตัวคือคุณจักรชัย เชื้อรามัญ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบการสื่อสารที่สำคัญคือ

1.1 การสื่อสารกลุ่มภายในค่ายเยาวชนในประเด็นคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม

เกิดขึ้นระหว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรมค่ายฯ ผู้จัดค่ายฯ และเจ้าหน้าที่ในค่ายฯ โดยเน้นการพูดคุยกัน และทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้ทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรมเกิดความตระหนัก ทำให้มีความคิดที่จะติดต่อกันหลังจากจบกิจกรรมค่ายเยาวชนฯ ในปี พ.ศ. 2535 จึงเกิดการรวมกลุ่มเพื่อติดต่อสื่อสาร และส่งข่าวสารการเฝ้าระวังเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมระหว่างกันโดยใช้จดหมาย พร้อมทั้งเรียกกลุ่มของตนว่า “ขบวนการตาสับประรด”

1.2 การสื่อสารผ่านจดหมายเพื่อติดต่อและส่งข่าวสารการเฝ้าระวังปัญหาสิ่งแวดล้อม

เป็นการติดต่อกันระหว่างสมาชิกผู้ร่วมแนวความคิดนี้กับคุณจักรชัย เชื้อรามัญ โดยตรง โดยที่สมาชิกแต่ละคนเขียนจดหมายโดยมีเนื้อความเกี่ยวกับการแจ้งข่าวและรายงานข่าวเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงข่าวสารการจัดกิจกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่จัดขึ้นในภูมิภาคต่างๆ ไปยังคุณจักรชัย และคุณจักรชัยจะเป็นผู้ทำหน้าที่รับเรื่องราว แล้วประสานงานไปยังบุคคลที่เกี่ยวข้อง รวมถึงแจ้งข่าวสารต่างๆ ไปยังสมาชิกผู้ร่วมสานต่อแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง

2. ช่วงการขยายเครือข่ายโดยเพิ่มการใช้การสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคล

เป็นรูปแบบการสื่อสารระหว่างบุคคลแบบไม่เป็นทางการ โดยจะใช้การสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคลในการสื่อสาร โดยผู้ที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกของขบวนการตาส์บประรด นำเอาการดำเนินงานหรือกิจกรรมของ “ขบวนการตาส์บประรด” ไปกล่าวถึงให้ผู้ซึ่งอาจเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดหรือเป็นบุคคลที่สมาชิกผู้นั้นรู้จักฟัง เพื่อให้ผู้นั้นได้รับทราบถึงลักษณะการทำงาน ข่าวสาร และความเคลื่อนไหวของ “ขบวนการตาส์บประรด”

3. ช่วงการขยายเครือข่ายโดยเพิ่มการใช้จดหมายข่าวในการติดต่อสื่อสาร

การสื่อสารโดยใช้จดหมายข่าวมีพัฒนาการมาจากการติดต่อสื่อสารโดยใช้จดหมายในช่วงแรก โดยเมื่อ “ขบวนการตาส์บประรด” มีสมาชิกเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยคนในปี พ.ศ. 2537 จึงได้เพิ่มรูปแบบเป็นการเขียนแจ้งข่าวไปยังสมาชิกทุกคนเหมือนกัน โดยใช้รูปแบบของ “จดหมายข่าว” การสื่อสารในรูปแบบของจดหมายข่าวในช่วงนี้ยังเป็นรูปแบบง่ายๆ คือจัดพิมพ์ลงบนกระดาษขนาดเอสี่ความยาวประมาณ 1-3 หน้าเท่านั้น

4. ช่วงการขยายเครือข่ายโดยปรับปรุงจดหมายข่าวเป็นจดหมายข่าว “พุทโธเอ๊ย!”

ในปี พ.ศ. 2539 มีการปรับปรุงและพัฒนาจดหมายข่าว ให้มีรูปแบบที่น่าอ่าน น่าติดตาม โดยมีการจัดเนื้อหาเป็นคอลัมน์และมีภาพประกอบรวมทั้งสีสันที่มากขึ้น มีคอลัมน์ตอบจดหมาย ฯ และมีชื่อของจดหมายข่าวว่า จดหมายข่าว “พุทโธเอ๊ย!” กำหนดออกจดหมายข่าวเดือนละ 1 ครั้ง มียอดพิมพ์เดือนละ 500 ฉบับในปัจจุบัน และจะถูกส่งไปยังกลุ่มบุคคล 4 ส่วนสำคัญ

5. ช่วงการขยายเครือข่ายโดยเพิ่มรายการวิทยุเด็กและเยาวชน

เมื่อ “ขบวนการตาส์บประรด” ได้รับอนุมัติให้ใช้เวลาของคลื่นวิทยุในระบบเอ.เอ็ม. ความถี่ 918 กิโลเฮิร์ตซ์ เมื่อประมาณปลายปี พ.ศ. 2541 จากกรมประชาสัมพันธ์ มีผู้สนใจสมัครเข้าร่วมเป็น “ขบวนการตาส์บประรด” มากมายเพื่อต้องการร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการจัดรายการวิทยุ แต่เมื่อได้มีการพูดคุยถึงประเด็นที่ต้องการนำเสนอ รูปแบบเนื้อหารายการ และลักษณะงานที่ทำว่าเป็นงานอาสาสมัครและไม่ได้รับค่าตอบแทนแล้ว มีผู้ออกจากการเตรียมจัดรายการมากเช่นกัน หลังจากรายการวิทยุเด็กและเยาวชนได้เริ่มออกอากาศเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2542 ในวันจันทร์

- ศุกร์ เวลา 15.00 – 21.00 น. เป็นต้นไปแล้ว ผู้ที่สามารถรับฟังรายการได้ ซึ่งก็คือผู้ที่ฟังที่อยู่ในเขตกรุงเทพฯ รวมทั้งปริมณฑล ได้สนใจเข้าร่วม และสมัครเข้าเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตา สับประรด” เพิ่มขึ้นมากมาย ทำให้มีสมาชิก “ขบวนการตา สับประรด” รวมจำนวนกว่าพันคนทั่วประเทศ หลังจากนั้น 6 เดือน รายการวิทยุเด็กและเยาวชนได้ขอเปลี่ยนแปลงเวลาในการ ออกอากาศมาเป็นวันเสาร์ – อาทิตย์ เวลา 09.00 – 21.00 น. ซึ่งขณะนั้นมีทีมงานผู้ร่วมจัดรายการ กว่า 80 คน

ในปี พ.ศ. 2544 กรมประชาสัมพันธ์ได้ปรับเปลี่ยนผังรายการใหม่ เป็นเหตุให้รายการวิทยุ เด็กและเยาวชนต้องย้ายคลื่นความถี่และเวลาออกอากาศใหม่ เป็นคลื่นในระบบเอ.เอ็ม. ความถี่ 891 กิโลเฮิรตซ์ ออกอากาศในวันเสาร์ – อาทิตย์ เวลา 10.00 – 11.00 น. เป็นเหตุให้ทีมงานที่ร่วม จัดรายการกว่า 20 กลุ่ม เหลือเพียง 2 กลุ่ม และเป็นเหตุทำให้ผู้ฟังที่เคยติดตามรายการใน ช่วงเวลาแรกหายไป แต่กลุ่ม “ขบวนการตา สับประรด” ก็สามารถสร้างกลุ่มผู้ฟังได้ใหม่ เนื่องจาก คลื่นความถี่ใหม่ออกอากาศครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ รายการวิทยุเด็กและเยาวชนได้ เปลี่ยนแปลงเวลาออกอากาศอีกครั้งในปี พ.ศ. 2535 มาเป็นวันอาทิตย์ เวลา 14.00 – 16.00 น. จนถึงปัจจุบัน

6. ช่วงการขยายเครือข่ายโดยเพิ่มเครือข่ายรายการวิทยุทั่วประเทศ

เมื่อรายการวิทยุเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตา สับประรด” ได้จัดไประยะหนึ่ง กลุ่มผู้ เปิดรับสื่อวิทยุของ “ขบวนการตา สับประรด” ตามส่วนภูมิภาคได้เห็นต้นแบบการจัดรายการวิทยุ และเห็นความสำคัญของการจัดรายการวิทยุเพื่อแสดงสิทธิและความสามารถของเด็กและเยาวชน จึงได้จัดรายการวิทยุเป็นของตนเองขึ้นบ้างตามภูมิภาคต่างๆ ปัจจุบันมีเครือข่ายที่ร่วมจัดรายการ วิทยุอยู่กว่า 22 จังหวัด มีรายการวิทยุเด็กและเยาวชนในเครือข่ายกว่า 30 รายการทั่วประเทศ

7. ช่วงการจัดตั้งสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตา สับประรด”

สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ เพิ่งเกิดขึ้นมาเมื่อปี พ.ศ. 2543 เพื่อวัตถุประสงค์ในการ จัดการงานข่าวของเครือข่าย “ขบวนการตา สับประรด” ซึ่งมีมากมายจนไม่สามารถจะนำเสนอได้ทัน และยังเป็นหน่วยงานหลักที่ทำให้เด็กและเยาวชนได้แสดงความสามารถโดยการทำข่าว และการ รายงานข่าวด้วยตนเอง จากมุมมองของตนเอง

8. ช่วงหลังการจัดตั้งสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จนถึงปัจจุบัน

ช่วงหลังการจัดตั้งสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ได้มีการสร้างสื่อเว็บไซต์ของ “ขบวนการตา สับปะรด” เอง โดยใช้ชื่อว่า เว็บไซต์ไทยแลนด์คิด (<http://www.thailandkid.com>) เพื่อรวบรวม ข้อมูลข่าวสารของเครือข่าย และเพื่อเพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสารอีกทางหนึ่งให้กับสมาชิกของ เครือข่าย และมีการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile Telephone) เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารที่ สำคัญอีกอย่างหนึ่งด้วย

คำถามข้อที่ 1.3

ปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตา สับปะรด” คืออะไร

1. ปัจจัยระดับบุคคล

1.1 ความสำเร็จของสมาชิก “ขบวนการตา สับปะรด” ในการกระตุ้นความสนใจเข้าร่วม กิจกรรมด้วย “การสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคล”

สมาชิกทุกคนทำหน้าที่ในการเป็นผู้ส่งสาร โดยการทำให้ “ขบวนการตา สับปะรด” เป็นที่ รู้จัก ไม่ว่าจะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม วิธีการที่ใช้มากที่สุดก็คือการพูดถึง “ขบวนการตา สับปะรด” ให้ผู้อื่นได้รู้จัก (Salesman) และชักชวนให้เด็กและเยาวชนคนอื่นเข้าร่วมเป็นสมาชิก มี ผลทำให้มีผู้สนใจและสมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตา สับปะรด” โดยตลอด

1.2 การมีผู้นำที่เข้มแข็งและมีความสามารถ

คุณฉัตรชัยเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงสมาชิกเข้าไว้ด้วยกัน ตั้งแต่การใช้การ ติดต่อทางจดหมาย เรื่อยมาจนถึงการเพิ่มการใช้จดหมายข่าว และจดหมายข่าว “พุทโธ้อ๊ย!” จนกระทั่งถึงช่วงการมีรายการวิทยุ ถือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจและดำเนินงานต่างๆ ซึ่งเป็นผู้นำที่มีความมุ่งมั่น มีวัตถุประสงค์ชัดเจน สามารถทำงานได้อย่างเข้มแข็งตรงตาม เป้าหมาย ทำให้เครือข่ายเกิดความศรัทธาในตัวผู้นำ และพร้อมที่จะดำเนินการตามทิศทางของ ผู้นำ

1.3 การมีเวลาว่างของเด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชนจะมีเวลาว่างจากการศึกษาอยู่มาก ขึ้น เด็กและเยาวชนที่สนใจกิจกรรมของ “ขบวนการตาสับปะรด” จะเข้าร่วมกับกิจกรรมของเครือข่าย การที่เด็กมีเวลาว่างทำให้สามารถมาร่วมทำกิจกรรมกับเครือข่ายได้อย่างต่อเนื่อง

1.4 การได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองของเด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชนอยู่ภายใต้ควบคุมของบิดา มารดาหรือผู้ปกครอง ผู้ปกครองต้องอนุญาต เด็กและเยาวชนจึงจะเข้าร่วมกิจกรรมกับ “ขบวนการตาสับปะรด” ได้ ทั้งนี้ “ขบวนการตาสับปะรด” ต้องมีความน่าเชื่อถือในตัวขององค์กรและกิจกรรมที่จัดขึ้น ซึ่งเครือข่ายได้มีการเชิญผู้ปกครองมาเข้าร่วมกิจกรรมในบางครั้ง ทำให้เครือข่ายได้รับความไว้วางใจจากผู้ปกครองมาตลอด เป็นปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนสามารถร่วมงานกับเครือข่ายได้อย่างต่อเนื่อง

2. ปัจจัยระดับกลุ่ม

2.1 การใช้ช่องทางการสื่อสารของ “ขบวนการตาสับปะรด” สร้างประสิทธิภาพในการเพิ่มจำนวน และรักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิก

2.1.1 การเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายของ “ขบวนการตาสับปะรด”

จากการศึกษาพบว่า “ขบวนการตาสับปะรด” มีการใช้สื่อหลายช่องทางด้วยกัน การใช้สื่อที่หลากหลาย เป็นผลในแง่บวกต่อการรักษาเสถียรภาพ เนื่องจากสื่อที่ใช้จะสามารถเข้าถึงเด็กและเยาวชนได้อย่างกว้างขวาง การเลือกใช้สื่อหลายช่องทางทำให้ “ขบวนการตาสับปะรด” เข้าถึงเด็กและเยาวชนจำนวนมากขึ้นและทั่วถึง

2.1.2 การใช้จดหมายติดต่อเชื่อมโยงระหว่างสมาชิก

การใช้จดหมายติดต่อกันสามารถทำให้สมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” มีการเขียนเล่าเรื่องถึงกันอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา มีการส่งข่าวสารกิจกรรม และข่าวแจ้งเบาะแสการทำลายสภาพแวดล้อมที่ตนเองพบเจอ ทำให้กลุ่มของ “ขบวนการตาสับปะรด” มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันอยู่ตลอด

2.1.3 การใช้จดหมายข่าวเชื่อมโยงสมาชิก

จดหมายข่าวเป็นส่วนสำคัญในการเชื่อมโยงสมาชิก เนื่องจากมีเนื้อหากล่าวถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละเดือน และมีคอลัมน์การตอบจดหมาย ที่สร้างความรู้สึกใกล้ชิดระหว่างสมาชิกกับจดหมายข่าวฯ การเลือกใช้ช่องทางจดหมายข่าวเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้ “ขบวนการตาส์บะรด” สามารถสื่อไปถึงเด็กและเยาวชนที่อยู่ตามชนบทให้ติดตาม, มีส่วนร่วม และทำให้เครือข่ายของ “ขบวนการตาส์บะรด” รักษาเสถียรภาพไว้ได้ตลอด

2.1.4 การใช้สื่อวิทยุรายงานกิจกรรมความเคลื่อนไหว

รายการวิทยุของ “ขบวนการตาส์บะรด” เป็นสื่อที่ครอบคลุมการออกอากาศทั่วทั้งประเทศ จึงสามารถเข้าถึงเด็กและเยาวชนได้เป็นจำนวนมาก รวมทั้งเป็นสื่อที่มีระยะเวลาในการออกอากาศบ่อยครั้งกว่าการออกจดหมายข่าวฯ รายการวิทยุจึงค่อนข้างมีผลอย่างสำคัญต่อความรู้สึกใกล้ชิดผูกพัน และความรู้สึกมีส่วนร่วมระหว่างผู้ฟังรายการกับผู้จัดรายการ จึงเป็นสาเหตุสำคัญให้เด็กและเยาวชนจำนวนมากเข้าร่วมเครือข่าย และเกิดการติดต่อเชื่อมโยงอย่างต่อเนื่อง ช่วยรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาส์บะรด” ให้คงอยู่ถึงปัจจุบัน

2.1.5 การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเป็นฐานข้อมูลรวบรวมข่าวสารและกิจกรรมของ “ขบวนการตาส์บะรด”

สื่ออินเทอร์เน็ตภายใต้เว็บไซต์ชื่อไทยแลนด์คิดส์ (<http://www.thailandkid.com>) ถือเป็นสื่อทันสมัย มีการปรับปรุงข้อมูล (Update) อยู่ตลอดเวลา จากการศึกษาพบว่าสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นสื่อสำคัญอีกสื่อหนึ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชน ได้เข้าไปค้นหาข้อมูลและรับทราบถึงข่าวสารล่าสุด รวมถึงร่วมฟังการออกอากาศรายการวิทยุ และรายการทางอินเทอร์เน็ต และร่วมแสดงความคิดเห็นได้ทันที ทำให้สื่ออินเทอร์เน็ตเป็นปัจจัยสำคัญอีกช่องทางหนึ่งที่เชื่อมโยงสมาชิกของ “ขบวนการตาส์บะรด” และเด็กเยาวชนอื่นให้ติดต่อสื่อสารกันอย่างต่อเนื่อง

2.2 การสื่อสารภายในค่ายเยาวชนสร้างความแข็งแกร่งให้เครือข่าย

2.2.1 การสร้างความรู้สึกร่วมในเรื่องเดียวกันในค่ายเยาวชน

ค่ายเยาวชนมีวัตถุประสงค์ของค่ายชัดเจน ทำให้ผู้ที่สนใจเรื่องราวเดียวกันเข้าร่วมค่ายเยาวชน ทำให้เกิดความคิด ความรู้สึกร่วมกันในเรื่องที่สนใจ เป็นสาเหตุให้สมาชิกในค่ายเยาวชนฯ มีการติดต่อสื่อสารกันที่ง่ายขึ้น และเป็นปัจจัยสำคัญให้เครือข่าย ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเหมือนกับวัตถุประสงค์ของค่ายเติบโต มีเด็กและเยาวชนจำนวนมากสนใจเข้าร่วม และเป็นเหตุให้ “ขบวนการตาสับปะรด” เหนียวแน่นมากขึ้นจนมีเสถียรภาพที่มั่นคงถึงปัจจุบัน

2.2.2 การสอดแทรกเนื้อหาการดำเนินงานของ “ขบวนการตาสับปะรด” ในกิจกรรมค่ายเยาวชน

โดยการจัดกิจกรรมในค่ายเยาวชน จะสอดแทรกเนื้อหาของลักษณะการทำงานของ “ขบวนการตาสับปะรด” เข้าไปด้วย ทำให้สมาชิกในค่ายเยาวชนรู้จัก และเข้าใจวิธีการทำงานของเครือข่ายมากขึ้น ทำให้มีผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิกจากกิจกรรมค่ายเยาวชน ซึ่งทำให้ “ขบวนการตาสับปะรด” มีเยาวชนสนใจเข้าร่วมโดยตลอด ทำให้เครือข่ายไม่ขาดหายไป

2.2.3 การพูดคุยใกล้ชิดภายในค่ายเยาวชนฯ ทำให้เกิดความเป็นกันเอง และความผูกพัน

การสื่อสารอย่างใกล้ชิดภายในค่ายเยาวชนฯ เป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชนรู้จัก “ขบวนการตาสับปะรด” เข้าใจ และเห็นถึงกระบวนการทำงานของเครือข่ายที่ชัดเจน การพูดคุยกันตามธรรมชาติของเด็กและเยาวชนอย่างใกล้ชิด ทำให้เด็กและเยาวชนกล้าที่จะถามคำถามในสิ่งที่ตนเองอยากรู้ และทำให้เด็กเกิดความรู้สึกคล้อยตามเพื่อนได้ง่าย เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มีเด็กและเยาวชนสมัครเข้าเป็นสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” เพิ่มมากขึ้น และรักษาเสถียรภาพได้ถึงปัจจุบัน

2.2.4 การเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมในค่ายเยาวชนฯ เป็นสมาชิก "ขบวนการตาส์บ่ประรด"

"ขบวนการตาส์บ่ประรด" เปิดโอกาสอย่างเต็มที่ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมค่ายร่วมเป็นส่วนหนึ่งของ "ขบวนการตาส์บ่ประรด" ได้อย่างง่ายดาย โดยการเปิดรับสมัครจากการจัดค่ายเยาวชน โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมค่ายสามารถสมัครเป็นสมาชิก "ขบวนการตาส์บ่ประรด" ได้ทันที

2.3 การฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุที่มีมาอย่างต่อเนื่อง

ถึงแม้การฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุจะไม่ได้กำหนดระยะเวลาที่แน่นอนว่าจะจัดในช่วงเวลาใด แต่ก็ได้กระทำมาอย่างต่อเนื่องโดยตลอด ทำให้มีเด็กและเยาวชนที่สนใจก้าวเข้ามาร่วมฝึกอบรม และเป็นสมาชิกของ "ขบวนการตาส์บ่ประรด" อยู่ตลอดเช่นกัน ปัจจัยข้อนี้จึงเป็นปัจจัยหลักอีกข้อหนึ่งที่ช่วยรักษาเสถียรภาพของ "ขบวนการตาส์บ่ประรด" ให้คงอยู่

2.4 สมาชิกกลุ่ม "ขบวนการตาส์บ่ประรด" มีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน (เพราะทำงานด้วยกันเสมือนเป็นระบบเครือญาติ)

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้ "ขบวนการตาส์บ่ประรด" มีเสถียรภาพที่มั่นคงได้เนื่องจากกลุ่ม "ขบวนการตาส์บ่ประรด" มีลักษณะการทำงานแบบไม่เป็นทางการ ทำงานด้วยกันอย่างใกล้ชิด สนิทสนม และทำงานด้วยกันเสมือนเป็นเครือญาติ ความใกล้ชิดกันนี้เองที่ทำให้เกิดความผูกพัน และทำให้เกิดการติดต่อสื่อสารต่อเนื่องเกิดเป็นระบบเครือข่ายที่มั่นคงขึ้น

2.5 การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรม และการทำงานของ "ขบวนการตาส์บ่ประรด" ทำให้สมาชิกต้องการร่วมกิจกรรม

จากการศึกษาพบว่า มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของ "ขบวนการตาส์บ่ประรด" อย่างมาก สมาชิก "ขบวนการตาส์บ่ประรด" จะได้รับการกระตุ้นให้เข้าร่วมกิจกรรม ส่วนเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมอื่น จะได้รับการสนับสนุนให้แสดงออก และแสดงความคิดเห็นเป็นอย่างมาก ทำให้สมาชิกในเครือข่ายกับเด็กและเยาวชนอื่น ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในเรื่องราวที่สร้างสรรค์ในแนวทางการดำเนินกิจกรรม และรักษาความมั่นคงของเครือข่าย

2.6 สมาชิกของเครือข่ายมีความสนใจ กระตือรือร้น และเต็มใจที่จะทำงานหนัก เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของเครือข่าย

งานของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นงานอาสาสมัคร ดังนั้นผู้ที่เข้ามาร่วมกิจกรรมในเครือข่าย จึงเข้ามาโดยไม่มีใครบังคับ สมาชิกเข้าร่วมเครือข่ายเนื่องด้วยความสนใจและความต้องการที่จะทดสอบความสามารถของตนเอง ดังนั้นอาสาสมัครของเครือข่ายจึงเต็มใจที่จะทำงาน เพื่อให้เครือข่ายบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ รวมถึงเต็มใจบำรุงรักษาเครือข่ายให้เข้มแข็ง เพื่อสานต่อแนวความคิดที่ตนเองสนใจ และต้องการมีส่วนร่วม

2.7 สมาชิกมีความจงรักภักดีต่อกลุ่ม และต้องการความภาคภูมิใจจากความสำเร็จของกลุ่ม

จากการศึกษาพบว่าสมาชิกของเครือข่ายที่ทำงาน และร่วมกิจกรรมกับ “ขบวนการตาสับปะรด” อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลายาวนานนั้น มีแรงจูงใจมาจากความจงรักภักดีต่อกลุ่ม และนอกจากนั้นยังต้องการได้รับความภาคภูมิใจจากการทำงานของกลุ่มแล้ว ประสบความสำเร็จเป็นที่ยกย่องของสังคม

3. ปัจจัยระดับองค์กร

3.1 การมีวัตถุประสงค์ร่วมกันที่ท้าทายความสามารถของเด็กและเยาวชน

3.1.1 มีวัตถุประสงค์ที่ท้าทายความสามารถให้เด็กและเยาวชนร่วมมือช่วยแก้ปัญหาสังคม

วัตถุประสงค์หลักของ “ขบวนการตาสับปะรด” คือต้องการให้เด็กร่วมมือช่วยกันแก้ไขปัญหาสังคม ซึ่งจากการศึกษาพบว่าวัตถุประสงค์ดังกล่าวเป็นแรงจูงใจให้เด็กและเยาวชนสนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” อย่างมาก และเป็นเหตุให้ “ขบวนการตาสับปะรด” มีเสถียรภาพที่มั่นคง

3.1.2 มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออกอย่างอิสระและใช้ความสามารถอย่างถูกวิธี (ในรูปแบบของการใช้สื่อ)

จากการศึกษาพบว่าวัตถุประสงค์อีกข้อหนึ่งของ "ขบวนการตาสับปะรด" ที่จะเป็นเวทีให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออกอย่างอิสระและใช้ความสามารถอย่างถูกวิธี ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่จูงใจให้เด็กและเยาวชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ "ขบวนการตาสับปะรด" และทำให้เกิดเสถียรภาพและความมั่นคงขึ้นมา

3.2 ความง่ายที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ "ขบวนการตาสับปะรด"

ผู้สนใจสามารถสมัครเข้าเป็นสมาชิก "ขบวนการตาสับปะรด" ได้ทันที โดยข้อกำหนดนั้นไม่มีการจำกัดอายุว่า ต้องผู้ที่มีอายุอยู่ในช่วงเด็ก และเยาวชน (อายุไม่เกิน 25 ปี) เท่านั้น นอกจากนั้นยังไม่มี การจำกัดในเรื่องเพศ และถิ่นที่อยู่ที่แตกต่างกัน และการสมัครเข้าเป็นสมาชิกของ "ขบวนการตาสับปะรด" สามารถกระทำได้หลายวิธี เช่น การเขียนจดหมายสมัคร, การเข้าร่วมกิจกรรมค่ายแล้วสมัครเข้าเป็นสมาชิก, การเข้าร่วมกิจกรรมการอบรมนักจัดรายการวิทยุแล้วสมัครเข้าเป็นสมาชิก, การเข้าไปในเว็บไซต์แล้วกรอกข้อมูลเพื่อสมัครสมาชิก เป็นต้น

3.3 ความง่ายและความอิสระที่จะทำงานในลักษณะของ "ขบวนการตาสับปะรด"

วิธีการทำงานของ "ขบวนการตาสับปะรด" ที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน เช่น ในเรื่องของการแจ้งข่าวสารกิจกรรม หรือแจ้งเบาะปัญหาของชุมชน สมาชิกสามารถส่งข่าวเข้ามาถึง "ขบวนการตาสับปะรด" ได้ทันทีโดยการเขียนเป็นจดหมาย, โทรศัพท์เข้ามา หรือฝากข้อความและหมายเลขโทรศัพท์เพื่อให้ติดต่อกลับมาที่วิทยุติดตามตัวก็ได้ นอกจากนั้นยังอาจใช้การติดต่อผ่านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) หรือเขียนข้อความลงไปในกระดานข่าวที่เว็บไซต์ของ "ขบวนการตาสับปะรด" ก็ได้ ปัจจัยนี้เองที่ทำให้ "ขบวนการตาสับปะรด" ยังคงรักษาเสถียรภาพและดำรงอยู่ได้

3.4 การนำเสียงสะท้อนจากกลุ่มผู้เปิดรับสื่อของ "ขบวนการตาสับปะรด" มาใช้ในการปรับปรุงคุณภาพของการทำงาน

กลุ่มผู้เปิดรับสื่อของ "ขบวนการตาสับปะรด" เป็นกลุ่มสำคัญที่ทำให้เครือข่ายทราบเสียงตอบรับการทำงาน ว่าประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ การตอบกลับเช่นนี้จะทำให้ "ขบวนการตาสับปะรด" ทราบข้อเด่น และข้อด้อยของตนเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและ

พัฒนารูปแบบการทำงาน รวมทั้งปรับปรุงเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือสังคม และแสดงความคิดเห็นมากขึ้น มีส่วนสำคัญในการเป็นเสียงสะท้อนทำให้ "ขบวนการตาสับประรด" ต้องปรับปรุงและพัฒนาเครือข่ายให้ดำรงอยู่ และสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัญหานำวิจัยข้อที่ 2

สำนักข่าวเด็กและเยาวชน "ขบวนการตาสับประรด" มีเป้าหมายของการทำข่าวอย่างไร มีกระบวนการทำข่าวอย่างไร และปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าว

คำถามข้อที่ 2.1

สำนักข่าวเด็กและเยาวชน "ขบวนการตาสับประรด" มีเป้าหมายของการทำข่าวอย่างไร

สำนักข่าวเด็กและเยาวชน "ขบวนการตาสับประรด" มีเป้าหมายหลักของการทำข่าวดังจะสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้เสนอมุมมองของตนเองในการรายงานข่าว
2. เพื่อให้เด็กและเยาวชนรับรู้ถึงข่าวสารที่เป็นประโยชน์สำหรับตนเอง จากมุมมองของเด็กและเยาวชนเอง
3. เพื่อเป็นสิ่งกระตุ้นให้สังคมหันมาสนใจประเด็นด้านเด็กและเยาวชน

คำถามข้อที่ 2.2

สำนักข่าวเด็กและเยาวชน "ขบวนการตาสับประรด" มีกระบวนการทำข่าวอย่างไร

มีกระบวนการทำข่าวที่แตกต่างจากสำนักข่าวโดยทั่วไป โดยมีขั้นตอนในการทำข่าวที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน มีลักษณะไม่เป็นทางการ แต่ก็มีวิธีการหลักๆ เหมือนสำนักข่าวโดยทั่วไป ลักษณะของกระบวนการทำข่าว จะทำตามวิธีการ ขั้นตอนที่เรียนรู้มาจากการบอกจากผู้ที่ทำข่าวมาก่อน โดยเริ่มแรกนั้นคุณฉัตรชัยและคุณสุกัญญาจะเป็นผู้แนะแนวทางหลัก

1. การรวบรวมประเด็นข่าวที่น่าสนใจ

ข่าวสารหลักของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จะมาจากแหล่งข่าวที่ส่งมายังสำนักข่าวฯ หรือข่าวสารที่น่าสนใจซึ่งนักข่าวอาสาสมัครเป็นผู้พบเห็นเอง จากนั้นอาสาสมัครเหล่านี้จะมา

พูดคุยกับรุ่นพี่ หรือผู้ประสานงานของสำนักข่าวฯ โดยสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ เรียกว่าที่ประชุม “โต๊ะข่าว” ซึ่งมีรูปแบบไม่เป็นทางการ และจะพูดคุยเกี่ยวกับความน่าสนใจและความเหมาะสมของข่าวว่าสมควรไปทำข่าวหรือไม่ รวมถึงการพูดคุยนัดแนะเวลาและสถานที่ที่จะทำข่าว

2. การเตรียมประเด็นในการทำข่าว

หลังจากได้ปรึกษาหารือถึงความเหมาะสมและความน่าสนใจของข่าวแล้ว ต่อมาจะเป็นขั้นตอนของการเตรียมประเด็นในการทำข่าว โดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของเรื่องที่จะไปทำข่าว ก่อนจากเอกสารที่ได้มาหรือค้นหาเพิ่มเติม จากนั้นจึงเขียนประเด็นที่ต้องการทราบจากข่าวนั้น และเขียนคำถามเพื่อสัมภาษณ์ในประเด็นดังกล่าว โดยที่อาสาสมัครเป็นผู้คิดและเขียนประเด็นเหล่านั้นด้วยตนเอง โดยอาจมีรุ่นพี่หรือผู้ที่เคยผ่านการทำข่าวมาก่อนช่วยเสนอแนะ

3. การออกไปทำข่าว

เมื่ออาสาสมัครนักข่าวของสำนักข่าวเด็กฯ ได้เตรียมประเด็นและคำถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนก็คือการออกไปทำข่าวถึงแหล่งข่าว โดยส่วนใหญ่แล้ววิธีการได้มาซึ่งข้อมูลข่าวจะใช้วิธีการพิจารณาเอกสารประกอบ และสัมภาษณ์เป็นหลัก การสัมภาษณ์นั้นถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญมากของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ แทบจะทุกครั้งที่มีการทำข่าว จะต้องมีการสัมภาษณ์เสมอ

4. การเรียบเรียงประเด็นข่าว

เมื่อการออกไปทำข่าวเสร็จสิ้น อาสาสมัครนักข่าวก็จะรวบรวมข้อมูลที่ได้ไม่ว่าทั้งจากเอกสารหรือการสัมภาษณ์มาเรียบเรียงเป็นข่าว โดยที่ไม่ต้องเขียนข่าวเป็นคำพูดที่จะรายงานทั้งหมด เนื่องจากการรายงานข่าวจะเน้นการรายงานแบบบอกเล่ามากกว่า ดังนั้นการเขียนข่าวจึงเขียนออกมาเฉพาะประเด็นสำคัญ แต่ทั้งนี้ลักษณะการเขียนข่าวก็จะแตกต่างกันออกไปในแต่ละคน สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จะไม่กำหนดรูปแบบตายตัวในการเขียนรายงานข่าว แต่จะมีรุ่นพี่เป็นผู้แนะนำในการเขียน

1.1 มุมมองส่วนบุคคลของกลุ่มผู้คัดเลือกข่าวสารมีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าว

1.1.1 มุมมองด้านความเหมาะสมในการนำเสนอเนื้อหาของข่าว

พิจารณาจากความรู้และประสบการณ์ของผู้ตัดสินใจเลือกข่าว ซึ่งพิจารณาเนื้อหาของข่าวโดยคำนึงถึงความเหมาะสมในหลายประเด็น เช่น เนื้อหาของข่าวมีความเป็นกลางหรือไม่, เนื้อหาของข่าวมีประเด็นที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้งหรือไม่ ใช้ถ้อยคำรุนแรงไปหรือไม่, เนื้อหาของข่าวพาดพิงถึงผู้อื่นในทางเสียหายหรือไม่ เป็นต้น การพิจารณาว่าเนื้อหาข่าวมีความเหมาะสมที่จะนำเสนอหรือไม่ หากประเด็นยังไม่ชัดเจนว่าข่าวนั้นสมควร เหมาะสมหรือไม่ ก็อาจจะนำมาอภิปรายพูดคุยกันเพิ่มเติม

1.1.2 มุมมองด้านความน่าสนใจต่อเด็กและเยาวชนของเนื้อหาข่าว

พิจารณาจากว่าเนื้อหาของข่าวนั้นจะมีประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชนหรือไม่ มากน้อยเพียงใด โดยการพิจารณาว่าเนื้อหาของข่าวมีความน่าสนใจกับเด็กและเยาวชนทั่วไปหรือไม่นั้น ต้องอาศัยความรู้ประสบการณ์ และวิจรณ์ญาณของผู้คัดเลือกข่าวเป็นสำคัญอีกเช่นกัน โดยผู้คัดเลือกข่าวต้องคิดแทนผู้รับข่าวสารว่าเด็กและเยาวชนโดยทั่วไปจะสนใจประเด็นข่าวนั้นหรือไม่

1.1.3 มุมมองด้านทิศทางการนำเสนอเนื้อหาของข่าว

การพิจารณาประเด็นข้อนี้จะพิจารณาถึงทิศทางการนำเสนอข่าว โดยให้ความสำคัญกับข่าวที่เป็นเชิงบวก กล่าวคือเป็นข่าวที่สร้างสรรค์ และให้ข้อคิดกับเด็กและเยาวชนได้หรือไม่ เมื่อผู้เปิดรับข่าวสารรับข่าวนั้น สามารถนำไปติดต่อหรือนำไปพิจารณาเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับตนเอง ชุมชน และสังคมได้หรือไม่

1.1.4 มุมมองด้านความสำคัญต่อเด็กและเยาวชนของเนื้อหาข่าว

พิจารณาจากประเด็นที่ว่าเด็กและเยาวชนมีความจำเป็นต้องรับรู้ข่าวนั้นหรือไม่ ผู้พิจารณาตัดสินใจเลือกข่าวจำเป็นต้องใช้วิจรณ์ญาณในการตัดสินใจว่า ข่าวนั้นมีความสำคัญ

หรือมีความจำเป็นต่อการรับรู้ของเด็กและเยาวชนมากนักน้อยเพียงใด โดยส่วนมากแล้วการพิจารณาตัดสินใจในเรื่องนี้ จะใช้พิจารณาเพื่อเรียงลำดับความสำคัญ (Priority) ของข่าว

2. ปัจจัยระดับองค์กร

2.1 ความสอดคล้องของเนื้อหาข่าวกับวัตถุประสงค์ของ “ ขบวนการตาสับปะรด ”

2.1.1 เนื้อหาของข่าวมุ่งให้เด็กและเยาวชนร่วมมือช่วยแก้ปัญหาสังคม

เนื้อหาของข่าวเรื่องนี้ ถือเป็นเรื่องหลักที่สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ ขบวนการตาสับปะรด ” พิจารณาคัดเลือก ว่าเนื้อหาของข่าวนั้นสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาสังคมได้หรือไม่ เช่น เนื้อหาของข่าวเป็นการแจ้งเบาะแสการกระทำผิดกฎหมายในสังคม เป็นต้น

2.1.2 เนื้อหาของข่าวต้องไม่ใช่ข่าวที่นำเสนอเฉพาะเด็กและเยาวชนบางกลุ่ม

ต้องเป็นข่าวที่นำเสนอแก่เด็กและเยาวชนทั่วไป ไม่เป็นข่าวที่เฉพาะเจาะจง หรือรู้กันเฉพาะบางกลุ่มของเยาวชนเท่านั้น เหตุที่ต้องเลือกข่าวที่เด็กและเยาวชนทั่วไปสามารถรับรู้และเข้าใจได้ทั่วไป เนื่องจากข่าวที่มุ่งนำเสนอแก่เด็กและเยาวชนบางกลุ่ม จะเป็นประโยชน์แก่เด็กและเยาวชน กลุ่มนั้นเท่านั้น รวมถึงเด็กและเยาวชนกลุ่มอื่นๆ ที่เปิดรับสื่อของ “ ขบวนการตาสับปะรด ” ทั้งประเทศ ก็ไม่สามารถนำไปใช้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ได้

2.1.3 เนื้อหาของข่าวต้องไม่เกี่ยวข้องกับเชิงธุรกิจ

หมายถึงการไม่มีเนื้อหาที่มุ่งส่งเสริมสินค้าบริการ หรือผลิตภัณฑ์ของบริษัท ห้างร้านใด เพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจ ปัจจัยข้อนี้ถือเป็นปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่ง เนื่องจากลักษณะเฉพาะของ “ ขบวนการตาสับปะรด ” ที่สำคัญคือ การเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการด้านเด็กและเยาวชน โดยไม่มุ่งหวังผลกำไร ตามวัตถุประสงค์การดำเนินงานของ ศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชน สร้างสรรค์เพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม

2.2 ความจำกัดในเนื้อที่ และเวลาการนำเสนอข่าว

ข่าวที่อาสาสมัครนักข่าวไปทำมาไม่สามารถนำเสนอได้ทั้งหมด ข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จะได้รับการนำเสนอผ่านสื่อ 3 ช่องทางที่สำคัญคือ รายการวิทยุเด็กและเยาวชนฯ , จดหมายข่าว “ พูทไร้อะเอียด! ” และเว็บไซต์ไทยแลนด์คิด (<http://www.thailandkid.com>) ซึ่งสื่อทั้งสามอย่างมีข้อจำกัดในการนำเสนอในเรื่องพื้นที่และเวลา จึงถือว่าปัจจัยเรื่องความจำกัดในเนื้อที่ และเวลาการนำเสนอข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ

3. ปัจจัยระดับสังคม

3.1 เนื้อหาของข่าวเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

3.2 ความเกี่ยวเนื่องของเนื้อหาข่าวกับเรื่องราวที่กำลังเป็นที่สนใจของสังคม

ปัจจัยนี้ก็ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง เนื่องจากเรื่องราวที่กำลังเป็นที่สนใจในสังคม จะเป็นเรื่องราวที่คนทั่วไปรวมถึงเด็กและเยาวชนให้ความสนใจมากเป็นพิเศษด้วย นอกจากนี้การนำเสนอข่าวที่ทันเหตุการณ์ยังเป็นการบ่งบอกถึงความทันต่อเหตุการณ์ของการรายงานข่าว เพราะฉะนั้นข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวเนื่องกับเรื่องราวที่เป็นที่สนใจของสังคมจะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษให้นำเสนอ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

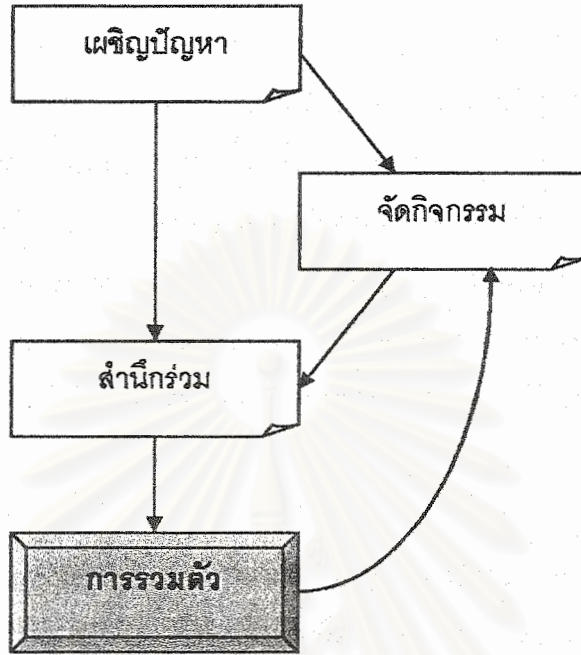
การอภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้ จะขออภิปรายโดยนำเอาประเด็นจากปัญหานำการวิจัยเป็นหลัก โดยเราสามารถแบ่งออกได้เป็นประเด็นที่ศึกษา 6 เรื่องหลัก คือ ประเด็นเรื่องการรวมตัวกันของ “ขบวนการตาส์บ่ประรด”, ประเด็นเรื่องการสื่อสารในการขยายตัวของ “ขบวนการตาส์บ่ประรด”, ประเด็นเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาส์บ่ประรด”, ประเด็นเรื่องเป้าหมายของการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บ่ประรด”, ประเด็นเรื่องกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บ่ประรด” และ ประเด็นเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บ่ประรด” ซึ่งเราสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

ประเด็นเรื่องการรวมตัวกันของ “ขบวนการตาส์บ่ประรด”

1. การรวมตัวกันในระยะเริ่มแรกของ “ขบวนการตาส์บ่ประรด” เกิดจากองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ การเผชิญปัญหาร่วมกัน, การทำกิจกรรมร่วมกัน และการมีจิตสำนึกร่วมกัน แล้วจึงทำให้เกิดการรวมตัว โดยในที่นี้ จะเริ่มจากการที่กลุ่มเด็กและเยาวชนเผชิญปัญหาร่วมกันในเรื่องสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม และคุณภาพชีวิตที่เลวร้าย จึงเกิดการจัดกิจกรรมค่ายเยาวชนเพื่อให้ตระหนัก และหาหนทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว กิจกรรมค่ายเยาวชนทำให้เยาวชนกลุ่มหนึ่งเกิดจิตสำนึกร่วมกันในการสานต่อแนวคิดการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต เพื่อร่วมมือกันสอดส่องดูแล และแก้ปัญหา จึงเกิดการรวมตัวกันขึ้นซึ่งต่อมาเด็กและเยาวชนที่เผชิญปัญหา และเกิดจิตสำนึกในการร่วมแก้ไขพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมก็สามารถเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายได้ทันที โดยไม่จำเป็นต้องเข้าร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชน เมื่อมีการรวมตัวแล้วกิจกรรมของเครือข่ายก็ยังคงดำเนินอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดกิจกรรมค่ายเยาวชนที่สามารถสร้างสำนึกให้เด็กและเยาวชนคนอื่น ได้เข้าร่วมกับกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

ซึ่งเราสามารถเขียนเป็นแผนภาพให้ชัดเจนได้ดังนี้

ภาพที่ 22 แผนภาพแสดงการรวมตัวกันของ “ขบวนการตาสับประรด”

จากการศึกษาทำให้เห็นได้ว่า การรวมตัวกันของ “ขบวนการตาสับประรด” สอดคล้องกับแนวคิดการรวมกลุ่มของประชาสังคม (Civil Society) ที่ นพ. ชูชัย ศุภวงศ์ (2541) กล่าวถึงการรวมตัวกันเป็นประชาสังคมไว้ว่า

เกิดจากการที่ผู้คนในสังคมเห็นวิกฤติการณ์หรือสภาพปัญหาในสังคมที่สลับซับซ้อนยากแก่การแก้ไข มีวัตถุประสงค์ร่วมกันซึ่งจะนำไปสู่การก่อจิตสำนึก (Civic Consciousness) ร่วมกัน มารวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือองค์กร (Civic Group) ไม่ว่าจะ เป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคสังคม (ประชาชน) ในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาหรือกระทำการบางอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ด้วยความรัก ความสมานฉันท์ ความเอื้ออาทรกัน ภายใต้ระบบการจัดการเชื่อมโยงเครือข่าย (Civic Network)

จะเห็นได้ว่าแนวคิดการรวมกลุ่มกันเป็นประชาสังคมของ นพ. ชูชัย ก็มีจุดกำเนิดจากการเผชิญปัญหาพร้อมกันก่อน แล้วจึงเกิดจิตสำนึกร่วม และเกิดการรวมตัวในที่สุด ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับการรวมตัวของ “ขบวนการตาสับประรด”

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของอรุณีวรรณ นาศรี (2544: 169) ที่พบว่าประชาคมทับเที่ยงเป็นการรวมกลุ่มที่มีเหตุผลเบื้องต้นของการรวมกลุ่มคือการตระหนักในปัญหาและต้องการรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหา และสอดคล้องกับงานวิจัยของมานิดา คอยระงับ (2543) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการเผยแพร่วรรณกรรมระบบเงินตราชุมชน “เบี้ยกุดชุม” ในอำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร ที่พบว่าการรวมตัวของชาวบ้านกุดชุมเกิดจากความต้องการของชาวบ้านที่จะร่วมมือกันแก้ไขปัญหาของตนเอง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการเผชิญปัญหาพร้อมกันของชาวบ้าน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการรวมตัวดังกล่าว

จากผลการศึกษาดังกล่าวทำให้เราสามารถสรุปได้ว่า การรวมตัวกันของ “ขบวนการตาสับประรด” ซึ่งเป็นกลุ่มของเด็กและเยาวชนมีลักษณะเหมือนกับการรวมกลุ่มทางสังคมซึ่งเป็นกลุ่มของผู้ใหญ่โดยทั่วไป ซึ่งโดยส่วนมากแล้วการรวมตัวเป็นกลุ่มของบุคคลในสังคมจะเกิดจากการเผชิญปัญหาพร้อมกันก่อน และจึงเกิดจิตสำนึกในการรวมตัวเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ดังแนวคิดของ Scott Peck (อ้างถึงใน จารุณี พัทธพิมานสกุล, 2542: 123) ที่กล่าวว่าชุมชนส่วนใหญ่มักจะเกิดขึ้นจากวิกฤตการณ์ เป็นการรวมตัวกันของบุคคลเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

2. “ขบวนการตาสับประรด” มีจุดกำเนิดของการรวมตัวจากคนเพียงคนเดียว คือคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นในวัตถุประสงค์การทำงานเพื่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต การมีจุดกำเนิดของการรวมตัวมาจากคนเพียงคนเดียวนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของหริสุดา ปันทวนันท์ (2544: 155) เรื่องการสื่อสารและเครือข่ายการรณรงค์เมาไม่ขับ ที่พบว่าเริ่มต้นจากแกนนำเพียงคนเดียวคือ นพ. แท้จริง ศิริพานิช และสอดคล้องกับงานวิจัยของอรอนันต์ วุฒิเสน (2543: 79) ที่พบว่ากรเริ่มเข้ามารวมเป็นกลุ่มของผู้เลี้ยงปลากระพงขาวในระยะแรก มีนายมานพ เบญจวรรณ เป็นผู้นำในการประสานพูดคุยกับผู้เลี้ยงปลากระพงขาวให้มารวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุณี พัทธพิมานสกุล (2542: 112) ที่พบว่า ดร.สาทิส อินทรกำแหง เป็นแกนหลักของเครือข่ายกลุ่มชีวิตจิต

จะเห็นได้ว่าลักษณะที่พบว่า “ขบวนการตาสับประรด” มีจุดกำเนิดของการรวมตัวจากคนเพียงคนเดียวเช่นนี้ มีความเหมือนกับงานวิจัยหลายๆ เรื่อง ซึ่งพบว่าบุคคลที่เป็นจุดกำเนิดของ

เครือข่ายมักมีความเป็นผู้นำสูง และมีความมุ่งมั่นในวัตถุประสงค์ของการทำงานของตน ซึ่งกล่าวได้ว่าคุณฉัตรชัยก็มีคุณสมบัติเช่นนั้น โดยการที่คุณฉัตรชัยเป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นในวัตถุประสงค์การทำงานเพื่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต อาจจะเนื่องมาจากการที่คุณฉัตรชัยเคยมีความรู้และประสบการณ์จากการที่เคยร่วมงานกับมูลนิธิโกมล คีมทอง ในเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต เป็นเหตุจูงใจให้คุณฉัตรชัยสนใจ และต้องการสานต่องานดังกล่าว

นอกจากนี้เรายังพบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ที่การรวมตัวกันของเครือข่ายมีจุดกำเนิดมาจากผู้ริเริ่มมากกว่า 1 คน ดังตัวอย่างในงานวิจัยของรจิตร เข้มศักดิ์สิทธิ์ (2544: 155) ที่พบว่าในช่วงแรกของเครือข่าย พ.ต.ท.ทรงภูมิ ประภานนท์ และนายวิบูลย์ นพคุณ เป็นผู้ริเริ่มที่ผลักดันการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ทุ่งครุให้เป็นรูปธรรมขึ้น และงานวิจัยของ อรุณีวรรณนาศรี (2544) เรื่องการสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยง ที่กล่าวว่าแกนนำในประชาคมทับเที่ยงประกอบด้วย กลุ่มข้าราชการท้องถิ่น และกลุ่มอาชีพอิสระ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างในจุดกำเนิดของเครือข่ายที่เริ่มมาจากคนหลายคน

จากข้อสังเกตดังกล่าวทำให้เราทราบได้ว่า การเกิดขึ้นของเครือข่าย จะมีจุดกำเนิดมาจากคนเพียงคนเดียวหรือคนมากกว่า 1 คนก็ได้ ส่วนเหตุปัจจัยที่ชัดเจนว่าจะอะไรเป็นสาเหตุทำให้การรวมกลุ่มของเครือข่ายมีจุดกำเนิดจากคนเพียงคนเดียว หรือคนมากกว่า 1 คนนั้น ควรมีการศึกษาวิจัยต่อไป

3. “ขบวนการตาลับประรด” มีคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ เป็นศูนย์กลางข้อมูลของเครือข่ายในระยะแรก โดยมีหน้าที่เป็นผู้รับเรื่องราว และแจ้งข่าวสารไปยังสมาชิกผ่านการใช้จดหมาย และนอกจากนี้คุณฉัตรชัย ยังทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในกรณีที่เป็นเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อม และติดต่อประสานงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบในกรณีที่เป็นข่าวการจัดกิจกรรมอีกด้วย

3.1 เรื่องการเป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารของเครือข่าย คือทำหน้าที่รับเรื่องราว และแจ้งข่าวสารไปยังสมาชิกของเครือข่าย

จากการอ่านงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าลักษณะการเป็นศูนย์กลางข้อมูลของเครือข่ายของคุณฉัตรชัย สอดคล้องกับงานวิจัยของหริสุดา ปันทวนันท์ (2544: 171) ที่พบว่า นพ.แท้จริง ศิริพานิช ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการกระจายความร่วมมือ และให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกเมื่อ

ต้องการคำแนะนำหรือข้อมูลด้านวิชาการทางการแพทย์ในเครือข่ายการรณรงค์มาไม่ซบ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของจากรณี พชรพิมานสกุล (2542) ที่พบว่าเครือข่ายกลุ่มชีวิตมีศูนย์กลางของเครือข่ายคือ ดร.สาทิส อินทรกำแหง เป็นจุดเริ่มต้นของการสื่อสาร โดยเป็นผู้เผยแพร่นโยบายไปสู่แกนนำใหญ่และแกนนำย่อย แล้วแกนนำใหญ่และแกนนำย่อยจะส่งต่อยังสมาชิกในที่สุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของพจน์ โชคสวัสดิ์ไพศาล (2544: 155) ที่พบว่ากลยุทธ์การสร้างเครือข่ายกลุ่มสันติอโศกมีการใช้ตัวบุคคล คือ สมณะโพธิรักษ์ เป็นศูนย์กลางของเครือข่าย และการเป็นประธานในการประชุมเป็นการใช้สื่อบุคคลเพื่อการแพร่กระจายข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ และความคิดต่างๆ ไปยังสมาชิกของกลุ่มสันติอโศก

จากลักษณะดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เครือข่ายหลายเครือข่ายล้วนมีคนหรือกลุ่มบุคคลที่เป็น การมีศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารของเครือข่าย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการมีศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารจะทำให้เครือข่ายมีความสะดวกในการติดต่อประสานงานกันมากขึ้น ศูนย์กลางสามารถเป็นแหล่งข่าวสารหลักให้กับเครือข่าย และเป็นผู้ควบคุมข่าวสารที่ไหลผ่านเครือข่ายนั้นๆ ในกรณีของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” ในระยะแรกที่เริ่มก่อร่างเครือข่ายนั้น มีคุณฉัตรชัยเป็นศูนย์กลางของเครือข่ายเพียงคนเดียว ลักษณะดังกล่าวอาจเกิดจากลักษณะของเครือข่ายในระยะ นั้น ที่เป็นรูปแบบเครือข่ายแบบรวมอำนาจสู่ส่วนกลาง ซึ่งสามารถอธิบายได้ตามแนวคิดของ Shaw ดังที่ได้อ้างมาแล้วในบทที่ 2 ที่กล่าวถึงสรุปผลการวิจัยในเรื่องเครือข่ายการสื่อสารในข้อแรก ว่า “เครือข่ายแบบรวมอำนาจสู่ส่วนกลาง จะก่อให้เกิดผู้นำเพียงคนเดียว และเกิดขึ้นได้ง่ายกว่าแบบกระจายอำนาจ...”

แต่อย่างไรก็ตามควรมีการศึกษาริวิจัยเพิ่มเติมถึงความสำคัญ และความจำเป็น และบทบาทหน้าที่ของผู้ที่เป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารของเครือข่าย โดยเปรียบเทียบกับหลายๆ เครือข่ายต่อไป

3.2 เรื่องการที่คุณฉัตรชัยมีหน้าที่ทั้งการเป็นศูนย์กลางของเครือข่าย และหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานภายนอกในเวลาเดียวกัน

จากผลการวิจัยพบว่านอกจากคุณฉัตรชัยจะทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางข้อมูลของเครือข่ายแล้ว คุณฉัตรชัยยังมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับงานของเครือข่ายเพื่อขอความร่วมมือในกรณีที่เป็นเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อม และติดต่อประสานงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบในกรณีที่เป็นข่าวการจี้ดกิจกรรมอีกด้วย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าคุณฉัตรชัยมี

บทบาททั้งที่เป็นผู้เป็นศูนย์กลางของเครือข่าย และเป็นผู้ประสานงานเชื่อมโยงหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกเครือข่ายในเวลาเดียวกัน

ลักษณะดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของทริสตา ป็อนทอนันท์ (2544: 171) เรื่องการสื่อสารและเครือข่ายการรณรงค์มาไม่ซัป ที่ นพ.แท้จริง ศิริพานิช เป็นผู้สมทบสองใบในเวลาเดียวกัน คือเป็นผู้ทำหน้าที่ Liaison Role คือทำหน้าที่ประสานงานเชื่อมโยงหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกเครือข่าย โดยติดต่อกับหน่วยงานภายนอกให้เข้ามาเป็นสมาชิก และเชื่อมโยงการทำงานของสมาชิกภายในเครือข่าย อีกทั้งยังสวมบทบาทเป็นผู้ที่เป็นศูนย์กลาง หรือ Star Role ของเครือข่ายในการให้การสนับสนุนและความช่วยเหลือแก่สมาชิกอีกด้วย

4. เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” มีลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือมีความสนใจในเรื่องราวคล้ายๆ กัน คือเรื่องใกล้ตัวที่เผชิญอยู่ ซึ่งเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชน

เราอาจกล่าวได้ว่าในกระบวนการรวมตัวกันของเครือข่ายจะต้องประกอบไปด้วยเด็กและเยาวชนที่ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสาร ผู้รับสาร หรือทำหน้าที่ทั้งสองอย่างในเวลาเดียวกัน การสื่อสารเพื่อการรวมตัวกันจะเกิดขึ้นได้ง่ายก็ต่อเมื่อทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารมีความคล้ายคลึงกัน ซึ่งลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Berlo (1950 อ้างถึงใน ประมะ สตะเวทิน, 2538) ที่กล่าวว่า ผู้ส่งสารและผู้รับสารจะต้องมีความคล้ายคลึงกัน หากทั้งสองฝ่ายไม่มีความคล้ายคลึงกันการสื่อสารก็เกิดขึ้นไม่ได้ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Shramm (1960 อ้างถึงใน ประมะ สตะเวทิน, 2538) ที่เรียกปัจจัยความคล้ายคลึงกันในการสื่อสารว่า ประสบการณ์ (Experience) ความร่วมมือกันที่จะทำให้การสื่อสารเกิดขึ้นได้ดังกล่าว ก็คือความร่วมมือกันในความหมาย (Common Meaning) ซึ่งในที่นี้ก็หมายถึงเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน และปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนนั่นเอง

นอกจากนี้การมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันของเด็กและเยาวชนที่ช่วยทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการสื่อสารเพื่อการรวมกลุ่ม ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Rogers (1971 อ้างถึงใน ประมะ สตะเวทิน, 2538) ที่กล่าวว่า การสื่อสารจะเกิดขึ้นบ่อยครั้ง มีประสิทธิภาพ และเป็นไปด้วยความราบรื่น เมื่อผู้ร่วมสื่อสารมีลักษณะคล้ายคลึงกัน และสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการรวมกลุ่มของ Marwin E. Shaw (อ้างถึงใน รจิตร์ เข้มศักดิ์สิทธิ์, 2544: 159) ที่กล่าวว่าคนเข้าร่วมกลุ่มกันได้ เพราะมีเป้าหมายและความสนใจที่เหมือนกัน

จากข้อสังเกตดังกล่าวทำให้เราสามารถอธิบายได้ว่า ลักษณะที่คล้ายคลึงกันของเด็กและเยาวชนที่จะเข้ามารวมกลุ่มกัน หรือลักษณะที่คล้ายคลึงกันของบุคคลทั่วไปที่จะเข้ามารวมกลุ่มทางสังคมต่างๆ เป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยอย่างมากต่อการรวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือเครือข่าย การรวมตัวกันอาจไม่จำเป็นต้องอาศัยบุคคลที่คล้ายคลึงกันเสมอไป แต่ความคล้ายคลึงกันของบุคคลจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การรวมกลุ่มเกิดขึ้น

5. “ขบวนการตาสับปะรด” มีการก่อตัวขึ้นในระยะแรกอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยใช้การสื่อสารในค่ายเยาวชน และจดหมายเป็นหลัก พร้อมกับกับการขยายวงกว้างด้วยการสื่อสารระดับบุคคลแบบบุคคลต่อบุคคล

จะสังเกตเห็นได้ว่าลักษณะการก่อตัวในช่วงแรกของ “ขบวนการตาสับปะรด” มีการใช้สื่อกิจกรรม ในที่นี้คือกิจกรรมค่ายเยาวชน เป็นเครื่องมือในการรวมตัว และใช้จดหมายเป็นเครื่องมือหลักในการยึดโยงสมาชิกเข้าไว้ด้วยกันเมื่อไม่มีช่วงการจัดกิจกรรม ส่วนการสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคล เป็นการสื่อสารระดับบุคคลที่สำคัญที่ทำให้แนวความคิดของเครือข่ายแพร่กระจายออกไป

5.1 เรื่องการใช้ค่ายเยาวชนเป็นกิจกรรมในการสร้างการรวมตัว

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า กิจกรรมเริ่มแรกที่ทำให้สมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” มีการรวมตัวกันขึ้นมาก็คือ กิจกรรมค่ายเยาวชน ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ไม่มีเครือข่ายใดที่ใช้กิจกรรมในรูปแบบของค่ายเยาวชนในการรวมตัว

5.2 เรื่องการใช้การสื่อสารระดับบุคคลแบบบุคคลต่อบุคคลในการขยายเครือข่าย

การใช้การสื่อสารระดับบุคคลแบบบุคคลต่อบุคคลของ “ขบวนการตาสับปะรด” ในการรวมตัวของเครือข่ายทำให้การรวมตัวเกิดขึ้นได้ง่าย การสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคลถือเป็นการสื่อสารสองทางที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งเด็กและเยาวชนสามารถพูดคุย ได้ตอบกันได้อย่างอิสระ โดยเนื้อหาของสารจะเกี่ยวข้องกับแนวความคิด หรือลักษณะการทำงานของ “ขบวนการตาสับปะรด” ซึ่งจะเป็นเครือข่ายของเด็กและเยาวชนที่จะก้าวเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต

ซึ่งลักษณะที่พบดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของอรอนันต์ วุฒิสเน (2543: 84) ที่พบว่าการสื่อสารในระยะการก่อร่างสร้างกลุ่ม ใช้การสื่อสารสองทางอย่างไม่เป็นทางการระหว่างผู้เลี้ยงปลากะพงขาวด้วยกัน ที่สามารถพูดคุย ได้ตอบกันได้ ขณะเดียวกันก็ใช้การสื่อสารในแนวระนาบเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เพราะต่างก็เป็นผู้ที่มีสถานภาพที่เหมือนกันในสังคม ประกอบอาชีพเดียวกัน นอกจากนี้ เนื้อหาสารที่ถ่ายทอดถึงกัน เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเลี้ยงปลากะพงขาว ปัญหาที่แต่ละคนประสบอยู่ ความต้องการที่จะหาคนมาช่วยเหลือให้เป็นอาชีพที่มั่นคงขึ้น การพูดคุยถึงเรื่องเหล่านี้ เป็นสิ่งที่ผู้เลี้ยงปลากะพงขาวมีร่วมกัน จึงทำให้มารวมกันเพื่อก่อร่างสร้างกลุ่มเป็นได้อย่างรวดเร็ว

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของรจิตร เข้มศักดิ์สิทธิ์ (2544: 164) ที่พบว่าการใช้สื่อบุคคลในพื้นที่ทุ่งครุจะเป็นการใช้สื่อเพื่อรุกเข้าไปหาแนวร่วมในการทำงานโดยใช้วิธีการพูดคุยกันโดยตรง เป็นการพูดคุยกันแบบตัวต่อตัวเห็นหน้า หรือที่เรียกว่าแบบเคาะประตูบ้าน

การใช้การสื่อสารระดับบุคคลในการรวมตัวของเครือข่าย “ขบวนการตาลับประรด” ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Barker และ Gaut (1996 อ้างถึงใน จารุณี พัทธพิมานสกุล, 2542) ที่กล่าวว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นการแบ่งปันความรู้สึกและความคิดต่อผู้อื่น โดยจะแลกเปลี่ยนข้อมูลกันในลักษณะใกล้ชิด จึงทำให้ช่วยสร้างความเชื่อถือได้ง่าย ประกอบกับลักษณะของการสื่อสารแบบปากต่อปาก ซึ่งมีลักษณะสอดคล้องกับวัฒนธรรมของสังคมไทยที่มีความผูกพันใกล้ชิดสนิทสนมกัน ส่งผลให้แนวคิดนี้แพร่กระจายไปได้อย่างรวดเร็ว

และลักษณะการสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคลของ “ขบวนการตาลับประรด” ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Marwin E. Shaw (อ้างถึงใน รจิตร เข้มศักดิ์สิทธิ์, 2544: 164) ที่กล่าวว่าลักษณะความสัมพันธ์ส่วนตัว (Interpersonal Attraction) การติดต่อกันบ่อยๆ ความใกล้ชิดสนิทสนมกัน จะมีส่วนให้เกิดการรวมกลุ่มกันได้ ซึ่งความใกล้ชิดสนิทสนมอาจเกิดจากความคิด ทัศนคติที่ตรงกัน ความน่าเชื่อถือ ฯลฯ

จะเห็นได้ว่าการใช้การสื่อสารระดับบุคคลแบบบุคคลต่อบุคคล เป็นการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเผยแพร่สารไปยังผู้รับสารที่มีความสนิทสนม หรือใกล้ชิดกับผู้รับสาร ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าลักษณะการสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคลเป็นการสื่อสารแบบเป็นกันเอง ทำให้เกิดการยอมรับความคิดเห็นกันได้ง่าย ดังแนวคิดของ Lazarsfeld และ Menzel (1963 อ้างถึงใน หริสุตา ปันทวนันท์, 2544: 174) ที่กล่าวว่า “การสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นการพูดคุยแบบเป็น

กันเองทำให้ผู้ฟังยอมรับความคิดเห็นของบุคคลอื่นได้ง่าย” และการสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคลยังสามารถสื่อสารออกไปได้อย่างละเอียดลึกซึ้งกว่า

5.3 เรื่องลักษณะการก่อตัวของเครือข่าย ที่เป็นการก่อตัวอย่างค่อยเป็นค่อยไป ในระยะแรก

ลักษณะการก่อตัวของเครือข่าย “ขบวนการตาสับประรด” ที่มีลักษณะการก่อตัวอย่างค่อยเป็นค่อยไป กล่าวคือเป็นการขยายตัวโดยอาศัยเพียงกิจกรรมค่ายเยาวชน การใช้จดหมายในการติดต่อสื่อสาร และการสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคลเท่านั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของจากรุณี พิศรพิमानสกุล (2542: 125) ที่พบว่า เครือข่ายการสื่อสารของกลุ่มชีวิตจิตมีการพัฒนาค่อนข้างช้าในระยะเริ่มแรก มีเพียงการรับรู้ของบุคคลกลุ่มเล็กในสังคมเท่านั้น เนื่องจากลักษณะกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นกิจกรรมเชิงรับ โดยไม่ได้พยายามที่จะเผยแพร่ประชาสัมพันธ์อย่างจริงจัง แต่อาศัยช่องทางหลักคือการบอกปากต่อปาก ทำให้การขยายตัวในระยะเริ่มแรกเป็นไปอย่างช้า

6. เมื่อ “ขบวนการตาสับประรด” เริ่มมีรายการวิทยุเด็กและเยาวชน แนวคิดของเครือข่ายได้ถูกแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว ทำให้มีผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิกเครือข่ายเพิ่มขึ้น

เมื่อ “ขบวนการตาสับประรด” เริ่มมีรายการวิทยุเป็นของตัวเองปี พ.ศ. 2542 ซึ่งออกอากาศทางคลื่นความถี่ในระบบเอ.เอ็ม. 918 กิโลเฮิรตซ์ โดยสามารถออกอากาศครอบคลุมพื้นที่การรับฟังในเขตจังหวัดกรุงเทพฯ และปริมณฑล ทำให้มีผู้ได้รับฟังและสนใจสมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิก “ขบวนการตาสับประรด” มากมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของจากรุณี พิศรพิमानสกุล (2542: 125) ที่พบว่า “เครือข่ายการสื่อสารของกลุ่มชีวิตจิตที่มีการพัฒนาค่อนข้างช้าในระยะเริ่มแรก แต่เมื่อแนวคิดของเครือข่ายถูกนำมาเผยแพร่ทางสื่อมวลชน ก็ทำให้แนวคิดแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว และส่งผลให้แนวคิดนั้นได้รับการตอบรับอย่างรวดเร็ว” ซึ่งการออกอากาศรายการวิทยุของ “ขบวนการตาสับประรด” ถือเป็นการใช้สื่อมวลชนที่สำคัญแขนงหนึ่ง

เมื่อเครือข่ายมีเครื่องมือเพิ่มขึ้นมาอีกหนึ่งอย่าง และเป็นเครื่องมือที่เป็นสื่อมวลชน ทำให้ประสิทธิภาพในการเผยแพร่แนวความคิดของ “ขบวนการตาสับประรด” มีมากขึ้น เนื่องจากสื่อมวลชนเป็นสื่อที่ทรงพลังในการกำหนดประเด็น และเปลี่ยนแปลงการรับรู้สาร ดังแนวคิดของ Everett M. Rogers (1981 อ้างถึงใน หริสุตา ปันทวนันท์, 2544: 168) ที่กล่าวไว้ว่า การติดต่อสื่อสารโดยใช้สื่อมวลชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญมากในการเปลี่ยนแปลงการรับสาร

7. ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กและเยาวชนก้าวเข้ามาเป็นสมาชิกเครือข่าย “ขบวนการตาส์บะรด” มากขึ้นในช่วงการมีรายการวิทยุ อาจเนื่องมาจากปัจจัยสำคัญคือ การต้องการเข้าร่วมจัดรายการวิทยุ ในรายการวิทยุเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาส์บะรด” ซึ่งบางคนอาจไม่ได้สนใจในจุดมุ่งหมายของกลุ่ม จึงเป็นสาเหตุให้มีเด็กและเยาวชนถอนตัวออกจากรายการจำนวนมากภายหลังจากที่ได้ทำความเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายของการจัดรายการ และทราบว่าไม่มีค่าตอบแทน

ซึ่งลักษณะที่พบนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของอรุณีวรรณ นาศรี (2544: 180) ที่พบว่าแนวคิดของบุคคลในการเข้าร่วมเครือข่ายประชาคมทับเที่ยงมีปัจจัยเรื่องความพอใจในกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้บุคคลตัดสินใจเข้าร่วมกับประชาคมทับเที่ยง สอดคล้องกับแนวคิดของ Marvin E. Shaw (อ้างถึงใน อรุณีวรรณ นาศรี, 2544: 180) ที่กล่าวไว้ว่า การที่คนเราเข้าร่วมกลุ่ม กิจกรรมของกลุ่มมีความสำคัญไม่น้อย ความสนใจในกิจกรรมในที่นี่มีจำเป็นว่าผู้ที่เข้ากลุ่มจะต้องมีความสามารถ แต่เขามีความสนใจในกิจกรรมนั้น นอกจากนั้นแล้ว ชลอง ภิมย์รัตน์ (2521 อ้างถึงใน อรุณีวรรณ นาศรี, 2544: 180) ยังกล่าวสอดคล้องกันอีกว่า สาเหตุที่บุคคลเข้าร่วมกลุ่มเพราะพอใจในกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งให้ทั้งความสนุกสนานหรือให้ความพึงพอใจอย่างที่ตนต้องการ แม้ในบางครั้งตนเองอาจไม่สนใจต่อจุดมุ่งหมายของกลุ่ม แต่พอใจในกิจกรรมของกลุ่ม

8. ลักษณะการมารวมตัวกันเป็นเครือข่ายของ “ขบวนการตาส์บะรด” เป็นการสร้างพื้นที่สาธารณะสำหรับเด็กและเยาวชน ได้ทำกิจกรรมเพื่อเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเด็กและเยาวชนของตนเอง โดยการใช้พื้นที่สาธารณะสำหรับเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาส์บะรด” สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับ คือ ระดับกลุ่มหรือระดับองค์กร และระดับสังคม

8.1 พื้นที่สาธารณะระดับกลุ่มหรือระดับองค์กรของ “ขบวนการตาส์บะรด”

- กิจกรรมการจัดทำจดหมายข่าว “พุทไธ้เจีย!”
- กิจกรรมการจัดรายการวิทยุ
 - กิจกรรมการเตรียมการเพื่อออกอากาศรายการวิทยุ
 - กิจกรรมการออกอากาศรายการวิทยุ
 - กิจกรรมประเมินผลหลังการออกอากาศรายการวิทยุ
- กิจกรรมการจัดรายการวิทยุบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
- กิจกรรมการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บะรด”

8.2 พื้นที่สาธารณะระดับสังคมของ “ขบวนการตาสับปะรด”

- กิจกรรมค่ายเยาวชนที่จัดโดยเครือข่าย และที่เครือข่ายเข้าร่วมเป็นวิทยากร
- กิจกรรมการฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุ
- เว็บไซต์ไทยแลนด์คิด (<http://www.thailandkid.com>)

ซึ่งในเรื่องการสร้างพื้นที่สาธารณะของ “ขบวนการตาสับปะรด” นี้ เป็นการสร้างพื้นที่ให้เด็กและเยาวชน ได้มีโอกาสพบปะ ทำกิจกรรม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะของ Habermas (อ้างถึงใน อรุณีวรรณ นาศรี, 2544: 184) ที่กล่าวว่าปริมณฑลสาธารณะโดยให้คนในสังคมได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน จะเป็นช่องทางของการพัฒนาประชาธิปไตย และหลักของสังคมที่แท้จริง และ Habermas ยังยืนยันอีกว่าบรรยากาศของพื้นที่สาธารณะนั้นน่าจะต้องเน้นการสื่อสารแบบเผชิญหน้า คือ Face-to-face Communication

9. “ขบวนการตาสับปะรด” มีการเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้มีการติดต่อสื่อสารกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างอิสระ และมีการใช้ช่องทางการสื่อสารหลายช่องทาง เช่น การสื่อสารภายในค่ายเยาวชน การติดต่อกันทางจดหมาย การใช้จดหมายข่าว การมีรายการวิทยุ และการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกในเครือข่ายได้รับทราบกิจกรรม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งเอื้อประโยชน์ต่อการรวมตัวของเครือข่าย

9.1 เรื่องการเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้มีการติดต่อสื่อสารกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างอิสระ

ในเรื่องการเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้ติดต่อสื่อสารกัน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างอิสระนั้น “ขบวนการตาสับปะรด” มีการจัดกิจกรรมที่เปิดกว้างสำหรับเด็กและเยาวชนทั่วไปให้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ เช่น การจัดกิจกรรมค่ายเยาวชน และการจัดฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุ เป็นต้น ซึ่งการจัดกิจกรรมดังกล่าว เป็นการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสพบปะ พูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างอิสระ สอดคล้องกับงานวิจัยของเวทิน สตะเวทิน (2542) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่เอื้อต่อการรวมกลุ่มของประชาคมบางลำพู คือการส่งเสริมให้คนในชุมชนได้ทำความรู้จักกัน รับรู้ถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมในกิจกรรม และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันอย่างอิสระ

9.2 เรื่องการใช้ช่องทางการสื่อสารหลากหลายช่องทาง

ในเรื่องการใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายช่องทาง สอดคล้องกับงานวิจัยของเวทินี สตะเวทิน (2542) ที่พบว่า จุดเด่นในการรวมตัวของประชาชนในย่านบางลำพู คือมีการสร้างช่องทางเพื่อให้บุคคลได้เข้ามาพบปะ พูดคุยกันจนนำไปสู่การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เพื่อดำเนินกิจกรรมร่วมกันในที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Robert Putnam (อ้างถึงใน อรุณีวรรณ นาศรี, 2544: 172-173) ที่พบว่าองค์ประกอบอย่างหนึ่งที่ทำให้การรวมตัวกันดำเนินกิจกรรมของคนในชุมชนเกิดความเข้มแข็งคือ การมีช่องทางการสื่อสารให้คนในชุมชนได้พูดคุยถึงปัญหาร่วมกันทั้งในรูปแบบของการพูดคุยที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

ซึ่งช่องทางการสื่อสารของเครือข่าย “ขบวนการตาส์บ่ประด” มีทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ยกตัวอย่างเช่น การสื่อสารภายในค่ายเยาวชน และการติดต่อกันส่วนตัวผ่านจดหมาย เป็นช่องทางการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ ส่วนการใช้จดหมายข่าวในการแจ้งข่าวสาร และการออกอากาศรายการวิทยุ เป็นรูปแบบช่องทางการสื่อสารแบบเป็นทางการ เป็นต้น จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าการเปิดโอกาสในการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มเด็กและเยาวชนให้มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างอิสระ และการใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายช่องทางสามารถทำให้เกิดการรวมตัวของ “ขบวนการตาส์บ่ประด” ได้อย่างรวดเร็ว

10. จากการอภิปรายผลในคำถามข้อนี้ สามารถสรุปเป็นตารางเปรียบเทียบลักษณะการรวมตัวกันของ “ขบวนการตาส์บ่ประด” กับเครือข่ายที่พบในงานวิจัยเรื่องอื่นๆ ได้ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลักษณะที่พบในการรวมตัวกันของเครือข่าย	"ขบวนการตาข่ายประรด"	เครือข่ายอื่น ๆ
1. องค์ประกอบของการรวมตัวในระยะเริ่มแรก	- เกิดจากองค์ประกอบตามประการ คือ การเผชิญปัญหาพร้อมกัน, การทำกิจกรรมร่วมกัน และการมีจิตสำนึกพร้อมกัน แล้วจึงทำให้เกิดการรวมตัว (อาจเกิดจากการเผชิญปัญหาโดยตรง แล้วเกิดสำนึกร่วมโดยไม่ต้องทำกิจกรรมร่วมกัน)	- มีทั้งองค์ประกอบของการเผชิญปัญหาและการเกิดจิตสำนึกพร้อม และองค์ประกอบของการเผชิญปัญหาและเผชิญปัญหาแล้วจึงทำให้เกิดการรวมตัว
2. ผู้มีบทบาทหลักในการรวมตัว	- เกิดจากผู้มีบทบาทหลักคนเดียวหรือคุณลักษณะที่เอื้ออำนวย	- มีทั้งเกิดจากผู้มีบทบาทหลักเพียงคนเดียว, สองคน และเกิดจากผู้มีบทบาทหลักหลายคน
3. การเป็นศูนย์กลางข้อมูลของเครือข่าย	- คุณลักษณะที่เอื้ออำนวย เป็นศูนย์กลางข้อมูลของเครือข่าย	- งานวิจัยที่พบมีศูนย์กลางข้อมูลของเครือข่ายเป็นบุคคลเพียงคนเดียว
4. ความคล้ายคลึงกันของสมาชิกที่มีผลต่อการรวมตัวกัน	- พบว่าความคล้ายคลึงกันของสมาชิกมีผลต่อการรวมตัว โดยสมาชิกที่มาวมตัวกันมีความสนใจในเรื่องราวคล้ายๆ กัน คือเรื่องราวใกล้ตัวที่ต้องเผชิญปัญหา	- พบว่าความคล้ายคลึงกันของสมาชิกมีผลต่อการรวมตัว
5. การใช้การสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคลในการรวมตัว	- มีการใช้การสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคลในการรวมตัว	- งานวิจัยที่พบส่วนใหญ่มีการใช้การสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคลในการรวมตัว
6. การใช้สื่อมวลชนในการขยายตัว	- มีการใช้สื่อวิทยุในการขยายตัว	- มีงานวิจัยที่พบบางเรื่องมีการใช้สื่อมวลชนในการขยายตัวของเครือข่าย
7. การเข้าร่วมเนื่องจากความพอใจในกิจกรรม	- มีการเข้าร่วมเครือข่ายเนื่องจากความชอบในกิจกรรมการจัดการวิทยุ	- มีงานวิจัยที่พบบางเรื่องพบว่ามีการเข้าร่วมเครือข่ายเนื่องจากความพอใจในกิจกรรม
8. การเปิดโอกาสให้สมาชิกได้ติดต่อสื่อสาร และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างอิสระ	- มีการจัดกิจกรรมที่เปิดกว้างให้สมาชิกได้ติดต่อสื่อสาร และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอ	- มีงานวิจัยที่พบบางเรื่องพบว่ามีการเปิดโอกาสในการติดต่อสื่อสารและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเห็นอย่างอิสระเป็นประจำซึ่งก็เอื้อต่อการรวมกลุ่ม
9. การใช้ช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย	- มีการใช้ช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย	- งานวิจัยที่พบส่วนใหญ่มีลักษณะการใช้รูปแบบการสื่อสารที่หลากหลาย

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบลักษณะการรวมตัวกันของ "ขบวนการตาข่ายประรด" กับเครือข่ายอื่น ๆ

ประเด็นเรื่องการสื่อสารในการขยายตัวของ “ขบวนการตาส์บประด”

1. “ขบวนการตาส์บประด” มีการติดต่อสื่อสารเพื่อการแจ้งข่าวสาร มีการจัดกิจกรรมเพื่อประชุม พบปะ พูดคุยกันภายในกลุ่มเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ และกิจกรรมที่หลากหลายยังเป็นการสร้าง การมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในเครือข่าย และสร้างการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง โดยสื่อที่ใช้ อยู่ในตอนแรกและยังคงใช้อยู่ถึงปัจจุบันก็คือการใช้จดหมายในการติดต่อสื่อสาร นอกจากนั้นยังมีการใช้จดหมายข่าว, กิจกรรมค่ายเยาวชน, กิจกรรมการฝึกอบรมการจัดรายการวิทยุ, กิจกรรมการ เตรียมการออกอากาศรายการวิทยุ, กิจกรรมการออกอากาศรายการวิทยุ และกิจกรรมการ ประเมินผลการออกอากาศรายการวิทยุ, การจัดรายการวิทยุบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ซึ่ง ลักษณะของการติดต่อสื่อสาร และการจัดกิจกรรมดังกล่าว ถือเป็นส่วนสำคัญในการขยายตัวของ เครือข่าย

1.1 เรื่องการมีการติดต่อสื่อสารเพื่อแจ้งข่าวสาร มีการจัดกิจกรรมเพื่อประชุม พบปะ พูดคุยกันภายในกลุ่มเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ

สอดคล้องกับแนวคิดขั้นตอนในการสร้างกลุ่มและเครือข่ายของพัฒนา บุญรัตน์พันธ์ (ดังที่ อ้างแล้วในบทที่ 2) ที่กล่าวว่า การประชุม พบปะ เพื่อแลกเปลี่ยนทัศนคติซึ่งกันและกัน สามารถสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่มให้แน่นแฟ้นขึ้นและช่วยหาแนวทางปฏิบัติงานให้บรรลุ เป้าหมาย นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของพจน์ โชคสวัสดิ์ไพศาล (2544: 158) ที่ พบว่าชาวสันติอโศกใช้กลยุทธ์การจัดช่องทางสำหรับสมาชิกในการพบปะกันอย่างสม่ำเสมอ เป็น เครื่องมือสำคัญในการสร้างเครือข่าย โดยผ่านการสื่อสารแบบกลุ่ม ทำให้สมาชิกชาวสันติอโศก เกิดการติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอ และเกิดการเกาะกลุ่มหรือการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย ชุมชนชาวอโศกขึ้น

1.2 เรื่องการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนใน เครือข่าย และสร้างการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

ในเรื่องนี้สอดคล้องกับที่เกดินี จุฑาวิจิตร (2542: 163 อ้างถึงใน วจิตร เข้มศักดิ์สิทธิ์, 2544: 167) ได้กล่าวไว้ว่า สื่อกิจกรรมเป็นสื่อที่มีบทบาทสำคัญสำหรับการสื่อสารในการพัฒนา ชุมชน และเป็นสื่อที่มีบทบาทมากในการที่จะรวมประชาชนเข้าไว้ด้วยกัน และสอดคล้องกับ แนวคิดขั้นตอนในการสร้างกลุ่มและเครือข่ายของ พัฒนา บุญรัตน์พันธ์ (ดังที่อ้างแล้วในบทที่ 2) ที่

กล่าวว่า การส่งเสริมกิจกรรม เป็นประโยชน์ที่ทำให้กลุ่มได้เคลื่อนไหว และเป็นการฝึกกลุ่มให้ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543 อ้างถึงใน พจนานุกรมศัพท์โศลก, 2544: 157) ที่กล่าวว่ากระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในเครือข่าย เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างแท้จริง และสอดคล้องกับที่ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล (2543 อ้างถึงใน อรุณวัชรอน นาศรี, 2544: 173) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication Process) ของสมาชิกในสังคม จะนำไปสู่การเกิดสำนึกสาธารณะ (Public Conscientization) และกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน (Learning Process) ระหว่างสมาชิกในสังคม เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในสังคม

2. “ขบวนการตาสับปะรด” มีการสื่อสารเพื่อส่งเสริมระเบียบวินัย หรือข้อปฏิบัติร่วมกัน เพื่อสร้างความเป็นระเบียบ และเป็นแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการขยายเครือข่าย โดยในเรื่องของกฎกติกาการรวมกลุ่มเพื่อส่งเสริมความมีระเบียบของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” นั้น กิจกรรมในค่ายเยาวชนถือเป็นกิจกรรมหลักที่สร้างความเคารพในกฎระเบียบของเครือข่าย เพราะสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่จะเข้ามาร่วมกิจกรรมในค่าย จำเป็นต้องเรียนรู้กฎระเบียบของค่ายเยาวชน และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง สมาชิกของเครือข่ายต้องมีหน้าที่สำคัญในการเป็นผู้นำกิจกรรม ซึ่งควรจะต้องสามารถเป็นแบบอย่างในกฎระเบียบที่ดีได้

นอกจากนี้ในการจัดทำจดหมายข่าว “พุทโธเฮีย!” และการจัดรายการวิทยุ ก็ต้องอาศัยระเบียบวินัยในการทำงาน ซึ่งเรื่องนี้เป็นเรื่องที่มีการพูดถึง และให้ความสำคัญอยู่ตลอด เช่น กิจกรรมการประเมินผลการออกอากาศรายการวิทยุ ที่กระทำหลังจากการออกอากาศเสร็จสิ้น และนำการอภิปรายโดยนางสาวน้ำค้าง คำแดง ซึ่งในการพูดคุยจะให้ความสำคัญกับเรื่องระเบียบวินัยเป็นอย่างมาก เช่น เรื่องของการตรงเวลา มารยาทในการใช้คำพูดออกอากาศ เป็นต้น ซึ่งลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดขั้นตอนในการสร้างกลุ่มและเครือข่ายของ พัฒน์ บุญรัตน์ พันธุ์ (ดังที่อ้างแล้วในบทที่ 2) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมระเบียบวินัย ได้แก่ การมีกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ในการรวมกลุ่มและมีระเบียบวินัยในการปฏิบัติต่อกัน สร้างความเข้มแข็งให้เครือข่าย

3. “ขบวนการตาสับปะรด” มีการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่มสมาชิก เพื่อสร้างความสามัคคีกลมเกลียว และความใกล้ชิดผูกพัน โดยการส่งเสริมสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกแต่

ละบุคคลจะควบคู่ไปกับการได้พบปะพูดคุย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ตามกิจกรรมที่ “ขบวนการตาส์บประรด” ได้จัดขึ้น ซึ่งกิจกรรมที่ทำให้มีการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นนั้นผู้วิจัยได้กล่าวไปแล้ว กิจกรรมเหล่านี้จะส่งเสริมสัมพันธ์สภาพส่วนบุคคล ทำให้สมาชิกในเครือข่าย “ขบวนการตาส์บประรด” มีความสัมพันธ์และความกลมเกลียวมากยิ่งขึ้น

จะเห็นได้ว่าลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดขั้นตอนในการสร้างกลุ่มและเครือข่ายของ พัฒน์ บุญรัตน์พันธ์ (ดังที่อ้างแล้วในบทที่ 2) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล เป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มให้มีความกลมเกลียวแน่นแฟ้น และสอดคล้องกับที่กล่าวว่า การเสริมสร้างกลุ่มและเครือข่าย ต้องส่งเสริมและดำรงไว้ซึ่งสถานภาพผูกพัน โดยพยายามส่งเสริมให้มีความผูกพันระหว่างสมาชิก ส่งเสริมให้ทุกคนมีบทบาทหน้าที่ในกลุ่มและรู้จักรับผิดชอบร่วมกันกับกลุ่ม

และลักษณะดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Shaw (1964 อ้างถึงใน พจนี โชคสวัสดิ์ไพศาล, 2544: 157) ที่กล่าวไว้ว่า การสื่อสารถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญ เพราะว่าถ้ากลุ่มต้องการที่จะให้การทำงานได้ผลอย่างเต็มที่ บุคคลที่เป็นสมาชิกของกลุ่มจะต้องสามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างง่ายและมีประสิทธิภาพ

4. “ขบวนการตาส์บประรด” มีการถ่ายทอดแนวความคิด ความรู้ และการเรียนรู้จากการปฏิบัติไปสู่สมาชิกของเครือข่ายที่เข้าร่วมกิจกรรม โดยเครือข่าย “ขบวนการตาส์บประรด” มีการถ่ายทอดความรู้ระหว่างสมาชิกของเครือข่ายอยู่ตลอดเวลา จากกิจกรรมการปฏิบัติที่ได้กล่าวมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บประรด” ที่ต้องอาศัยการถ่ายทอดความรู้ และคำแนะนำต่างๆ เมื่อสมาชิกเครือข่ายเข้าร่วมกิจกรรมการปฏิบัติดังกล่าวก็จะเกิดการพูดคุยเพื่อฝึกฝนและถ่ายทอดความรู้ระหว่างสมาชิกในเครือข่ายเองที่เคยผ่านการทำกิจกรรมนั้นมาอย่างชำนาญ และโดยผู้ประสานงานหลักของเครือข่าย

การให้คำแนะนำและถ่ายทอดความรู้อยู่เสมอ ทำให้การทำงานของ “ขบวนการตาส์บประรด” มีพัฒนาการก้าวหน้า และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สมาชิกพอใจกับผลงานของตนและต้องการทำงานไปเรื่อยๆ และยังเป็นจุดสนใจให้เด็กและเยาวชนคนอื่นๆ เข้าร่วมในเครือข่ายมากขึ้น ซึ่งลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดขั้นตอนในการสร้างกลุ่มและเครือข่ายของพัฒน์ บุญรัตน์พันธ์ (ดังที่อ้างแล้วในบทที่ 2) ที่การสร้างกลุ่มและเครือข่ายต้องมีการส่งเสริมวิชาการ

5. “ขบวนการตาส์บะรด” รู้จักการนำเอากลยุทธ์การสื่อสารมาใช้ในการขยายตัวของเครือข่าย โดยหากพิจารณาตามแนวคิดเรื่ององค์ประกอบในกระบวนการสื่อสาร (SMCR Model) ของ Berlo (อ้างถึงใน ปรมะ สตะเวทิน, 2538) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการสื่อสารว่า ประกอบด้วยผู้ส่งสาร (Sender), ตัวสาร (message), ช่องทางการสื่อสาร (Channel) และผู้รับสาร (Receiver) แล้ว “ขบวนการตาส์บะรด” มีการวางกลยุทธ์ในองค์ประกอบแต่ละตัวเพื่อสื่อไปยังผู้รับสารให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของเครือข่ายอย่างเหมาะสม กล่าวคือ

5.1 การใช้ผู้ส่งสาร (Sender)

พบว่าผู้ส่งสารของ “ขบวนการตาส์บะรด” ก็คือสมาชิกทุกคนในเครือข่ายเองสมาชิกทุกคนของเครือข่าย ล้วนมีความสำคัญในการเป็นผู้ส่งสาร โดยวิธีการที่ใช้มากที่สุดก็คือการเป็นสื่อบุคคล ที่ไปพูดถึง “ขบวนการตาส์บะรด” ให้ผู้อื่นได้รู้จัก และชักชวนให้เด็กและเยาวชนคนอื่นเข้าร่วมเป็นสมาชิก “ขบวนการตาส์บะรด” ในส่วนอื่นนั้นผู้ที่ เป็นอาสาสมัครนักข่าว, ผู้ร่วมผลิตจดหมายข่าว “พุทโธเอ๊ย!” และผู้จัดรายการวิทยุเด็กและเยาวชน ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่เป็นผู้ส่งสารไปยังสมาชิกของ “ขบวนการตาส์บะรด” และบุคคลอื่นๆ ที่มีโอกาสอ่านจดหมายข่าวฯ หรือได้ฟังรายการวิทยุเด็กและเยาวชน ผู้ส่งสารของ “ขบวนการตาส์บะรด” ล้วนมีผลอย่างสำคัญต่อการรวมตัวของ “ขบวนการตาส์บะรด”

5.2 การใช้ตัวสาร (Message)

พบว่าสารที่ “ขบวนการตาส์บะรด” ส่งออกไปยังเด็กและเยาวชนแบ่งออกเป็นสองส่วนที่สำคัญ ส่วนหลักคือการให้เด็กและเยาวชนร่วมมือช่วยเหลือปัญหาสังคมโดยทำให้ตัวเองเป็นประโยชน์ ด้วยการรายงานพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องในชุมชนหรือสังคมของตนเอง เพื่อให้พฤติกรรมหรือปัญหานั้นได้รับการตีแผ่และนำไปสู่การดำเนินการแก้ไข ส่วนสารระดับรองก็คือการเป็นเวทีให้เด็กและเยาวชนได้รู้จักการแสดงออกและใช้ความสามารถอย่างถูกวิธี ตัวสารที่ “ขบวนการตาส์บะรด” ส่งออกไปเป็นที่ชัดเจนแก่เด็กและเยาวชนว่า “ขบวนการตาส์บะรด” เป็นช่องทางหนึ่งที่สร้างความท้าทายให้กับเด็กและเยาวชนในการทำกิจกรรมเพื่อเฝ้าระวังและช่วยเหลือสังคม นอกจากนี้ยังเป็นช่องทางที่เปิดโอกาสให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมาก

หากจะกล่าวไปแล้ว เนื้อหาของสารที่ “ขบวนการตาส์บะรด” นำเสนอออกไปนี้มีส่วนสำคัญต่อเด็กและเยาวชน และเป็นประเด็นที่เด็กและเยาวชนเกี่ยวข้องและให้ความสนใจโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรุณีวรรณ นาศรี (2544: 166) ที่เนื้อหาสารที่กลุ่มแกนนำหยิบยกมาชักชวนให้บุคคลมาเข้าร่วมทำกิจกรรม คือประเด็นเรื่อง “เมืองน่าอยู่” ซึ่งเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ

วิถีชีวิตของผู้คนและเป็นประเด็นร่วมที่หลายฝ่ายเกี่ยวข้องได้ อีกทั้งยังเป็นประเด็นในเชิงสร้างสรรค์และมีหลายมุมให้คิดให้ทำเหมือนกัน

ลักษณะการใช้ตัวสารที่เป็นประเด็นที่ผู้รับสารเกี่ยวข้องหรือให้ความสนใจนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ ระวีวรรณ ประกอบผล (2535 อ้างถึงใน อรุณีวรรณ นาศรี, 2544: 178) ที่กล่าวถึงคุณค่าภายในตัวสารที่มีผลต่อการสื่อสารไว้ว่า เนื้อหาสารต้องมีคุณค่าในสายตาทุกฝ่าย หากสารไม่มีคุณค่าเพียงพอจะทำให้การสื่อสารนั้นถูกประเมินว่า “ไร้สาระ” ทำให้คนไม่สนใจจะมาเข้าร่วม และยังสอดคล้องกับที่ Wilbur Scharmm (อ้างถึงใน อรุณีวรรณ นาศรี, 2544: 184) กล่าวเสนอว่า การติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ข่าวสารต้องมีคุณสมบัติคือ กระตุ้นหรือสร้างความต้องการของผู้รับสาร และข่าวสารนั้นต้องสอดคล้องกับสถานการณ์ที่กลุ่มผู้รับสารเกี่ยวข้องอยู่

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับที่ กิตติ กันภัย (อ้างถึงใน อรุณีวรรณ นาศรี, 2544: 184) กล่าวถึงประเด็นที่จะดึงคนให้เข้ามามีส่วนร่วมไว้ในบทความเรื่อง “ยุทธวิธีสื่อสาร: ยุทธศาสตร์ชุมชน” ว่าการสร้างสรรคประเด็นต้องอาศัยความรู้เบื้องต้นมาก่อนว่าประเด็นหรือเรื่องที่จะพูดกันในชุมชนนั้นมีเรื่องอะไรอยู่แล้วบ้างที่ติดตรึงอยู่ในความรู้สึกนึกคิดของชุมชน และเป็นประเด็นที่ใกล้ตัวมากๆ เกี่ยวพันกับปากท้องในปัจจุบัน และอนาคต

5.3 การใช้ช่องทางการสื่อสาร (Channel)

พบว่าช่องทางการสื่อสารของ “ขบวนการตาสับปะรด” มีหลายช่องทาง และรู้จักเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารแต่ละช่องทางอย่างเหมาะสม สื่อที่ “ขบวนการตาสับปะรด” ใช้เช่น การใช้จดหมาย, การใช้จดหมายข่าว, การใช้รายการวิทยุเด็กและเยาวชน, การให้บุคคล (สมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด”) และการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต เป็นต้น จะเห็นว่าช่องทางในการสื่อสารของ “ขบวนการตาสับปะรด” มีอยู่หลายช่องทาง และแต่ละช่องทางก็จะมีประสิทธิภาพในการเข้าถึงเด็กและเยาวชนทั่วประเทศที่แตกต่างกัน การเลือกใช้สื่อที่หลากหลายช่องทาง และเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสมทำให้ “ขบวนการตาสับปะรด” สามารถเข้าถึงผู้รับสารซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนจำนวนมาก

การเลือกใช้ช่องทางที่เหมาะสมเช่นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของอรุณีวรรณ นาศรี (2544: 166) ที่กล่าวว่า เครือข่ายประชาคมทับเที่ยงมีการเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และกลุ่มเป้าหมาย โดยเริ่มจากการใช้การสื่อสารระหว่างบุคคลแบบปากต่อปากในการชักชวนบุคคลให้เข้ามาร่วม และที่พบว่า ประชาคมทับเที่ยงมีการใช้กิจกรรมเชิงรุก มุ่งเน้นการ

ใช้สื่อผสมซึ่งเป็นการเลือกช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้โดยง่าย และตรงตามความต้องการของผู้รับสารแต่ละกลุ่ม

การเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย สอดคล้องกับที่เกคินี จุฑาวิจิตร (2540 อ้างถึงใน อรุณีวรรณ นาศรี, 2544: 188) กล่าวถึงการใช้สื่อผสม (Media Mix หรือ Multi – Media Approach) ว่า เป็นการการเลือกช่องทางการสื่อสารหลายๆ ช่องทางมาใช้ร่วมกันในการส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยการคำนึงถึงธรรมชาติของสื่อแต่ละชนิด ความเหมาะสมและความพยายามที่จะจัดให้การสื่อสารผ่านสื่อต่างๆ เป็นไปอย่างสอดคล้องและเสริมซึ่งกันและกัน

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจากรุณี พัทธพิมานสกุล (2542: 121) ที่พบว่ากลุ่มชีวิตจิตมีการใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย ช่วยเผยแพร่แนวคิดชีวิตจิตให้เป็นที่รู้จักของคนในสังคม และช่วยผลักดันให้แนวคิดนี้เป็นที่ยอมรับของคนในสังคมจนเกิดเป็นวาระของสังคมทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายกลุ่มชีวิตจิต ช่องทางการสื่อสารดังกล่าวได้แก่ การพบปะให้คำปรึกษา, การบอกปากต่อปาก, การใช้สื่อมวลชน และกิจกรรมที่จัดขึ้น

6. เมื่อเด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมและการทำงานของ “ขบวนการตาสับปะรด” มากขึ้น คุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ ได้ลดบทบาทตนเองลง เป็นเพียงผู้ให้คำปรึกษา และช่วยเหลือประสานงานเท่านั้น ซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนจากการจัดฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุในช่วงหลัง คุณฉัตรชัยได้ลดบทบาทเป็นเพียงที่ปรึกษา และให้เด็กและเยาวชนในเครือข่ายที่เคยผ่านการฝึกอบรมมาแล้วเป็นวิทยากรและผู้ฝึกอบรมเอง

การลดบทบาทของคุณฉัตรชัยลงนี้ มีสาเหตุที่สำคัญมาจากแนวความคิดและอุดมการณ์ของคุณฉัตรชัยเอง ที่ต้องการให้มีคนรุ่นใหม่เข้ามาทำงานแทนตน ดังบทสัมภาษณ์ตอนที่ให้คุณฉัตรชัย ได้ให้สัมภาษณ์และพูดถึงเรื่องนี้ในคราวการฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุของ “ขบวนการตาสับปะรด” รุ่นที่ 10 ในวันที่ 18 ตุลาคม 2545 โดยจับใจความสำคัญได้ว่า

ตอนนี้ต้องการลดบทบาทของตนเองลง และอยากดันให้รุ่นใหม่ๆ เข้ามาทำหน้าที่แทนหน้าที่ของตนเอง ในตอนนี้ ตนเองเป็นผู้ใหญ่และได้ทำได้ดีดูแลพัฒนาเด็กมาเยอะแล้วซึ่งตรงนี้หากทำต่อไปจะเกิดช่องว่าง (Gap) ระหว่างคนที่ทำเก่งแล้วมากๆ อย่างพวกของตนและทีมงาน กับพวกน้องๆ ที่เพิ่งเข้ามาใหม่ เข้ามาอบรมใหม่ที่ต้องเริ่มจากศูนย์ เด็กที่เข้ามาใหม่ก็ต้องเริ่มจากศูนย์กันใหม่ ทำอย่างนี้

อยู่เรื่อยมาหลายรุ่น คนที่โตๆ เก่งๆ ก็ต้องมาดู มาสอนเด็กใหม่ ทำให้ไม่พัฒนาเท่าที่ควร ตอนนี้พวกของตนจึงลดบทบาทของตนเองลง จากรุ่นที่แล้วของการฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุที่ค่อนข้างมีบทบาทมากในการฝึกอบรม รวมทั้งเป็นวิทยากรเองด้วย มาครั้งนี้ตนเองเป็นเพียงผู้มอบหมายงานและคอยดูอยู่ห่างๆ ให้รุ่นน้องใหม่ๆ ได้มีบทบาทในการเข้ามาเป็นที่ปรึกษา หรือวิทยากรในการฝึกอบรมเอง (จักรชัย เชื้อรามัญ, สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2545)

ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุณี พัทธพิมานสกุล (2542: 122) ที่พบว่าในระยะแรกของการก่อตั้งเครือข่าย ดร.สาทิส อินทรกำแหง จะทำหน้าที่ในการให้ข้อมูล และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักการและวิธีการปฏิบัติตามแนวคิดนี้ เมื่อกลุ่มต่างๆ มีความเข้าใจที่ชัดเจนด้านแนวทางการปฏิบัติ บทบาทของ ดร.สาทิส จะลดลงเพียงหน้าที่ในการให้คำปรึกษาเมื่อกลุ่มคนเหล่านี้มีปัญหาเกิดขึ้น

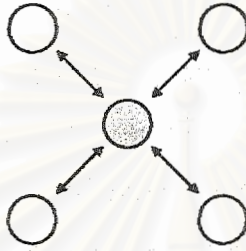
7. ในการขยายตัวของเครือข่าย “ขบวนการตาส์บะรด” มีรูปแบบของเครือข่ายการสื่อสารที่แตกต่างกันไปตามแต่ละช่วงพัฒนาการของการขยายตัว โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

7.1 ช่วงการก่อตั้ง “ขบวนการตาส์บะรด”

ช่วงการเริ่มก่อตั้ง “ขบวนการตาส์บะรด” ในประมาณปี พ.ศ. 2535 คุณจักรชัย เชื้อรามัญ จะเป็นศูนย์กลางในการรับและส่งจดหมายระหว่างสมาชิกเครือข่ายที่แยกย้ายกันหลังจากจบกิจกรรมค่ายเยาวชน แต่มีพันธกิจร่วมกันตามอุดมการณ์การสานต่อแนวคิดของกิจกรรมค่ายเยาวชนที่สมาชิกผู้ร่วมอุดมการณ์ได้ตกลงร่วมกัน ลักษณะติดต่อสื่อสารเป็นเครือข่ายลักษณะนี้ตรงกับแนวคิดรูปแบบเครือข่ายการสื่อสารของ Harold J. Leavitt ที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ในรูปแบบเครือข่ายการสื่อสารแบบมีศูนย์กลาง (Centralized Communication) ที่กล่าวไว้ว่า เป็นรูปแบบการสื่อสารที่มีคนใดคนหนึ่งเป็นศูนย์กลาง หรือทางผ่าน โดยที่สมาชิกคนอื่นๆ ไม่มีการติดต่อกันโดยตรง แต่ต้องผ่านคนกลาง

โดยสามารถพิจารณาแยกย่อยลักษณะการติดต่อสื่อสารเป็นเครือข่ายแบบนี้ ตามแนวคิดของ Harold J. Leavitt ว่ามีลักษณะเป็นเครือข่ายการสื่อสารแบบวงล้อ (Wheel Network) กล่าวคือ เป็นลักษณะเครือข่ายที่มีสมาชิกคนหนึ่ง ซึ่งก็คือคุณจักรชัย เชื้อรามัญ เป็นผู้รับข่าวจากสมาชิกคนใดคนหนึ่ง ซึ่งจะเป็นข่าวเกี่ยวกับการเฝ้าระวังสิ่งแวดล้อมและข่าวสารกิจกรรมที่เป็น

ประโยชน์สำหรับสมาชิก แล้วคุณจัดระเบียบจะส่งข่าวนั้นไปยังสมาชิกคนอื่นๆ ซึ่งเป็นไปตามลักษณะเครือข่ายการสื่อสารแบบวงล้อ (Wheel Network) โดยที่คุณจัดระเบียบ ซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ตรงกลางของเครือข่ายจะเป็นผู้ที่มีอำนาจอย่างแท้จริง และเป็นผู้นำของกลุ่ม เพราะเป็นผู้เดียวที่รับผิดชอบผลสำเร็จของงาน ลักษณะของเครือข่ายการสื่อสารของ “ขบวนการตาข่ายประรด” ในระยะนี้อาจแสดงได้ดังภาพ ซึ่งตรงกับลักษณะเครือข่ายการสื่อสารแบบวงล้อ (Wheel Network) ตามแนวคิดของ Harold J. Leavitt

ภาพที่ 23 แผนภาพรูปแบบการสื่อสารในช่วงก่อตั้ง “ขบวนการตาข่ายประรด”

หมายเหตุ

- แสดงบุคคลที่เป็นศูนย์กลาง
- แสดงบุคคลที่เป็นสมาชิกเครือข่าย
- แสดงเส้นทางการติดต่อสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication)

จะเห็นว่าลักษณะการเกิดขึ้นของเครือข่ายระยะนี้ จะเป็นเครือข่ายการสื่อสารแบบมีศูนย์กลาง ซึ่งหากอธิบายตามแนวคิดของ Shaw (อ้างถึงใน จารุณี พชรพิมานสกุล, 2542) ก็จะสามารถอธิบายได้ว่า การเกิดขึ้นของเครือข่ายแบบรวมอำนาจสู่ส่วนกลาง เกิดขึ้นได้ง่ายกว่าการกระจายอำนาจ เพราะมีผู้นำเพียงคนเดียวที่เป็นคนกลางในโครงสร้าง ได้รับข่าวสารมากกว่าสมาชิกคนอื่นๆ เป็นผู้ควบคุมความสำเร็จของการทำงานของกลุ่มเพราะอยู่ในตำแหน่งตัวเชื่อมที่สำคัญ

ลักษณะของเครือข่ายที่พบในระยะนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของเจษฎา รัตนเขมากร (2541) ที่พบว่ารูปแบบเครือข่ายการสื่อสารของแฟนคลับ มีตำแหน่งหลักหรือตำแหน่งศูนย์กลางคือตัวศิลปินหรือผู้จัดตั้งแฟนคลับ ทำหน้าที่ส่งข่าวสารให้กับตำแหน่งอื่นๆ (สมาชิกทั่วประเทศ) ไม่ว่าจะส่งข่าวในรูปแบบของจดหมายเวียน นิตยสาร ไปรษณีย์ หรือ E-mail เป็นต้น โดยตำแหน่งรองก็ส่ง

จะข้อมูลต่อกันด้วย คือเมื่อสมาชิก (ตำแหน่งรอง) ได้รับข้อมูลข่าวสารจากศิลปินหรือผู้จัดตั้งแฟนคลับ (ตำแหน่งศูนย์กลาง) แล้ว สมาชิกเหล่านั้นก็จะส่งข้อมูลเหล่านั้นไปให้กับเพื่อนสมาชิกด้วยกันอีก

7.2 ช่วงการขยายเครือข่ายโดยเพิ่มการใช้การสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคล

การสื่อสารซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการขยายเครือข่ายของ “ขบวนการตาสับปะรด” อย่างหนึ่งก็คือการสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคล การสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคลของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” เริ่มต้นขึ้นเมื่อเด็กและเยาวชนผู้ร่วมแนวคิดการสานต่องานค่ายเยาวชน ได้นำแนวคิดการติดต่อสื่อสารเป็นเครือข่ายเพื่อวัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาคุณภาพชีวิตไปบอกกล่าวแบบบุคคลต่อบุคคลกับบุคคลที่สมาชิกผู้นั้นรู้จักตั้งที่ได้อธิบายไปแล้วในบทที่ 4 และหลังจากนั้นเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” ก็มีการใช้การสื่อสารระดับบุคคลแบบบุคคลต่อบุคคลโดยตลอดเพื่อสื่อสารและขยายเครือข่าย

โดยการสื่อสารระดับบุคคลแบบบุคคลต่อบุคคลในระยะแรกที่เริ่มก่อตั้ง “ขบวนการตาสับปะรด” นั้น จะมีลักษณะการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (Informal Communication) ตามแนวคิดของเมตตา กฤตวิทย์ และคณะ (2530) กล่าวคือการสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคลของ “ขบวนการตาสับปะรด” จะเป็นการสื่อสารที่ไม่มีระเบียบแบบแผน สมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” สามารถพูดถึงการดำเนินงานและกิจกรรมของ “ขบวนการตาสับปะรด” ได้อย่างอิสระเป็นการสื่อสารที่มีความเป็นส่วนตัวอย่างมาก ทำให้เกิดการถ่ายทอดข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว

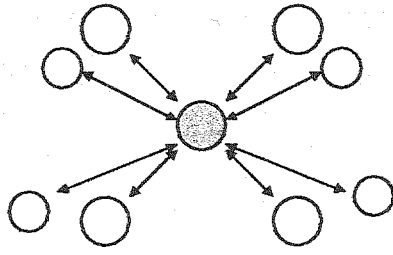
ในส่วนนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของอรอนันต์ วุฒิเสน (2543: 84) ที่พบว่า การสื่อสารในการประสานเครือข่ายด้วยการสื่อสารแบบสองทางที่ไม่เป็นทางการ จะทำให้การสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว เพราะข้อมูลข่าวสารที่ถ่ายทอดถึงกันสามารถตอบสนองความต้องการและช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นของทุกคน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยง ของอรุณีวรรณ นาศรี (2544) ที่การสื่อสารในการชักชวนให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมนั้น วิธีการหลักจะอาศัยการสื่อสารระหว่างบุคคลแบบไม่เป็นทางการ โดยการชักชวนแบบปากต่อปาก ดังนั้นกลุ่มแกนนำจึงมีความกว้างขวางรู้จักคนมากเท่าใด การกระจายข้อมูลข่าวสารก็ยิ่งมากขึ้นเท่านั้น

ยังมีแนวความคิดหลายแนวความคิดที่กล่าวสนับสนุนการสื่อสารในระดับบุคคลต่อบุคคล ที่มีประสิทธิภาพในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ดังแนวความคิดของ Roger และ Meynen (1969 อ้างถึงใน อรุณีวรรณ นาศรี, 2544: 178) ที่กล่าวว่าสื่อบุคคลเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ยอมรับความคิดใหม่ และเช่นเดียวกับ Larzarsfeld และ Menzel (อ้างถึงใน อรุณีวรรณ นาศรี, 2544: 178-179) ที่กล่าวไว้ว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลมีบทบาทสำคัญ เพราะเป็นการสื่อสารที่มีความเป็นกันเองและเป็นส่วนตัว ก่อให้เกิดความคุ้นเคยซึ่งจะช่วยให้เกิดการยอมรับความคิดเห็นได้ง่ายขึ้น

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับที่เกคินี จุฑาวิจิตร (2540 อ้างถึงใน อรุณีวรรณ นาศรี, 2544: 187) กล่าวไว้ว่าการสื่อสารระหว่างบุคคลมีความเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ทางสังคมของการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งบุคคลมีการปะทะสังสรรค์กันแบบซึ่งหน้าโดยผ่านสารที่แลกเปลี่ยนกัน สองฝ่าย และยังได้กล่าวถึงลักษณะเฉพาะของสื่อบุคคลไว้ว่า การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ดำเนินไปอย่างง่าย ๆ ไม่มีกฎเกณฑ์บังคับ คู่สื่อสารมีความใกล้ชิดกัน ซึ่งกระบวนการกลุ่มสามารถที่จะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลได้ นอกจากนั้นแล้ว การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นการสื่อสารแบบเห็นหน้าค่าตาหรือเผชิญหน้า ถ้ามีปัญหาหรือข้อข้องใจใดๆ ก็สามารถซักถามได้ทันที

7.3 ช่วงการขยายเครือข่ายโดยเพิ่มการใช้จดหมายข่าวในการติดต่อสื่อสาร

เมื่อ “ขบวนการตาข่ายประรด” เริ่มมีการใช้การสื่อสารโดยจดหมายและการสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคล จึงมีการสมัครเข้าเป็นสมาชิกของเครือข่ายเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ การสื่อสารในรูปแบบจดหมายเพียงอย่างเดียวไม่สามารถสื่อสารได้ทั่วถึงในหมู่สมาชิก จึงจำเป็นต้องมีการนำรูปแบบจดหมายข่าวมาใช้ร่วมด้วย ลักษณะการติดต่อสื่อสารในเครือข่ายยังคงมีลักษณะคล้ายเดิมคือเป็นเครือข่ายการสื่อสารแบบมีศูนย์กลาง (Centralized Communication) และมีลักษณะเป็นประเภทเครือข่ายการสื่อสารแบบ วงล้อ (Wheel Network) ตามแนวคิดของ Harold J. Leavitt เรื่องเครือข่ายการสื่อสาร ซึ่งในระยะนี้คุณจักรชัย เชื้อรามัญ ยังเป็นศูนย์กลางในการส่งจดหมายข่าวไปยังสมาชิกของเครือข่าย แต่สิ่งที่แตกต่างออกไปคือ สมาชิกของ “ขบวนการตาข่ายประรด” ได้เริ่มมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นตามภูมิภาคต่างๆ ซึ่งอาจเขียนเป็นแผนภาพอธิบายได้ดังนี้

ภาพที่ 24 แผนภาพรูปแบบการสื่อสารในช่วงการขยายเครือข่าย
โดยเพิ่มการใช้จดหมายข่าวในการติดต่อสื่อสาร

หมายเหตุ

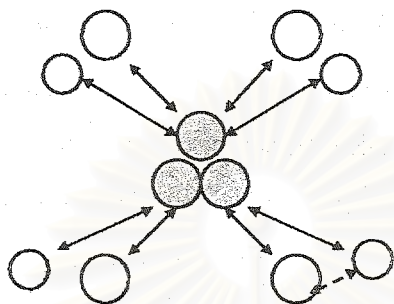
- แสดงบุคคลที่เป็นศูนย์กลาง
- แสดงบุคคลที่เป็นสมาชิกเครือข่าย
- แสดงเส้นทางการติดต่อสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication)

7.4 ช่วงการขยายเครือข่ายโดยปรับปรุงจดหมายข่าวเป็นจดหมายข่าว “พุทโธเอ๊ย!”

ผู้วิจัยได้อธิบายมาแล้วในบทที่ 4 ว่าจดหมายข่าว “พุทโธเอ๊ย!” มีพัฒนาการมาจากจดหมายข่าวของคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ ที่ส่งออกไปยังสมาชิกเครือข่าย “ขบวนการตาส์บประด” โดยมีการปรับปรุงรูปแบบของจดหมายข่าว ให้มีความน่าอ่านและมีลักษณะเป็นทางการมากขึ้น กอปรกับเริ่มมีอาสาสมัครมาช่วยจัดทำจดหมายข่าว จึงทำให้คุณฉัตรชัยไม่ได้เป็นศูนย์กลางในการส่งข้อมูลข่าวสารแต่เพียงผู้เดียว มีอาสาสมัครที่มีบทบาทในการเขียนบทความหรือคอลัมน์ลงในจดหมายข่าว “พุทโธเอ๊ย!” เป็นผู้ส่งข่าวสารของ “ขบวนการตาส์บประด” ด้วย

จะเห็นได้ว่าลักษณะของเครือข่าย “ขบวนการตาส์บประด” ในช่วงนี้ มีลักษณะคล้ายเดิม คือ เป็นเครือข่ายการสื่อสารแบบมีศูนย์กลาง (Centralized Communication) ตามแนวคิดของ Harold J. Leavitt เรื่องเครือข่ายการสื่อสาร แต่สิ่งที่แตกต่างออกไปคือ ไม่ได้มีใครเพียงคนเดียวหนึ่งเป็นศูนย์กลางในการรับและส่งข่าวสารของกลุ่ม จะมีอาสาสมัครของ “ขบวนการตาส์บประด” ที่ร่วมผลิตจดหมายข่าว “พุทโธเอ๊ย!” ประมาณ 3 – 5 คน เป็นผู้ส่งข้อมูลข่าวสารไปยังสมาชิกคนอื่นๆ ด้วย แต่แกนหลักในการทำงานและการตัดสินใจยังคงเป็นคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ ซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดของการติดต่อสื่อสารในเครือข่าย “ขบวนการตาส์บประด” ในช่วงนี้

นอกจากนั้นยังพบว่า เริ่มมีการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกด้วยกันเองอย่างไม่เป็นทางการ เนื่องจากรู้จักกันมาก่อน หรือรู้จักกันภายหลังจากที่เข้ามาในเครือข่าย รูปแบบการสื่อสารในช่วงนี้อาจเขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 25 แผนภาพรูปแบบการสื่อสารในช่วงการขยายเครือข่าย
โดยปรับปรุงจุดหมายข่าวเป็นจุดหมายข่าว “พุทโธเอ๊ย!”

หมายเหตุ

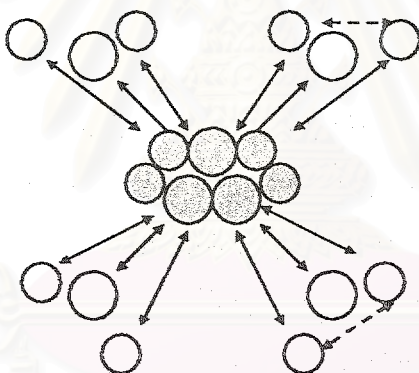
- แสดงบุคคลที่เป็นศูนย์กลาง
- แสดงบุคคลที่เป็นสมาชิกเครือข่าย
- แสดงเส้นทางการติดต่อสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication)
- แสดงเส้นทางการติดต่อสื่อสารแบบสองทางอย่างไม่เป็นทางการ

7.5 ช่วงการขยายเครือข่ายโดยเพิ่มรายการวิทยุเด็กและเยาวชน

เครือข่าย “ขบวนการตาส์บปะรด” ถือเป็นเครือข่ายของเด็กและเยาวชนที่มีโอกาสดี เนื่องจากมีโอกาสได้ช่วงเวลารายการออกอากาศรายการวิทยุของตนเองจากคลื่นความถี่ของกรมประชาสัมพันธ์ ช่วงเวลาที่เครือข่าย “ขบวนการตาส์บปะรด” เริ่มมีรายการวิทยุเป็นของตนเอง ถือเป็น การเปลี่ยนแปลงภายในเครือข่ายครั้งยิ่งใหญ่ของ “ขบวนการตาส์บปะรด” เนื่องจากทำให้มีผู้สนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิก “ขบวนการตาส์บปะรด” มากมายเพื่อต้องการมีส่วนร่วมในการจัดรายการวิทยุ และรายการวิทยุที่จัดนั้นยังสามารถทำให้เด็กและเยาวชนทั่วทั้งประเทศรู้จัก “ขบวนการตาส์บปะรด” และลักษณะการทำงานของ “ขบวนการตาส์บปะรด” มากยิ่งขึ้น การที่

“ขบวนการตาสับปะรด” และลักษณะการทำงานได้เป็นที่รู้จักของเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ ทำให้เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย เริ่มเห็นความสำคัญและความจำเป็นของการทำงานในลักษณะ “ขบวนการตาสับปะรด” จึงให้ความสนใจเข้ามาสมัครเป็นสมาชิก

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะเครือข่ายตามแนวความคิดของHarold J. Leavitt จะพบได้ว่าในช่วงการมีรายการวิทยุเด็กและเยาวชนของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” มีลักษณะคล้ายช่วงการใช้จดหมายข่าว “พุทโธเอ๊ย!” ในการติดต่อสื่อสาร แต่สิ่งที่แตกต่างกันคือ จำนวนของกลุ่มที่อยู่ตรงกลางของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” ที่ก้าวเข้ามาเป็นอาสาสมัครเพื่อจัดรายการวิทยุซึ่งมีอาสาสมัครมาร่วมจัดรายการเป็นจำนวนมาก และกลุ่มของอาสาสมัครที่ไม่ได้อยู่ส่วนกลางก็เพิ่มขึ้นมากเช่นกัน และยังพบการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกกับสมาชิกด้วยกันอย่างไม่เป็นทางการอีกด้วย ซึ่งเราอาจเขียนอธิบายได้ดังภาพ

ภาพที่ 26 แผนภาพรูปแบบการสื่อสารในช่วงการขยายเครือข่าย
โดยเพิ่มรายการวิทยุเด็กและเยาวชน

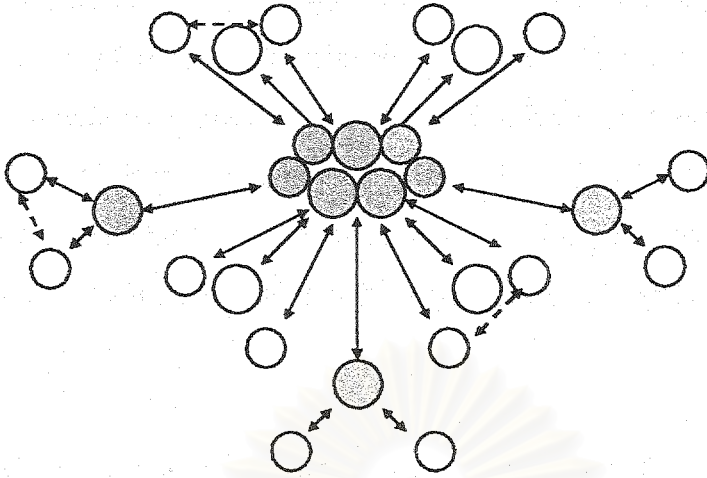
หมายเหตุ

- แสดงบุคคลที่เป็นศูนย์กลาง
- แสดงบุคคลที่เป็นสมาชิกเครือข่าย
- ↔ แสดงเส้นทางการติดต่อสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication)
- ← - - - → แสดงเส้นทางการติดต่อสื่อสารแบบสองทางอย่างไม่เป็นทางการ

7.6 ช่วงการขยายเครือข่ายโดยเพิ่มเครือข่ายรายการวิทยุทั่วประเทศ

หากพิจารณาถึงลักษณะเครือข่ายตามแนวคิดของ Harold J. Leavitt จะพบได้ว่าในช่วงการมีเครือข่ายรายการวิทยุเด็กและเยาวชนของเครือข่าย “ขบวนการตาส์บปรอด” มีลักษณะผสม กล่าวคือ มีลักษณะทั้งที่เป็นการสื่อสารแบบมีศูนย์กลาง (Centralized Communication) กล่าวคือ เป็นช่วงที่มีศูนย์กลางในการรับส่งข่าวสารไปยังสมาชิกคนอื่นๆ แต่ผู้ที่อยู่ตรงศูนย์กลางนี้ไม่ได้มีเพียงคุณจักรชัย เข็ธราภรณ์ เพียงผู้เดียว มีเด็กและเยาวชนอาสาสมัครมากมาย ที่เข้ามาร่วมจัดทำรายการวิทยุ และเป็นตัวกลางสำคัญในการส่งข่าวสารข้อมูลไปยังสมาชิก ซึ่งคุณจักรชัย ได้ลดบทบาทของตนเองลงเป็นเพียงผู้ประสานงาน ปลดปล่อยให้หน้าที่หลักในการทำข่าว และการรายงานข่าวเป็นของเด็กและเยาวชนผู้เป็นสมาชิกของเครือข่าย “ขบวนการตาส์บปรอด” ได้จัดทำอย่างเต็มรูปแบบ และเครือข่ายของ “ขบวนการตาส์บปรอด” ในช่วงนี้ยังมีลักษณะของการสื่อสารแบบกระจายอำนาจ (Decentralized Communication) ตามแนวคิดของ Harold J. Leavitt กล่าวคือเป็นลักษณะเครือข่ายที่สมาชิกมีการติดต่อกันอย่างอิสระ ไม่มีใครตัดสินใจได้คนเดียว แต่ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันแก้ปัญหา

นอกจากนี้เรายังจะเห็นลักษณะการกระจายอำนาจที่ชัดเจนจากการมีการกระจายอำนาจให้รายการวิทยุในเครือข่าย ได้จัดรายการโดยอิสระ กล่าวคือให้เด็กและเยาวชนตามภูมิภาคได้ผลิตรายการเอง ทำข่าวเอง และออกอากาศด้วยตนเอง สมาชิกตามภูมิภาคสามารถติดต่อสื่อสารกันได้โดยอิสระ โดยไม่ขึ้นตรงต่อรายการวิทยุเด็กและเยาวชนในส่วนกลาง แต่จะมีการติดต่อสื่อสาร และส่งข่าวสารติดต่อกันอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้เครือข่ายรายการวิทยุในสวนภูมิภาคสามารถขยายเครือข่ายสมาชิกต่อไปได้อีกเรื่อยๆ อีกด้วย และพบการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกกับสมาชิกในเครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการด้วย เครือข่ายการสื่อสารระยะนี้อาจเขียนอธิบายได้ดังแผนภาพ

ภาพที่ 27 แผนภาพรูปแบบการสื่อสารในช่วงการขยายเครือข่าย
โดยเพิ่มเครือข่ายรายการวิทยุทั่วประเทศ

หมายเหตุ

- แสดงบุคคลที่เป็นศูนย์กลาง
- แสดงบุคคลที่เป็นสมาชิกเครือข่าย
- ↔ แสดงเส้นทางการติดต่อสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication)
- ← - - - → แสดงเส้นทางการติดต่อสื่อสารแบบสองทางอย่างไม่เป็นทางการ

จากแผนภาพจะเห็นถึงลักษณะเครือข่ายที่แตกต่างจากช่วงก่อนหน้านี้ โดยมีลักษณะที่น่าสังเกตคือ การที่เริ่มมีศูนย์กลางของเครือข่าย กระจายตัวอยู่ตามพื้นที่ต่างจังหวัด ซึ่งแต่ก่อนเครือข่าย “ขบวนการตาลับประรด” มีศูนย์กลางของอยู่ที่ส่วนกลางเพียงอย่างเดียว ลักษณะของศูนย์กลางเครือข่ายที่อยู่ตามส่วนภูมิภาค จะเป็นผู้จัดทำรายการวิทยุเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่อยู่ต่างจังหวัด มีการติดต่อสื่อสารในการส่งผ่านข้อมูลข่าวสารเชื่อมโยงกับส่วนกลางของเครือข่ายตลอดเวลา และในขณะเดียวกันก็จะทำหน้าที่เป็นผู้สร้างเครือข่ายเพิ่มเติมให้กับ “ขบวนการตาลับประรด” ในต่างจังหวัด

7.7 ช่วงการจัดตั้งสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาลับประรด”

ลักษณะของเครือข่ายการสื่อสารในช่วงนี้หากพิจารณาตามแนวคิดของ Harold J. Leavitt จะยังคงมีลักษณะผสมทั้งเครือข่ายการสื่อสารแบบมีศูนย์กลาง (Centralized Communication)

ผลกับเครือข่ายการสื่อสารแบบกระจายอำนาจ (Decentralized Communication) กล่าวคือ เครือข่าย “ขบวนการตาส์บประด” ยังคงมีศูนย์กลางในการทำข่าวและรายการงานข่าวอยู่ที่ ส่วนกลาง โดยมีอาสาสมัครของ “ขบวนการตาส์บประด” ร่วมกันทำงานในส่วนกลางแต่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เรียกได้ว่ากลุ่มที่ทำงานเป็นศูนย์กลางของการส่งข่าวสารเป็นกลุ่มที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งแตกต่างจากลักษณะเครือข่ายแบบมีศูนย์กลาง (Centralized Communication) ตามแนวคิดของ Harold J. Leavitt ที่ศูนย์กลางของเครือข่ายจะเป็นบุคคลเพียงคนเดียวเท่านั้นที่ทำงานและรับผิดชอบผลสำเร็จของงาน

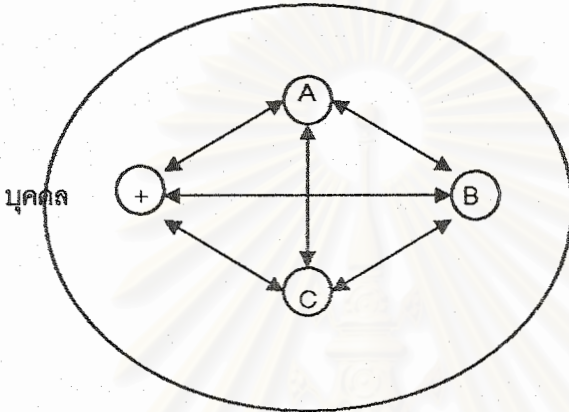
หากจะพิจารณาเป็นเครือข่ายการสื่อสารแบบกระจายอำนาจ (Decentralized Communication) ตามแนวคิดของ Harold J. Leavitt จะพบว่า ถึงแม้ว่าเครือข่ายการสื่อสารของ “ขบวนการตาส์บประด” จะมีลักษณะการสื่อสารที่สมาชิกทุกคนสามารถติดต่อกับสมาชิกคนอื่นได้ โดยตรงไม่ต้องผ่านสมาชิกคนอื่น ๆ และมีลักษณะการร่วมกันคิดร่วมกันแก้ปัญหา แต่อย่างไรก็ตามสมาชิกของ “ขบวนการตาส์บประด” ที่อยู่ตรงกลางของเครือข่ายยังคงมีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางของข่าวสารข้อมูลต่างๆ ทั้งการรับข้อมูลข่าวสาร และการนำเสนอข่าวสาร ยกเว้นกลุ่มรายการวิทยุที่เป็นเครือข่ายตามส่วนภูมิภาค และมีอิสระในการจัดรายการโดยไม่ต้องขึ้นตรงต่อ “ขบวนการตาส์บประด” ในส่วนกลาง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าเครือข่ายของ “ขบวนการตาส์บประด” จึงไม่ได้มีลักษณะเป็นเครือข่ายแบบกระจายอำนาจ (Decentralized Communication) เสียทีเดียว

7.8 ช่วงหลังการจัดตั้งสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จนถึงปัจจุบัน

ลักษณะของเครือข่าย “ขบวนการตาส์บประด” ยังคงมีลักษณะเช่นเดิม คือมีลักษณะผลผลิตระหว่างเครือข่ายการสื่อสารแบบมีศูนย์กลาง (Centralized Communication) และเครือข่ายการสื่อสารแบบกระจายอำนาจ (Decentralized Communication) ดังได้กล่าวไปแล้ว กลุ่มอาสาสมัครที่อยู่ศูนย์กลางของเครือข่ายยังคงทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการรับข่าวสารจัดการกับข่าวสาร และเผยแพร่ข่าวสารในลักษณะเช่นเดิม ส่วนกลุ่มของเครือข่ายที่อยู่ตามส่วนภูมิภาคก็ยังคงบทบาทสำคัญในการรายงานให้ทราบถึงกิจกรรมการเคลื่อนไหวในชุมชน และการเฝ้าระวังถึงปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน

หากเราพิจารณาถึงลักษณะการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่มศูนย์กลางของเครือข่าย “ขบวนการตาส์บประด” ในปัจจุบันตามแนวคิดเรื่องเครือข่ายการสื่อสารที่ขบวนการ คณาภูล ได้

รวบรวมไว้ ดังได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 2 จะพบว่า รูปแบบการสื่อสารภายในกลุ่มศูนย์กลางของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” มีลักษณะเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ส่วนบุคคลแบบซ้อนติดกัน (Interlocking Personal Network) กล่าวคือสมาชิกในกลุ่มศูนย์กลางของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” จะมีการติดต่อสัมพันธ์กับสมาชิกในกลุ่มศูนย์กลางคนอื่นๆ อีกหลายคนซึ่งอาจจะอยู่ต่างกลุ่มการทำงาน แต่จะมีการติดต่อสัมพันธ์ถึงกันหมด ดังแสดงได้ตามรูป

ภาพที่ 28 แผนภาพแสดงการติดต่อสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มศูนย์กลางของเครือข่าย

จากรูปเราสามารถอธิบายได้ว่า บุคคลในที่นี้คือสมาชิกที่อยู่ในกลุ่มศูนย์กลางของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” คนใดคนหนึ่ง ซึ่งอาจทำงานอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งของ “ขบวนการตาสับปะรด” เช่น กลุ่มรายการวิทยุเด็กและเยาวชน, กลุ่มจดหมายข่าว “พุทไร้อี๋ย!”, กลุ่มสำนักข่าวเด็กและเยาวชน เป็นต้น จะมีการติดต่อสัมพันธ์กับสมาชิกในกลุ่มอื่นๆ ทุกกลุ่ม และจากภาพจะเห็นได้ว่า สมาชิกของเครือข่ายในกลุ่มต่างๆ ก็จะมีการติดต่อสัมพันธ์กับสมาชิกในกลุ่มอื่นๆ ทั้งหมดด้วยเช่นกัน

นอกจากนั้นยังพิจารณาได้ว่าสมาชิกที่อยู่กลุ่มศูนย์กลางเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” มีลักษณะความสัมพันธ์แบบค่อนข้างแน่นแฟ้น (Strong Tie) กล่าวคือจะมีความผูกพันใกล้ชิด และทำงานร่วมกันเสมือนเป็นเครือญาติ สมาชิกแต่ละคนจะมีลักษณะที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน (เป็นบุคคลที่มีอายุอยู่ในช่วงเด็กและเยาวชนเหมือนกัน) สนใจในเรื่องใกล้เคียงกัน ซึ่งตรงตามลักษณะเครือข่ายความสัมพันธ์ส่วนบุคคลแบบซ้อนติดกัน (Interlocking Personal Network) ตามแนวความคิดที่ชวรวล คณานุกูล ได้รวบรวมไว้

8. รูปแบบการสื่อสารของ “ขบวนการตาหลับประรด” ที่ใช้ในการขยายตัว ประกอบไปด้วยรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลาย เริ่มตั้งแต่การจัดค่ายเยาวชน การติดต่อสื่อสารที่เกิดขึ้นในค่ายเยาวชน เป็นรูปแบบการสื่อสารแบบเผชิญหน้า (Face-to-face Communication) และมีข้อมูลข่าวสารอย่างเข้มข้น (Intensive) ต่อมาเมื่อมีการใช้การติดต่อสื่อสารผ่านจดหมาย รูปแบบการติดต่อสื่อสารผ่านจดหมายเป็นรูปแบบจากบุคคลเพียงคนเดียวไปสู่บุคคลเพียงคนเดียว (One-to-one) และเมื่อมีการใช้จดหมายข่าว รูปแบบการติดต่อสื่อสารจะเป็นแบบจากบุคคลเพียงคนเดียวไปสู่บุคคลหลายคน (one-to-many) และเมื่อมีรายการวิทยุเด็กและเยาวชน รูปแบบการสื่อสารจะเป็นแบบการสื่อสารมวลชน (Mass Communication) ซึ่งลักษณะรูปแบบการสื่อสารที่แตกต่างกันนี้ ทำให้เกิดผลที่แตกต่างกันในการสื่อสาร และลักษณะสำคัญที่ “ขบวนการตาหลับประรด” เลือกใช้รูปแบบการสื่อสารคือ การใช้รูปแบบการสื่อสารในลักษณะเพิ่มเติม (Addition) มิใช่ในลักษณะทดแทนกัน (Substitution) ซึ่งจะให้มีรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลาย ดังจะได้กล่าวถึงในประเด็นถัดไป

9. รูปแบบการสื่อสารในการขยายตัวประกอบไปด้วยรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลาย และเป็นลักษณะการเพิ่มเติม (Addition) รูปแบบการสื่อสาร ไม่ได้เข้ามาในลักษณะการทดแทน (Substitution) รูปแบบการสื่อสารแบบที่ใช้อยู่แล้ว โดยจะสังเกตเห็นได้ว่า รูปแบบการสื่อสารที่ใช้ในระยะแรกตั้งแต่การเริ่มก่อตั้งเครือข่ายคือการใช้การสื่อสารในค่ายเยาวชน ซึ่งเมื่อมีรูปแบบการติดต่อสื่อสารหลังจบค่ายเยาวชนโดยใช้จดหมาย กิจกรรมค่ายเยาวชนก็ยังคงมีอยู่ และเมื่อมีการใช้รูปแบบการติดต่อสื่อสารแบบจดหมายข่าวในระยะต่อมา รูปแบบของการใช้กิจกรรมค่ายเยาวชน และจดหมายก็ยังคงมีอยู่ และมีลักษณะการจัดกิจกรรมค่ายเยาวชน และใช้จดหมายจนถึงปัจจุบัน

ยกเว้นลักษณะของการใช้จดหมายข่าว “พุทโธ่เอ๊ย!” เข้ามาแทน (Substitute) จดหมายข่าวที่จัดทำอย่างง่าย ๆ ในช่วงแรก (เป็นเพียงรูปแบบกระดาษขนาดเอสี่ และมีความยาว 2-3 หน้า) ซึ่งเป็นลักษณะการเข้ามาทดแทน (Substitution) รูปแบบการสื่อสารแบบเดิม หลังจากนั้น รูปแบบการสื่อสารที่ใช้เพิ่มเติมก็คือ รายการวิทยุเด็กและเยาวชน ที่เข้ามาเพิ่มเติมรูปแบบการสื่อสารที่มีอยู่ คือการจัดกิจกรรมค่ายเยาวชน, การใช้จดหมาย, การใช้จดหมายข่าว “พุทโธ่เอ๊ย!” และเป็นลักษณะเดียวกันกับเมื่อเพิ่มรูปแบบการสื่อสารผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งก็คือสื่อเว็บไซต์ของเครือข่าย ซึ่งมีลักษณะเป็นการเพิ่มเติมรูปแบบการสื่อสารขึ้นมา ไม่ได้ทดแทนรูปแบบการสื่อสารเดิมที่มีอยู่ ลักษณะการใช้รูปแบบการสื่อสารที่หลากหลายผสมกันนี้ ทำให้สามารถเข้าถึงเด็กและเยาวชนได้อย่างกว้างขวาง

10. ในกระบวนการขยายเครือข่าย เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม และร่วมกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง ต้องเป็นเด็กและเยาวชนที่มีความรับผิดชอบอยู่พอสมควร เนื่องจากงานของเครือข่ายเป็นงานในลักษณะอาสาสมัคร ไม่มีค่าตอบแทน ผู้ที่เข้าร่วมต้องมีความชอบและต้องการทำงานกับเครือข่ายอย่างแท้จริง และในขั้นตอนการทำงานเด็กและเยาวชนต้องมีหน้าที่รับผิดชอบ เมื่อไม่สามารถรับผิดชอบต่องานของเครือข่ายได้ หรือไม่ชอบที่จะทำงานกับเครือข่าย เด็กและเยาวชนผู้นั้นก็จะออกจากเครือข่าย จะเห็นได้ว่าเด็กและเยาวชนนั้นจะมีทั้งผู้รับผิดชอบและไม่รับผิดชอบ ซึ่งมีลักษณะเหมือนภาวะความเป็นผู้ใหญ่ที่มีทั้งความรับผิดชอบและไม่รับผิดชอบเช่นกัน

11. เครือข่ายของ “ขบวนการตาสับปะรด” มีลักษณะการกระจายอำนาจสูง การทำงานดำเนินไปโดยความคิดเห็นของสมาชิกผู้เข้าร่วมกิจกรรมกับเครือข่าย และเครือข่ายมีความยืดหยุ่นในการดำเนินการสูง ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีความแตกต่างอย่างตรงกันข้ามจากผลการวิจัยของ พรพนสิริ จิตร์รัตน์ (2544: 138) ที่พบว่าลักษณะของเครือข่ายการสื่อสารของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี มีลักษณะสำคัญคือ

- 1) เป็นเครือข่ายที่มีการครอบงำสูง (Highly Dominant Network)
- 2) เป็นเครือข่ายที่มีการรวมศูนย์สูง (Highly Centralized Network)
- 3) เป็นเครือข่ายที่มีความยืดหยุ่นน้อย (Lowly Flexible Network)

ซึ่งความแตกต่างนี้อาจจะเกิดจากความมุ่งหมายของกลุ่มเครือข่ายเป็นสำคัญ เครือข่ายการสื่อสารของกลุ่มการเมืองท้องถิ่น เป็นเครือข่ายการสื่อสารของผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ซึ่งมีอำนาจครอบงำและมีวัตถุประสงค์ทางการเมืองอย่างชัดเจน ลักษณะของเครือข่ายจึงมีการครอบงำสูง, มีการรวมศูนย์ของเครือข่ายสูง และมีความยืดหยุ่นน้อย ลักษณะเช่นนี้มีความแตกต่างจากเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” เนื่องจาก “ขบวนการตาสับปะรด” มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วม จึงมีลักษณะการครอบงำน้อย ส่วนลักษณะการรวมศูนย์ของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” เกิดขึ้นเฉพาะช่วงแรกที่เริ่มเครือข่ายเท่านั้น ดังที่ได้อธิบายมาแล้วในข้อที่ผ่านมา และเครือข่ายของ “ขบวนการตาสับปะรด”

12. ในขั้นตอนการขยายตัวนั้น “ขบวนการตาสับปะรด” ได้สร้างเวทีสาธารณะเพื่อเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออกถึงสิทธิและความสามารถของตนเอง กิจกรรมของ “ขบวนการตาสับปะรด”

ลับประรด” จึงเป็นพื้นที่ที่สำคัญสำหรับเด็กและเยาวชนที่จะกระตุ้นให้เกิดการก้าวเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และทำงานด้านที่เกี่ยวข้องกับตัวของเขาเอง

การเข้ามารวมกลุ่มของ “ขบวนการตาลับประรด” ถือเป็นพื้นที่สาธารณะอย่างหนึ่งที่มีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม กลุ่มเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาลับประรด” ถือเป็นกลุ่มที่มีพลังอำนาจในการต่อรองและเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดจนที่สุดคงจะเป็นการรวมพลังเพื่อเรียกร้องสิทธิเสรีภาพของเด็กและเยาวชนในแนวคิดหลักที่ว่าเด็กและเยาวชนถูกปิดกั้นความคิด ความฝัน โดยถ่ายทอดออกมาเป็น “ละครใบ้” และแสดงต่อหน้าคุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ในปี พ.ศ. 2541 พลังเรียกร้องที่สำคัญนี้ทำให้ “ขบวนการตาลับประรด” ได้เวลาในการออกอากาศรายการวิทยุ ทางคลื่นความถี่ในระบบเอ.เอ็ม. ของกรมประชาสัมพันธ์

นอกจากนี้พลังอำนาจของกลุ่ม “ขบวนการตาลับประรด” ช่วยสามารถแก้ไขปัญหาสังคม โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ที่เข้ามาคุกคามคุณภาพชีวิตของเยาวชนเหล่านี้ ได้โดยการใช้สิทธิเสรีภาพที่ตนเองมี แสดงออกทางสื่อและพื้นที่สาธารณะของตนเองที่สำคัญ คือรายการวิทยุเด็กและเยาวชนที่ออกอากาศเป็นประจำทุกสัปดาห์ ซึ่งปัจจุบันออกอากาศทุกวันอาทิตย์ เวลา 14.00 – 16.00 น. ทางคลื่นความถี่ 819 กิโลเฮิรตซ์ ในระบบเอ.เอ็ม. และจดหมายข่าว “พุทโธเอ๊ย!” ซึ่งเป็นจดหมายข่าวรายเดือน

สื่อของ “ขบวนการตาลับประรด” นับว่าเป็นพื้นที่สาธารณะที่สำคัญ ที่ทำให้เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์ โดยใช้แนวคิดและมุมมองของเด็กและเยาวชนเอง ซึ่งนับได้ว่าพื้นที่สาธารณะของ “ขบวนการตาลับประรด” เป็นพื้นที่สาธารณะของคนรุ่นใหม่ ที่ร่วมมือร่วมใจคอยช่วยเหลือปัญหาสังคม และเป็นพลังที่เป็นปากเป็นเสียงแทนเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ ซึ่งพื้นที่เหล่านี้มีส่วนอย่างสำคัญต่อการขยายเครือข่ายของ “ขบวนการตาลับประรด” ออกไปให้เด็กและเยาวชน รวมถึงคนในสังคมได้รู้จักและเห็นถึงการแสดงออกซึ่งพลังของเด็กและเยาวชนดังกล่าว

13. กระบวนการขยายเครือข่ายของ “ขบวนการตาลับประรด” เป็นกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่ม ที่ทำให้เด็กและเยาวชนตระหนักถึงความสำคัญในคุณค่า และบทบาทของตนเองที่มีต่อสังคม เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เด็กและเยาวชน มีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมกับเครือข่ายที่มีอัต

ลักษณะที่คล้ายคลึงหรือตรงกับความต้องการของตน โดยอาศัยการสร้างสำนึกร่วมในปัญหา และการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน

ซึ่งลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Melucci (ดังได้อ้างแล้วในบทที่ 2) ที่กล่าวถึงอัตลักษณ์ร่วม ว่าเป็นกระบวนการสร้างสำนึกร่วมของกลุ่มต่างๆ ในสังคม อันจะทำให้สมาชิกได้ตระหนักถึงลักษณะร่วมของกลุ่ม และเข้าใจว่า “พวกเรา” มีลักษณะแตกต่างไปจาก “พวกเขา” อย่างไร สำนึกร่วมดังกล่าวสามารถสร้างและปรับเปลี่ยนได้ โดยอาศัยสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ถูกสร้างขึ้นในระบบวัฒนธรรมของกลุ่ม เช่น เพลงพื้นบ้าน ตำนานเรื่องวีรกรรมของบรรพบุรุษ ดังนั้นสังคมและวัฒนธรรมจึงมีบทบาทในการสร้าง การดำรงรักษา และการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์โดยตรง

14. “ขบวนการตาสับปะรด” มีการติดต่อสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความคิดเห็น กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับเครือข่าย และบุคคลกลุ่มอื่นๆ ซึ่งเป็นบุคคลที่ไม่ได้มีการพบปะหรือติดต่อประสานงานกันเป็นประจำ การทำกิจกรรมในด้านต่างๆ ของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นโอกาสที่จะทำให้สมาชิกของเครือข่ายมีโอกาสพบปะกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเครือข่าย ไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่ทำงานด้านที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน, บุคคลที่ให้การสนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน, เด็กและเยาวชนกลุ่มอื่นๆ เป็นต้น เช่นกิจกรรมในการทำข่าวของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่อาสาสมัครนักข่าวออกไปทำข่าวจากแหล่ง ซึ่งการทำข่าวนั้นจะมีขั้นตอนการสัมภาษณ์แหล่งข่าว ซึ่งบุคคลที่ “ขบวนการตาสับปะรด” สนใจจะสัมภาษณ์นั้น จะเป็นบุคคลที่ทำงานด้านสื่อ, บุคคลที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน หรือเด็กและเยาวชนด้วยตนเองเป็นสำคัญ ซึ่งอาจเป็นบุคคลที่พบเป็นครั้งแรก หรือไม่ได้พบบ่อยนัก การมีโอกาสได้พูดคุย หรือสัมภาษณ์บุคคลเหล่านี้เป็นโอกาสสำคัญที่ทำให้เด็กและเยาวชนของเครือข่ายเกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและความคิดเห็นกับบุคคลเหล่านี้ รวมถึงการได้มีโอกาสพบปะกับเด็กและเยาวชนอื่นยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ และสร้างการขยายตัวของเครือข่าย

ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิด “ความสัมพันธ์แบบแน่นบนความสัมพันธ์แบบหลวม” (The Strength of Weak Ties) ของ Thomas E. Harris (1993) ที่กล่าวว่า การพบปะพูดคุยกันเป็นครั้งคราวระหว่างบุคคลภายในและบุคคลภายนอกชุมชนจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสารใหม่ๆ ที่เพิ่มขึ้น (การจัดค่ายเยาวชนต่างจังหวัด, เครือข่ายวิทยุต่างจังหวัด) และสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การสื่อสารในการจัดการประชาคมบางลำพู” ของ เวทีนี้ สตะเวทีน (2542) ที่กล่าวถึงปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อการรวมตัวของคน คือ การสัมผัสกับภายนอก

(Cosmopolite) ที่เริ่มจากการจุดประกายกับหน่วยงานภายนอก ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันระหว่างชุมชนกับภายนอก

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการรวมตัวของประชาชนที่ยั่งยืนตามที่ อนุชาติ พวงสำลี และวีรบูรณ์ วิสารทสกุล (2540) ได้กล่าวว่าต้องมีการสื่อสารแลกเปลี่ยนตลอดจนสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันกับบุคคลภายนอก เพราะการเชื่อมโยงกับบุคคลภายนอกจะเกิดประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลข่าวสารใหม่ๆ

15. ในการขยายตัวของ “ขบวนการตาสับปะรด” มีผู้ที่ทำหน้าที่ในการเชื่อมโยงประสานเครือข่ายหลักๆ ได้แก่ กลุ่มแกนนำที่อยู่ศูนย์กลางของเครือข่าย ที่เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่นคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ, คุณสุกัญญา กิระดิวงส์วานิช และกลุ่มของหัวหน้าเครือข่ายรายการวิทยุเด็กและเยาวชนตามต่างจังหวัด ซึ่งลักษณะการติดต่อสื่อสารเช่นนี้มีลักษณะเป็นดังบทบาท Coordinator หรือ Chair ที่ Belbin ได้ให้ความหมายว่า Coordinator หรือ Chair หมายถึงผู้ที่จัดการและประสานช่วยให้กลุ่มมุ่งเน้นไปยังวัตถุประสงค์หลักและให้สมาชิกกลุ่มได้เข้ามามีส่วนร่วม

นอกจากนี้ยังพบลักษณะการติดต่อสื่อสารกันเองระหว่างสมาชิกในเครือข่ายในการนัดหมายเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิก โดยสมาชิกสามารถติดต่อกันได้อย่างอิสระ แต่ทั้งนี้การจัดกิจกรรมที่ไม่ใช่กิจกรรมที่จัดตามระยะเวลา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำอยู่ประจำ สม่ำเสมอ เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมค่ายเพื่อเป็นวิทยากร, กิจกรรมการฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุ หรือกิจกรรมการทำข่าวจากแหล่งข่าวต่างๆ จะมีจุดเริ่มต้นมาจากผู้ประสานงานหลักของ “ขบวนการตาสับปะรด”

เป็นที่น่าสังเกตว่า “ขบวนการตาสับปะรด” ให้ความสำคัญอย่างสูงในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างสมาชิกในเครือข่าย รวมถึงมีการใช้ผู้ประสานงานหลักเป็นศูนย์กลางในการติดต่อประสานงานต่างๆ จึงทำให้การดำเนินงานของเครือข่าย และการขยายตัวของเครือข่ายเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด”

1. มีปัจจัยหลายปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด” โดยสามารถแบ่งปัจจัยออกได้เป็น 3 ระดับคือ ปัจจัยระดับบุคคล, ปัจจัยระดับกลุ่ม และปัจจัยระดับองค์กรดังผลการวิจัยที่ได้กล่าวไปแล้ว โดยพบว่าปัจจัยระดับบุคคลที่สำคัญมากอย่างหนึ่ง คือการมีผู้นำที่มีลักษณะเฉพาะ คือเป็นผู้นำที่เข้มแข็งและมีความสามารถ เมื่อเราพิจารณาเปรียบเทียบกับผลการศึกษาโดยอาศัยกฎพิเศษจำนวนหนึ่งของ Gladwell (อ้างถึงใน กิตติ กันภัย, 2543) ที่กล่าวถึงบุคคลจำนวนหนึ่งในสังคมที่มีคุณสมบัติพิเศษ จะพบว่าคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ มีลักษณะเป็น Connector หรือกลุ่มผู้เชื่อมประสานมากที่สุด คือเป็นบุคคลที่อยู่บนยอดปิรามิด สามารถเข้าถึงสมาชิกจำนวนมากภายในเครือข่าย และสามารถเชื่อมประสานสมาชิกในเครือข่ายได้

ลักษณะที่มีคุณลักษณะพิเศษของคุณฉัตรชัยดังกล่าว เป็นเหตุปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด” ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของชาญชัย บุญเสนอ (2536) และแนวคิดของ Reeves (1970) ที่กล่าวว่ากลุ่มดำรงอยู่ได้เนื่องมาจากมีผู้นำที่ดีและเข้มแข็ง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรอนันต์ วุฒิสเสน (2543) ที่พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของชมรมผู้เลี้ยงปลากระพงข้อหนึ่ง ก็คือ ลักษณะเฉพาะของผู้นำ ซึ่งประกอบด้วย

- 1) เป็นคนดี สมาชิกให้ความเคารพนับถือ ไว้วางใจ เชื่อสัจย์
- 2) เป็นคนทำงานเพื่อส่วนรวม เสียสละ รับผิดชอบ ช่วยเหลือ
- 3) เป็นคนใฝ่รู้ ทำเป็นตัวอย่าง มีประสบการณ์
- 4) กล้าติดต่อกับหน่วยงานราชการ
- 5) เป็นผู้กว้างขวาง รู้จักคนมาก

2. ปัจจัยด้านการสื่อสารระดับกลุ่มปัจจัยหนึ่ง ที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด” คือการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรม และการทำงานของ “ขบวนการตาสับปะรด” ทำให้สมาชิกต้องการร่วมกิจกรรม และสานต่อการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งลักษณะการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย เป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า ลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” จะเน้นการทำงานร่วมกัน สมาชิกแต่ละคนมีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน โดยเฉพาะสมาชิกที่อยู่ศูนย์กลางของเครือข่าย ที่มีหน้าที่กำหนดแนวทาง ทิศทางการดำเนินงานของเครือข่ายร่วมกัน นอกจากนี้ยังเป็นผู้ส่งสารหลักไปยังสมาชิกอื่นๆ ของเครือข่าย รวมถึงเด็กและเยาวชนอื่นที่อยู่ทั่วประเทศ การทำงานของเครือข่ายมีการประสานงานกันระหว่างผู้นำของเครือข่าย ซึ่งเป็นผู้ร่วมกำหนดทิศทางและแสดงความคิดเห็นตลอดจนประสานงานในเรื่องหลักๆ โดยมีสมาชิกที่อยู่ศูนย์กลางของเครือข่ายร่วมกันคิดและแสดงความคิดเห็นอย่างมีบทบาทสำคัญ

ลักษณะการสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่ายเพื่อเสริมสร้างเสถียรภาพของเครือข่ายนี้ พบในงานวิจัยที่เกี่ยวกับเครือข่ายหลายเรื่อง เช่นงานวิจัยของ อรอนันต์ วุฒิสเน (2543) ที่พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของชมรมผู้เลี้ยงปลากะพงคือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิก ชมรมผู้เลี้ยงปลากะพงขาวเป็นชมรมที่เปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็น เสนอข้อเสนอนะที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชมรมอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดประชุมกลุ่ม ทำให้สมาชิกมีความรู้สึกที่ดีต่อชมรมที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของทุกคน ทำให้เกิดความรู้สึกพอใจและเต็มใจที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่ชมรมจัดขึ้น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สมาชิกก็ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมนั้นๆ ทำให้สมาชิกเกิดความรัก สามัคคีภายในชมรม

งานวิจัยของ พจนี โชคสวัสดิ์ไพศาล (2544) ที่พบว่าชาวอโศกมีการใช้วันสำคัญทางศาสนาเป็นช่องทางในการรักษาความสัมพันธ์ของเครือข่ายชุมชนชาวอโศก โดยการจัดประชุมสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกวันอาทิตย์ และตามงานบุญประเพณีของชาวอโศกเป็นประจำทุก 2 เดือน เป็นการรวมสมาชิกทั่วประเทศเข้าด้วยกัน เพื่อติดตามผลการดำเนินงาน ปัญหา และการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของเครือข่าย

งานวิจัยของหริสุตา บัณทอนันท์ (2544) เรื่องการสื่อสารและเครือข่ายการรณรงค์เมาไม่ขับ ที่พบว่าการสื่อสารอย่างเป็นทางการระหว่างสมาชิกภายในเครือข่ายจะเป็นไปในรูปแบบของการประชุมร่วมกัน ซึ่งสมาชิกมีโอกาที่จะทำการสื่อสารกันแบบสองทางที่เอื้ออำนวยให้สมาชิกสามารถแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้และทัศนคติกับสมาชิกคนอื่นๆ ได้ รวมถึงการร่วมกันวางแผน ระดมความคิดเห็นในการสร้างสรรค์แนวทางดำเนินกิจกรรม และมีการตัดสินใจร่วมกันในการหาข้อสรุปที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน

และงานวิจัยของเวทีนี สตะเวทิน (2542) ที่พบว่า เครือข่ายประชาคมบางลำพูมีความเข้มแข็ง และมีอำนาจในการต่อรองมาก ทั้งนี้เพราะมีการสื่อสาร พบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในการทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง จนพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกมากขึ้น

3. ปัจจัยด้านการสื่อสารระดับกลุ่มที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด” คือสมาชิกของเครือข่ายมีความสนใจ กระตือรือร้นทำงาน และเต็มใจที่จะทำงานหนักเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของเครือข่าย โดยสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” ทำงานด้วยระบบอาสาสมัคร จึงเป็นการทำงานที่ไม่มีใครบังคับให้ทำ สมาชิกที่เข้ามาทำงานจึงมีความเต็มใจ และตั้งใจทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Reeves ในเรื่องปัจจัยที่ทำให้กลุ่มดำรงอยู่ได้ และดำเนินไปได้ ดังที่ว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดภาวะดังกล่าวคือสมาชิกต้องมีความกระตือรือร้นสนใจ กิจการของกลุ่ม ไม่ปล่อยให้เป็นที่ของผู้นำฝ่ายเดียว และอีกปัจจัยหนึ่ง คือการที่สมาชิกเต็มใจที่จะทำงานหนักเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและรักษาความเป็นกลุ่มไว้
4. ปัจจัยด้านการสื่อสารระดับกลุ่มที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด” คือสมาชิกมีความจงรักภักดีต่อกลุ่ม และต้องการความภาคภูมิใจจากความสำเร็จของกลุ่ม

ในส่วนนี้อธิบายได้ว่าสมาชิกที่เป็นอาสาสมัครจะมีความตั้งใจจริงที่จะเข้าร่วมงานในกลุ่มเครือข่าย สมาชิกที่สามารถร่วมงานและอยู่ในเครือข่ายได้นานจะต้อง มีแรงจูงใจที่สามารถสนองตอบความต้องการของตนเองได้ และแรงจูงใจที่สามารถตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ ความต้องการได้รับการยกย่องนับถือ (Esteem Needs) ตามทฤษฎีระดับความต้องการของมนุษย์ (Hierarchy of Needs) ของ Abraham H. Maslow ซึ่งกล่าวว่าเมื่อมนุษย์ได้รับการตอบสนองในความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) ด้านความปลอดภัยหรือความมั่นคง (Safety or Security Needs) และความต้องการความรักและการเป็นเจ้าของ (Belongingness and Love Needs) แล้วจะส่งผลให้เกิดความต้องการขั้นนี้ขึ้น

อธิบายได้ว่าเมื่อเด็กและเยาวชนในเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” มีความพร้อมทางด้านความต้องการของร่างกาย และมีความพร้อมในการได้รับความช่วยเหลือไม่ว่าจากผู้ปกครองหรืออื่นๆ แล้ว เด็กและเยาวชนจะเริ่มมีความสัมพันธ์กับกลุ่มทางสังคมซึ่งก็คือกลุ่มเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” กลุ่มเครือข่ายฯ จะช่วยตอบสนองความต้องการด้านการยอมรับ และให้ความสำคัญในบทบาทหน้าที่ทางสังคมแก่เด็กและเยาวชนให้เขาเห็นถึงคุณค่าและ

ความสำคัญของตนเอง เมื่อสมาชิก “ขบวนการตาส์บประด” ได้รับการตอบสนองขั้นดังกล่าว ก็จะต้องการการได้รับความยกย่องนับถือ ซึ่งลักษณะของเครือข่ายและงานของ “ขบวนการตาส์บประด” สามารถตอบสนองความต้องการด้านนี้ให้กับเด็กและเยาวชนที่ทำงานอย่างจริงจังและจงรักภักดีต่อกลุ่มได้

มีเด็กและเยาวชนที่ทำงานกับ “ขบวนการตาส์บประด” จำนวนมากที่ได้รับการยกย่องนับถือจากสังคมในงานด้านต่างๆ เช่น งานการจัดรายการวิทยุ งานการจัดทำจดหมายข่าว ซึ่งพิจารณาได้จากการได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนหลักของประเทศ เช่น โททัศน์ และหนังสือพิมพ์ นำเอากิจกรรมและการทำงานของ “ขบวนการตาส์บประด” ดังกล่าวไปนำเสนอ ปัจจุบันจึงมีส่วนทำให้เด็กและเยาวชนฯ ในเครือข่ายมีความภาคภูมิใจในงานที่ทำรวมถึงตำแหน่งหน้าที่ของตน และเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เยาวชนเหล่านี้ต้องการทำงานกับเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะได้รับความต้องการขั้นการยกย่องนับถือ และเพื่อความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง (Self-actualization Needs) ตามทฤษฎีของ Maslow

5. ปัจจัยด้านการสื่อสารระดับองค์กรที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาส์บประด” คือการมีวัตถุประสงค์ร่วมกันที่ท้าทายความสามารถของเด็กและเยาวชน ซึ่งสอดคล้องกับที่เกดนิ จุฑาวิจิตร (2542) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบขององค์การชุมชนที่ทำให้องค์กรชาวบ้านเกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้ คือการมีอุดมการณ์ร่วมกัน การมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน และการมีผลประโยชน์ร่วมกัน

6. ปัจจัยด้านการสื่อสารระดับองค์กรที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาส์บประด” คือความง่ายที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาส์บประด” ดังได้อธิบายไปแล้วในบทที่ 4 ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของจารุณี พัทธพิมานสกุล (2542) ที่ศึกษาเรื่อง เครือข่ายการสื่อสารของกลุ่มชีวิต ได้กล่าวถึงธรรมชาติของเครือข่ายว่า “สมาชิกสามารถเข้าออกจากกลุ่มได้ตลอดเวลา บุคคลที่มาร่วมตัวกันนั้น อาจจะเป็นผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมอย่างใกล้ชิดหรือผู้ที่เฝ้าดูอยู่ห่างๆ ก็ได้” การที่สมาชิกสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้โดยง่าย และออกจากการเข้าร่วมกิจกรรมได้โดยง่าย เป็นเหตุจูงใจหนึ่งที่ทำให้สมาชิกก้าวเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายโดยไม่ต้องคำนึงหรือตัดสินใจถึงข้อเสียที่จะเกิดขึ้น เพราะหากเกิดผลเสียต่อตนเองก็สามารถออกจากเครือข่ายได้ ลักษณะดังกล่าวทำให้มีเด็กและเยาวชน ก้าวเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายอยู่ตลอดเวลา

7. พบว่าปัจจัยด้านการสื่อสารที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด” แต่ละปัจจัยจะมีผลต่อการรักษาเสถียรภาพมากน้อยแตกต่างกัน กล่าวคือมีปัจจัยสำคัญที่เป็นปัจจัยหลักในการรักษาเสถียรภาพ และมีปัจจัยเสริมที่มีความสำคัญรองลงมาแต่ช่วยสนับสนุนให้เกิดเสถียรภาพ โดยผู้วิจัยจะขอพิจารณาถึงความสำคัญของปัจจัยทั้งหมดโดยแยกออกเป็น 2 ประเด็น ปัจจัยคือ ปัจจัยหลัก และปัจจัยเสริม ดังนี้

7.1 ปัจจัยหลักด้านการสื่อสารที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด”

1) *ความสำเร็จของสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ในการกระตุ้นความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมด้วย “การสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคล”*

ประเด็นเรื่องการใช้การสื่อสารระดับบุคคลแบบบุคคลต่อบุคคล ถือเป็นปัจจัยหลักสำคัญที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพ เนื่องจากประสิทธิภาพของรูปแบบการสื่อสารระดับบุคคลแบบบุคคลต่อบุคคลเองที่มีอิทธิพลต่อการโน้มน้าวใจค่อนข้างสูง และผู้รับสารมีโอกาสคล้อยตามได้ง่าย ประกอบกับการสื่อสารระดับบุคคลแบบบุคคลต่อบุคคลยังเป็นการสื่อสารที่สะดวก รวดเร็ว ใกล้ชิด และแพร่กระจายไปได้ง่าย

2) *การมีผู้นำที่เข้มแข็งและมีความสามารถ*

ลักษณะเด่นของคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ ซึ่งเป็นผู้ที่เชื่อมั่นในอุดมการณ์ ความคิด ได้เป็นปัจจัยหลักสำคัญที่ทำให้ “ขบวนการตาสับปะรด” ดำเนินการมาได้ตามที่คึกคักในปัจจุบัน คุณฉัตรชัย เป็นศูนย์กลางของเครือข่ายที่เป็นแกนหลักเชื่อมโยงให้เครือข่ายเข้มแข็งและมีเสถียรภาพมาจนถึงปัจจุบัน ด้วยความเชื่อมั่นในอุดมการณ์ซึ่งเป็นเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของ “ขบวนการตาสับปะรด”

3) *การเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายของ “ขบวนการตาสับปะรด”*

ประเด็นการเลือกใช้ช่องทางที่หลากหลายก็เป็นปัจจัยหลักที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง เนื่องจากการเลือกใช้สื่อที่หลากหลายช่องทาง สามารถทำให้ตัวสารจาก “ขบวนการตาสับปะรด” เข้าถึงเด็กและเยาวชนได้จำนวนมากมายหลายกลุ่ม เพราะแต่ละช่องทางการสื่อสารล้วนมีลักษณะเฉพาะในตัวเอง การเลือกใช้เพียงสื่อใดสื่อหนึ่งอาจไม่ครอบคลุมมากนัก

4) การใช้จดหมายทำให้การติดต่อระหว่างสมาชิกไม่ขาดหาย

การใช้จดหมายติดต่อสื่อสารกันระหว่างสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” ก็ถือเป็นปัจจัยหลักด้านการสื่อสารที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ยังคงใช้ติดต่อสื่อสารต่อเนื่องกันจนถึงปัจจุบัน ในการรายงานแจ้งเบาะแสการกระทำที่ผิดกฎหมายหรือไม่ถูกต้องตามศีลธรรมในพื้นที่ที่สมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” พบเห็น นอกจากนี้ยังใช้ติดต่อสื่อสารเพื่อรายงานความเคลื่อนไหวของกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นในพื้นที่ของสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด”

5) การใช้จดหมายข่าวเชื่อมโยงสมาชิก

การใช้จดหมายข่าว “พุทโธเอ๊ย!” ของ “ขบวนการตาสับปะรด” ถือเป็นปัจจัยสำคัญหลักในการเชื่อมโยงสมาชิกเข้าไว้ด้วยกัน ทำให้มีเสถียรภาพอยู่ได้ จดหมายข่าว “พุทโธเอ๊ย!” ถูกส่งไปยังสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” ทั่วประเทศ และผู้ที่มีความใกล้ชิดกับเครือข่ายดังกล่าวไปแล้ว ทำให้รับทราบความเคลื่อนไหวในข้อมูลข่าวสาร หรือกิจกรรมที่ “ขบวนการตาสับปะรด” จัดขึ้นอยู่ตลอดเวลา

6) การใช้สื่อวิทยุรายงานกิจกรรมความเคลื่อนไหว

รายการวิทยุเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นปัจจัยด้านการสื่อสารหลักที่สำคัญมาก เนื่องจากเป็นสื่อที่สามารถครอบคลุมถึงเด็กและเยาวชน และสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” ได้มากที่สุด เนื่องจากคลื่นความถี่ที่ออกอากาศสามารถกระจายเสียงครอบคลุมพื้นที่ทั้งประเทศ รายการวิทยุจึงเป็นปัจจัยหลักที่เชื่อมโยงสมาชิก และสานต่อกิจกรรม

7) การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเป็นฐานข้อมูลรวบรวมข่าวสารและกิจกรรมของ “ขบวนการตาสับปะรด”

สื่ออินเทอร์เน็ตของ “ขบวนการตาสับปะรด” หรือเว็บไซต์ไทยแลนด์คิด (<http://www.thailandkid.com>) ถือเป็นสื่อที่เป็นปัจจัยหลักอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด” ถึงแม้จะเป็นสื่อที่ยังไม่เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในหมู่สมาชิกมากนักเพราะเป็นสื่อที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ และต้องอาศัยเทคโนโลยีสูงในการเข้าชม แต่ถือเป็น

สื่อที่มีประสิทธิภาพมากในการติดต่อสื่อสาร เนื่องจากสมาชิกสามารถติดต่อสื่อสารถึงกันได้ด้วยจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) และยังเป็นสื่อที่รวบรวมเนื้อหาสำคัญของ “ขบวนการตาส์บะรด” ไว้ทั้งหมด และยังเป็นแหล่งรวบรวมข่าวสาร กิจกรรม รวมถึงพื้นที่แสดงความคิดเห็นที่สำคัญของ “ขบวนการตาส์บะรด”

8) การฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุที่มีมาอย่างต่อเนื่อง

การฝึกอบรมรายการวิทยุที่มีมาต่อเนื่องตั้งแต่การเริ่มจัดรายการวิทยุ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ดึงดูดความสนใจเด็กและเยาวชนให้เข้าร่วมการฝึกอบรม และร่วมสมัครเป็นสมาชิก “ขบวนการตาส์บะรด” เพิ่มขึ้นตลอดเวลา นอกจากนั้นการฝึกอบรมการจัดรายการวิทยุยังเป็นเวทีให้เด็กและเยาวชนที่เคยผ่านการฝึกอบรมมาแล้ว มาให้คำแนะนำหรือมาเป็นวิทยากรในเรื่องที่ตนเองสนใจและถนัด ซึ่งสิ่งนี้เป็นสิ่งสำคัญที่เชื่อมสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกของ “ขบวนการตาส์บะรด” ให้คงอยู่ตลอด

9) สมาชิกกลุ่ม “ขบวนการตาส์บะรด” มีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน (เพราะทำงานด้วยกันเสมือนเป็นระบบเครือข่าย)

ปัจจัยเรื่องความใกล้ชิดสนิทสนมของกลุ่มสมาชิก “ขบวนการตาส์บะรด” ถือเป็นปัจจัยหลักด้านการสื่อสารที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่ง เพราะลักษณะการทำงานที่ใกล้ชิดเสมือนเป็นเครือข่าย ย่อมสร้างความสนิทสนมกลมเกลียว และความรักความผูกพันในกลุ่ม ทำให้เครือข่ายภายในกลุ่มสมาชิกเชื่อมโยงอย่างแข็งแกร่ง และต่อเนื่อง

10) การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรม และการทำงานของ “ขบวนการตาส์บะรด” ทำให้สมาชิกต้องการร่วมกิจกรรม

“ขบวนการตาส์บะรด” มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ อย่างมาก มีการกระตุ้นให้เข้าร่วมกิจกรรม ร่วมแสดงความคิดเห็น เป็นผู้นำกิจกรรมฯ เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม จะได้รับการสนับสนุนให้แสดงออก รู้จักแสดงความคิดเห็น ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิด ทศนคติในเรื่องราวที่สร้างสรรค์ในแนวทางการดำเนินกิจกรรม และรักษาความมั่นคงของเครือข่าย

11) มีวัตถุประสงค์ท้าทายความสามารถให้เด็กและเยาวชนร่วมมือช่วยแก้ปัญหาสังคม

วัตถุประสงค์ที่สำคัญของ “ขบวนการตาส์บะรด” ในข้อนี้ สามารถสร้างความสนใจกับเด็กและเยาวชนให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาส์บะรด” มากมาย ถือเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญอีกข้อหนึ่งที่กระตุ้นให้จำนวนสมาชิกของ “ขบวนการตาส์บะรด” เพิ่มขึ้น และเป็นปัจจัยที่ทำให้สมาชิกเกิดความรู้สึกรักและชอบในงานที่ทำ

12) มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออกอย่างอิสระและใช้ความสามารถอย่างถูกวิธี (ในรูปแบบของการใช้สื่อ)

ปัจจัยข้อนี้มีลักษณะเช่นเดียวกับข้อที่ผ่านมา คือสามารถสร้างความสนใจกับเด็กและเยาวชนให้เข้าร่วมงานกับ “ขบวนการตาส์บะรด” ทำให้มีผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาส์บะรด” อยู่ตลอด และปัจจัยข้อนี้ยังสร้างความท้าทายในการทำงานให้เด็กและเยาวชนที่เป็นสมาชิก “ขบวนการตาส์บะรด” ชอบและสนุกกับการทำงาน

7.2 ปัจจัยเสริมด้านการสื่อสารที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาส์บะรด”

1) การสร้างความรู้สึกร่วมในเรื่องเดียวกันในค่ายเยาวชน

กิจกรรมที่เกิดขึ้นในค่ายเยาวชนถือเป็นปัจจัยเสริมสำคัญที่มีผลต่อการสร้างความสนใจให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมค่าย เห็นความสำคัญของการเข้าร่วมเป็นสมาชิก “ขบวนการตาส์บะรด” การสร้างความรู้สึกในเรื่องเดียวกัน หรือเรื่องที่สนใจร่วมกันในค่ายเยาวชน จึงมีผลอย่างสำคัญต่อการกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมค่าย สมัครเป็นสมาชิก “ขบวนการตาส์บะรด” ด้วยการที่มีสมาชิกสมัครเข้ามาโดยตลอดสามารถทำให้ “ขบวนการตาส์บะรด” มีเสถียรภาพอยู่ได้

2) การสอดแทรกเนื้อหาการดำเนินงานของ “ขบวนการตาส์บะรด” ในกิจกรรมค่ายเยาวชน

ปัจจัยที่ถือเป็นปัจจัยเสริมอีกข้อหนึ่งคือการสอดแทรกเนื้อหาการดำเนินงานของ “ขบวนการตาส์บะรด” ลงในกิจกรรมค่ายเยาวชนฯ ในกิจกรรมค่ายเยาวชนฯ นอกจากจะมีเนื้อหาให้ตระหนักและเข้าใจถึงเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ค่ายเยาวชนต้องการเน้นแล้ว ในสาระ

เนื้อหาซึ่งมีการสอดแทรกเนื้อหาที่ให้สมาชิกทราบถึงลักษณะการทำงาน และการดำเนินงานของ “ขบวนการตาสับปะรด” เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องที่เข้าร่วมกิจกรรมค่ายเกิดความสนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” ด้วย

3) การพูดคุยใกล้ชิดในค่ายเยาวชนฯ ทำให้เกิดความเป็นกันเอง และความผูกพัน

การพูดคุยกันอย่างใกล้ชิดในค่ายเยาวชนฯ ถือเป็นปัจจัยเสริมอีกข้อหนึ่ง เนื่องจากการพูดคุยและทำกิจกรรมร่วมกันอย่างใกล้ชิดในค่ายเยาวชนฯ ทำให้เด็กและเยาวชนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันได้โดยง่าย โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับ “ขบวนการตาสับปะรด” ซึ่งเด็กและเยาวชนสามารถใช้การพูดคุยที่ใกล้ชิด ชักชวนผู้อื่นให้เข้าร่วมเป็นสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ได้

4) การเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในค่ายเยาวชนฯ เป็นสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด”

ปัจจัยนี้ถือเป็นปัจจัยเสริมอีกอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญ ผู้ที่เกี่ยวข้องในค่ายเยาวชนฯ ของ “ขบวนการตาสับปะรด” หรือค่ายเยาวชนฯ ที่มีกลุ่มของ “ขบวนการตาสับปะรด” ไปร่วมเป็นวิทยากร สามารถสมัครเข้าเป็นสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ได้ทันที เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในค่ายเยาวชนฯ สามารถเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” ได้โดยง่าย ปัจจัยนี้จึงมีส่วนสำคัญในการเพิ่มจำนวนสมาชิก

5) สมาชิกของเครือข่ายมีความสนใจ กระตือรือร้น และเต็มใจที่จะทำงานหนักเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของเครือข่าย

งานของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นงานอาสาสมัคร ดังนั้นผู้ที่เข้ามาร่วมกิจกรรมจึงเข้ามาด้วยความสมัครใจ ไม่มีใครบังคับ ดังนั้นอาสาสมัครของเครือข่ายจึงเต็มใจที่จะทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ รวมถึงเต็มใจบำรุงรักษาเครือข่ายให้เข้มแข็งเพื่อสานต่อแนวความคิดที่ตนเองสนใจ แต่ต้องการมีส่วนร่วม

6) สมาชิกมีความจงรักภักดีต่อกลุ่ม และต้องการความภาคภูมิใจจากความสำเร็จของกลุ่ม

จากการศึกษาพบว่าสมาชิกของเครือข่ายที่ทำงาน และร่วมกิจกรรมกับ “ขบวนการตา สับปะรด” อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลายาวนานนั้น มีแรงจูงใจมาจากความ จงรักภักดีต่อกลุ่ม และนอกจากนั้นยังต้องการได้รับความภาคภูมิใจจากการทำงานของกลุ่มแล้ว ประสบความสำเร็จเป็นที่ยกย่องของสังคม

7) ความง่ายที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตา สับปะรด”

การสมัครเข้าเป็นสมาชิก “ขบวนการตา สับปะรด” สามารถทำได้หลายวิธี ดังที่ได้กล่าวมา และแต่ละวิธีการก็เป็นวิธีการที่สะดวก เช่นการส่งจดหมายไปสมัคร การสมัครโดยผ่านการ ฝึกอบรมรายการวิทยุฯ หรือการสมัครโดยการกรอกข้อมูลในเว็บไซต์ เป็นต้น การมีหลายช่องทาง ในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกทำให้ผู้ที่สนใจสมัครเข้าร่วมได้โดยง่าย

8) ความง่ายและความอิสระที่จะทำงานในลักษณะของ “ขบวนการตา สับปะรด”

ข้อนี้เป็นปัจจัยเสริมอีกปัจจัยหนึ่ง ที่กระตุ้นความสนใจให้เด็กและเยาวชนเข้าร่วมเป็น สมาชิก “ขบวนการตา สับปะรด” และเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้เป็นสมาชิกของ “ขบวนการตา สับปะรด” ทำงานอย่างต่อเนื่อง ความง่ายและความอิสระในการทำงานทำให้ผู้ที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกมีความ สะดวกในการทำงาน ปัจจัยนี้จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้สมาชิก “ขบวนการตา สับปะรด” เพิ่มขึ้น และ ยังคงอยู่กับ “ขบวนการตา สับปะรด”

9) การมีเวลาว่างของเด็กและเยาวชน

นอกจากการใช้เวลาทางการศึกษาแล้ว เด็กและเยาวชนจะมีเวลาที่เหลือในการทำ กิจกรรมต่างๆ ที่ตนเองสนใจ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมในโรงเรียนหรือกิจกรรมนอกโรงเรียน กิจกรรม ของ “ขบวนการตา สับปะรด” ก็เป็นกิจกรรมหนึ่งที่เด็กและเยาวชนให้ความสนใจนอกเหนือจาก การใช้เวลาในการศึกษา การที่เด็กมีเวลาว่างทำให้สามารถมาร่วมทำกิจกรรมกับเครือข่ายได้อย่าง ต่อเนื่อง

10) การได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองของเด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชนอยู่ภายใต้ควบคุมของบิดา มารดาหรือผู้ปกครอง ผู้ปกครองต้องอนุญาตเด็กและเยาวชนที่จะเข้าร่วมกิจกรรมกับ “ขบวนการตาสับปะรด” ได้ ทั้งนี้ “ขบวนการตาสับปะรด” ต้องมีความน่าเชื่อถือในตัวองค์กรและกิจกรรมที่จัดขึ้น ซึ่งเครือข่ายได้มีการเชิญผู้ปกครองมาเข้าร่วมกิจกรรมในบางครั้ง ทำให้เครือข่ายได้รับความไว้วางใจจากผู้ปกครองมาตลอด เป็นปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนสามารถร่วมงานกับเครือข่ายได้อย่างต่อเนื่อง

11) การนำเสียงสะท้อนจากกลุ่มผู้เปิดรับสื่อของ “ขบวนการตาสับปะรด” มาใช้ในการปรับปรุงคุณภาพของการทำงาน

การนำเสียงสะท้อนการทำงานจากกลุ่มผู้เปิดรับสื่อของ “ขบวนการตาสับปะรด” มาใช้ในการปรับปรุงคุณภาพการทำงาน ถือเป็นปัจจัยเสริมที่สำคัญข้อหนึ่งที่ทำให้ “ขบวนการตาสับปะรด” มองเห็นข้อเด่นข้อด้อยของการทำงานของกลุ่ม การเกิดเสียงสะท้อนทำให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขในทางที่ดีขึ้น เมื่อได้ปรับปรุงแก้ไข งานที่ทำรวมถึงกลุ่ม “ขบวนการตาสับปะรด” เองก็จะพัฒนาและก้าวหน้ามากขึ้น จุดนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ “ขบวนการตาสับปะรด” รักษาเสถียรภาพไว้ได้

ประเด็นเรื่องเป้าหมายของการทำข่าว ของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด”

1. สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีเป้าหมายของการทำข่าวอยู่ 3 เป้าหมายคือ
 - 1) เพื่อเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้เสนอมุมมองของตนเองในการรายงานข่าว
 - 2) เพื่อให้เด็กและเยาวชนรับรู้ถึงข่าวสารที่เป็นประโยชน์สำหรับตนเอง จากมุมมองของเด็กและเยาวชนเอง
 - 3) เพื่อเป็นสิ่งกระตุ้นให้สังคมหันมาสนใจประเด็นด้านเด็กและเยาวชน

จากเป้าหมายดังกล่าวจะเห็นว่าสำนักข่าวเด็กและเยาวชน ให้ความสำคัญกับการเป็นสื่อเพื่อสะท้อนความคิด ความเห็นของเด็กและเยาวชน โดยให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้สะท้อนแนวคิดและนำเสนอความคิดของเด็กด้วยตัวของเขาเอง ซึ่งแตกต่างจากสำนักข่าวโดยทั่วไป ที่มีนโยบายและจุดมุ่งหมายทางด้านงานข่าวเพื่อสะท้อนความคิด ความเห็นของบุคคลทั่วไปในสังคมโดย

อาศัยมุมมองของผู้สื่อข่าว ซึ่งไม่ได้เป็นตัวแทนของกลุ่มทางสังคมได้ครอบคลุมทุกกลุ่ม ดัง ผลการวิจัยของ ปริชัย ศตะสุข (2541) ที่พบว่าสำนักข่าวเสียงอเมริกาประจำภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ มีนโยบายและจุดมุ่งหมายทางด้านงานข่าว เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลและข่าวสารที่หลากหลายครอบคลุมไปทั่วโลก เพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้ฟัง

2. ผู้สื่อข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ เข้าร่วมกิจกรรมการทำข่าวด้วยความสมัครใจ โดยมีชื่อเรียกเฉพาะว่า “อาสาสมัครนักข่าวขบวนการตาส์บปรัด” ซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนที่ไม่ได้เป็นผู้สื่อข่าวมืออาชีพ (Non-Professional) ดังเช่นสำนักข่าวโดยทั่วไป ลักษณะการทำข่าวของอาสาสมัครนักข่าวขบวนการตาส์บปรัด จะทำข่าวโดยอาศัยการฝึกฝนซึ่งได้รับคำแนะนำจากเยาวชนผู้ที่เข้ามาทำกิจกรรมการทำข่าวก่อนอาสาสมัครนักข่าวคนนั้นๆ ซึ่งลักษณะของอาสาสมัครดังกล่าว แตกต่างจากลักษณะของผู้สื่อข่าวของเสียงอเมริกาประจำภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ ตามผลการวิจัยของ ปริชัย ศตะสุข (2541) ที่พบว่าผู้สื่อข่าวของสำนักข่าวฯ ต้องมีประสบการณ์ และความเป็นมืออาชีพ ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการทำงานโดยตรง โดยผู้สื่อข่าวของเสียงอเมริกาประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความเป็นสื่อมวลชนอาชีพเต็มตัว (Professional Journalist)

3. สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บปรัด” เป็นองค์กรที่มีวัตถุประสงค์สำคัญอยู่ที่การแสวงหา รวบรวมข่าวสาร และข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องกับข่าวสาร โดยมีเจตนาที่จะเปิดเผยข้อเท็จจริงต่างๆ ให้ปรากฏ แต่สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ทำงานโดยลักษณะของงานอาสาสมัคร คืออาศัยความร่วมมือจากสมาชิกของเครือข่าย โดยผู้ที่เป็นอาสาสมัครในการทำข่าว ไม่มีค่าตอบแทนที่เป็นค่าจ้าง หรือผลประโยชน์ทางธุรกิจแต่อย่างใด

ลักษณะของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ดังกล่าวมีทั้งส่วนที่สอดคล้องและแตกต่างจากนิยามคำว่า “สำนักข่าว” ของกิติมา สุรสนธิ ดังได้อ้างไปแล้วในบทที่ 2 ที่กล่าวว่าสำนักข่าว “คือองค์กรที่มีวัตถุประสงค์สำคัญอยู่ที่การแสวงหา รวบรวมข่าวสาร และข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องกับข่าวสาร โดยมีเจตนาที่จะเปิดเผยข้อเท็จจริงต่างๆ ให้ปรากฏ รวมทั้งกระจายข้อเท็จจริงเหล่านั้นออกสู่กิจการที่เกี่ยวข้องกับข่าวสาร บางกรณีอาจจะกระจายไปสู่บุคคลแต่ละคนเป็นรายๆ ไป เพื่อที่จะให้กลุ่มกิจกรรมหรือบุคคลนั้นๆ ได้รับบริการข่าวที่สมบูรณ์ อย่างเท่าเทียมกันด้วยการแลกเปลี่ยนกับเงินที่จ่ายเป็นค่าบริการ และอยู่ภายใต้เงื่อนไขทางกฎหมาย ข้อบังคับต่างๆ และผลประโยชน์ทางธุรกิจ”

จะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาลับประรด” มีวัตถุประสงค์ดังที่ กิติมา สุรสนธิ ได้กล่าวไว้ คือเป็นองค์กรที่มีวัตถุประสงค์สำคัญอยู่ที่การแสวงหารวบรวมข่าวสาร และข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องกับข่าวสาร โดยมีเจตนาที่จะเปิดเผยข้อเท็จจริงต่างๆ ให้ปรากฏ แต่สำนักข่าวเด็กและเยาวชนทำงานโดยอาศัยความสมัครใจในการทำงาน โดยอาสาสมัครนักข่าวไม่มีค่าตอบแทนที่เป็นค่าจ้าง หรือผลประโยชน์ทางธุรกิจ แต่สิ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้ต้องการทำงานอย่างเต็มความสามารถ อาจจะเนื่องมาจากความต้องการพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็น และวัตถุประสงค์ที่ท้าทายความสามารถของเด็กและเยาวชนให้เข้าร่วม นอกจากนี้ยังอาจรวมถึงปัจจัยอื่นๆ ที่ได้วิเคราะห์ไปแล้วในเรื่องปัจจัยด้านการสื่อสารที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาลับประรด”

จากกรณีของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จะเป็นตัวอย่างได้อย่างดีถึงองค์กรที่สามารถดำเนินการ และทำงานไปได้โดยปัจจัยเรื่องค่าจ้างและค่าตอบแทนไม่ใช่ปัจจัยสำคัญ ถือเป็นการทำงานด้วยความสมัครใจและการต้องการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างแท้จริง

4. สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาลับประรด” มีโครงสร้างที่ไม่สลับซับซ้อน โดยสำนักข่าวฯ จะขึ้นตรงต่อศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนสร้างสรรค์ เพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจัดตั้งโดยคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯฯ มีคุณ สฤณี กิรติวงศ์วานิช เป็นผู้ประสานงานหลัก และมอบหมายภาระหน้าที่ในการทำข่าวให้กับอาสาสมัครนักข่าว การผลิตข่าวขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจและแสดงความคิดเห็นร่วมกันระหว่างอาสาสมัครนักข่าวและผู้ประสานงานหลัก

ซึ่งลักษณะดังกล่าวแตกต่างจากผลการวิจัยของ อังคณา วิชาดากุล (2537) ที่พบว่า โครงสร้างการทำงานของสำนักข่าวจิจิ เพรส ในประเทศไทยมี 2 ลักษณะคือ ในส่วนของสาขากรุงเทพฯ จะเป็นระบบ Bureaus System ส่วนบริษัทจิจิ เพรส ประเทศไทย เป็นการบริหารงานในรูปแบบบริษัทเอกชน เป็นนิติบุคคลไทย โดยทั้งสองส่วนจะทำหน้าที่ผลิตข่าวแยกออกจากกันคือ สาขากรุงเทพฯ จะรับผิดชอบข่าวในแถบอินโดจีน และต้องขึ้นตรงกับสำนักงานใหญ่ที่โตเกียว ส่วนบริษัทจิจิ เพรส ประเทศไทย รับผิดชอบข่าวในประเทศ โดยการผลิตข่าวขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจของผู้บริหารบริษัท

จะเห็นได้ว่าโครงสร้างของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ กับสำนักข่าวจิจิ เพรส ในประเทศไทย มีความแตกต่างกัน โดยโครงสร้างของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีความซับซ้อนน้อยกว่า

ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจาก ลักษณะงานของสำนักข่าวเด็กที่ไม่มีความซับซ้อนมากนัก รวมถึงขนาดของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน ไม่ได้มีขนาดใหญ่ มีจำนวนบุคลากรค่อนข้างน้อย เมื่อเทียบกับสำนักข่าวจีจี เพรส ในประเทศไทย

5. ลักษณะการทำงานของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บประรด” มีการบริหารงานตามวัตถุประสงค์ โดยผู้ประสานงานหลักและอาสาสมัครนักข่าวขบวนการตาส์บประรดจะทำงานร่วมกัน มีการกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบ และให้เลือกวิธีการดำเนินการตามความสามารถและความถนัดของอาสาสมัครนักข่าวแต่ละคนแต่ให้บรรลุวัตถุประสงค์เดียวกัน ซึ่งลักษณะการทำงานดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารตามเป้าหมาย (Management by Objective) ซึ่ง ธงชัย สันติวงษ์ (2535 อ้างถึงใน กรรณิการ์ มณีสว่างวงศ์, 2538) ได้อธิบายถึงแนวคิดนี้ว่า การปฏิบัติตามแนวคิดนี้ผลที่ได้จากผู้ใต้บังคับบัญชาจะมีมาก เพราะเป็นวิธีที่มีลักษณะตรงตามธรรมชาติของคน กล่าวคือ บุคลากรโดยส่วนใหญ่ต้องการปฏิบัติงานโดยมีความเป็นตัวของตัวเองที่จะคิดทำงานด้วยตนเองตามวิธีการที่ตนเห็นว่าดีที่สุด ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้สึกในแง่ดีตลอดเวลา รวมทั้งช่วยป้องกันมิให้เกิดข้อขัดแย้งระหว่างเป้าหมายขององค์กร

การที่สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บประรด” มีการบริหารงานตามวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของกรรณิการ์ มณีสว่างวงศ์ (2538) ที่พบว่ากระบวนการทำงานของนักเขียนนักข่าว Outlook จากหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ มีลักษณะการบริหารงานที่เรียกว่า “การบริหารงานตามเป้าหมาย” (Management by Objective หรือ MBO) ซึ่งการบริหารลักษณะนี้จะเน้นไปที่กระบวนการที่ผู้บังคับบัญชา (ผู้นำ) และผู้ใต้บังคับบัญชาได้ร่วมกันบริหารงาน โดยที่จะมีการกำหนดขอบเขตสิ่งที่ต้องรับผิดชอบให้แก่ผู้ปฏิบัติรับไป และให้ผู้ปฏิบัติงานดำเนินงานโดยเลือกวิธีการดำเนินงานของตนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามความถนัดของผู้ปฏิบัติงาน

6. ในกระบวนการทำงานของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บประรด” มีการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ประสานงานหลักกับอาสาสมัครนักข่าวอยู่ตลอดเวลา มีการให้ความสำคัญกับอาสาสมัครนักข่าวเป็นอย่างมาก และให้อิสระในการทำข่าวอย่างเต็มที่ โดยผู้ประสานงานหลักจะทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษา และชี้แนะแนวทางเท่านั้น ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของกรรณิการ์ มณีสว่างวงศ์ (2538) ที่พบว่ากระบวนการทำงานของนักเขียนนักข่าว Outlook จากหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ มีลักษณะการเปิดกว้างของผู้นำ รวมทั้งมีวิธีการสื่อสารแบบสองทางของนักเขียนนักข่าว ซึ่งนำไปสู่การทำงานแบบเป็นทีม สร้างให้แต่ละคนมี

ความสนใจงานของอีกฝ่ายหนึ่งและส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียมกันในการทำงาน ซึ่งบรรณาธิการจะให้อิสระทั้งด้านความคิดและการทำงาน โดยจะทำหน้าที่เพียงแค่นี้ให้คำปรึกษา แนะนำ และร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นเท่านั้น

7. สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บะรด” มีวัตถุประสงค์หลักที่จะหาข่าวสารเพื่อนำส่งให้สื่อ (Channels) ของ “ขบวนการตาส์บะรด” เอง โดยไม่ได้นำเสนอผู้ประกอบการด้านข่าวสารและแก่เอกชน และสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ไม่ใช้การขายข่าวที่เป็นเชิงธุรกิจ ซึ่งมีความแตกต่างอย่างชัดเจนจากนิยามคำว่า “สำนักข่าว (News Agencies)” ของยูเนสโก ดังได้อ้างมาแล้วในบทที่ 2 ที่กล่าวไว้ว่า สำนักข่าวคือ “การประกอบการที่มีวัตถุประสงค์หลักที่จะหาข่าวสาร เพื่อจัดส่งให้กับผู้ประกอบการด้านข่าวสาร เพื่อจัดส่งให้กับผู้ประกอบการด้านข่าวสาร และในบางกรณีเพื่อให้แก่เอกชน โดยมีหลักการว่าจะเสนอบริการข่าวที่ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ และเป็นกลางเท่าที่จะทำได้ โดยการขายซึ่งต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่ถือปฏิบัติทางธุรกิจและประเพณีนิยม”

ลักษณะดังกล่าวอาจเกิดขึ้นเนื่องจากเป้าหมายของสำนักข่าวเด็กเป็นสำคัญ ที่ต้องการสร้างพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้เสนอความคิดของตนเองในการรายงานข่าว, ต้องการเป็นสื่อกลางให้เด็กและเยาวชนรับรู้ถึงข่าวสารที่เป็นประโยชน์สำหรับตัวเขาเอง และต้องการกระตุ้นให้สังคมเห็นความสำคัญของประเด็นด้านเด็กและเยาวชน ดังผลการวิจัย โดยการทำข่าวเพื่อวัตถุประสงค์ในการขายข่าว และคำนึงถึงผลประโยชน์ทางธุรกิจ อาจทำให้เด็กและเยาวชนที่ก้าวเข้ามาทำงานส่วนนี้ เข้ามาทำงานด้วยแรงจูงใจเพื่อหวังผลตอบแทนทางธุรกิจ และไม่ได้ตอบสนองเป้าหมายของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ อย่างแท้จริง

โดยสรุปแล้วเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บะรด” มีลักษณะที่แตกต่างจากนิยามของสำนักข่าว (News Agency) ที่หลายคนได้ให้ไว้ การใช้ชื่อว่าสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บะรด” อาจจะเนื่องมาจากสำนักข่าวเด็กและเยาวชนมีขั้นตอนของกระบวนการทำข่าวที่คล้ายคลึงกับสำนักข่าวโดยทั่วไปอยู่หลายขั้นตอน

ประเด็นเรื่องกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาลับประรด”

1. สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาลับประรด” มีกระบวนการทำข่าวที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน มีลักษณะไม่เป็นทางการ และมีขั้นตอนของกระบวนการทำข่าวหลักๆ ที่สำคัญอยู่ 6 ขั้นตอน คือ 1) การรวบรวมประเด็นข่าวที่น่าสนใจ 2) การเตรียมประเด็นในการทำข่าว 3) การออกไปทำข่าว 4) การเรียบเรียงประเด็นข่าว 5) การคัดเลือกข่าว และ 6) การรายงานข่าว ดังได้อธิบายไปแล้วในบทที่ 4 ผลการวิจัย ซึ่งกระบวนการทำข่าวดังกล่าว มีลักษณะการทำงานที่เฉพาะของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาลับประรด” คือ มีขั้นตอนการทำงานที่ไม่เป็นทางการ และอาศัยการแนะนำถ่ายทอดความรู้ต่อกันมา ดังได้อธิบายไปแล้ว ลักษณะการทำข่าวดังกล่าวล้วนมีความแตกต่างจากกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวโดยทั่วไป

หากเราพิจารณาเพียงประเด็นของขั้นตอนในการทำข่าว ในขั้นตอนหลักๆ จะพบว่าขั้นตอนของกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวแต่ละแห่งจะมีความแตกต่างกันไป จะมีทั้งส่วนที่เหมือนกันและส่วนที่แตกต่างกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการทำข่าวของแต่ละสำนักข่าว ยกตัวอย่างเช่น ผลการวิจัยของ อังคณา วิชาดากุล (2537) ที่พบว่าสำนักข่าวจีจี เพรส มีกระบวนการผลิตข่าวอยู่ 6 ขั้นตอน ซึ่งแตกต่างในรายละเอียด คือ 1) การรวบรวมข่าว 2) การคัดเลือกข่าว 3) การแปลข่าว 4) การแก้ไขข่าว 5) การพิมพ์และโรเนียวข่าว และ 6) การจัดส่งข่าว

ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีความแตกต่างจากผลการวิจัยของ ปรีชัช ศตะสูข (2541) ที่พบว่าเสียงอเมริกาประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีขั้นตอนที่สำคัญในกระบวนการทำข่าวคือ

- 1) การวางแผนเดินทางไปทำข่าว (Travel Plan)
- 2) การมอบหมายงาน (Assignment)
- 3) การคัดเลือกข่าว (News Selection)
- 4) การรวบรวมข้อมูล (News Gathering)
- 5) การเขียนข่าว (News Writing)
- 6) การตรวจสอบแก้ไข (News Editing)
- 7) การบันทึกเสียง (Voicing)
- 8) การส่งรายงานข่าว (Voice and Text Feeding)

และจากผลการวิจัยที่ค้นพบ ก็ยังมีความแตกต่างจากผลการวิจัยของกรรณิการ์ มณีสว่างวงศ์ (2538) ที่พบว่านักเขียนนักข่าว Outlook จากหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ มีกระบวนการ

ทำงานซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้คือ 1) การประชุมข่าว 2) การออกไปทำข่าว 3) การเขียนสารคดีและข่าวประชาสัมพันธ์ 4) การเข้าเวรเข้า

จากผลการวิจัยและการอภิปรายผลจะเห็นได้ชัดเจนว่า สำนักข่าวแต่ละแห่งจะมีขั้นตอนในการทำข่าวแตกต่างกันออกไป ซึ่งอาจจะมีทั้งส่วนที่เหมือนกัน และส่วนที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะวัตถุประสงค์ในการทำข่าวของแต่ละสำนักข่าวเอง เช่นเดียวกับสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” ที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะด้านเด็กและมีขั้นตอนการทำข่าวที่แตกต่างออกไปจากสำนักข่าวอื่นๆ ดังจะได้อภิปรายในข้อถัดไป

2. ในแต่ละขั้นตอนในกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” มีความแตกต่างจากการทำข่าวของสำนักข่าวโดยทั่วไป โดยถึงแม้ว่าสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” จะมีขั้นตอนกระบวนการทำข่าวคล้ายกันกับสำนักข่าวโดยทั่วไป แต่ยังคงมีความแตกต่างกันในรายละเอียด โดยสามารถพิจารณาวิเคราะห์ได้ที่ขั้นตอนของกระบวนการทำข่าวดังนี้

2.1 การรวบรวมประเด็นข่าวที่น่าสนใจ

พบว่าถึงแม้สำนักข่าว “ขบวนการตาสับประรด” จะถือเป็นสื่อมวลชนหนึ่ง และมีแหล่งข่าวส่งข่าวสารมายังสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ แต่ข่าวที่ส่งมายังสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ เป็นข่าวที่จำกัดอยู่เพียงข่าวที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ซึ่งแตกต่างจากสำนักข่าวโดยทั่วไป สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ สนใจประเด็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน และการพูดคุยถึงประเด็นข่าวจะมีลักษณะที่ไม่เป็นทางการ ทั้งนี้เนื่องจากแหล่งข่าวที่ส่งมายังสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” ทราบว่า สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีเป้าหมายเพื่อการนำเสนอข่าว และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนโดยตรง ประเด็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับเรื่องอื่นๆ จึงไม่ได้ส่งมายังสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ

2.2 การเตรียมประเด็นในการทำข่าว

พบว่าสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” จะมีลักษณะการเตรียมประเด็น โดยการให้ผู้ที่เคยทำมาก่อนแนะนำว่าควรเตรียมประเด็นอย่างไร ซึ่งในสำนักข่าวโดยทั่วไปอาจมีผู้แนะนำเช่นกัน แต่เนื่องจากงานของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ เป็นงานอาสาสมัครจึงมีผู้ผ่านเข้า

ออกในสำนักข่าว และการทำข่าวมากมาย กระบวนการแนะนำการเตรียมประเด็นข่าวจึงเกิดขึ้นตลอดเวลาที่มีอาสาสมัครคนใหม่เข้ามาทำงาน และการเตรียมประเด็นข่าวนอกจากจะเป็นการเตรียมฐานข้อมูลให้กับเด็กและเยาวชนแล้ว ยังเป็นการเตรียมการเรียนรู้และพัฒนาเด็กและเยาวชนไปในตัว ในการที่จะก้าวเป็นผู้นำกิจกรรมด้านต่างๆ ในอนาคตด้วย

2.3 การออกไปทำข่าว

พบว่าอาสาสมัครนักข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จะมีลักษณะการออกไปทำข่าวหรือการหาข่าวเหมือนกับสำนักข่าวโดยทั่วไป โดยสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จะเน้นการทำข่าวโดยการสัมภาษณ์เป็นหลัก และการพิจารณาเอกสารประกอบเพิ่มเติม ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับสำนักข่าวโดยทั่วไป หากพิจารณาการหาข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ เปรียบเทียบกับแนวคิดการหาข่าว ของชวรัตน์ ชาญชัย ดังที่ได้รวบรวมไว้แล้วในบทที่ 2 จะพบว่า การหาข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ในแต่ละครั้ง จะใช้วิธีการเข้าถึงข่าวเป็นหลัก กล่าวคือ อาสาสมัครนักข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จะใช้วิธีการเข้าไปสู่ข่าว (Access) เป็นหลักในการหาข่าว

และสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ยังมีการหาข่าวโดยการได้รับแจกข่าวสารหรือข่าวแจก (new Release) ซึ่งสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ต้องส่งอาสาสมัครนักข่าวไปยังแหล่งข่าวนั้นอีกครั้งหนึ่งเพื่อทำข่าวนั้นมานำเสนอ นอกจากนั้นสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ยังมีการหาข่าวจากประการประชุมแถลงข่าว และไม่ตรีจิตของแหล่งข่าวด้วย ซึ่งส่วนมากจะเป็นองค์กรที่ทำงานทางด้านเด็กและเยาวชนเหมือนกัน โดยเมื่อสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ได้รับข่าวดังกล่าว จะส่งอาสาสมัครนักข่าวออกไปทำข่าวนั้นเพื่อนำมารายงานอีกทีหนึ่ง สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จะไม่นำข่าวสำเร็จที่ได้มานำเสนอโดยทันที ส่วนการหาข่าวโดยวิธีการอื่นๆ เช่น การประชาสัมพันธ์, ข่าวระหว่างประเทศ และข่าวรั่ว ตามการศึกษาไม่พบว่าสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีการหาข่าวจากแหล่งดังกล่าว

2.4 การเรียบเรียงประเด็นข่าว

พบว่าสิ่งที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนอีกอย่างหนึ่งระหว่างกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวโดยทั่วไป กับสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จะเป็นขั้นตอนของการเรียบเรียงประเด็นข่าว ซึ่งส่วนนี้สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ “ขบวนการตลับปัด” จะให้อิสระในการเรียบเรียงหรือเขียนข่าวมาก ไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบการเขียนข่าวที่เป็นทางการ อาสาสมัครนักข่าวสามารถเขียนข่าวได้โดย

อิสระตามความถนัด และลีลา (Style) ของตนเอง และให้อิสระมากจนสามารถไม่ต้องเขียนเป็นเนื้อข่าวทั้งหมดก็ได้ โดยอาจเขียนเพียงประเด็นที่สำคัญเท่านั้น เนื่องจากหากเป็นการรายงานข่าวผ่านทางรายการวิทยุเด็กและเยาวชนฯ ผู้ทำข่าวนั้นจะเป็นผู้รายงานข่าวเอง จึงสามารถเขียนประเด็นได้ตามความเข้าใจ แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้คำแนะนำของผู้ที่เป็นอาสาสมัครที่มีความชำนาญและทำงานมาก่อน

ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีความแตกต่างจากผลการวิจัยของปรีชัช ศตะสุข (2541) ที่พบว่าเสียงอเมริกาประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการจะเป็นผู้ตัดสินใจร่วมกันว่าจะเขียนข่าวในรูปแบบใด โดยอยู่บนหลักการชัดเจนที่ต้องนำเสนอเหตุการณ์อย่างเป็นลำดับ ครบถ้วนสมบูรณ์ และให้มุมมองกว้าง รวมทั้งมีความสมดุลในเนื้อหา ทำให้ผู้ฟังเข้าใจได้ง่าย

และหากพิจารณาเรื่องการเรียบเรียงข่าวหรือการเขียนข่าวของอาสาสมัคร “ขบวนการตาสับปะรด” ตามแนวคิดเรื่องการเขียนข่าวของจ้อฮ่าน วุฑฒิกกรรมรักษา ซึ่งได้รวบรวมไว้ในบทที่ 2 ซึ่งประกอบด้วยเรื่องโครงสร้างของการเขียนข่าว และรูปแบบของการเขียนข่าว จึงไม่สามารถนำมาพิจารณากับการเรียบเรียงข่าวหรือการเขียนข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ได้ เว้นแต่แนวคิดเรื่องหน้าที่สำคัญของนักข่าวในการเขียนข่าว ซึ่งสามารถอธิบายได้กับการเรียบเรียงข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ได้

โดยแนวคิดนี้ได้อธิบายถึงหน้าที่สำคัญของนักข่าวว่า จะต้องระลึกถึงหลักสำคัญในการนำเสนอข่าวคือ

1) ข่าวจะต้องเป็นหรือมาจากข้อเท็จจริง

โดยตามแนวคิดนี้ได้กล่าวไว้ว่า ข่าวจะต้องมาจากสถานการณ์ (Situation) เหตุการณ์ (Occurrence) ความคิด (Thoughts) และข้อคิดเห็น (Ideas) ที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งในหลักสำคัญข้อนี้ หากเราพิจารณาถึงปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ เราจะพบว่า ปัจจัยเนื้อหาของข่าวที่ต้องเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเลือกข่าว ดังนั้นอาสาสมัครนักข่าวต้องตระหนักอยู่เสมอว่าจะต้องเขียนข่าวจากข้อเท็จจริง

2) ข่าวจะต้องเป็นสิ่งที่ที่น่าสนใจ (News must be interesting)

การเขียนข่าวในสิ่งที่เป็นที่ที่น่าสนใจถือเป็นส่วนสำคัญที่อาสาสมัครนักข่าว “ขบวนการตาสับปะรด” ที่ต้องทำ เพราะสิ่งนี้เป็นปัจจัยสำคัญในการพิจารณาคัดเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ในปัจจัยเรื่องมุมมองด้านความน่าสนใจต่อเด็กและเยาวชนของเนื้อหาข่าว

3) ข่าวจะต้องเป็นสิ่งที่ที่น่าสนใจสำหรับคนหมู่มาก

ในเรื่องนี้เป็นสิ่งที่อาสาสมัครนักข่าว “ขบวนการตาสับปะรด” ต้องพิจารณาเช่นกันในการเขียนข่าว ในปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวก็มีประเด็นเรื่องนี้อยู่อย่างชัดเจนในปัจจัยเรื่องเนื้อหาข่าวต้องไม่ใช่ข่าวที่น่าเสนาเฉพาะเด็กและเยาวชนบางกลุ่ม

2.5 การคัดเลือกข่าว

ในส่วนของ การคัดเลือกข่าว สำนักข่าวโดยทั่วไปผู้มีหน้าที่สำคัญในการพิจารณาคัดเลือกข่าวได้แก่บรรณาธิการข่าว (Editor) ดังผลการวิจัยของปรีชัช ศตะสุข (2541) ที่พบว่าเสียงอเมริกาประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีบรรณาธิการที่ศูนย์ข่าว ทำหน้าที่ตรวจสอบ แก้ไขเนื้อหาข่าวที่ผู้สื่อข่าวเขียน ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีความแตกต่างจากสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” อย่างชัดเจน เพราะผู้ที่คัดเลือกข่าวของ “ขบวนการตาสับปะรด” จะเป็นอาสาสมัครนักข่าวผู้ที่ทำข่าวนั้นเองก่อนเป็นอันดับแรก เมื่อข่าวที่ทำมานั้นไม่สามารถจะออกอากาศในเวลาที่กำหนดในรายการวิทยุเด็กและเยาวชนได้หมด หรือไม่สมารถที่จะนำลงในจดหมายข่าวฯ และเว็บไซต์ไทยแลนด์คิดได้ทั้งหมดเนื่องจากความจำกัดของเวลาและพื้นที่ หลังจากอาสาสมัครนักข่าวผู้นั้นได้คัดเลือกข่าวด้วยตนเองเป็นอันดับแรกแล้ว จึงจะนำข่าวไปปรึกษากับคุณสกุณี กิรติวงค์วานิช ซึ่งเป็นผู้ประสานงานหลักของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” อีกครั้งหนึ่งเพื่อพิจารณาคัดเลือกข่าวตามความเหมาะสมและปัจจัยต่างๆ ดังได้กล่าวมาในบทที่ 4 เพื่อพิจารณาคัดเลือกข่าวตามความเหมาะสม

2.6 การรายงานข่าว

พบว่าสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จะรายงานข่าวผ่านสื่อที่ตนเองมี เช่นเดียวกันกับสำนักข่าวโดยทั่วไป แต่จะแตกต่างกันที่การรายงานข่าวจะใช้ลักษณะคำพูดที่เป็นการบอกกล่าว หรือเล่าให้ฟัง มากกว่าการอ่านออกอากาศอย่างเป็นทางการเหมือนการออกอากาศของสำนักข่าวโดยทั่วไป

จากการศึกษาถึงกระบวนการทำข่าวทั้ง 6 ขั้นตอนทีกล่าว่า จะเห็นได้ว่าสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” มีระบบ (System) ในกระบวนการทำข่าวคล้ายคลึงกับกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวโดยทั่วไป แต่สิ่งที่แตกต่างออกไปคือการให้เสรีภาพ หรือความยืดหยุ่น (Flexibility) กับเด็กและเยาวชนในกระบวนการทำข่าว เช่นในการให้อิสระในการเขียนเรียบเรียงข่าวอย่างใดก็ได้ เป็นต้น ซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากสำนักข่าวโดยทั่วไปที่ต้องเขียนข่าวตามรูปแบบที่องค์กรข่าวนั้นกำหนด และจะเห็นได้อีกว่า ในขั้นตอนกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ นั้น จะเน้นการเรียนรู้ ผึกทักษะไปพร้อมๆ กับการทำงาน โดยเด็กและเยาวชนที่เข้ามาทำงานไม่จำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานสำหรับกระบวนการทำข่าวมาก่อน

จากการเปรียบเทียบในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการทำข่าวที่ผ่านมา เราสามารถเขียนออกมาเป็นตารางได้ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขั้นตอนของกระบวนการทำข่าว	สำนักข่าวเด็กและเยาวชน "ขบวนการตาसัประรด"	สำนักข่าวอื่นๆ ที่นำมาศึกษา
1. การรวบรวมประเด็นข่าวที่น่าสนใจ	<ul style="list-style-type: none"> - จากแหล่งข่าวที่ส่งมา หรือจากความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนของอาสาสมัครนักข่าว 	<ul style="list-style-type: none"> - จากแหล่งข่าวที่ส่งในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของสำนักข่าวนั้นๆ
2. การเตรียมประเด็นข่าว	<ul style="list-style-type: none"> - เตรียมประเด็นโดยการให้ผู้ที่เคยทำมาก่อนแนะนำ 	<ul style="list-style-type: none"> - เตรียมประเด็นข่าวโดยผู้สื่อข่าวเอง
3. การออกไปทำข่าว	<ul style="list-style-type: none"> - เน้นการสัมภาษณ์เป็นหลัก และมีการพิจารณาเอกสารประกอบเพิ่มเติม 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการสัมภาษณ์ และการพิจารณาเอกสารประกอบ
4. การเรียบเรียงประเด็นข่าว	<ul style="list-style-type: none"> - ให้อิสระในการเรียบเรียงข่าวตามความถนัด และลีลาของตนเอง โดยอาจเขียนเพียงประเด็นสำคัญ ไม่จำเป็นต้องเขียนเนื้อหาทั้งหมด 	<ul style="list-style-type: none"> - มีหลักเกณฑ์และรูปแบบชัดเจนในการเขียนเรียบเรียงข่าว ต้องนำเสนอเหตุการณ์อย่างเป็นลำดับครบถ้วน
5. การคัดเลือกรายการข่าว	<ul style="list-style-type: none"> - อาสาสมัครนักข่าวเป็นผู้คัดเลือกข่าวเองในลำดับแรก และนำไปปรึกษากับคุณสตฤณี ก็รติวงศ์วานิช ผู้ประสานงานหลักของสำนักข่าว 	<ul style="list-style-type: none"> - บรรณาธิการข่าวเป็นผู้คัดเลือก
6. การรายงานข่าว	<ul style="list-style-type: none"> - รายงานผ่านสื่อของตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> - รายงานผ่านสื่อของตนเอง และมีการขายข่าวเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจ

ตารางที่ 2 ตารางเปรียบเทียบกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน "ขบวนการตาसัประรด" กับสำนักข่าวอื่นๆ

3. อาสาสมัครนักข่าว “ขบวนการตาสับประรด” มีหน้าที่หลักคือ การออกไปหาข่าว ซึ่งหน้าที่ที่จะต้องทำคือการสัมภาษณ์ การบันทึกเสียงหรือการจดข้อมูล รวมถึงการเข้าไปสังเกตกิจกรรมที่ต้องการทำข่าว การพิจารณาเอกสารประกอบของกิจกรรม และการทำประเด็นย่อเพื่อรายงานข่าว ดังผลการวิจัยที่ได้อธิบายไปแล้ว ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องหน้าที่ของผู้สื่อข่าวของจอห์น วุทฌิกกรรมรักษา ที่กล่าวถึงหน้าที่ของผู้สื่อข่าวไว้ 5 ประการ คือการจดบันทึกข้อมูล, การสัมภาษณ์และตั้งคำถาม, การเฝ้าสังเกตการณ์, การสืบสวนหาข้อเท็จจริง และการเขียนข่าว ดังสามารถอธิบายได้ดังนี้

1) **จดบันทึกข้อมูล** ในขั้นตอนการออกไปทำข่าว อาสาสมัครนักข่าวของ “ขบวนการตาสับประรด” มีหน้าที่ในการเก็บข้อมูล โดยหนึ่งในวิธีการเก็บข้อมูลก็คือการจดบันทึก อาจจะโดยการใช้เทปบันทึกเสียงหรือการใช้วิธีการจด ซึ่งอาสาสมัครนักข่าวจะจดบันทึกข้อมูลที่เป็นสาระสำคัญ และจดเป็นประเด็นเพื่อนำมารวบรวมเป็นข่าวต่อไป

2) **สัมภาษณ์และตั้งคำถาม** วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และตั้งคำถาม ถือเป็นวิธีการเก็บข้อมูลหลักของอาสาสมัครนักข่าว “ขบวนการตาสับประรด” ซึ่งเมื่อผู้สื่อข่าวออกไปทำข่าว จะนำอุปกรณ์เครื่องบันทึกเสียงไปด้วยทุกครั้ง การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ทำให้ข่าวที่ได้มีความน่าสนใจมากขึ้น เนื่องจากสื่อที่ใช้นำเสนอข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีสื่อวิทยุเป็นสื่อที่สำคัญด้วย การสัมภาษณ์จะทำให้มีข้อมูลเสียงจากผู้ถูกสัมภาษณ์ประกอบข่าวในการนำเสนอ

3) **เฝ้าสังเกตการณ์** วิธีการเก็บข้อมูลในขั้นตอนการออกไปทำข่าวอีกอย่างหนึ่งของอาสาสมัครนักข่าว “ขบวนการตาสับประรด” ก็คือการไปร่วมอยู่ในเหตุการณ์ของกิจกรรมที่ไปทำข่าวและสังเกตการณ์ถึงเหตุการณ์และข้อมูลรอบข้าง วิธีการสังเกตเป็นวิธีการเก็บข้อมูลที่อาสาสมัครนักข่าวใช้เป็นประจำทุกครั้งก่อนการเก็บข้อมูลโดยวิธีการอื่น การเฝ้าสังเกตการณ์จะทำให้อาสาสมัครนักข่าวเข้าใจสถานการณ์และเรื่องราวของข่าวที่นำเสนอ

4) **สืบสวนหาข้อเท็จจริง** โดยทั่วไปแล้วข่าวและกิจกรรมที่อาสาสมัครนักข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ไปทำข่าวนั้น ไม่ต้องมีการสืบสวนหาข้อเท็จจริงจากข่าว เนื่องจากข่าวสารส่วนใหญ่เป็นข่าวสารด้านกิจกรรม หรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่จัดขึ้น ซึ่งเป็นข่าวสารข้อมูลที่มีลักษณะเปิดเผย ดังนั้นจึงไม่มีความจำเป็นที่อาสาสมัครนักข่าวจะต้องสืบสวนหาข้อเท็จจริงจากข่าว ยกเว้นข่าวบางประเภท ที่เป็นข่าวการแจ้งเบาะแสการกระทำที่ผิดกฎหมาย ซึ่ง

ข่าวประเภทนี้สำนักข่าวเด็กและเยาวชนจะไม่มีหน้าที่ในการสืบสวนหาข้อเท็จจริง แต่สำนักข่าวเด็กและเยาวชน มีหน้าที่ในการแจ้งถึงข่าวดังกล่าวผ่านทางสื่อของ “ขบวนการตาลับประรด” เพื่อให้ผู้เปิดรับข่าวสารของ “ขบวนการตาลับประรด” รับทราบถึงพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง เพื่อร่วมมือต่อต้านและหาทางประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต่อไป

5) **เขียนข่าว** การเขียนข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน จะไม่มีการกำหนดรูปแบบการเขียนอย่างชัดเจนแน่นอน การเขียนข่าวจะให้อิสระกับอาสาสมัครนักข่าวผู้นั้นเอง ซึ่งบางทีการเขียนข่าวอาจจะไม่ต้องเขียนมาเป็นคำพูดเพื่อรายงานข่าวก็เป็นได้ อาสาสมัครนักข่าวอาจจะเขียนเพียงประเด็นหลักสำคัญ เพื่อเป็นข้อมูลในการนำเสนอ หรืออาจจะเขียนตามรูปแบบที่ตนเองถนัด ทั้งนี้จะได้รับการแนะนำจากผู้ที่เคยทำมาก่อนอยู่เสมอ

4. ในการคัดเลือกอาสาสมัครนักข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน ไม่ได้มีการกำหนดคุณสมบัติของอาสาสมัครนักข่าวอย่างชัดเจน อาสาสมัครนักข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน เพียงมีคุณสมบัติเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาลับประรด” และมีความสนใจ กระตือรือร้น ที่จะทำข่าว อยากรู้อยากเห็นในประเด็นเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนก็ถือเป็นการเพียงพอซึ่งหากพิจารณาตามแนวคิดเรื่องคุณสมบัติของผู้สื่อข่าว ของจอห์น วุทฉนิกรรมรักษา จะเห็นได้ว่าคุณสมบัติของผู้สื่อข่าวของ “ขบวนการตาลับประรด” ต้องการเพียงแค่คุณสมบัติข้อแรกคือในเรื่องการเป็นผู้ที่มีบุคลิกอยากรู้อยากเห็น (Curiosity) เท่านั้น ส่วนในคุณสมบัติข้ออื่น คือ การเป็นคนช่างสังเกต (Observance), การไม่ไว้วางใจใครง่าย ๆ (Cynical), การมีจมูกไวต่อข่าว (Nose for News) และการเป็นคนที่มีความสามารถทำงานภายใต้ความกดดันได้ ไม่มีความจำเป็นต่อคุณสมบัติของผู้สื่อข่าวสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาลับประรด” ตามที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา

5. อาสาสมัครนักข่าว จะทำข่าวเฉพาะงานข่าวที่ได้รับมอบหมายเป็นเรื่องๆ เป็นครั้งคราวเท่านั้น และในบางครั้งอาสาสมัครนักข่าวบางคนอาจได้รับมอบหมายให้ทำการสืบหาข่าวบางเรื่องอย่างละเอียด ซึ่งหากเราหากเราพิจารณาถึงกลุ่มอาสาสมัครนักข่าวของสำนักข่าวเด็กฯ ตามแนวความคิดประเภทของผู้สื่อข่าว ที่กล่าวไว้โดยชวรัตน์ เชิดชัย จะพบว่าผู้สื่อข่าว หรืออาสาสมัครนักข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน จะมีลักษณะเป็นแบบ General Assignment เสียส่วนใหญ่ กล่าวคืออาสาสมัครนักข่าวฯ จะทำข่าวเฉพาะงานข่าวที่ได้รับมอบหมายเป็นเรื่องๆ เป็นครั้งคราวเท่านั้น และในบางครั้งอาสาสมัครบางคนอาจได้รับสถานภาพพิเศษเป็น Special Assignment กล่าวคือเป็นอาสาสมัครที่อาจจะได้รับมอบหมายให้ทำการสืบหาข่าวบางเรื่องอย่างละเอียด เช่นในเรื่องความเคลื่อนไหวของประเด็นการจัดสรรคลื่นความถี่ ตามมาตรา 40 ใน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เป็นต้น และนอกจากนั้นอาสาสมัครนักข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ยังมีลักษณะเป็นแบบ Combination กล่าวคือมีหน้าที่หลายอย่างในกิจกรรมการทำข่าว เช่น เป็นผู้สัมภาษณ์, เป็นผู้เรียบเรียงข่าว และเป็นผู้รายงานข่าวในคนเดียวกัน เป็นต้น ซึ่งเป็นลักษณะที่เกิดขึ้นโดยทั่วไปในองค์กรข่าวขนาดเล็ก

6. คุณสฤณี กิระดวงศ์วานิช ซึ่งเป็นผู้ประสานงานหลักของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” มีจะมีการมอบหมายหน้าที่ในการทำข่าวเรื่องใด ให้เหมาะสมกับความสามารถของอาสาสมัครนักข่าวในเรื่องนั้นๆ โดยดูจากความสนใจ และความสามารถของอาสาสมัครนักข่าวแต่ละคนว่าเขาให้ความสำคัญ หรือถนัดในเรื่องใด และพิจารณาโดยใช้วิจรรย์ญาณของตนว่าเขาสามารถออกไปทำข่าวนั้นๆ ได้หรือไม่ ซึ่งแนวคิดในการมอบหมายหน้าที่ให้กับอาสาสมัครนักข่าวดังกล่าว มีความสอดคล้องกับหลักการมอบหมายงานของ นิพนธ์ ศศิธร (2533 อ้างถึงในกรณีการมีมติส่วางวงศ์, 2538) ที่กล่าวว่า การมอบหมายงานและความรับผิดชอบนั้น ควรจะพิจารณาจากความรู้ความสามารถของบุคลากร อย่างไรก็ตามก็ควรให้บุคลากรได้มีการหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนหน้าที่เพื่อให้คุ้นเคยกับงานด้านอื่นๆ

7. สำนักข่าวเด็กและเยาวชนจะมีแหล่งข่าวที่สำคัญอยู่ 3 ชนิดคือ แหล่งข่าวประจำ, แหล่งข่าวพิเศษ และแหล่งข่าวจากสิ่งตีพิมพ์ ซึ่งหากพิจารณาตามแนวคิดชนิดของแหล่งข่าวของจ้ออาน วุฑฒิกกรรมรักษา ที่กล่าวถึงการแบ่งชนิดของแหล่งข่าวตามลักษณะที่มาของแหล่งข่าวอยู่ 4 แหล่งหลักคือ 1) แหล่งข่าวประจำ 2) แหล่งข่าวพิเศษ 3) แหล่งข่าวจากสำนักข่าวหรือองค์การชายข่าว 4) แหล่งข่าวจากสิ่งตีพิมพ์ จะสามารถอธิบายถึงแหล่งข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” ได้ดังนี้

1) แหล่งข่าวประจำ (Bests) แหล่งข่าวชนิดนี้ คือกลุ่มสมาชิก “ขบวนการตาสับประรด” ทั่วประเทศ ที่ส่งข่าวสารความเคลื่อนไหวของกิจกรรมที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน หรือข่าวสารเกี่ยวกับการแจ้งเบาะแสกรกระทำที่ผิดกฎหมาย ซึ่งกระทำเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง และถือเป็นแหล่งข่าวสารหลักของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด”

2) แหล่งข่าวพิเศษ (Volunteers) แหล่งข่าวชนิดนี้ คือกลุ่มที่มีความสนิมสนมคุ้นเคยกับสำนักข่าวเด็กและเยาวชน หรือเป็นพลเมืองดีที่ส่งจดหมายหรือแจ้งข่าวผ่านทางเว็บไซต์ของ “ขบวนการตาสับประรด” กลุ่มบุคคลนี้ไม่ใช่สมาชิกของ “ขบวนการตาสับประรด” แต่เป็นผู้ที่รู้จักหรือเปิดรับข่าวสารของ “ขบวนการตาสับประรด” กลุ่มของแหล่งข่าวพิเศษที่สำคัญอีกกลุ่มหนึ่งก็คือ

กลุ่มขององค์กรภาครัฐและเอกชนที่ทำงานทางด้านเด็กและเยาวชน จากการศึกษาพบว่าสำนักข่าวเด็กและเยาวชนจะใช้ข้อมูลจากกลุ่มแหล่งข่าวพิเศษในลักษณะนี้ในการทำข่าวอย่างมาก

3) แหล่งข่าวจากสิ่งตีพิมพ์ (Publications) แหล่งข่าวชนิดนี้ถือเป็นแหล่งข่าวที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ แหล่งข่าวชนิดนี้ได้แก่แผ่นโปสเตอร์ นิตยสาร วารสารที่มีเนื้อหาน่าสนใจ หรืออาจจะเป็นเอกสารทางวิชาการ ข่าวแจก (Press Release) เป็นต้น จากการศึกษาพบว่าสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีการใช้แหล่งข่าวจากสิ่งตีพิมพ์ด้วยเช่นกัน

ส่วนแหล่งข่าวจากสำนักข่าวหรือองค์การขายข่าว (News Syndicates) จากผลการวิจัยพบว่าสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ไม่มีการใช้แหล่งข่าวชนิดนี้แต่อย่างใด ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าวมีความแตกต่างจากผลการวิจัยของบริษัท ศตวรรษ (2541) ที่พบว่าเสียงอเมริกาประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีแหล่งข่าว (News Sources) อยู่สองประเภทคือ

แหล่งข่าวลำดับแรก ได้แก่ ผู้ที่อยู่หรือมีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายอย่างเป็นทางการเพื่อการให้ข้อมูลข่าวสาร ทั้งที่เป็นองค์กรของรัฐบาลและองค์กรเอกชน ทั้งในและระหว่างประเทศ

แหล่งข่าวลำดับที่สอง ได้แก่ สำนักข่าวเชิงพาณิชย์ที่บอกรับเป็นสมาชิก หรือที่เรียกว่า Wires Service รวมไปถึงข่าวแจก เอกสารที่เป็นทางการ สื่อมวลชนประเภทสิ่งพิมพ์ และสื่อมวลชนประเภทอิเล็กทรอนิกส์ หรือข้อมูลใดๆ ที่ไม่ได้จัดอยู่ในประเภทแหล่งข่าวลำดับแรก

8. สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาลับประรด” มีการใช้แหล่งข่าวจากทั้งประเภทแหล่งข่าวเปิด (Open News Sources) และแหล่งข่าวปิด (Confidential News sources) เมื่อพิจารณาแหล่งข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ตามแนวคิดประเภทของแหล่งข่าวของจอห์น วุฒิศิกรมรรักษ์ ที่แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ 1) แหล่งข่าวเปิด และ 2) แหล่งข่าวปิด พบว่าสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีการใช้แหล่งข่าวจากทั้งสองประเภทกล่าวคือ

1) แหล่งข่าวเปิด (Open News Sources) สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีแหล่งข่าวที่ระบุชื่อที่ชัดเจนอย่างเปิดเผย เช่น ข่าวการรายงานกิจกรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่มาจากสมาชิก “ขบวนการตาลับประรด”, ข่าวที่มาจากหน่วยงานภาครัฐหรือชน เป็นต้น

2) แหล่งข่าวปิด (Confidential News Sources) สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ยังมีแหล่งข่าวสารเป็นแหล่งข่าวปิดด้วย โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

2.1 แหล่งข่าวปิดที่มาจากสมาชิก “ขบวนการตาส์บประรด” ที่แจ้งเบาะแสการกระทำที่ผิดกฎหมาย เช่น การแจ้งการพบแหล่งผลิตหรือซื้อขายยาเสพติด โดยสมาชิก “ขบวนการตาส์บประรด” จะได้รับคำแนะนำให้ส่งข่าวสารประเภทนี้เข้ามาโดยระบุเพียงหมายเลขสมาชิกของ “ขบวนการตาส์บประรด” ซึ่งไม่มีใครทราบนอกจากสมาชิกฯ ผู้นั่นเอง และผู้ออกเลขที่สมาชิก ซึ่งก็คือคุณสฤณี กิระติวงศ์วานิช ผู้ประสานงานหลักของจดหมายข่าว “พุทโธเอ๋ย!” การไม่ให้ระบุชื่อและที่อยู่ของสมาชิกเนื่องจากเกรงว่าจะเกิดอันตรายกับสมาชิกผู้นั้นได้

2.2 แหล่งข่าวปิดที่มาจากบุคคลภายนอกที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาส์บประรด” แหล่งข่าวประเภทนี้เป็นแหล่งข่าวที่บุคคลผู้ทราบเบาะแสการกระทำที่ไม่ถูกต้องส่งมายังสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ โดยไม่ได้ลงชื่อและเขียนที่อยู่

9. สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บประรด” ไม่มีการใช้แหล่งข่าวจากองค์กรขายข่าว (News Syndicates) แต่แหล่งข้อมูลของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มาจากแหล่งข้อมูลที่สำคัญคือ

- 1) แหล่งข่าวประจำ คือกลุ่มสมาชิก “ขบวนการตาส์บประรด” เอง
- 2) แหล่งข่าวพิเศษ คือกลุ่มที่มีความสนิทสนมคุ้นเคยกับสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ หรือเป็นพลเมืองดีที่แจ้งข่าวสารเข้ามา หรือเป็นกลุ่มขององค์กรภาครัฐ และเอกชนที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชน
- 3) แหล่งข่าวจากสิ่งตีพิมพ์ คือแผ่นโปสเตอร์ นิตยสาร วารสารที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน หรือเอกสารทางวิชาการ ข่าวแจก

ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีความแตกต่างจากผลการวิจัยของปริชัย ศตะสุข (2541) ที่พบว่าเสียงอเมริกาประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีแหล่งข้อมูลชั้นแรกคือ สำนักข่าวเชิงพาณิชย์ที่เสียงอเมริกาอภรับเป็นสมาชิก ซึ่งได้แก่ เอพี (AP) และรอยเตอร์ (Reuters) ไว้ให้ผู้สื่อข่าวคอยติดตามความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ทำให้ผู้สื่อข่าวสามารถคัดเลือกเหตุการณ์ที่จะนำมารายงานข่าวได้ง่ายขึ้น

10. เมื่ออาสาสมัครนักข่าวของ “ขบวนการตาลับประรด” ได้รับข่าวจากแหล่งข่าวลำดับที่สอง และมีความสนใจที่จะทำข่าวเกี่ยวกับเรื่องนั้น อาสาสมัครนักข่าวจะเสาะหา หรือสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งข่าว โดยการสัมภาษณ์หรือโทรศัพท์สอบถามเพื่อติดตามและทำข่าวนั้น ซึ่งลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของปริชัย ศตะสุข (2541) ที่พบว่าเสียงอเมริกาประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีแหล่งข่าวลำดับที่สองเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่ผู้สื่อข่าวใช้เป็นแนวทางเพื่อติดตามความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น หลังจากที่เลือกทำข่าวเรื่องใดแล้ว ถ้าต้องการข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้เกี่ยวข้องกับข่าวนั้น ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งข่าวลำดับแรก ผู้สื่อข่าวก็จะพยายามติดต่อเพื่อสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ และนำมาใส่ไว้ในรายงานข่าวต่อไป

ประเด็นเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าว ของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาลับประรด”

1. มีปัจจัยหลายปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาลับประรด” โดยปัจจัยที่พบสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ คือ ปัจจัยระดับบุคคลและระดับกลุ่ม, ปัจจัยระดับองค์กร และปัจจัยระดับสังคม ดังรายละเอียดที่ได้นำเสนอไปแล้วในบทที่ 4 ผลการวิจัย โดยในรายละเอียดนั้นหากเราพิจารณาเปรียบเทียบกับแนวคิดการคัดเลือก การประเมินและการเน้นข่าว ของชวรัตน์ เชิดชัย ที่ได้กล่าวถึงหลักสำคัญทั่วไปที่อาจใช้ในการพิจารณาเลือกข่าว ซึ่งมี 6 ข้อคือ 1) ชื่อเสียง 2) จำนวนผู้อ่าน 3) ความสำคัญ 4) ความสนใจของผู้อ่าน 5) เวลา และ 6) ระยะทาง จะพบว่ามีส่วนที่เหมือน และส่วนที่แตกต่างจากแนวคิดนี้ กล่าวคือ

1) ชื่อเสียง สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ไม่มีปัจจัยการตัดสินใจเลือกข่าวจากชื่อเสียงของบุคคลที่อาสาสมัครนักข่าวฯ ไปทำข่าว เพราะชื่อเสียงไม่ใช่ปัจจัยสำคัญที่สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ พิจารณา การตัดสินใจเลือกบุคคลที่ต้องการทำข่าว หรือต้องการสัมภาษณ์จะพิจารณาจากความเกี่ยวข้องของผู้นั้นกับประเด็นของเด็กและเยาวชนเป็นหลัก หากบุคคลผู้นั้นทำงานหรือมีหน้าที่ความรับผิดชอบ หรือให้ความสนใจเกี่ยวกับประเด็นด้านเด็กและเยาวชนมาก บุคคลผู้นั้นจะได้รับการพิจารณาสัมภาษณ์หรือทำข่าวเป็นอันดับแรก

2) จำนวนผู้อ่าน สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ไม่มีปัจจัยการตัดสินใจเลือกข่าวจากจำนวนผู้อ่านเป็นหลัก

3) *ความสำคัญ* ความสำคัญของข่าวเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ โดยได้กล่าวไว้ในปัจจัยระดับบุคคลและระดับกลุ่มเรื่องมุมมองด้านความสำคัญต่อเด็กและเยาวชนของเนื้อหาข่าว โดยใช้การพิจารณาจากความจำเป็นที่เด็กและเยาวชนจะต้องรับรู้ข่าวสารนั้นมากน้อยเพียงใด

4) *ความสนใจของผู้อ่าน* ในเรื่องความสนใจของผู้อ่าน ก็เป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ โดยได้กล่าวไว้ในปัจจัยระดับบุคคลและระดับกลุ่มเช่นกัน ในเรื่องมุมมองด้านความน่าสนใจต่อเด็กและเยาวชนของเนื้อหาข่าว

5) *เวลา* ในเรื่องเวลา หรือความใหม่สดของข่าว (Current News) ก็เป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ โดยได้กล่าวไว้ในปัจจัยระดับสังคม ที่ว่าด้วยความเกี่ยวเนื่องของเนื้อหาข่าวกับเรื่องราวที่กำลังเป็นที่สนใจของสังคม

6) *ระยะทาง* สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ไม่มีปัจจัยการตัดสินใจเลือกข่าวจากระยะทางระหว่างผู้รับสารและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เนื่องจากข่าวสารของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ เป็นข่าวสารที่มาจากแหล่งข่าวทั่วประเทศ ไม่ใช่ข่าวที่นำเสนอเรื่องราวเฉพาะภายในกรุงเทพมหานครเพียงอย่างเดียว

จะเห็นได้ว่า ในปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีทั้งส่วนที่เหมือน และแตกต่างจากแนวคิดการคัดเลือก การประเมินและการเขียนข่าว ของชวรัตน์ เชิดชัย และหากเราพิจารณาปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ โดยเปรียบเทียบกับแนวคิดเรื่องคุณภาพของข่าว (Qualities of News) ของดร.ณิธิรัฐรักษ์ ที่กล่าวถึงแนวทางการพิจารณาเรื่องคุณภาพข่าวไว้ 5 ข้อคือ

- 1) ข่าวจะต้องมีความถูกต้อง
- 2) ข่าวจะต้องมีความสมดุล
- 3) ข่าวจะต้องมีความเป็นกลาง
- 4) ข่าวจะต้องมีความกะทัดรัดและชัดเจน
- 5) ข่าวจะต้องมีความสดและทันต่อเหตุการณ์

จะพบว่าสำนักข่าวเด็กและเยาวชน มีการตัดสินใจเลือกข่าวซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดคุณภาพของข่าว (Qualities of News) อยู่หลายประการ

ปัจจัยการตัดสินใจเลือกข่าวในระดับสังคม ที่ว่าด้วยความเกี่ยวเนื่องของเนื้อหาข่าวกับเรื่องราวที่กำลังเป็นที่สนใจของสังคม มีลักษณะตรงกับแนวคิดคุณภาพของข่าวในข้อที่ 5 ที่ว่าด้วยข่าวจะต้องมีความสดและทันต่อเหตุการณ์ โดยสำนักข่าวเด็กและเยาวชน จะพิจารณาถึงปัจจัยข้อนี้ เนื่องจากเรื่องราวที่กำลังเป็นที่สนใจของสังคมจะเป็นเรื่องราวที่เด็กและเยาวชนให้ความสนใจมากเป็นพิเศษด้วย นอกจากนี้สำนักข่าวเด็กและเยาวชน ยังมีการพิจารณาตัดสินใจเลือกข่าวที่สอดคล้องกับแนวคิดคุณภาพของข่าว ในเรื่องความเป็นกลางของข่าว ที่กล่าวไว้ในประเด็นการตัดสินใจเลือกข่าวระดับบุคคล ในเรื่องที่ว่าด้วยมุมมองด้านความเหมาะสมในการนำเสนอเนื้อหาของข่าว ซึ่งกล่าวว่า การตัดสินใจเลือกข่าวกระทำจากมุมมองด้านความเหมาะสมในประเด็นความเป็นกลางของข่าว และยังมีในเรื่องของความถูกต้อง ซึ่งสำนักข่าวเด็กและเยาวชน ได้กล่าวถึงการตัดสินใจเลือกข่าวโดยยึดความถูกต้องไว้ในปัจจัยระดับสังคม ที่ว่าด้วยเนื้อหาของข่าวต้องเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน มีความสอดคล้องกับแนวคิดคุณภาพของข่าวในเรื่องความถูกต้องของข่าว, ความเป็นกลางของข่าว และ ความสดและทันต่อเหตุการณ์ของข่าว เป็นที่น่าสังเกตว่า สำนักข่าวเด็กและเยาวชน ไม่ได้มีการกล่าวถึงเรื่องความสมดุลของข่าว และความกะทัดรัดและชัดเจนของข่าวในการตัดสินใจเลือกข่าวตามแนวคิดคุณภาพของข่าว

และหากเราพิจารณาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวโดยเปรียบเทียบกับแนวคิดเรื่ององค์ประกอบอย่างอื่นที่มีผลต่อการพิจารณาการเสนอข่าวสารของ ดรูณี หิรัญรักษ์ ที่ได้รวบรวมไว้ในบทที่ 2 ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญดังนี้ คือ

- 1) นโยบาย
- 2) ผู้รับสาร
- 3) เนื้อที่หรือจำนวนเวลาในการนำเสนอข่าวสาร
- 4) เวลาของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
- 5) เวลาในการนำเสนอข่าวสาร
- 6) การเซ็นเซอร์

จะพบว่ามีส่วนที่สอดคล้องและแตกต่างจากปัจจัยการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ดังนี้

1) นโยบาย สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีความชัดเจนในนโยบายหรือวัตถุประสงค์ขององค์กร ดังนั้นในการตัดสินใจเลือกข่าว สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จึงพิจารณาถึงปัจจัยของนโยบายองค์กรเป็นสำคัญด้วย ดังที่กล่าวไว้ในปัจจัยการตัดสินใจเลือกข่าวระดับองค์กร ที่ว่าด้วยความสอดคล้องของเนื้อหาข่าวกับวัตถุประสงค์ของ “ขบวนการตาสับปะรด” ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 4

2) ผู้รับสาร สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีการให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้รับสารในการตัดสินใจเลือกข่าว ดับจะเห็นได้จากปัจจัยในการตัดสินใจเลือกข่าวในระดับบุคคลและระดับกลุ่ม ที่ว่าด้วยมุมมองด้านความน่าสนใจต่อเด็กและเยาวชนของเนื้อหาข่าว, มุมมองด้านความสำคัญต่อเด็กและเยาวชนของเนื้อหาข่าว เป็นต้น

3) เนื้อที่ หรือจำนวนเวลาในการนำเสนอข่าว สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ต้องมีการตัดสินใจเลือกข่าวเนื่องจากความจำกัดในเนื้อที่ และเวลาในการนำเสนอข่าวของสื่อที่ “ขบวนการตาสับปะรด” ใช้ กล่าวคือสื่อจดหมายข่าว “พุทโธเฮีย! “และเว็บไซต์ไทยแลนด์คิด มีข้อจำกัดในเรื่องพื้นที่ ส่วนรายการวิทยุเด็กและเยาวชนฯ มีข้อจำกัดในเรื่องเวลาในการออกอากาศ

4) เวลาของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในเรื่องเวลาของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ได้ให้ความสำคัญของปัจจัยนี้โดยมีการพิจารณาถึงความเกี่ยวเนื่องของเนื้อหาข่าวกับเรื่องราวที่กำลังเป็นที่สนใจของสังคม ไว้ในปัจจัยระดับสังคม ดังได้กล่าวไปแล้ว

ส่วนในองค์ประกอบที่ 5) เวลาในการนำเสนอข่าวสาร และ 6) การเซ็นเซอร์ ไม่ได้มีการกล่าวถึงในปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ

ซึ่งจากลักษณะปัจจัยการตัดสินใจเลือกข่าวทั้งหมดที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อการคัดเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ดังที่ได้นำเสนอมาในบทที่ 4 มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อังคณา วิชาดากุล (2537) อยู่บางประการ ที่พบว่ามีปัจจัยในการตัดสินใจเลือกข่าวของ สำนักข่าวจิจิ เพรส อยู่ 5 ปัจจัยด้วยกันคือ 1) คัดเลือกตามหลักเกณฑ์

พื้นฐานที่ว่าด้วยคุณค่าข่าว 2) คัดเลือกตามนโยบายขององค์กร 3) คัดเลือกตามทัศนคติของกองบรรณาธิการ 4) คัดเลือกตามเวลาปิดข่าว 5) คัดเลือกตามเหตุผลทางการตลาด

ปัจจัยที่ค่อนข้างสอดคล้องกับผลการวิจัยของอังคณา ก็คือ ปัจจัยเรื่องการพิจารณาตามหลักเกณฑ์คุณค่าความเป็นข่าว, คัดเลือกตามนโยบายขององค์กร เป็นต้น ซึ่งสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ไม่มีปัจจัยการคัดเลือกข่าวตามเวลาปิดข่าว เนื่องจากไม่มีความเร่งรีบในการรายงานข่าว และไม่มีปัจจัยการคัดเลือกตามเหตุผลทางการตลาด เนื่องจากสำนักข่าวเด็กและเยาวชนไม่ได้เป็นองค์กรที่มุ่งแสวงหากำไร

นอกจากนั้นปัจจัยที่มีผลต่อการคัดเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ยังมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปริชัย ศตะสุข (2541) ที่พบว่าเสียงอเมริกาประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีการตัดสินใจเลือกข่าวจากปัจจัยคุณค่าความเป็นข่าว (Newsworthiness) ที่สำคัญ 3 ประการคือ ความสำคัญ (Significance), ความน่าสนใจ (Interest) และความสอดคล้องสมัย (Timeliness)

2. ปัจจัยที่สำคัญข้อหนึ่งในการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ก็คือปัจจัยระดับขององค์กรที่กล่าวหาว่าเนื้อหาข่าวต้องไม่ใช่ข่าวที่นำเสนอเฉพาะเด็กและเยาวชนบางกลุ่ม ซึ่งปัจจัยข้อนี้มีความสอดคล้องอย่างสำคัญ กับผลการวิจัยของ ปริชัย ศตะสุข (2541) ที่พบว่าเสียงอเมริกาประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีหลักปฏิบัติงาน หรือธรรมเนียมของเสียงอเมริกาข้อหนึ่งที่ระบุว่า เสียงอเมริกาจะนำเสนอภาพโดยรวมของสังคมอเมริกัน ไม่เจาะจงเฉพาะสังคมใดหรือส่วนใดส่วนหนึ่งในอเมริกา

3. ข่าวที่นำเสนอผ่านสื่อของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นข่าวที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นข่าวเรื่องปัญหาในชุมชนของเด็กและเยาวชน, ข่าวเรื่องกิจกรรมของเด็กและเยาวชนที่น่าสนใจ, ข่าวการเคลื่อนไหวของสังคมที่จะมีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนฯ เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องมาจากเป้าหมายที่ชัดเจนของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ที่มีเป้าหมายส่วนหนึ่ง เพื่อเป็นเวทีเสนอมุมมองของเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์สำหรับตนเอง ดังนั้นข่าวที่นำเสนอผ่านสื่อของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จึงเป็นที่เฉพาะที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การเลือกนำเสนอข่าวสารของแต่ละสำนักข่าวจะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสำนักข่าวนั้นๆ เช่น จากผลการวิจัยของ ปรีชัช ศตะสุข (2541) ที่พบว่าเสียงอเมริกาประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีการให้ความสำคัญของข่าว (Significance) กับข่าวที่มีผลกระทบต่อสังคมและต่อโลก โดยคัดเลือกและนำเสนอในประเด็นเรื่องความขัดแย้งทางการเมือง, การละเมิดสิทธิมนุษยชน รองลงมาคือประเด็นด้านเศรษฐกิจ และความเป็นไปทางสังคม

จะเห็นว่าเสียงอเมริกาประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีเป้าหมายหลักกับข่าวระหว่างประเทศ ประเด็นระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับประเทศในแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังนั้น ข่าวที่เลือกนำเสนอจึงเป็นข่าวที่เป็นประเด็นด้านการระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เราจะเห็นได้ว่าสำนักข่าวใดจะเลือกนำเสนอหรือไม่เลือกนำเสนอข่าวสารใด จะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบเรื่องเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ขององค์กรเป็นหลัก

ซึ่งลักษณะดังกล่าว มีความสอดคล้องกับแนวความคิดเรื่องการกำหนดประเด็นรับรู้ข่าวสาร (Agenda-setting) ได้รวบรวมไว้แล้วในบทที่ 2 โดยมีหลักพื้นฐานที่ว่า การนำเสนอข่าวสารผ่านสื่อมวลชนไม่ว่าแขนงใด ย่อมต้องมีการเน้นและให้ความสำคัญกับประเด็นต่างๆ ของข่าวในสังคมไม่เหมือนกัน ทั้งนี้อาจมาจากข้อจำกัดทางด้านเนื้อที่และเวลาที่สามารถนำเสนอจึงจำเป็นต้องเลือกข่าวที่นำเสนอ หรืออาจจะเป็นข้อจำกัดทางด้านนโยบายหรือวัตถุประสงค์ขององค์กรทางการข่าวนั้นๆ การนำเสนอประเด็นข่าวสารหรือให้ความสนใจในแง่ใดแง่หนึ่ง ย่อมมีผลต่อการชักจูงหรือโน้มน้าวใจ (Persuasion) ผู้รับสารให้มีความสนใจในประเด็นนั้น

ตามความหมายของคำว่า Agenda-setting ดังที่พีชนี่ เชยจรรยา ได้ให้ไว้ หมายถึง “ความสามารถของสื่อมวลชนในการเป็นผู้กำหนด (Set) ประเด็นหรือหัวข้อปัญหาต่างๆ ให้ประชาชนผู้รับข่าวสารทั่วไปซึ่งเปรียบเหมือนผู้เข้าร่วมประชุม ซึ่งจะต้องรับทราบหรือตระหนักถึงปัญหาหรือประเด็นต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในวาระการประชุม (Agenda) เมื่อสื่อมวลชนเป็นผู้กำหนดวาระ หรือหัวข้อประเด็นข่าวสารให้กับประชาชนได้รับทราบ ผลที่เกิดขึ้นตามมาก็คือประชาชนจะคิดและปฏิบัติตามวาระหรือประเด็นที่สื่อมวลชนกำหนดไว้”

และจากการศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดประเด็นข่าวสาร ทำให้ได้ข้อสรุปที่สำคัญว่า ถ้าสื่อมวลชนยิ่งเลือกเสนอข่าวเกี่ยวกับประเด็นหรือปัญหาใดมาก ประชาชนผู้รับสารก็จะรับรู้หรือตระหนักถึงความสำคัญของประเด็นหรือปัญหานั้นมากขึ้นตามไปด้วย

จากแนวคิดดังกล่าว สามารถอธิบายเปรียบเทียบได้ว่า สำนักข่าวเด็กและเยาวชน "ขบวนการตาลับปะรด" ทำข่าวเพื่อป้อนให้กับสื่อของ "ขบวนการตาลับปะรด" ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการทำงานเพื่อแก้ปัญหาให้กับเด็กและเยาวชน และเพื่อเป็นเวทีให้เด็กและเยาวชนได้ใช้สิทธิและความสามารถในการแสดงออกอย่างเหมาะสม ดังนั้นหากจะวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ตามแนวคิดเรื่องการกำหนดประเด็นการรับรู้ข่าวสาร จะพบว่าวัตถุประสงค์หลักของ "ขบวนการตาลับปะรด" เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการตัดสินใจเลือกข่าวเพื่อนำเสนอต่อผู้รับสารซึ่งเป็นเด็กและเยาวชน และปัจจัยที่สำคัญรองลงมาคือ ความจำกัดของเนื้อที่และเวลาในการนำเสนอข่าวสาร

ด้วยเหตุที่วัตถุประสงค์หลักของ "ขบวนการตาลับปะรด" มุ่งเน้นการทำงานเพื่อแก้ปัญหาให้กับเด็กและเยาวชน และการเป็นเวทีให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออกถึงสิทธิและความสามารถอย่างเหมาะสม ข่าวที่นำเสนอผ่านสื่อของ "ขบวนการตาลับปะรด" จึงเป็นข่าวที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นข่าวเรื่องปัญหาในชุมชนของเด็กและเยาวชน, ข่าวเรื่องกิจกรรมของเด็กและเยาวชนที่น่าสนใจ, ข่าวการเคลื่อนไหวของสังคมที่จะมีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนฯ เป็นต้น ทั้งนี้จะเห็นว่าข่าวสารที่ถูกนำเสนอจะถูกจำกัดด้วยวัตถุประสงค์ของ "ขบวนการตาลับปะรด" คือต้องเป็นข่าวที่ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของ "ขบวนการตาลับปะรด" และข่าวสารที่นำเสนอจะถูกจำกัดด้วยพื้นที่และเวลาในการนำเสนอ เนื่องจากการที่มีสื่อ (Channel) จำกัดซึ่งเป็นลักษณะทั่วไปของสื่อมวลชนที่ไม่สามารถนำเสนอข่าวได้ทั้งหมด

ดังนั้นผู้รับสารของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน "ขบวนการตาลับปะรด" จะได้รับข่าวสารเพียงเฉพาะด้านที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของ "ขบวนการตาลับปะรด" และเพียงเท่าที่เนื้อที่และเวลาจะเอื้ออำนวยต่อการนำเสนอข่าวสาร ผู้รับสารของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จึงได้รับการชักจูงใจหรือโน้มน้าวใจ (Persuasion) โดยเนื้อหาของข่าวเอง ให้มีความสนใจในประเด็นด้านเด็กและเยาวชนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของ "ขบวนการตาลับปะรด" ซึ่งหากคาดการณ์ตามแนวคิดเรื่องการกำหนดประเด็นรับรู้ข่าวสารจะสามารถอธิบายได้ว่า การนำเสนอเพียงข่าวที่

สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของ “ขบวนการตาส์บะรด” ดังกล่าวจะให้เด็กและเยาวชน หรือผู้รับสารของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ตระหนักถึงความสำคัญขอประเด็นการร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาให้กับเด็กและเยาวชน รวมถึงความสำคัญขอประเด็นการแสดงออกถึงสิทธิและความสามารถขอเด็กและเยาวชนในสังคม

ข้อเสนอแนะสำหรับ “ขบวนการตาส์บะรด”

1. ในส่วนขอกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ขอเครือข่าย เช่น กลุ่มกิจกรรมการจัดรายการวิทยุ, กลุ่มกิจกรรมการผลิตจดหมายข่าว “พูทไร้อี๋ย”, กลุ่มกิจกรรมขอสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ และกลุ่มเครือข่ายที่ผลิตรายการวิทยุในส่วนภูมิภาค ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ขอแต่ละกลุ่มเพิ่มเติมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่งกลุ่ม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่ากลุ่มที่ทำกิจกรรมอยู่ที่ส่วนกลางอาจมีโอกาสได้พบปะ และร่วมกิจกรรมกันเสมอ แต่มีโอกาสน้อยที่กลุ่มขอเครือข่ายที่อยู่ต่างจังหวัดจะได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ทั้งนี้เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ สร้างความเข้มแข็งขอเครือข่าย และพัฒนางานขอเครือข่ายให้ดียิ่งขึ้นไป
2. “ขบวนการตาส์บะรด” ควรปรับช่องทางทางการสื่อสารที่ใช้อยู่ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยกระตุ้นความสนใจให้เด็กและเยาวชนในเครือข่าย หรือกลุ่มผู้เปิดรับสื่อขอ “ขบวนการตาส์บะรด” มีบทบาทในการมีส่วนร่วมในเนื้อหาของสื่อ โดยให้มีรูปแบบเป็นการสื่อสารสองทาง (Two-way Communication) มากขึ้น เช่น การเปิดโอกาสให้สมาชิกขอเครือข่ายมีส่วนร่วมพูดคุยในรายการวิทยุเด็กและเยาวชน เป็นต้น เพื่อเสริมสร้างความใกล้ชิดในการติดต่อสื่อสาร และควรมีส่วนร่วมขอสมาชิกเครือข่าย
3. “ขบวนการตาส์บะรด” ควรหาช่องทางในการสื่อสารเพิ่มเติม โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่องทางทางการสื่อสารที่เป็นสื่อมวลชน เช่น คอลัมน์ในหน้าหนังสือพิมพ์ หรือรายการโทรทัศน์ เป็นต้น เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งขอเครือข่าย และสร้างการแผ่ขยายเครือข่ายไปได้ในวงกว้าง เนื่องจากผลการศึกษาพบว่าเมื่อ “ขบวนการตาส์บะรด” เริ่มใช้ช่องทางสื่อมวลชน (รายการวิทยุเด็กและเยาวชน) ในการนำเสนอข่าวสารและกิจกรรมขอเครือข่าย มีเด็กและเยาวชนจำนวนมากให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมกับ “ขบวนการตาส์บะรด” และพบว่าแนวคิดขอเครือข่ายถูกแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ผลการศึกษาอีกส่วนหนึ่งยังพบว่าการใช้ช่องทางทางการสื่อสารที่หลากหลายช่องทาง สามารถเข้าถึงผู้รับสารซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนได้จำนวนมาก ทั้งนี้เพราะปัจจุบัน ยังมีเด็ก

และเยาวชนอีกจำนวนมาก ที่ยังไม่รับรู้เครือข่ายทางด้านเด็กที่ทำกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์และเป็นพื้นที่ให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออกถึงสิทธิ และความสามารถเช่นเดียวกับกิจกรรมของ “ขบวนการตาสับปะรด” การเพิ่มช่องทางในการสื่อสารนี้มีส่วนสำคัญที่จะทำให้เด็กและเยาวชนได้รับรู้ถึงการทำกิจกรรมของ “ขบวนการตาสับปะรด” นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มช่องทางให้สังคมได้เห็นถึงการแสดงออกในด้านสิทธิและความคิดเห็นของเด็กและเยาวชนอีกด้วย

แต่ทั้งนี้ควรพิจารณาถึงความเหมาะสมในหลายด้านด้วย เช่น จะมีค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนเพิ่มขึ้นหรือไม่, จะมีความซับซ้อนของเทคโนโลยีเพิ่มขึ้นหรือไม่, คุณลักษณะเฉพาะของสื่อ นั้นเอื้ออำนวยกับงานของเครือข่ายหรือไม่, จะมีระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่ายได้มากน้อยเพียงใดในสื่อแต่ละประเภทนั้น เป็นต้น

4. “ขบวนการตาสับปะรด” โดยสมาชิกของเครือข่ายเอง ควรมีการจัดกิจกรรมค่ายเยาวชนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังควรมีการจัดฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุ และการทำข่าวอย่างต่อเนื่องด้วย เนื่องจากผลการวิจัยพบว่ากิจกรรมค่ายเยาวชนเป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่ง ที่ช่วยในการรวมตัวของเครือข่าย รวมทั้งรักษาเสถียรภาพของเครือข่าย และผลการวิจัยอีกส่วนหนึ่งพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กและเยาวชนก้าวเข้ามาเป็นสมาชิกเครือข่ายมากขึ้นในช่วงการมีรายการวิทยุ เนื่องมาจากความต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมการจัดรายการวิทยุ ซึ่งการจัดการฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุเป็นช่องทางสำคัญที่จะให้เด็กและเยาวชนได้เข้าร่วมกิจกรรมการจัดรายการวิทยุของเครือข่าย ทั้งนี้เพื่อเป็นการกระตุ้นความสนใจให้เด็กและเยาวชนสนใจงานของเครือข่าย และเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนที่ยังไม่มีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมกับ “ขบวนการตาสับปะรด” ได้เข้าร่วมกิจกรรมและร่วมเป็นสมาชิกของเครือข่ายมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการรวมกลุ่มของกลุ่มเด็กและเยาวชนอื่น

1. การรวมตัวของเครือข่ายด้านเด็กและเยาวชนอื่น ในระยะแรกควรมีแกนนำหรือศูนย์กลางของกลุ่มในการเป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า การที่ศูนย์จัดชาย ธีรธรรม เป็นศูนย์กลางของเครือข่ายในระยะเริ่มแรก ช่วยให้เครือข่ายสามารถสื่อสาร และกระจายข่าวสารของเครือข่ายได้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะเครือข่ายด้านเด็กและเยาวชน หากไม่มีศูนย์กลางของ

เครือข่าย อาจทำให้เกิดความไร้ระเบียบในการติดต่อสื่อสาร และเกิดความล้มเหลวในการติดต่อสื่อสารเพื่อการรวมตัวได้

2. การส่งเสริมให้เกิดการรวมตัวของกลุ่มเด็กและเยาวชนอื่น ควรเน้นความสำคัญไปที่การรวมตัวกันของบุคคลที่มีความสนใจร่วมกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” มีลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือมีความสนใจในเรื่องราวคล้ายๆ กัน คือเรื่องใกล้ตัวที่เผชิญอยู่ ซึ่งเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชน การรวมตัวที่เกิดจากการสนใจในเรื่องเดียวกัน จะทำให้การรวมตัวมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในเรื่องนั้นๆ และสามารถดำเนินงานของเครือข่ายได้อย่างตรงเป้าหมาย

3. ควรมีการเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้มีการติดต่อสื่อสารกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างอิสระ และมีช่องทางในการรวมตัวที่หลากหลาย เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า “ขบวนการตาสับปะรด” มีการจัดกิจกรรมที่เปิดกว้างสำหรับเด็กและเยาวชนทั่วไปให้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ เช่น การจัดกิจกรรมค่ายเยาวชน และการจัดฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุ เป็นต้น ซึ่งการจัดกิจกรรมดังกล่าว เป็นการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสพบปะ พูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างอิสระ เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกในเครือข่ายได้รับทราบกิจกรรม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งเอื้อประโยชน์ต่อการรวมตัวของเครือข่าย

ข้อเสนอแนะสำหรับการขยายตัว

และรักษาเสถียรภาพของกลุ่มเด็กและเยาวชนอื่น

1. ควรมีการติดต่อสื่อสารเพื่อการแจ้งข่าวสาร มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อประชุม พบปะ พูดคุยกันภายในกลุ่มเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าการติดต่อสื่อสาร และพบปะกันอย่างสม่ำเสมอเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกของเครือข่ายในการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และดำเนินงานของเครือข่าย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการขยายงาน และขอบเขตของเครือข่ายให้กว้างขึ้น รวมทั้งเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่าย

2. ควรมีการสร้างหลักปฏิบัติร่วมกัน เพื่อวางระเบียบและแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการทำงานกับเครือข่าย เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า การสร้างหลักปฏิบัติร่วมกันทำให้สมาชิกของ “ขบวนการตาสับประรด” ทำงานตามแนวทางเดียวกัน และสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการบริหารจัดการงานด้านต่างๆ ของเครือข่าย การมีหลักปฏิบัติร่วมกันทำให้มีแนวทางที่ชัดเจนในการทำงานของเครือข่าย สามารถดำเนินงานของเครือข่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อประโยชน์ในการขยายเครือข่าย และรักษาเสถียรภาพของเครือข่ายในอนาคต

3. ควรมีการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่มสมาชิก เพื่อสร้างความสามัคคีกลมเกลียวและความใกล้ชิด ผูกพัน โดยการส่งเสริมสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกแต่ละบุคคลจะควบคู่ไปกับการได้พบปะพูดคุย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมเหล่านี้มีส่วนในการส่งเสริมสัมพันธ์ภาพส่วนบุคคล ทำให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์และความกลมเกลียวมากยิ่งขึ้น ทำให้สามารถดำเนินงานร่วมกันได้ดี และมีเสถียรภาพ

4. ควรนำเอากลยุทธ์การสื่อสารโดยใช้ผู้ส่งสาร (Sender), ตัวสาร (Message) และช่องทางการสื่อสาร (Channel) ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการขยายและรักษาเสถียรภาพของเครือข่าย เช่น การใช้ผู้ส่งสาร (Sender) ที่เป็นสมาชิกเครือข่ายกระจายข่าวสารของเครือข่ายออกไปโดยใช้การสื่อสารระดับบุคคลหรือช่องทางการสื่อสารของเครือข่าย, การใช้ตัวสาร (Message) ที่ชักจูงใจและท้าทายความสามารถของเด็กและเยาวชนให้เข้าร่วมเครือข่าย และรู้จักเลือกใช้ช่องทางการสื่อสาร (Channel) ที่เหมาะสม เป็นต้น ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า “ขบวนการตาสับประรด” และเครือข่ายอื่นๆ ที่เลือกมาศึกษา รู้จักนำเอากลยุทธ์การสื่อสารมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการขยายและบำรุงรักษาเครือข่าย ซึ่งทำให้เครือข่ายมีการขยายตัว

5. ควรให้ความสำคัญกับการสื่อสารระดับบุคคลแบบบุคคลต่อบุคคลในการขยายเครือข่าย เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า “ขบวนการตาสับประรด” และเครือข่ายอื่นที่ศึกษา มีการขยายเครือข่ายโดยใช้การสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคล ซึ่งสามารถทำให้เผยแพร่ข่าวสารของเครือข่ายได้อย่างอิสระ และเป็นการสื่อสารที่มีความเป็นส่วนตัวอย่างมาก สามารถทำให้เกิดการแพร่ข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เครือข่ายขยายตัว

6. ควรนำรูปแบบการสื่อสารที่เหมาะสม และหลากหลายมาใช้กับเครือข่าย โดยหากรูปแบบการสื่อสารแบบใดเป็นประโยชน์กับเครือข่ายในการยึดโยงและขยายเครือข่ายก็ควรมีการใช้ต่อ และ

เพิ่มเติม (Addition) รูปแบบการสื่อสารแบบอื่นขึ้นมา เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า “ขบวนการตา สับปะรด” มีรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลาย และเป็นลักษณะการเพิ่มเติม (Addition) รูปแบบการ สื่อสาร ไม่ได้เข้ามาในลักษณะการทดแทน (Substitution) รูปแบบการสื่อสารแบบที่ใช้อยู่แล้ว ซึ่ง รูปแบบการสื่อสารที่หลากหลาย ทำให้เข้าถึงเด็กและเยาวชนได้อย่างกว้างขวาง

7. ควรมีการสร้างเวทีสาธารณะเพื่อเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออกถึงสิทธิและ ความสามารถของตนเอง เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า การเปิดพื้นที่ให้เด็กและเยาวชนแสดงออกถึง สิทธิและความสามารถของ “ขบวนการตา สับปะรด” เป็นการกระตุ้นให้เกิดการก้าวเข้ามามีส่วน ร่วมในการดำเนินงาน และทำงานด้านที่เกี่ยวข้องกับตัวของเด็กและเยาวชนเอง

8. ควรมีการสร้างความเข้าใจในงานและกิจกรรมของเครือข่าย กับผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนที่ เข้าร่วมหรือเป็นสมาชิกของเครือข่าย เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมใน เครือข่ายต้องได้รับอนุญาตจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนผู้นั้นเสียก่อน ดังนั้นการที่ผู้ปกครองจะให้อนุญาตผู้ปกครองต้องมีความไว้วางใจในกิจกรรมของเครือข่าย โดย ควรมีการจัดกิจกรรมของเครือข่ายที่ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรม เพื่อสร้างความเข้าใจใน งานและกิจกรรมของเครือข่าย ให้ผู้ปกครองมีความเชื่อถือและไว้วางใจให้เด็กและเยาวชนใน ปกครองเข้าร่วมงานกับเครือข่าย

9. ควรมีการกระตุ้นความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่าย สนับสนุนให้เกิดการแสดงออก และ ใช้กิจกรรมของเครือข่ายให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า “ขบวนการตา สับปะรด” มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของ เครือข่าย ซึ่งเป็นสิ่งที่ดึงดูดให้เด็กและเยาวชนที่ต้องการแสดงความสามารถของตนเอง ได้ใช้ กิจกรรมเป็นที่แสดงออก และดึงดูดให้ร่วมกิจกรรมกับเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

10. ควรจัดช่องทางอำนวยความสะดวกในการร่วมกิจกรรมกับเครือข่าย หรือช่องทางในการ ทำงานร่วมกับเครือข่ายให้มีความง่ายและความอิสระในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นให้เด็กและ เยาวชนร่วมกิจกรรมหรือทำงานร่วมกับเครือข่าย เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อ การรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตา สับปะรด” คือความง่ายและความอิสระในการทำงานของ เครือข่าย โดย “ขบวนการตา สับปะรด” มีการใช้ช่องทางหลากหลายช่องทางในการทำงานของ เครือข่าย

11. ควรพิจารณาถึงเสียงสะท้อน (Feedback) ของเครือข่าย เพื่อให้เห็นข้อเด่น ข้อด้อยของเครือข่ายมาพัฒนาปรับปรุงการทำงานของเครือข่ายให้ดียิ่งขึ้น และสามารถปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า “ขบวนการตาสับปะรด” รู้จักนำเอาเสียงสะท้อนของกลุ่มผู้เปิดรับสื่อของเครือข่าย มากำหนดและปรับเปลี่ยนทิศทางการทำงานของเครือข่าย ทำให้ “ขบวนการตาสับปะรด” ทราบข้อเด่นข้อด้อย และทราบวิธีการในการปรับปรุงการทำงาน of เครือข่ายให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย ทำให้เครือข่ายมีเสถียรภาพอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินงานของสำนักข่าวของกลุ่มเด็กและเยาวชนอื่น

1. ควรกำหนดทิศทางและเป้าหมายของสำนักข่าวชัดเจน ว่ามีเป้าหมายอย่างไร มีกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มใด เพื่อประโยชน์ในการวางแผนทางการดำเนินงาน และกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนที่มีความสนใจตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายดังกล่าวเข้าร่วมกิจกรรมกับสำนักข่าวได้ตรงกับความต้องการของตน
2. ควรมีผู้ประสานงานหลักของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนนั้น ซึ่งมีหน้าที่ชี้แนะแนวทาง, วางแผนการทำงานของสำนักข่าว แต่ต้องให้ความสำคัญในการทำงานอย่างเต็มที่กับนักข่าว เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” มีผู้ประสานงานหลักของสำนักข่าวคือ คุณสุกัญญา กิ่งดวงศรีวานิช ทำหน้าที่ติดต่อประสานงานกับอาสาสมัครนักข่าว “ขบวนการตาสับปะรด” โดยมีหน้าที่เป็นผู้เพียงผู้ให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางเท่านั้น การมีผู้ประสานงานหลักของสำนักข่าวฯ จะให้เกิดความคล่องตัวในการทำข่าว และมีบุคคลผู้เป็นศูนย์กลางคอยควบคุมการทำงาน และตรวจสอบข่าว ซึ่งจะทำให้สำนักข่าวฯ ดำเนินงานไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ควรมีการกำหนดขอบเขต และขั้นตอนในการทำข่าวที่ชัดเจน ว่ามีขอบเขต ขั้นตอนอย่างไรบ้าง เพื่อความชัดเจนในการปฏิบัติงานไปในทางเดียวกัน โดยอาศัยขอบเขต และขั้นตอนเป็นเพียงหลักปฏิบัติเท่านั้น เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าสำนักข่าวเด็กและเยาวชน และสำนักข่าวที่นำมาศึกษา มีการกำหนดขอบเขต วัตถุประสงค์ที่ชัดเจนของสำนักข่าวในขั้นตอนกระบวนการทำข่าว การมีขอบเขต และขั้นตอนที่ชัดเจนทำให้สามารถทำข่าวได้ตรงเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของสำนักข่าว ลดการทำข่าวที่ไม่เกี่ยวข้องหรือไม่มีความสำคัญกับกลุ่มเป้าหมายของสำนักข่าว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิจัยเรื่องเครือข่ายและกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บะรด” ในครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าควรศึกษาเพิ่มเติมถึงเรื่องพื้นที่ข่าว และประเด็นข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บะรด” ที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อมวลชนในระยะเวลาที่ผ่านมา และศึกษาวิเคราะห์ถึงประเด็นข่าวที่สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ นำเสนอผ่านสื่อจดหมายข่าว และสื่อวิทยุของตนเองในระยะเวลาที่ผ่านมาด้วย เพื่อพิจารณาถึงผลสะท้อนจากสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวสารของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บะรด” นอกจากนี้ยังเพื่อเป็นการพิจารณาถึงเนื้อหาของข่าวสารที่สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ นำเสนอไปในระยะเวลาที่ผ่านมา

2. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมประเด็นของตัวสาร (Message) ที่ “ขบวนการตาส์บะรด” ได้ใช้ว่ามีเนื้อหาอย่างไรบ้าง ตั้งแต่การใช้สื่อจดหมาย, จดหมายข่าว, จดหมายข่าว “พุทไร้อี๊ย!” , รายการวิทยุเด็กและเยาวชน รวมถึงเนื้อหาสารในเว็บไซต์ เนื่องจากรูปแบบการสื่อสารของแต่ละช่วงแตกต่างกัน เช่นมีการใช้ลักษณะจากบุคคลเพียงคนเดียว ไปสู่มุบุคคลคนเดียว (One-to-one) ในช่วงการใช้จดหมาย และเมื่อมีการใช้จดหมายข่าวเพิ่มเติม รูปแบบการสื่อสารที่ใช้จะเป็นแบบคนเพียงคนเดียว ไปสู่มุคนหลากหลายคน (One-to-many) เพราะฉะนั้นจะมีการเปลี่ยนเนื้อหาของสาร (Message) ไปตามวัตถุประสงค์ของสื่อแต่ละชนิด ซึ่งงานวิจัยเรื่องนี้ ยังไม่ได้มีการศึกษาในรายละเอียด

3. ควรศึกษาเพิ่มเติมถึงการมีปฏิสัมพันธ์ และกิจกรรมร่วระหว่างกลุ่มเป้าหมายกับสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บะรด” รวมทั้งศึกษาถึงทัศนคติ และความคาดหวังของกลุ่มเป้าหมายต่อประเด็นข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ทั้งนี้เพื่อพิจารณาการติดต่อสื่อสารที่เกิดขึ้นระหว่าง “ขบวนการตาส์บะรด” เองในฐานะผู้ส่งสาร กับกลุ่มเป้าหมายของ “ขบวนการตาส์บะรด” ในฐานะผู้รับสาร ว่ามีการใช้รูปแบบการสื่อสารอย่างไรบ้าง นอกจากนี้ยังเป็นการพิจารณาถึงทัศนคติของกลุ่มเด็กและเยาวชน และความคาดหวังของเยาวชนกลุ่มเป้าหมายที่มีของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาส์บะรด” ด้วย

4. หากมีการศึกษาเพิ่มเติมตามประเด็นดังกล่าวในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ครั้งต่อไป ควรมีเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เช่น

- 4.1 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) โดยแบ่งกลุ่มที่สำคัญเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มอาสาสมัครนักเรียนฯ, กลุ่มผู้จัดทำรายการวิทยุเด็กและเยาวชน และกลุ่มผู้จัดทำจดหมายข่าว “พุทโธเอ๊ย!” เป็นต้น
- 4.2 การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) ซึ่งจะใช้ในการวิเคราะห์ข่าวของสื่อมวลชนที่น่าเสนอเรื่องของ “ขบวนการตาสับปะรด” และใช้วิเคราะห์สคริปต์รายการวิทยุ รวมทั้งเนื้อหาจดหมายข่าว “พุทโธเอ๊ย!”
- 4.3 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งอาจใช้ในการมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยกับสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ในการแสดงความคิดเห็น, แก้ปัญหา, ปรับปรุงแนวทางในการทำกิจกรรมการทำข่าว, กิจกรรมการจัดทำรายการวิทยุ เป็นต้น
5. ควรมีการศึกษาถึงกลุ่มเครือข่ายเด็กและเยาวชนอื่น ที่ทำกิจกรรมของเด็ก เพื่อเด็ก และโดยเด็กและเยาวชน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการเปรียบเทียบถึงการรวมตัว, การขยายตัว, ลักษณะการดำเนินงาน และปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของเครือข่ายเด็กเหล่านี้ เป็นต้น กับเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” เพื่อศึกษาจุดเด่น และจุดด้อยของแต่ละเครือข่าย แล้วนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงการดำเนินงานของเครือข่ายด้านเด็กและเยาวชนต่อไป
6. จากผลการวิจัยเรื่องนี้พบว่า การเกิดขึ้นของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” มีจุดกำเนิดมาจากคนเพียงคนเดียว ซึ่งมีงานวิจัยเกี่ยวกับการเครือข่ายหลายเรื่องพบการเกิดขึ้นของเครือข่ายในลักษณะเดียวกัน แต่มีงานวิจัยอีกหลายเรื่องพบในลักษณะที่แตกต่างจากนี้ ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่าการก่อตัวของเครือข่ายจะมีจุดกำเนิดมาจากคนเพียงคนเดียวหรือคนมากกว่า 1 คนก็เป็นได้ ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาวิจัยต่อไป ว่าเหตุปัจจัยใดเป็นสาเหตุที่ทำให้การรวมกลุ่มของเครือข่ายมีจุดกำเนิดจากคนเพียงคนเดียว และเหตุปัจจัยใดเป็นสาเหตุที่ทำให้การรวมกลุ่มของเครือข่ายมีจุดกำเนิดจากคนมากกว่า 1 คน
7. จากการศึกษางานวิจัยเรื่องนี้ และงานวิจัยอีกหลายเรื่องพบว่า เครือข่ายหลายเครือข่ายล้วนมีคนหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นกรรมสิทธิ์กลางข้อมูลข่าวสารของเครือข่าย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการมีศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารจะทำให้เครือข่ายมีความสะดวกในการติดต่อประสานงานกันมากขึ้น ศูนย์กลางสามารถเป็นแหล่งข่าวสารหลักให้กับเครือข่าย และเป็นผู้ควบคุมข่าวสารที่ไหลผ่านเครือข่ายนั้นๆ แต่อย่างไรก็ตามควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมถึงความสำคัญ และความจำเป็น และบทบาทหน้าที่ของผู้ที่เป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารของเครือข่าย โดยเปรียบเทียบกับหลายๆ

เครือข่ายต่อไป ทั้งนี้อาจโดยการเปรียบเทียบกับเครือข่ายที่ไม่มีศูนย์กลางของเครือข่าย แต่สามารถรวมกลุ่มอยู่ได้เนื่องจากการติดต่อสื่อสารในระดับเดียวกันระหว่างสมาชิกกับสมาชิก เป็นต้น

8. จากการศึกษาวิเคราะห์จะพบว่า สำนักข่าวเด็กและเยาวชน "ขบวนการตาส์บะรด" มีเป้าหมาย วัตถุประสงค์และกระบวนการทำข่าวแตกต่างจากสำนักข่าวโดยทั่วไป ควรมีการศึกษาต่อไปถึงการให้คำนิยามความหมายของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน "ขบวนการตาส์บะรด" ว่าควร จะขยาย หรือปรับเปลี่ยนไปจากนิยามคำว่าสำนักข่าวอย่างไร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรณีการ์ มณีสว่างวงศ์. การวิเคราะห์กระบวนการการทำงานของนักเขียนนักข่าว Section Outlook จากหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

กาญจนา แก้วเทพ. สื่อสารมวลชน: ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัท เอ็ดดิสัน เพรส โปรดักส์ จำกัด, 2543.

กิติมา สุรสนธิ. ความรู้ทั่วไปทางการสื่อสาร. เอกสารประกอบการบรรยายวิชาการสื่อสารเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. นโยบายและแผนพัฒนาเด็กกระฉะฮาว 2522. กรุงเทพฯ: ศรีสมมติการพิมพ์, 2527.

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, สำนักงาน. สรุปรายงานผลการดำเนินงานตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (ฉบับที่ 1). กรุงเทพฯ: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2540.

จารุณี พัทธพิมานสกุล. การศึกษาเครือข่ายการสื่อสารของกลุ่มชีวิตจิต. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

จุมพล รอดคำดี. สื่อมวลชนเพื่อการพัฒนา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

เจษฎา รัตนเมฆากร. ศิลปินเพลงไทยและเครือข่ายการสื่อสารกับแฟนคลับ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

จอ่าน วุฒนิกรมรรักษ. หลัการรารงานข่าว: Basic News Reporting. กรุงเทพฯ: ปรการพริก, 2536.

ชวนวล คณานุกูล. พุทธิกรมการล่นและครือข่าวการสื่อสารของผู้เล่นหวลได้คิน. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณทิต ภาควิชาการสื่อสารมवलชน บัณทิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, 2542.

ขวรัตน์ เชิดชัย. การสื่อสารข่าว. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521.

ชูชัย ศุภวงส์ และยวดี คาดการณไกล, บรรณาธิการ. ประชาสังคม : ทรศนะนักคิดใน สังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มติชน, 2541.

ฅอง แมคไบรด์, หลาสสำเนียงจากโลกเด็วกัน : การสื่อสารกับสังคม สำหรับััจจุบันและ อนาคต. แปลโดย วีรนุช พลนิกกร-ไม้ไทย และคนอื่น ๆ. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการ คณะกรมการแห่งชาติ ว่าด้วยการศึกษาฯ สหประชาชาติ, 2528.

ดรุณี นีร์ญรักษ์. เทคนิการหาข่าวและการเขียนข่าวหนังสือพิมพ์. พิมพ์ครั้งที่ 4 เพิ่มเด็ม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, 2538.

ตติยา เลหาดีรานนท์. ครือข่าวการสื่อสารกลุ่มและบทบาทในการอ นุรักษ์เพลงสุนทรภ ารณ์ของกลุ่มอ นุรักษ์เพลงและดีลาศสุนทรภารณ์. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณทิต สาขาวิชานิเทศศาสตรพัฒนาการ บัณทิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ มหาวิทยาลัย, 2543.

นาอี่หมีะ นิยะ. รูปแบบของการสื่อสารและการออมรับบทบาทของสตรีมุสลิมในการ บริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์อิสลามบ้านสุโหงปาแน อำเภอมือง จังหวัด บั๊ดธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณทิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณทิต วิทยาลัย จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, 2541.

ปรมะ สดะเวทิน, หลักนิเทศศาสตร. พิมพ์ครั้งที่ 8 แก้วไข. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์, 2538.

ปฟาณี วิถีวัฒนา. การพัฒนาเด็ก เยาวชน และสตรี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2535.

ปรีชัย ศตะสุข. กระบวนการทำข้าวของเสียดอเมริกาประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง
ใต้. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ:
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2543.

พจน์ ไชยสวัสดิ์ไพศาล. กลยุทธ์การสื่อสารของกลุ่มสันติอโศก. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2544.

พรรณสิริ จิตรรัตน์. เครือข่ายการสื่อสารของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นใน จ.ชลบุรี. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2544.

พิศิษฐ์ ขวาลาธวัช. การรายงานข่าวชั้นสูง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, 2540.

พัชนี เขยจรรยา, เมตตา วิวัฒนากุล และถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์, แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์. พิมพ์
ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง, 2538.

พัชนี เขยจรรยา, เมตตา วิวัฒนากุล และถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์, แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์:
ประมวลศัพท์วิชาการ ทฤษฎีสำคัญ วิธีศึกษาวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ข้าว
ฟ่าง, 2541.

มานิดา คอยระงับ. การแพร่ของนวัตกรรมการระบบเงินตราชุมชน "เบี้ยกุดชุม" ในอำเภอกุดชุม
จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ. การวิเคราะห์ผู้รับสาร. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

รจิตร์ เข้มศักดิ์สิทธิ์. การสื่อสารและการสร้างประชาคมหมู่บ้านปลอดภัยในพื้นที่ทุ่งครุ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนการ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

รุจน์ โกมลบุตร. เอกสารประกอบโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการค่ายเยาวชนเท่าทันสื่อ. จัดโดยกลุ่มนักศึกษาสาขาหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ คณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.

วิมลลักษณ์ ชูชาติ. การนำเสนอรูปแบบของกระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ สำหรับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

เวทีณี สตะเวทิน. การสื่อสารในการจัดการประชาคมบางลำพู. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

เสถียร เขยประทับ. ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารกับการพัฒนา. กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

สุดารัตน์ ศุภพิพัฒนา และมาลี พุกษ์พงศาวัลี. การแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากสตรีไทยกับปัญหาสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ร่วมกับสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

สุภาวงศ์ จันทวานิช. วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

ส่วนวิชาการสำนักข่าวไทย. เอกสารการพัฒนาสำนักข่าวไทยให้เป็นสำนักข่าวระดับชาติ.

[ม.ป.ท.]

โสละมูลนิธิแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์. อันเนื่องด้วยเด็ก. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร
พิมพ์, 2522.

หริสุดา ปั่นทวนันท์. การสื่อสารและเครือข่ายการรณรงค์ เมาไม่ขับ. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2544.

อรอนันต์ วุฒิสเสน. การสื่อสารในการก่อตัวและการขยายเครือข่ายของชมรมผู้เลี้ยงปลา
กระพงขาว อำเภอสะท้าน จังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

อรุณีวรรณ นาศรี. การสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยง. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2544.

อังคณา วิชาดากุล. สำนักข่าวจิจิ เพรส และบทบาทที่มีต่อชุมชนคนญี่ปุ่นในประเทศไทย.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

อัล เฮสเตอร์. สำนักข่าวระหว่างประเทศ. แปลโดย ยุพา สุภากุล, เชียงใหม่: คณะ
มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2522.

ภาษาอังกฤษ

Ronald A. Buel. **Dead End: The Automobile in Mass Transportation** Baltimore: Penguin Books, 1973.

Schramm, W. "Information Theory and Mass Communication," **Journalism Quarterly** 32, 1955.

Unesco. "Development and Expansion of Thai National News Agency." Prepare by the National News Agency of Malaysia: Bernama; 1978.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

แนวทางตั้งคำถามเพื่อการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

ประเด็นเรื่องการรวมตัวกันของ “ขบวนการตาสับปะรด”

- “ขบวนการตาสับปะรด” มีจุดกำเนิด หรือประวัติความเป็นมาอย่างไร และจัดตั้งขึ้นโดยมีหลักการและเหตุผลอย่างไร
- รูปแบบของการสื่อสารที่ใช้เพื่อการรวมตัวกันเป็นสำนักข่าวฯ มีรูปแบบใดบ้าง
- “ขบวนการตาสับปะรด” มีสมาชิกจำนวนเท่าใด และมีการเพิ่มขึ้นของการมีส่วนร่วมในการทำงานกับเครือข่ายอย่างไร

ประเด็นเรื่องการสื่อสารในการขยายตัวของ “ขบวนการตาสับปะรด”

- “ขบวนการตาสับปะรด” ได้รับการสนับสนุนเพิ่มขึ้นจากแหล่งทุน หรือบุคคล หรือองค์กรผู้ให้การสนับสนุนหรือไม่ และรายได้หลักที่สนับสนุนการดำเนินงานของสำนักข่าวมาจากที่ใด
- “ขบวนการตาสับปะรด” มีการขยายขอบเขตการทำงานอย่างไร
- ลักษณะของรายการวิทยุเด็กและเยาวชนเป็นอย่างไร มีเนื้อหาอะไรบ้างที่น่าสนใจ มีผู้จัดรายการกี่คน และได้รับเสียงตอบรับมาว่าอย่างไรบ้าง
- ลักษณะของจดหมายข่าว “พูทโธ่เอ๊ย!” เป็นอย่างไร รายละเอียดของเนื้อหา มีอะไรบ้าง
- กิจกรรมที่มีขึ้นร่วมกันเพียงพอหรือไม่ ควรจะปรับปรุงกิจกรรมอะไรบ้าง หรือควรมีกิจกรรมใดเพิ่มเติม

ประเด็นเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด”

- “ขบวนการตาสับปะรด” ใช้การสื่อสารอย่างไรในการรักษาเสถียรภาพให้อยู่รอดมาถึงปัจจุบัน
- เหตุใด “ขบวนการตาสับปะรด” จึงดำเนินการ และมีเสถียรภาพได้อย่างต่อเนื่อง

ประเด็นเรื่องเป้าหมายของการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด”

- นโยบายและวัตถุประสงค์ของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” คืออะไร

- สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีเป้าหมายหลักในการทำข่าวอย่างไร
- สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” มีกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มใดบ้าง
- ปัญหาของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีอะไรบ้าง
- นอกจากบทบาททางด้านกระบวนการทำข่าวแล้วสำนักข่าวมีบทบาททางด้านอื่นหรือไม่
- สำนักข่าวเคยได้รับความคิดเห็นจากสมาชิก หรือกลุ่มเป้าหมายหรือไม่ และเป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับอะไร
- ทิศทางการนำเสนอข่าวสารของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีทิศทางเน้นในเรื่องใด
- สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ควรจะปรับปรุง หรือเพิ่มประเด็นใดในการนำเสนอบ้าง

ประเด็นเรื่องกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด”

- สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีผู้สื่อข่าวทั้งสิ้นประมาณกี่คน และมีการแบ่งสายการทำข่าวหรือไม่ อย่างไร
- สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีกระบวนการทำข่าวกี่ขั้นตอน อย่างไรบ้าง
- สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีวิธีการรวบรวมข่าวอย่างไร
- สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีวิธีการเขียนข่าวในรูปแบบใดบ้าง
- สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีวิธีการรายงานข่าวอย่างไร และผ่านสื่อใดบ้าง
- ปัญหาที่พบในทุกขั้นตอนของกระบวนการทำข่าวมีอะไรบ้าง และมีวิธีการแก้ไขอย่างไร
- สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีปฏิสัมพันธ์และกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเป้าหมายอย่างไรบ้าง

ประเด็นเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด”

- สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีปัจจัยในการคัดเลือกข่าวโดยขึ้นกับเงื่อนไขอะไรบ้าง

ตัวอย่างแบบบันทึกภาคสนาม

การสื่อสารในการขยายตัวของ “ขบวนการตา ลับประรด”	ผู้ให้สัมภาษณ์
1.	วัน.....
	เวลา.....
	สถานที่.....
	วิธีที่ใช้ในการเก็บข้อมูล.....
	ข้อสังเกต / สัมภาษณ์.....
	การตีความข้อมูลเบื้องต้น.....

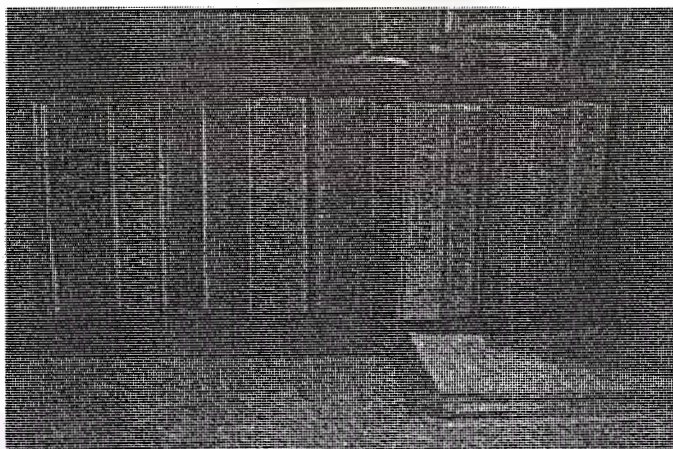
สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

ประมวลภาพถ่ายกิจกรรมของ “ขบวนการตาสับปะรด”

บัตรประจำตัวของสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด”

แฟ้มข้อมูลสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด”

แฟ้มเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของ “ขบวนการตาสับปะรด”

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพกิจกรรมการออกอากาศรายการวิทยุเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาสับปรด”

การเตรียมการก่อนออกอากาศ ณ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์

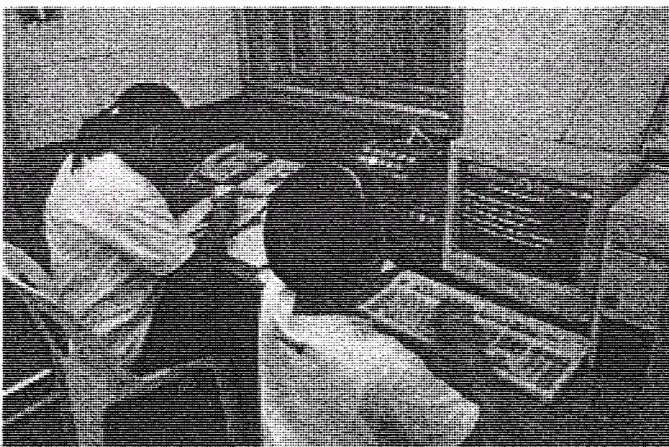
บริเวณหน้าห้องส่งของคลื่นระบบเอ.เอ็ม ความถี่ 89.1 กิโลเฮิร์ตซ์ กรมประชาสัมพันธ์

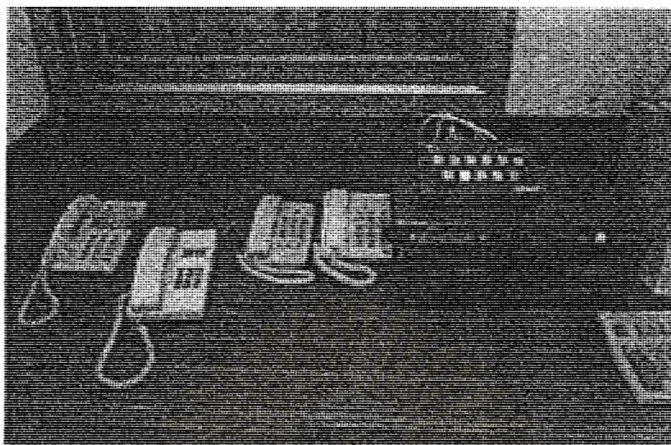
ภายในห้องส่งมีเจ้าหน้าที่ควบคุมการออกอากาศ (Controller) นั่งควบคุมอยู่

การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อสื่อสารกับนักจัดรายการในห้องผู้ประกาศ

บรรยากาศนอกห้องผู้ประกาศ ซึ่งจะมีเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาสับประรด” ทำหน้าที่อยู่

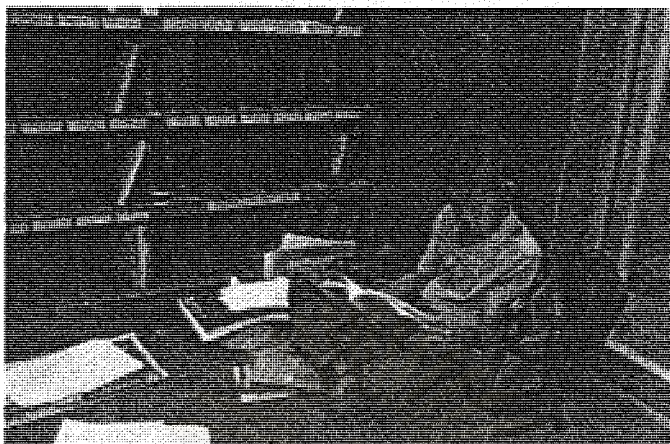

โทรศัพท์ที่ใช้ติดต่อเพื่อสัมภาษณ์ในรายการวิทยุ

การทำหน้าที่ควบคุมสคริปต์รายการ เวลาการออกอากาศ
เปิดเพลงประกอบรายการ และเพลงคั่นรายการ (หลังไมค์)
โดยติดต่อโดยตรงกับเจ้าหน้าที่ควบคุมการออกอากาศ (Cobtroller) ของสถานี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

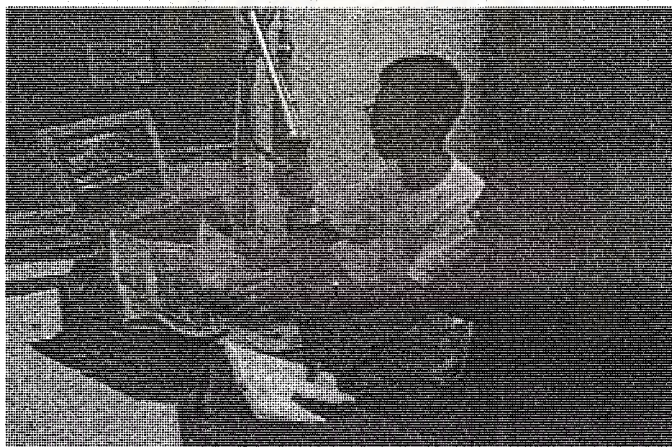
เยาวชนผู้จัดรายการวิทยุขณะเตรียมเนื้อหา และรอการออกอากาศ

ตัวอย่างสคริปต์รายการวิทยุเด็กและเยาวชน ซึ่งเขียนโดยผู้จัดรายการเอง

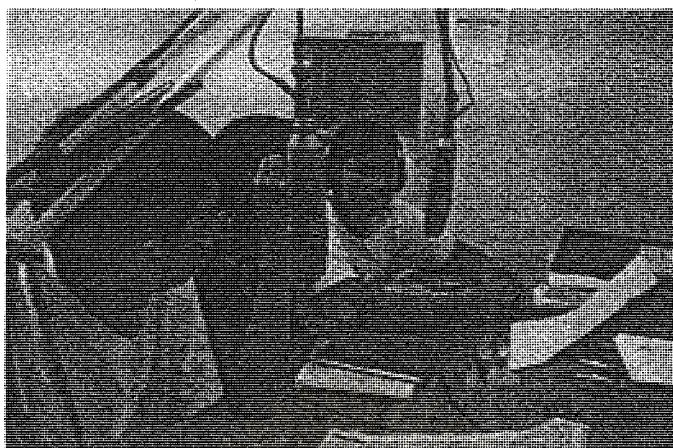

บริเวณหน้าห้องผู้ประกาศ ซึ่งเป็นห้องที่ใช้จัดรายการ

บรรยากาศภายในห้องจัดรายการ

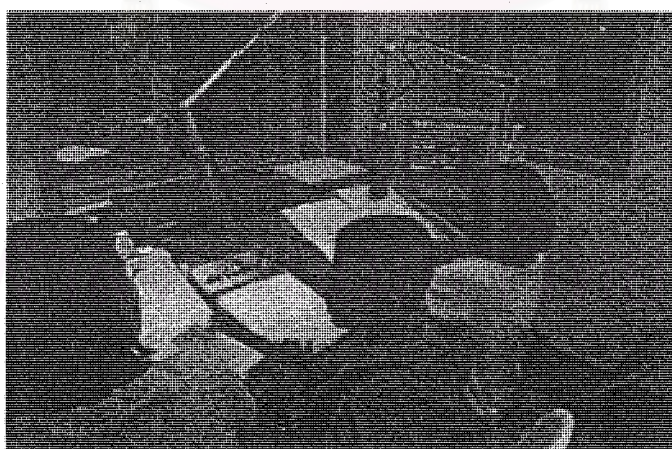
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

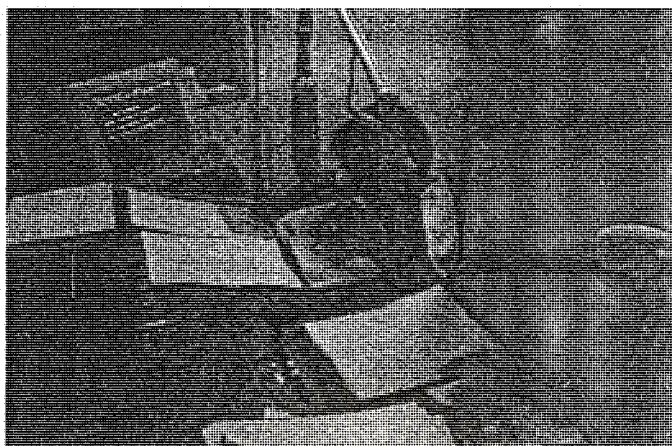
บรรยากาศภายในห้องจัดรายการ

บรรยากาศภายในห้องจัดรายการ

บรรยากาศภายในห้องจัดรายการ

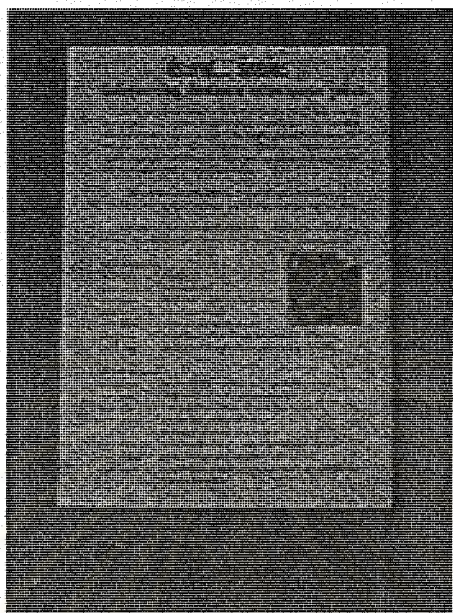
บรรณาการภายในห้องจัดรายการ

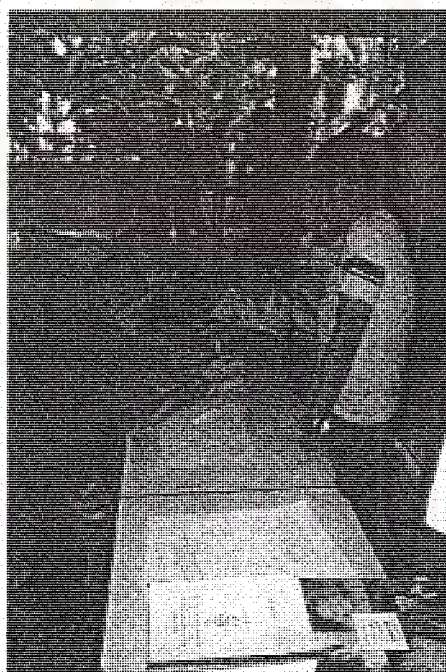
การประชุมเพื่อสรุปการจัดรายการประจำสัปดาห์หลังจากการจัดรายการวิทยุในแต่ละครั้ง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพกิจกรรมการอบรมนักจัดรายการวิทยุและการจัดรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ต

สื่อประชาสัมพันธ์การจัดอบรมนักจัดรายการวิทยุและการจัดรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ต

บรรยากาศการลงทะเบียนก่อนเข้าฝึกอบรม

บรรยากาศการลงทะเบียนก่อนเข้าฝึกอบรม

บรรยากาศขณะฟังการฝึกอบรม

บรรยากาศขณะฝึกอบรม

(ชมการรื้อถอนที่สร้างแรงคิด และชมตัวอย่างองค์กรข่าวของเด็กในต่างประเทศ)

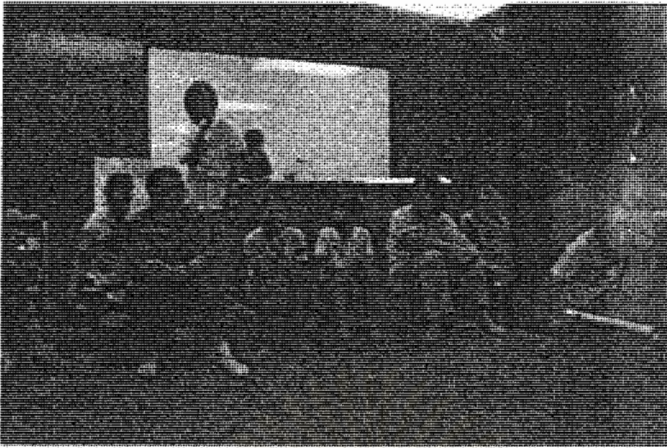

กิจกรรมที่ให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมคิดร่วมทำในการฝึกอบรม

กิจกรรมที่ให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมคิดร่วมทำในการฝึกอบรม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิจกรรมที่ให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมคิดร่วมทำในการฝึกอบรม

กิจกรรมที่ให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมคิดร่วมทำในการฝึกอบรม

กิจกรรมที่ให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมคิดร่วมทำในการฝึกอบรม

การเตรียมความพร้อมก่อนออกภาคสนามไปสัมภาษณ์ และทำข่าว

กิจกรรมภาคสนามที่ให้เด็กและเยาวชนสัมภาษณ์และทำข่าวด้วยตนเอง

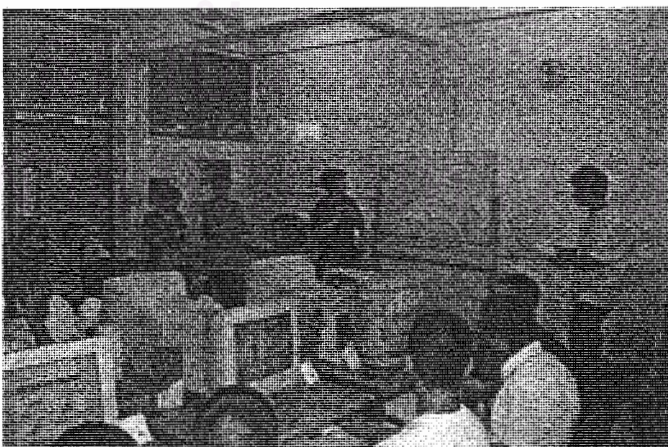
กิจกรรมภาคสนามที่ให้เด็กและเยาวชนสัมภาษณ์และทำข่าวด้วยตนเอง

กิจกรรมภาคสนามที่ให้เด็กและเยาวชนสัมผัสภาษาถิ่นและทำข้าวด้วยตนเอง

กิจกรรมภาคสนามที่ให้เด็กและเยาวชนสัมผัสภาษาถิ่นและทำข้าวด้วยตนเอง

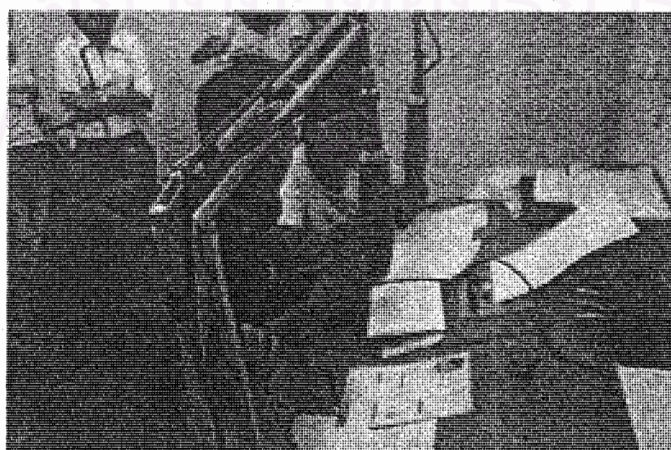
การฝึกอบรมในเรื่องการจัดรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ต

การสาธิตการจัดการรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตในเว็บไซต์ของเครือข่าย

การให้เด็กและเยาวชนที่เข้าอบรมไปศึกษาดูงานการจัดการรายการวิทยุของเครือข่ายที่สถานีวิทยุ

ร่วมจัดการรายการวิทยุกับนักจัดการรายการของ “ชมรมการตาสะบะรด”

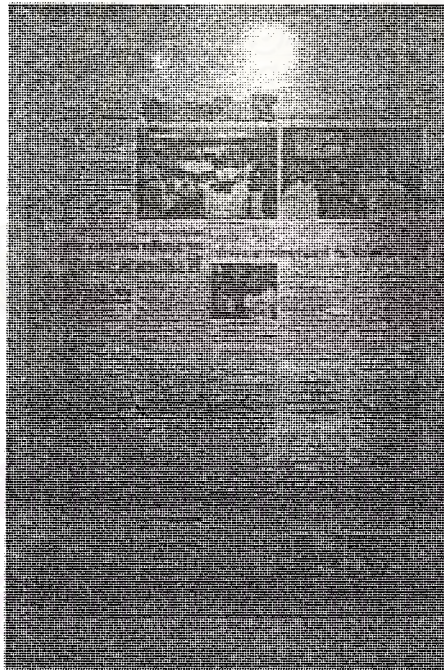
ร่วมจัดรายการวิทยุกับนักจัดรายการของ “ขบวนการตาสับปะรด”

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่สื่อมวลชนเคยนำเสนอเรื่องราวของ “ขบวนการตาสับปะรด”

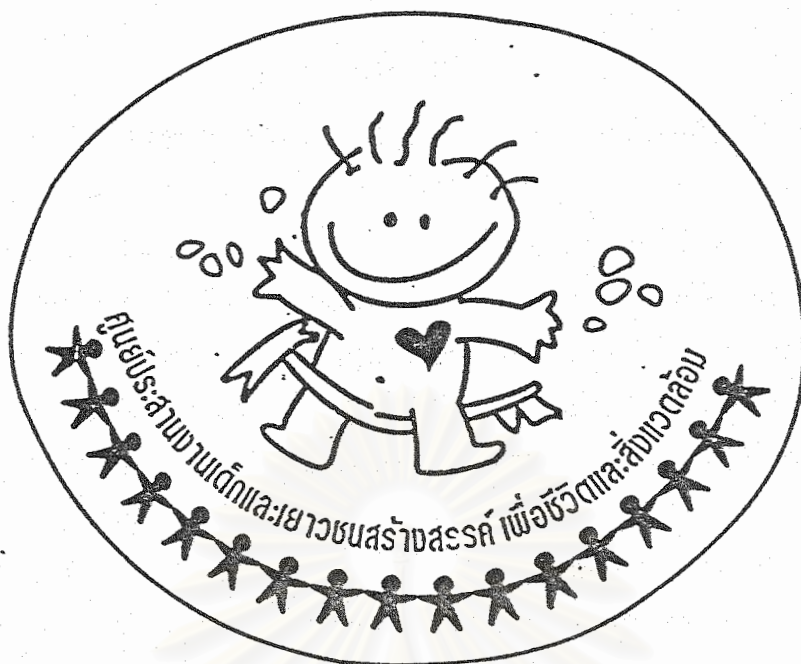
ส
จุฬา
การ
ทยาลัย

ภาคผนวก ค

เอกสารต่างๆ ของ “ขบวนการตาสับปรด”

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

The Youth Center for the Promotion of Life Services and
Environmental Awareness

(YPLE)

“ ... เราจึงไม่ควรอบรมเด็ก ให้ถือความสำเร็จ
เป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิต อย่างที่เคยทำกันมา
เพราะในความเป็นจริง คนที่ประสบความสำเร็จ
มักได้รับการยกย่อง ชมเชย จนเกินเลยไปกว่าความดีที่เขาทำ
อย่างไรก็ตาม
คุณค่าของมนุษย์ ควรจะมองตรงจุดที่ว่า
เขาได้ให้สิ่งใดแก่สังคม
ไม่ใช่ตรงสิ่งที่เขาได้รับ ... ”

ความเป็นมา

ศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนสร้างสรรค์ เพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม “YPLE”

จากแผนพัฒนา ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้า นำพาประเทศสู่ความมั่นคง เป็นที่ยอมรับของนานาชาติมากขึ้น แต่ด้วยผลของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้ที่ขาดโอกาส ขาดความเท่ากัน บางครั้งกลับกลายเป็นปัญหา หรือเกิดช่องว่างของการพัฒนาติดลามา กระทั่งถึงวิถีชีวิต และสถาบันทางครอบครัว เพราะทุกคนต้องรีบดิ้นรนพัฒนาเอาตัวรอด แสวงหาในสิ่งที่คิดว่าทันสมัยกว่า จึงทิ้งให้ผู้สูงอายุและเด็ก ๆ ต้องอยู่บ้านตามลำพัง

อีกประการหนึ่ง เมื่อทรัพยากรมีอยู่จำกัด แต่จำนวนประชากร และความต้องการมีเพิ่มสูงขึ้น จึงเกิดการแย่งชิงจนจวนมา เพื่อตัวเอง หรือเฉพาะกลุ่มพวกพ้อง แม้หน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบ จะพยายามหามาตรการต่าง ๆ มากมายดูแลป้องกันแก้ไข แต่หากขาดการมีส่วนร่วม และความร่วมมือจากท้องถิ่น หรือบุคคลในแต่ละพื้นที่แล้ว ความสัมฤทธิ์ผลในการแก้ไขปัญหาก็ไม่มีทางที่จะเกิดขึ้น

การสร้างความรู้พร้อมไว้ให้กับเด็กและเยาวชน โดยการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และปลูกฝังจิตสำนึกให้ไว้ เพราะเด็กในวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้า เป็นผู้ที่จะต้องรับช่วง สืบทอดสิ่งที่ผู้ใหญ่ให้ในวันนี้ การจัดเตรียมและสิ่งสมทังไว้ให้ การสร้างความรู้พร้อมดังกล่าว เป็นสิ่งที่หลายฝ่ายยอมรับและให้ความสำคัญ เร่งดำเนินการ หากลำพังแต่เพียงการสร้างจิตสำนึกให้ อาจจะไม่เพียงพอสำหรับในยุคปัจจุบันอีกแล้ว คงจะต้องดำเนินการควบคู่กันไป กับการสร้างกิจกรรม หรือรูปธรรม ให้ได้เข้าไปมีส่วนร่วม ให้เกิดความเป็นเจ้าของ อีกทั้งองค์ความรู้ที่ได้รับมา จะต้องมีการกระบวนการในการพัฒนา สร้างความต่อเนื่อง และที่สำคัญ จะต้องมีความเท่าทันกับสังคมที่มีการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาอีกด้วย

เป็นที่น่าภาคภูมิใจ ที่ในปัจจุบันได้เกิดกลุ่ม - องค์กรระดับเยาวชน รวมกลุ่มกันดูแล แก้ปัญหาและพัฒนา ในเนื้อหาและวิธีการต่างๆ มากมาย กระจายอยู่ทั้งในสถานการศึกษา และในชุมชน มีทั้งในเขตเมืองและในชนบท ซึ่งโดยส่วนใหญ่ของการรวมกลุ่มนั้น เกิดขึ้นมาจากผลพวงในการดำเนินงาน สร้างจิตสำนึกของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของภาครัฐ และเอกชนที่ดำเนินการให้ไว้ นับได้ว่า เป็นสิ่งที่น่าพอใจ และประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง

แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ทุกกลุ่มองค์กรที่ได้มีการรวมตัวขึ้นมานั้น มีสภาพปัญหาที่เหมือนกันคือ ขาดการสนับสนุน การสานต่อกระบวนการ ในอันที่จะผลักดันจิตสำนึกให้พัฒนาสู่รูปธรรม และการขยายผลอย่างแท้จริง ทำให้หลายกลุ่มหลายองค์กรจำต้องเลิกล้ม แดกแยกไป จากสภาพปัญหาที่พบดังกล่าว คณะทำงานซึ่งเป็นกลุ่มเยาวชนที่รวมตัวทำงานตั้งแต่ปี ๒๕๒๗ จึงได้จัด “สัมมนาผู้นำเยาวชนพิทักษ์สิ่งแวดล้อม” ครอบรอบ ๑๐ ปี เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๓๗ เพื่อร่วมกันหาแนวทางการประสานงานและแก้ไขปัญหา และได้ร่วมกันจัดตั้ง “ศูนย์ประสานงานเยาวชนพิทักษ์สิ่งแวดล้อม” ขึ้น และในเดือนธันวาคม ๒๕๓๘ ได้มีการจัดสัมมนาขึ้นอีกครั้ง จึงเปลี่ยน

ชื่อมาเป็น “ศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนรังสรรค์ ทัศนะชีวิตและสิ่งแวดล้อม” หรือ “YPLE” (The Youth Center for the Promotion of Life Services and Environmental Awareness) จวบจนปัจจุบัน

แนวทางกรดำเนินงาน

ประสานงานเครือข่ายกลุ่ม - องค์กรระดับเยาวชน

วัตถุประสงค์

ประสานงานเครือข่ายกลุ่ม-องค์กรระดับเยาวชน โดยยกระดับความตื่นตัว ส่งเสริมการเรียนรู้ สนับสนุนการรวมกลุ่มกลับไปพัฒนาบ้านเกิด และประสานเชื่อมโยงเครือข่ายต่างๆ ในพื้นที่ เพื่อระดมแนวคิดและทรัพยากรให้กลุ่มเยาวชน ทำงานอย่างค่อเนื่องครอบคลุมเนื้อหารอบด้าน พัฒนาสู่ “ชาติประชาสังคมแต่ละจังหวัด ระดับเยาวชน” โดยใช้กรอบ “ธรรมิกังคณินนิมของท่านพุทธทาส” เป็นแนวทางดำเนินงาน

กิจกรรม

๑. ปรับเนื้อหาข้อมูลในประเด็นต่างๆ เป็นกิจกรรมและเกม ให้ง่ายต่อการขยายผลและการเข้าใจ
๒. จัดทำ “คู่มืออาสาสมัคร” ให้เด็กและเยาวชน เล่นเกมสำรวจชุมชนและท้องถิ่นของตัวเอง เพื่อเรียนรู้ประวัติความเป็นมา รู้จักภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิด เป็นฐานข้อมูลไว้พัฒนาต่อไป
๓. เป็นศูนย์ข้อมูล ประสานงานและเผยแพร่ กิจกรรม-ข่าวสารด้านเด็ก , เยาวชน , อาสาสมัคร และเครือข่าย
๔. จัดค่าชอริชธรรม , ค่าอบรมทักษะชีวิต รวมถึง การฝึกอบรมกระบวนการ “รณรงค์” และเทคนิคกิจกรรม-เกมในเนื้อหาต่างๆ ให้เครือข่ายผู้นำเยาวชนและอาสาสมัครไปเผยแพร่
๕. ประสานงานชมรมผู้สื่อข่าวสิ่งแวดล้อม จัดอบรม “ขบวนการตาข่ายประกศ” ดูแลเผ่าระวังในพื้นที่ของตนเอง

สถานที่ติดต่อ

๓๖ / ๒๓-๒๔ หมู่ ๒ ถนน รามอินทรา กม. ๔ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กทม. ๑๐๒๒๐
โทรศัพท์ (๐๑) ๓๐๘-๕๖๘๘ , ๑๑๘๘ เรียกร ๔๑๓๖๘๐๗

โทรสาร ๕๒๑-๒๗๗๐ , E-mail : yple@yple.com.

หรือ รายการวิทยุเด็กและเยาวชน คู่ปณ. ๗๗ ปทผ. รัฐสภา กทม. ๑๐๓๐๕

“ NEW PLANET PLAN ”

แนวทาง

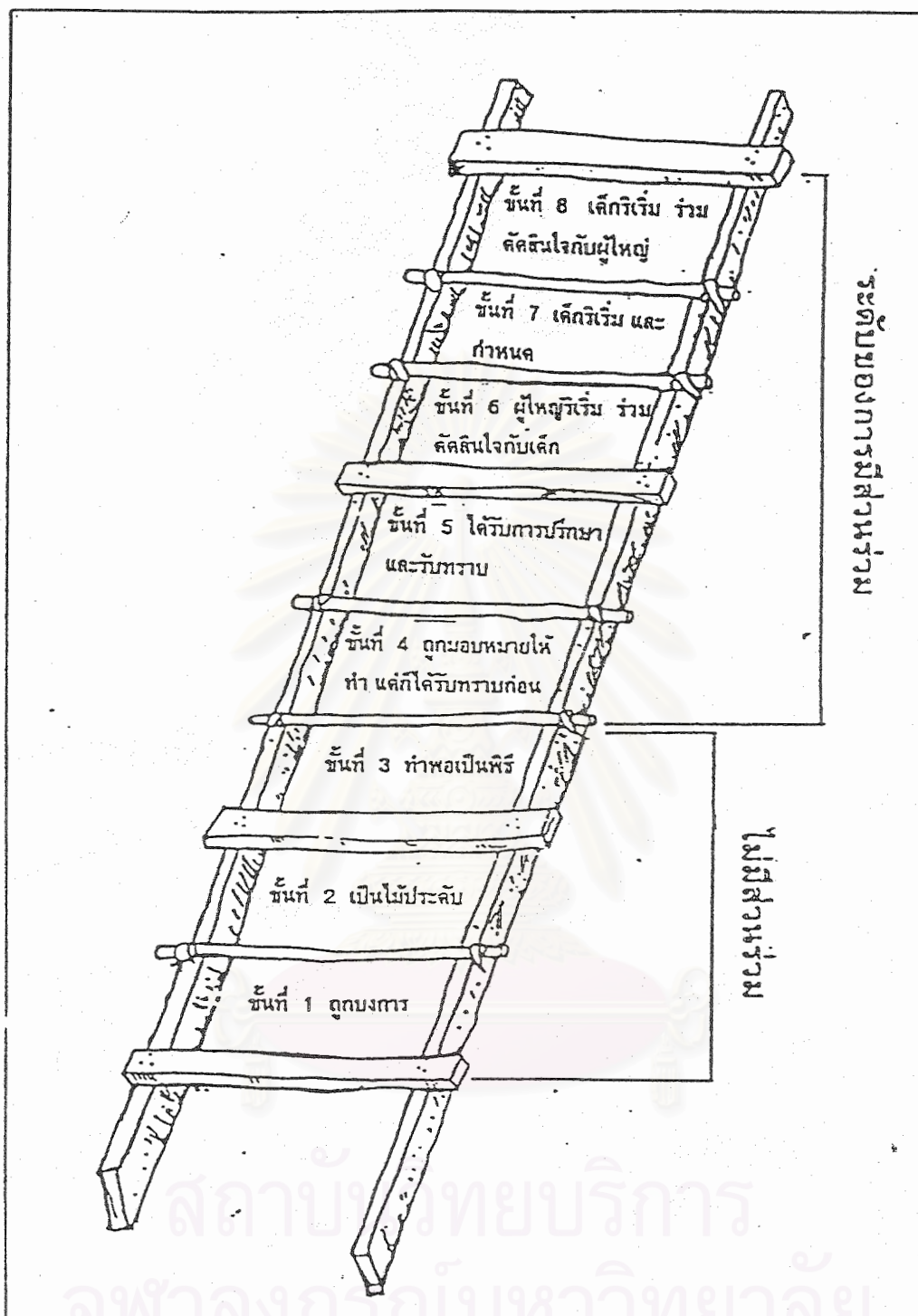
ในการสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
ของเด็กและเยาวชน

- (P) articipation (การมีส่วนร่วม)
- (L) eadership (ความเป็นผู้นำ)
- (A) ssociation (การคบค้าสมาคม)
- (N) ature (ธรรมชาติ)
- (E) lation (ความปิติ)
- (T) enderness (ความอ่อนโยน)

สิ่งจำเป็น และเงื่อนไขสำคัญ

สำหรับการจัดเตรียมกระบวนการ

- (P)lace (สถานที่)
- (L)earning (การเรียนรู้)
- (A)ctivity (กิจกรรมการเคลื่อนไหว)
- (N)et work (เครือข่าย)
- (E)dification (การทำให้ศีลธรรมดีขึ้น)
- (T)raining for trainer (การอบรมผู้นำ)

คำบรรยายภาพ

บันไดแห่งการมีส่วนร่วม

ระดับของการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมในการจัดทำโครงการได้มีการแบ่งไว้ 8 ระดับ (แนวคิดขั้นบันไดนี้ นำมาจากบทความที่มีชื่อเสียงเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ใหญ่โดยเซอร์รี ฮาร์วีสโตน (1969) แต่การจัดกลุ่มในบันไดแห่งการมีส่วนร่วมของเด็กในที่นี้จัดทำขึ้นใหม่ทั้งหมด

... มีอาจารย์ท่านหนึ่ง เคยบอกพวกเราว่า ...

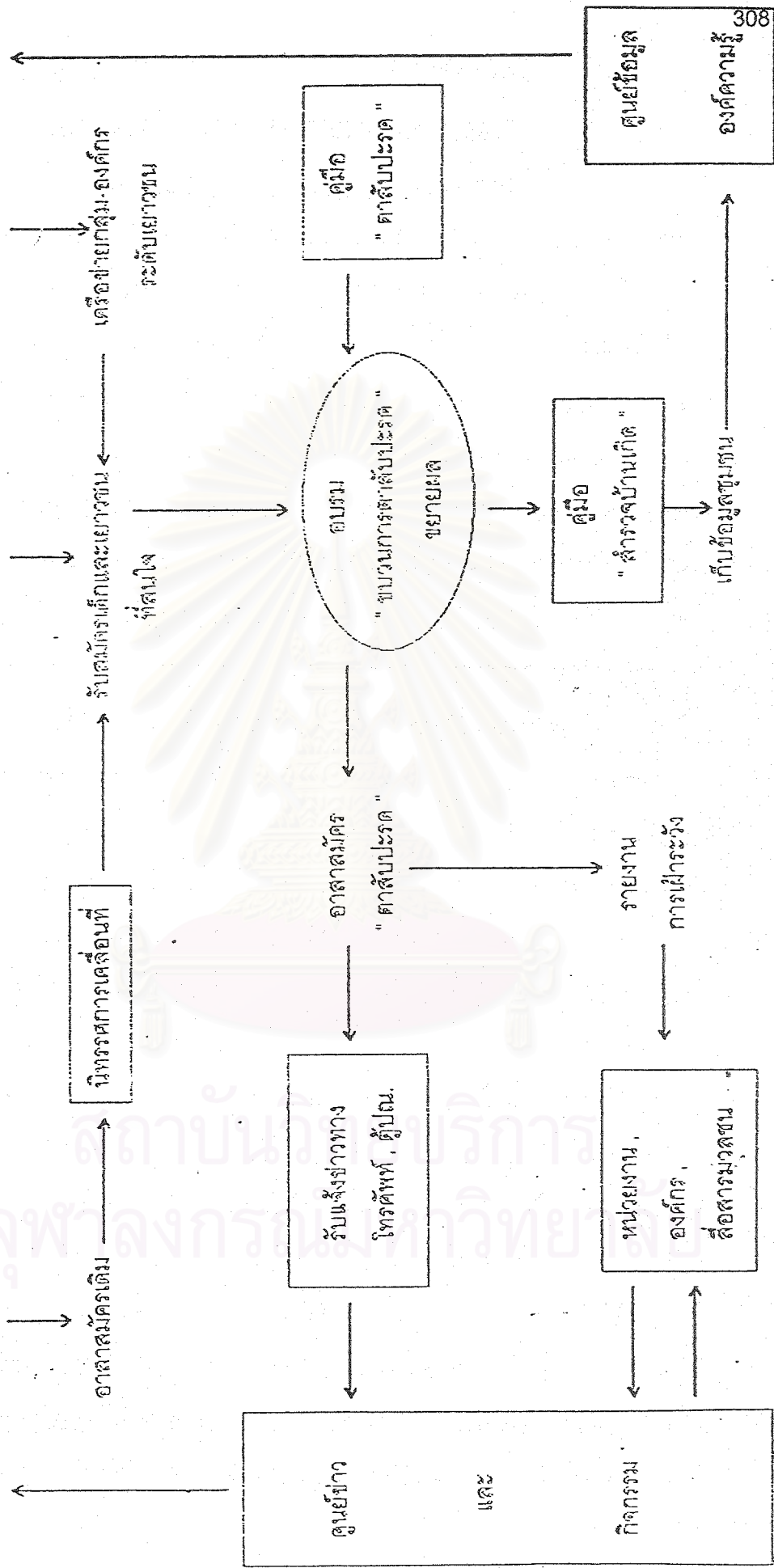
“ คนเรามี ๔ แบบ ”

๑.	“ ไม่รู้ ”	แล้วก็	“ ไม่ชี้ ”
๒.	“ ไม่รู้ ”	แต่ออกมา	“ ชี้ ”
๓.	“ รู้ ”	แต่ก็	“ ไม่ยอมชี้ ”
๔.	“ รู้ ”	และช่วยกัน	“ ชี้ ”

ดังนั้น ไม่ว่าจะอยู่กลุ่มไหน อยู่ที่ใด
และจะเห็นด้วยหรือไม่ก็ตาม
ที่สุดแล้ว สิ่งสำคัญ ก็คือ
“ อนาคตของเรา ร่วมกัน แน่นนอน ”

แผนการดำเนินงาน " ขบวนการตาลับประต "

จัดรายการวิทยุ " ขบวนการตาลับประต "

แนวคิด “ขบวนการตาสับปะรด”

เคยมีอาจารย์ท่านหนึ่ง ได้บอกกล่าวกับพวกเราไว้ว่า คนมี ๔ ประเภท คือ

ประเภทที่ ๑ ไม่รู้ ไม่ใช่ ประเภทที่ ๒ ไม่รู้ แต่ชี้

ประเภทที่ ๓ ชี้ แต่ไม่ชี้ ประเภทที่ ๔ ชี้ แล้วชี้

เราต้องการฝึกให้น้องๆ เพื่อนๆ ของเรา กล้าแสดงออก เป็นคนประเภทที่ ๔ คือ
รู้แล้วชี้ เพื่อช่วยกันแก้ไข คุณแลทรัพยากรของโลกเราใบนี้ ให้คงอยู่กับเราได้นานเท่านาน
เราต้องการความช่วยเหลือจากน้องๆ และเพื่อนๆ ของเรา ที่จะช่วยกันดูแล และแก้ไขกับ
สิ่งไม่ดีต่างๆ ดังนั้น ไม่ว่าเธอจะคิดอย่างไร ไม่ว่าเธอจะเป็นคนประเภทไหน นี่เป็นสิ่งที่
อยากจะทำขอให้เธอเข้าใจ เพราะอนาคตของเราด้วยกันแน่นอน

วิธีการทำงานของ “ขบวนการตาสับปะรด”

น้องๆ เพื่อนๆ ทุกคนสามารถทำงาน ร่วมกับ “ขบวนการตาสับปะรด” ได้ คือ
เมื่อพบเห็นอะไรที่ไม่ชอบมาพากล หรือการกระทำที่ทำลายสิ่งแวดล้อม หรือพฤติกรรมที่
เป็นพิษภัยต่อสังคมและน้องๆ ของเรา สามารถส่งข้อมูลด้วยการเขียนหรือพิมพ์ เรื่องราว
เหล่านั้นบอกเหตุการณ์ที่พบเห็นให้ละเอียดมากที่สุด วาดแผนที่ หรือส่งรูปถ่ายมาให้ด้วย
ยิ่งดี ส่งผ่านมาให้เราได้ทันที ตู้ปณ.๗๗ ปทส.รัฐสภา กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๕ โทรสาร. ๕๗๑-
๕๖๗๓ กศ.๐ E-mail : youthnews_yple@hotmail.com ที่สำคัญอย่าส่งมาให้เราทีเดียว
ต้องส่งหลายๆ ที่ เช่น ตู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ ที่ๆ ที่จัดรายการวิทยุ หรือ โทรทัศน์ ซึ่ง
แต่ละฉบับแต่ละช่องจะมีที่อยู่บอกให้ หรือส่งให้กับตู้สื่อข่าวท้องถิ่นก็ได้ เพราะแต่ละสื่อ
จะพิจารณานำข่าวของเราไปรายงาน ทำให้สิ่งที่ซ่อนเร้นในชุมชนของเรา เปิดเผยให้ผู้ใหญ่
ใจดีหลายท่านได้ทราบ และท่านจะนำไปแก้ไขต่อไป

ที่สำคัญ การเขียนรายงานแบบ “ขบวนการตาสับปะรด” นี้ น้องๆ และเพื่อนๆ ไม่
ต้องลงชื่อ หรือบ้านเลขที่ของตัวเองนะจ๊ะ วิธีการนี้จะทำให้ตัวเราและครอบครัวปลอดภัย
แล้วยังสามารถช่วยเหลือสังคมได้ด้วย เพียงเท่านั้นผู้ใหญ่ที่ใจดี ก็จะมาช่วยเราและเพื่อนๆ
ของเราแน่นอน

“ขบวนการตา सबปะรด” สำนักข่าวเด็กและเยาวชน

ตู้ ปณ.๗๗ ปทฝ.รัฐสภา กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๕

โทรศัพท์ / โทรสาร ๐๒-๕๗๑๕๖๗๓ www.thailandkid.com

ชื่อ - นามสกุล _____ ชื่อเล่น _____ เพศ _____

วันเดือนปีเกิด _____ อายุ _____ ปี ภูมิลำเนาเดิมจังหวัด _____

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ _____

รหัสไปรษณีย์ _____ โทรศัพท์ / เพจ _____

ระดับการศึกษา _____ สถาบันการศึกษา _____

หากทำงานแล้ว อยู่ส่วน / แผนก _____

สถานที่ทำงาน _____ โทรศัพท์ _____

- ♥ ความสนใจในเรื่อง
☐ สิทธิเด็ก	☐ จัดรายการวิทยุ	☐ จัดรายการโทรทัศน์
☐ การเกษตร	☐ สิ่งแวดล้อม	☐ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
☐ ระคมทุน	☐ วัฒนธรรม	☐ นันทนาการค่าย
☐ ศิลปะ	☐ ดนตรี	☐ กีฬา
☐ คอมพิวเตอร์	☐ อื่นๆ	

☞ การมีส่วนร่วม และผลงานกิจกรรมที่ผ่านมา ☺

๑. _____
๒. _____
๓. _____

☞ ข้อเสนอแนะหรือความสนใจพิเศษที่ต้องการมีส่วนร่วม ☺

๑. _____
๒. _____
๓. _____

สนใจสมัคร จดหมายข่าว “พุทโธ่เอ๊ย!” (๑๒ ฉบับ ต่อปี)

- โดยการส่งธนาคัติหรือตัวแลกเงิน จำนวน ๕๐ บาท ส่งจ่ายในนาม คุณผณิตา คงสุข
- หรือ โดยส่งแสตมป์ จำนวน ๒๕ ดวง ส่งมายังกองบรรณาธิการ สำนักข่าวเด็กและเยาวชน
- หรือ โดยโอนเงินเข้าบัญชี “กองทุนสื่อเพื่อเด็ก” ธนาคารออมสิน สาขาสำนักพหลโยธิน
เลขที่ ๕๖ - ๕๖๐๒ - ๒๐ - ๒๒๘๖๗๐ - ๔ พร้อมส่งสำเนาใบนำฝากมาที่ สำนักข่าวเด็กและเยาวชน
- หรือ โดยโอนเงินเข้าบัญชี “ศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนสร้างสรรค์ฯ” ธนาคารกรุงเทพ สาขาสำนักงานกพ.
เลขที่ ๒๐๑ - ๐ - ๓๑๗ - ๔๒๔ พร้อมส่งสำเนาใบนำฝากมาที่ สำนักข่าวเด็กและเยาวชน

รหัสประจำตัว _____
(สำหรับเจ้าหน้าที่)

สงชื่อ _____ ผู้สมัคร
(วัน / เดือน / ปี ที่สมัคร) _____

รายการวิทยุเด็กและเยาวชน

สวท. ๘๙๑ กระจายเสียงทั่วประเทศ
ทุกวันอาทิตย์ เวลา ๑๕.๐๐ - ๑๖.๐๐ น.

เป็นเวทีที่ให้เด็กและเยาวชนได้แสดงความคิด ความสามารถ และการมีส่วนร่วมในการผลิตรายการด้วยตัวของเด็กและเยาวชนเอง อีกทั้งเป็นการรายงานข่าวความเคลื่อนไหวของอาสาสมัครในแต่ละพื้นที่ และเชื่อมต่อเครือข่ายวิทยุเด็กและเยาวชนในจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ

ชั่วโมงที่ ๑ รายการ “ร่วมด้วยช่วยเด็ก” เป็นการรายงานข่าวถึงสถานการณ์ความเคลื่อนไหวของอาสาสมัคร “ขบวนการตาสับปะรด” ในแต่ละพื้นที่ พร้อมกับ รับแจ้งเรื่องราว เบาะแส ถึงสิ่งที่เป็นอันตราย และประสานงานช่วยเหลือเด็กที่ขาดโอกาสทางสังคม ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เช่น ไม่ได้เรียนหนังสือ , ไม่ได้รับปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินชีวิต , ไม่ได้รับการปกป้องคุ้มครอง ฯลฯ

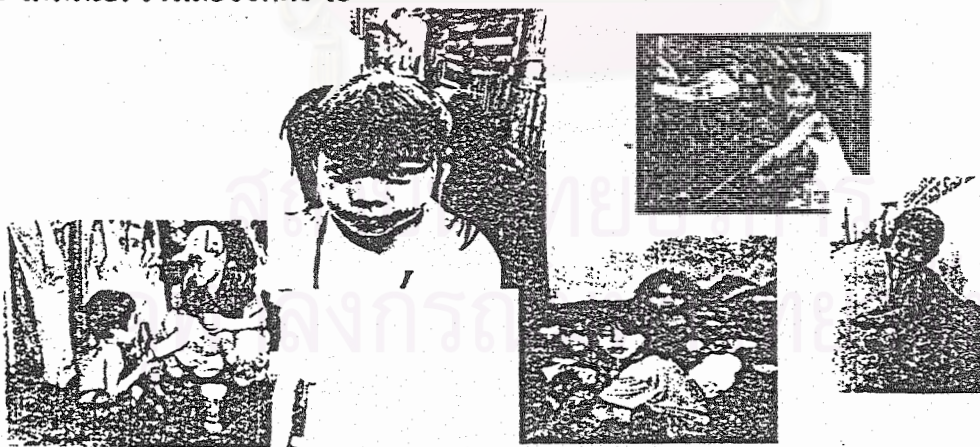
ชั่วโมงที่ ๒ รายการ “วิทยุเด็กและเยาวชน” เป็นรายการที่เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนที่ผ่านการอบรม ได้เข้ามาใช้เป็นเวทีแสดงผลงาน ทักษะความสามารถ และเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตรายการวิทยุด้วยตัวเอง

ติดต่อสมัครอบรมทักษะการจัดรายการวิทยุ และเสียงตามสาย
เข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตรายการ และการเป็นนักข่าวได้ที่
คุณสุกัญญา กิรติวงศ์วานิช โทร. (๐๙) ๗๖๑ - ๒๓๐๔
หรือ ๑๕๒ เรียก “ตาสับปะรด” หรือ ypic@thailandkid.com

"รวมด้วยช่วยเด็ก"

ใน 365 วัน มีเพียง 1 วันเท่านั้นที่เป็นวันเด็ก ซึ่งในวันนี้ เด็กส่วนใหญ่จะสนุกสนาน กับกิจกรรมกิจกรรมต่างๆ ที่มีผู้ใหญ่จัดให้ และจะเป็นเพียงแค่วันของเด็กที่มีโอกาสทาสวดมนต์ ได้เล่นเกมสันทนาการกับของรางวัลของสนุกสนาน แต่ยังมีเด็กอีกหลายกลุ่ม ที่ไม่มีโอกาสเช่นนั้น ทั้งยังขาดการดูแลและการปกป้องจากสังคม

ศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนสภาวสภมภ์ เมื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อมชีวิตอยู่กับ "ขบวนการอาสาสมัคร" สำนักข่าวเด็กและเยาวชน เครื่องข่าววิทยุเด็กและเยาวชน สภาคณบดีการทุกประเภทแห่งประเทศไทย มูลนิธิช่วยพระที่ปศุณย์นัทภคศาสตร์เด็กและครอบครัว การทรวศศึกษาธิการ และองค์กรที่เกี่ยวข้องรวมจัดโครงการ "รวมด้วยช่วยเด็ก" ขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้เด็ก ๆ รวมเข้าด้วยกันช่วยแก้ปัญหาของเด็กด้วยกัน โดยสำรวจเบื้องต้นในพื้นที่ของตนเอง แล้วรายงานผ่านสื่อกลาง ทางคณะทำงานจะรวบรวมข้อมูล นำเสนอไปยังผู้ใหญ่ใจดีที่เกี่ยวข้องได้หาแนวทางการแก้ไข และช่วยเหลือเบื้องต้นเด็กของเราให้มีรอยยิ้มเท่าเทียมกันทุกคน สิ่งสำคัญ จะทำให้ "วันเด็ก" และความสุขของเด็ก ๆ จะไม่มีเพียงวันเดียวอีกต่อไป

แ

ก็ช่วยได้ !!!

- 1 ปัญหาเด็กมีน้ำหนักน้อย
- 2 มีอาการฉี่ไม่แห้งเท่าไร
- ม.ค. อากช่วยกันจะทำอย่างไร?
- 45 ด้วยเสียงของฉี่มันเขานัก...

หากคุณเป็นคนหนึ่งที่ประสบ พบเจอ ปัญหาเด็ก
คุณช่วยเด็กขาดโอกาสได้ โดยการเขียนจดหมาย แจ้งชื่อ ที่อยู่
เล่าเรื่องราว นกอมระบแวนที่อาการละเอียด แล้วส่งมาที่

สำนักข่าวเด็กและเยาวชน ตู ๒๓. ๗๗ ปทพ. กรุงเทพฯ

กรุงเทพฯ 10305

เลขจดหมาย 152 เรียก "ตาสับปะรด"

www.thailandkid.com

สายโทร 1579 วิทยุศึกษาปัญหาเด็กและเยาวชน

รายการวิทยุเด็กและเยาวชน AM 891 KHz ทุกวันอาทิตย์

เวลา 14.00 - 16.00 น. กระจายเสียงทั่วประเทศ

รวมพล "รวมด้วยช่วยเหลือเด็ก"

อยากรู้ขนาดที่เป็นอย่างไร...

ดูได้ที่เด็กและเยาวชนในวันนี้

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายรณชาติ บุตรแสนคม เกิดเมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2521 ที่จังหวัดมหาสารคาม สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีรัฐศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับ 2 จากภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2542 และปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาสื่อสารมวลชน จากคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีการศึกษา 2542

ในระหว่างศึกษา เคยมีบทความวิชาการเรื่อง “การปรับวิถีทัศน์การดำรงชีพของประชาชนไทยเป็นประชาสังคม (Civil Society) กับผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาชาวบ้าน” ตีพิมพ์ในหนังสือ “เสียงจากถ้ำสิงห์: รวมบทความของนิสิตรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” ปี พ.ศ. 2542 ในงานจุฬาวិชาการ '42

หลังจากจบการศึกษาได้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขา นิเทศศาสตรพัฒนการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2544

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย